

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 636
Παρασκευή
6 Ιουνίου 1997
Δρχ. 500

Ένα φάντασμα πλανιέται πάνω από την Ελλάδα...

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΤΟΥ ΚΟΣΚΩΤΑ!

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ:

Φίλιππος Δαμόφλης προς Κ. Μητσοτάκη

ΓΑΛΛΙΑ:

Το μπούμερανγκ
του Σιράκ

Ν. ΠΛΟΥΜΠΙΔΗΣ:

Γράμματα
από τη φυλακή

• **Λέων Αυδής**

«Ολυμπιάδα, Καραμανλής ή Χασεκής:
ποιος βλάπτει περισσότερο;»

• **Νιαζί Κιζιλγιουρέκ**

«Κύπρος:
Ομοσπονδία ή Διχοτόμηση;»

• **Αλέξης Πανσέληνος**

«Τα βιβλία είναι βιώματα»

Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης

Λ Ε Ξ Ι Κ Ο
ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α' (Α-Λ)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΕΙΡΗΝΗ ΟΡΑΤΗ

Το λεξικό επικεντρώνεται κυρίως στην δυτικοευρωπαϊκή τέχνη.
Ξεκινώντας από τον 5ο π.Χ. αιώνα, φθάνει ως τις μέρες μας και καλύπτει
διεξοδικά τη ζωγραφική, τη γλυπτική και τις γραφικές τέχνες.
Περιλαμβάνει πλούσια βιογραφικά καλλιτεχνών, καλλιτεχνικές ομάδες και τάσεις,
κινήματα, τεχνικές, υλικά, εμπόρους και μαικήνες
της τέχνης, συλλέκτες, μουσεία και γκαλερί.
Στόχος του βιβλίου είναι η χρήση του τόσο από ειδικούς και μελετητές, όσο και
από το ευρύ κοινό.

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ:

JOHN BOARDMAN, JASPER GRIFFIN, USWYN MURRAY

Ελλάδα και ελληνιστικός κόσμος

— * —
Σύμβουλος έκδοσης: Χάρης Βλαβιανός

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.25.093
ΣΤΟΑ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΖΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 10 564, Τηλ. 32 22.846

Περίοδος Β' · Έτος 24ο · Τεύχος 636
Παρασκευή 6 Ιουνίου 1997 · Δρχ. 500
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου
ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν
ΣΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
για Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:
Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.
ΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
κτρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.
ιασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ. 10 ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΤΟΥ ΚΟΣΚΩΤΑ Ένα εξαιρετικής σημασίας ντοκουμέντο φέρνει σήμερα στη δημοσιότητα το Αντί. Ένα μνημόνιο του «εξαφανισθέντος» δικηγόρου της ΓΡΑΜΜΗΣ Α.Ε. Φ. Δαμόφλη προς τον Κων. Μητσοτάκη. Μήπως έτσι εξηγούνται και οι πρόσφατες δηλώσεις του επίτιμου της Ν.Δ. για τα γεγονότα του 1989 και την κάθαρση που δεν έγινε; Και ποιες πολιτικές φιλοδοξίες καλλιεργεί;

ΣΕΛ. 17 Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑΣ Τι φέρνει η νίκη της γαλλικής Αριστεράς στα καθήμας; - του Δ. Καΐση.

**ΣΕΛ. 18 ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΠΡΟΣΒΛΕΨΕΙΣ, ΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΑΝΗΣΥ-
ΧΙΕΣ** Ισχύει στην Ελλάδα το γαλλικό παράδειγμα; - του Τ. Παππά

ΣΕΛ. 22 ΕΤΣΙ ΚΑΝΟΥΝ ΟΛΕΣ; Μια διδακτική ιστορία με Συγκροτήματα, Μέγαρα και γαλακτοκομικά - του Ρεπόρτερ

ΣΕΛ. 26 ΛΕΩΝ ΑΥΔΗΣ-ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ: «Ολυμπιάδα, Καραμανλής ή Χασεκής; Ποιος βλάπτει περισσότερο;

ΣΕΛ. 30 ΝΙΑΖΙ ΚΙΖΙΛΓΙΟΥΡΕΚ-ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ «Κύπρος: Ομοσπονδία ή Διχοτόμηση - στον Βαγγέλη Γρηγόρη

ΣΕΛ. 34 ΝΙΚΟΥ ΠΛΟΥΜΠΙΔΗ: ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ: Ένα συγκλονιστικό ντοκουμέντο - της Αθηνάς Κακολύρη

ΣΕΛ. 36 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ ΓΑΛΛΙΑ: Το μπούμερανγκ του Σιράκ. ΙΤΑΛΙΑ: Ένα βήμα μπρος, δύο πίσω. ΡΩΣΙΑ: Η προς Ανατολάς επέκταση του ΝΑΤΟ. ΖΑΪΡ: Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. ΤΟΥΡΚΙΑ: Η παράδοση ελπίδα της γειτονικής χώρας.

ΣΕΛ. 56 ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ-ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ: «Τα βιβλία είναι βιώματα» - στην Όλγα Σελλά.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Το φάντασμα του Κοσκωτά, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 6

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

Ελένη Κολιοπούλου, σελ. 51

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 52

ΑΓΡΙΑ-ΗΜΕΡΑ

Π. Ιωαννίδης, σελ. 55

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Μάνος Στεφανίδης, σελ. 66

Και απ' αυτό το τεύχος απουσιάζει ο ΑΝΤΗΝΩΡ και το ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ. Θα είναι μαζί μας στο επόμενο κανονικό τεύχος.

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΤΟΥ ΚΟΣΚΩΤΑ

«Ο Κοσκωτάς δεν πέρασε από καμιά χαραμάδα και από καμιά τρύπα. Ο Κοσκωτάς βρήκε πόρτες ανοιχτές και δρόμους στρωμένους. Και για κάποια περίοδο του παιάνιζαν και τις μπάντες, όταν περνούσε. Η πρακτική του Κοσκωτά εξευτέλισε μια ολόκληρη πολιτεία και είναι ανάγκη κάποτε να θωρακίσουμε αυτή την πολιτεία θεσμικά, ώστε να μην υποστεί κάποια όμοια ταλαιπωρία ή κάποια αντίστοιχη διαδικασία».

ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΡΟΦΗ αυτή τέλειωσε την αγόρευσή του ο Νίκος Κωνσταντόπουλος στο Ειδικό Δικαστήριο, στα τέλη του 1991. Μόλις πεντέμισι χρόνια πέρασαν από τότε.

ΤΟ ΑΝΤΙ είναι γνωστό ότι έχει καταναλώσει πολλές από τις σελίδες του στην αποκάλυψη όλων των «διαπλεκόμενων» και των διαπλοκών γύρω από τον μικροαπατεώνα που μας ήρθε κάποτε από την Αμερική. Και είναι επίσης γνωστό ότι πολεμήθηκε με λυσσαλέο τρόπο γιατί επέμενε –και επιμένει– την αλήθεια να ομιλεί· δηλαδή, σε όσα αποκάλυψε, χωρίς να καταφύγει στα τερτίπια στα οποία κάποιοι άλλοι κατέφυγαν, «λησμονώντας» όσα έλεγαν και όσα έγραφαν.

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ ακούσαμε και τον «αρχάγγελο της κάθαρσης», τον επίτιμο πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Μητσοτάκη (αποβλέποντα στην Προεδρία της Δημοκρατίας – και με τη συγκατάθεση του ΠΑΣΟΚ, άραγε;), να διαρρηγνύει τα ιμάτιά του και να αναφέρεται στο «Χρονικό της Ντροπής» – για να εισπράξει τα συγχαρητήρια του Ευάγγελου Γιαννόπουλου! Το *Αντί* θεωρεί ότι όλη αυτή η προσπάθεια «να ξαναγραφτεί η Ιστορία» –πριν από λίγο καιρό είχαμε ένα παρόμοιο φαινόμενο με τα αρχεία Καραμανλή– είναι απαράδεκτη. Και φυσικά αποτυχημένη.

ΑΠΟ ΤΟ 1989 ως το 1991 η Ελλάδα είχε βυθισθεί στη σκανδαλολογία και την παρακολούθηση της δίκης Κοσκωτά. Την ίδια στιγμή στην Κεντρική Ευρώπη και τα Βαλκάνια γίνονταν κοσμογονίες που κανείς δεν έμπαινε στον κόπο να τις παρακολουθήσει. Σήμερα τα προβλήματά μας και τα ανοίγματά μας είναι νέα και σύνθετα. Ας μην παρελθοντολογούμε και ας μην παραποιούμε την Ιστορία χάριν της καθημερινής μικροπολιτικής.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ θα μπορούσε να ανοίξει σήμερα σε συνεργασίες, θα μπορούσε να ανοίξει τα φτερά της. Αλλά με ποιους; Μήπως με το αυριανό ΠΑΣΟΚ των Ρέππα και Γιαννόπουλου; Γιατί αν το ΠΑΣΟΚ (των Ρέππα, Γιαννόπουλου, Σημίτη..., δηλαδή), μένει προσκολλημένο στα παλιά του δόγματα και δεν τολμά ούτε σήμερα να κάνει την αυτοκριτική του, τότε η Αριστερά οφείλει να του δείχνει με το δάχτυλο το «σκελετό που κρύβεται στα ντουλάπια του».

ΤΟ ΑΝΤΙ με συνέπεια θα συνεχίσει να υπηρετεί αυτό που σημειώναμε από τις ίδιες στήλες (1.11.91):

«ΤΟ ΑΝΤΙ δεν έχει ούτε πάθη ούτε μίσση έναντι κανενός. Δεν επιχαίρει για την ηθική, πολιτική και θεσμική καταρράκωση. Δεν έχει κανένα λόγο και κανένα συμφέρον από την πόλωση, την αντιδικία, την καταβράθρωση του θεσμικού πλαισίου του πολιτεύματος. Αλλά και δεν διακρίνεται συνάμα από καμιά σκοπιμότητα συγκάλυψης των οφθαλμοφανών».

αντί

ΛΟΓΙΚΗ Κ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΡΕ ΣΥ, ΘΑ ΜΑΣ
ΠΑΡΟΥΝ ΣΤΟ ΚΥΝΗΓΙ
ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ!

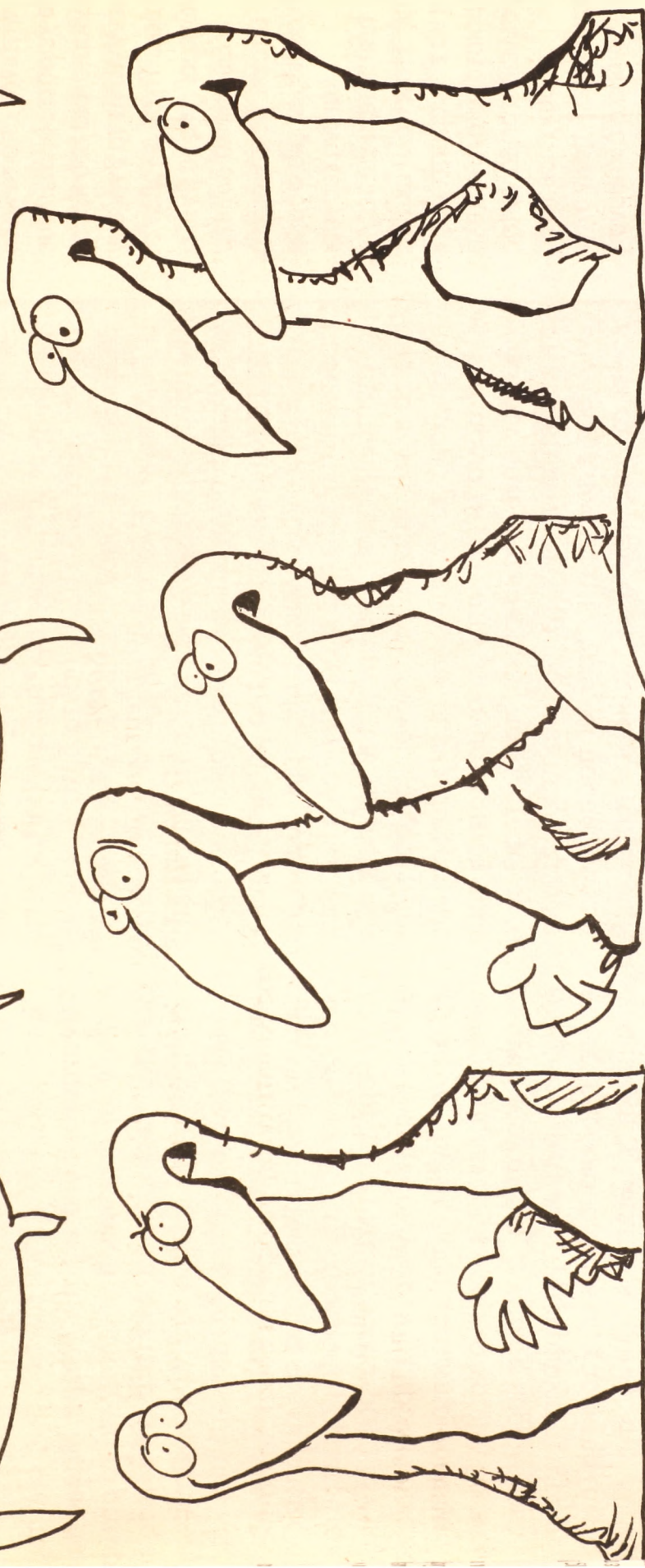
Ε, ΚΑΙ; ΜΙΑ
ΜΠΑΖΑ ΚΑΙ ΚΑΛΗ!

ΘΑ ΤΟ ΧΑΨΟΥΝ;

ΤΟ 'ΧΟΥΝ
ΗΔΗ ΧΑΨΕΙ'ΕΜΑΣ
ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ!

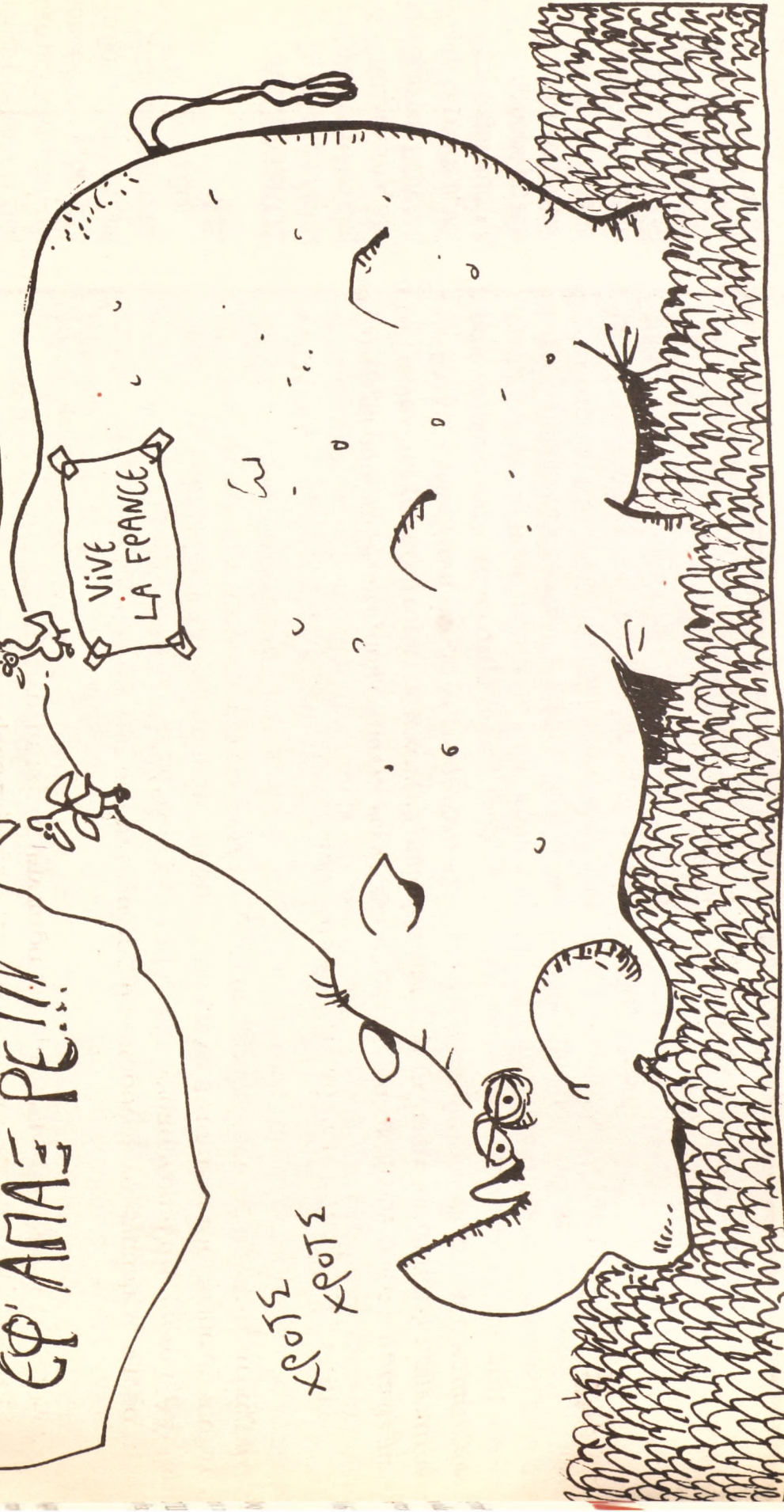
ΝΑ ΑΡΧΙΣΩ;

ΔΟΣ' ΤΟΝ!

ΦΕΡΕ ΠΙΣΩ ΤΟ
ΕΦ' ΑΠΑΞ ΡΕ!!!

ΚΑΛΑ, ΜΙΛΑΜΕ ΟΤΙ
ΕΣΥ ΕΙΣΑΙ ΓΕΝΝΗΜΕΝΟΣ
ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΟΣ!

ΣΤΟΣ
ΣΤΟΣ

ΖΩΗ ΜΕ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ

Ήταν τριαντατεσσάρων χρόνων. Παντρεμένη με δύο παιδιά. Ο άντρας της ήταν επιπλοποιός, αλλά οι δουλειές τον τελευταίο καιρό πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο. Δούλευε καθαρίστρια στο Κόντινεντ για να τα βγάζουν πέρα. Τη συνέλαβαν οι «ανώτεροι» της να βγάζει έξω από το σούπερ μάρκετ σε σακούλες σκουπιδιών, μια φόρμα και ένα ζευγάρι παπούτσια για το γιο της. Ήταν πολύ ακριβά για να τ' αγοράσει και οι προϊστάμενοί της πολύ ευσυνείδητοι για να της το συγχωρέσουν. Όταν την οδήγησαν στην Αστυνομική Διεύθυνση Λάρισας, δεν άντεξε. Λίγο πριν παρουσιαστεί στον εισαγγελέα, προσποιήθηκε ότι θέλει να πάρει λίγο αέρα κι άνοιξε το παράθυρο. Από τον τέταρτο όροφο πήδηξε στο κενό. Η Ζωή Τάχα με πληγωμένη την αξιοπρέπειά της διάλεξε το θάνατο από τη ζωή χωρίς αξιοπρέπεια.

Αντίο Ζωή...

Λ.Β.

ΛΕΠΕΝΙΣΚΟΣ

Τη δόξα του Λεπέν εξήλωσεν ο Νικήτας Κακλαμάνης στο συνέδριο της ΠΟΛ.ΑΝ. Να μην ξεχνάμε, μόνο, ότι ήταν ο εμπνευστής της πορείας των μοτοσυκλετιστών, πέρυσι τον Αύγουστο, από τις Βρυξέλλες στην Κύπρο που οδήγησε στα γεγονότα με τη γνωστή τραγική κατάληξη.

Η.Κ.

ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΔΕΞΙΟ ΠΑΣΟΚ

Να, λοιπόν, που και το Μάαστριχτ δεν είναι ακλόνητο. Η πρόσφατη ψήφος των Γάλλων απέδειξε πως όλο και περισσότεροι Ευρωπαίοι θεωρούν ότι οι απόλυτοι αριθμοί και οι αυστηρές ημερομηνίες μπορούν να εκλαμβάνονται ως μεταφυσικές αξίες αλλά ότι τα πάντα δύναται να αναθεωρηθούν εφ' όσον το επιβάλλουν οι συνθήκες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να είναι απλώς ένα κονσόρτσιουμ τεχνοκρατών, ούτε επιτρέπεται να εκλαμβάνονται αποκλειστικά οι οικονομικοί δείκτες ως τα μόνα ενοποιητικά της χαρακτηριστικά.

Η Ε.Ε. δεν είναι απλώς ένα άθροισμα εθνών, μια προσθετική διαδικασία, αλλά υπερβαίνει κατά πολύ την πρώτη πράξη της αριθμητικής. Γιατί εκτός από τα ελλείμματα, τα δημοσιονομικά χρέη ή τον πληθωρισμό τους συνδέουν περισσότερα. Θα έλεγα μάλιστα πως στην πραγματικότητα τους χωρίζουν μόνο οι οικονομικές παράμετροι και τα στάνταρτ των γραφειοκρατών από τις Βρυξέλλες, ενώ τους ενώνουν η ιστορία, οι παραδόσεις, οι κοινοί αγώνες, τελικά. Εκτός και αν πιστέψουμε ότι η Ευρώπη αρχίζει από το Λουξεμβούργο και τελειώνει στη Βόνη. Τότε αυτή η Ευρώπη δεν ενδιαφέρει παρά μονάχα τα βιομηχανικά μονοπώλια και τους ιδιοκτήτες τους. Και είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.

Αντιθέτως, η άλλη Ευρώπη, η Ευρώπη των λαών και η Ευρώπη της ιστορίας μπορεί και βλέπει πέρα από τα στενόκαρδα προγράμματα σύγκλισης και τις νομισματικές αναλύσεις. Η ομοψυχία των ευρωπαίων πολιτών δεν σφυρηλατείται με εκβιασμούς, απορρίψεις και ρατσισμούς σχετικά με κράτη α' ή β' διαλογής. Μια τέτοια Ευρώπη που αναβιώνει νεοαποικιοκρατικά φαντάσματα, ασφαλώς δεν υπήρχε στα οράματα των πρώτων της ιδαλγών, οι οποίοι πίστευαν σε μία ευρωπαϊκή κοινοπολιτεία. Σήμερα, λοιπόν, καθίσταται ευρύτερα συνείδηση ότι οι όροι του Μάαστριχτ συμπίεζαν και εξωθούν στην απόγνωση και την ανεργία όλο και μεγαλύτερες μάζες ευρωπαίων εργαζομένων. Οι Γάλλοι έδωσαν ένα ηχηρό χαστούκι στον Σιράκ, κυρίως γιατί τους ανησύχησε σφόδρα η αριθμομανία του προέδρου τους και η ροπή του στην ευημερία των δεικτών. Επίσης τους ενόχλησε η ταύτιση Κολ και Σιράκ, δηλαδή η αντίληψη μιας Ευρώπης των δύο τρίτων στην οποία το ένα τρίτο είναι καταδικασμένο ντε φάκτο στην εξαθλίωση.

Μήπως, λοιπόν, οι συνθήκες για ένα αριστερό Μάαστριχτ έχουν ωριμάσει; Μήπως η δαιμονολογία είναι ξεπερασμένη; Τι λένε σχετικά οι προφессορες της κυβέρνησής μας;

Είναι χαρακτηριστικό πάντως πως από τον Ν. Κωνσταντόπουλο ως την Ντόρα Μπακογιάννη πληθαίνουν οι φωνές που μιλούν για το ρεαλισμό μιας αναθεώρησης του Μάαστριχτ και μιας επανατοποθέτησης στόχων και προτεραιοτήτων με βασικό γνώμονα την κοινωνική πολιτική και την ευαισθησία για τα προβλήματα των νέων και των ανέργων. Ένα τέτοιο όραμα αξίζει κάποιες αβελήριες εκ μέρους του χρονοδιαγράμματος και εν πάση περιπτώσει καμία καταστροφή δεν θα συντελεστεί αν μετακινηθούν τα χρονικά όρια κατομία διετία. Είναι επίσης χαρακτηριστικά όσα δηλώνει ο τιμημένος με βραβείο Νόμπελ Οικονομίας Φράνκο Μοντιλιάνι, ο οποίος κυριολεκτικά «ζωγράφισε» αρνητικά τη μονομανία του ορίου 3% για το δημόσιο έλλειμμα, χαρακτηρίζοντάς τη «γερμανική ηλιθιότητα» (Αυγή της Κυριακής 1.6.97) και καυτηριάζοντας την επαίσχυντη ανεργία που αποτελεί σήμερα το όνειδος της Ευρώπης. Αφού λοιπόν οι πάντες φωνάζουν ότι τα κριτήρια σύγκλισης και η Νομισματική Ένωση δεν είναι αυτοσκοπός και αφού όλο και περισσότεροι αντιδρούν στον ωμό οικονομισμό των ευρωτεχνοκρατών και συντάσσονται με το διογκούμενο ρεύμα των συνεργαζόμενων αριστερών -η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών-μελών της Ε.Ε. κυβερνάνται από σοσιαλιστικές κυβερνήσεις- μήπως, λέω, είναι ώρα και το ΠΑΣΟΚ να αποβάλει τις δεξιές του πρακτικές και το αριθμομανές πείσμα του και να ενωτισθεί το αίτημα των καιρών, αναπροσαρμόζοντας τους πολιτικο-οικονομικούς του στόχους και πιέζοντας μαζί με τα λοιπά ευρωπαϊκά κόμματα προς ένα «αριστερό» Μάαστριχτ; Εκτός και αν στα αλεξίσφαιρα υαλοστάσια της εξουσίας δεν φτάνουν οι διογκούμενες αντιδράσεις των πενήτων, οι οίμωγές των απολυμένων των μισθοσυντηρητών και των συνταξιούχων. Γιατί πλέον είναι πασιφανές ότι υφίσταται μέγα κοινωνικό πρόβλημα. Και δεν αρκεί να δηλώσει κάποιος «αθώος» ή «εκσυγχρονιστής» ή αμφισβητίας του «παλαιού» ΠΑΣΟΚ, για να απαλλαγεί των ευθυνών του.

Μάνος Στεφανίδης

XXVIII Δαπάνες Τρομοκρατίας (σε έμπτ. δρχ.)

1. Μισθοδοσία ΕΛ.ΑΣ.	7.500
2. Άποζημιώσεις Έμπαικτων	875
3. Χαφιεδες εις Νέον	290
4. Έπιθυρήσεις Πληρωτέας	1.200
5. Λοιπές Προβλέψεις	200

ΜΕΙΤΟΝ

10065

1. Νταβαζιζιλια Είσηραυτέα 57

2. Ρουφιανίες εις Τρίτους
δεδουλεύμενες. 182

3. Λοιπά Άνόργανα Έσοδα 3

9863

ΠΙΑΣΤΕ
ΤΟΥΣ!!!

ΒΡΕΧΕΙ;

Του το διηγήθηκαν: Ο δημοσιογράφος και βουλευτής του ΔΗΚΚΙ Γιάννης Δημαράς επικοινωνεί απ' ευθείας με τη Ρούλα Κορομηλά και την εκπομπή της «Μπράβο Ρούλα» μπρος στις εντυπωσιακές πρέλλες, το γλυπτό που έστησε ο Γιώργος Ζογγολόπουλος έξω από το Μακεδονία Παλλάς, στην Παραλία Θεσσαλονίκης: «Τι είναι αυτά;», ρωτάει η αθώα Ρούλα. «Βρέχει στη Θεσσαλονίκη;». «Ξέρω γω;», απαντά ο δημοσιοεθνοπατέρας. «Ό,τι θέλεις βλέπεις στη Θεσσαλονίκη. Πάντως τώρα δεν βρέχει». Βρέχει, βρέχει, φιλτατοι... κοτσάνες.

Μ.Σ.

ΒΟΛΤΑ ΜΕ ΜΗΧΑΝΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

κατοντάδες μοτοσυκλετιστές διαδήλωσαν στις 28.3 στα κέντρα της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και της Λάρισας, διαμαρτυρόμενοι για τις νέες διατάξεις του ΚΟΚ. Κύρια αιτήματά τους, η μη εφαρμογή του «ρατσιστικού» - για τους οδηγούς δικύκλων - κώδικα οδικής κυκλοφορίας, η μείωση των τελών κυκλοφορίας και η αναβολή της εφαρμογής της κάρτας ελέγχου καυσασερίων. Επίσης, ζητούν να ξηλωθούν όλα τα σαμαράκια από τους δρόμους, αφού είναι πολύ επικίνδυνα για τα δίκυκλα.

Αντιπροσωπεία της διοργανώτριας Μοτοσυκλετιστικής Ομοσπονδίας Ελλάδος επέδωσε ψήφισμα διαμαρτυρίας στον πρόεδρο της Βουλής Απ. Κακλαμάνη, ζητώντας από την ελληνική Πολιτεία να κοιτάξει την οδική ασφάλεια όχι μέσω εντυπωσιασμού και αποκομιδής κερδών αλλά με σκοπό την ασφάλεια των μοτοσυκλετιστών.

Έρυσι, τέτοια εποχή οι μηχανόβιοι διαδήλωναν με τα ίδια, πάνω κάτω, αιτήματα. Η κυβέρνηση συνέχισε να κωλύει. Μαζί τους πορεύθηκαν και οι «πολίτες ενάντια στα παρκόμετρα». Όμορφη βόλτα κάτω από τον αττικό ουρανό, για το συνδικαλισμό του δρόμου και λοιπούς περαστικούς δικικλυστές.

ΚΑΙ Ο ΙΝΔΙΑΝΟΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΤΟΥ

ούλεψε στο Corner, δίπλα απ' το Πεδίο του Αρεως. Οι μοτοσυκλετιστές ξεκινούσαν την πορεία τους κορνάρωντας. Αυτός έφευγε για να πάει στη Στουρνάρη μια παραγγελία. Να πάει και να γυρίσει να σχολάσει. Βγήκε στη μεσημέρι με την ουρά της πορείας. Που και που βαρούσε κι αυτός τη βραχνιασμένη κόρνα του παπιού του. Η πορεία συνέχισε προς Ομόνοια. Εστρίψε στη Στουρνάρη δεξιά, δύο λεοφωρεία είχαν κλείσει το δρόμο και οι οδηγοί που βέντιαζαν ενώ ένας ταξιτζής έβγαζε φλας αριστερά και πήγαινε δεξιά. Πάκκαρε και κατέβηκε. Χτυπώντας τον κουδούνι παρηγορήθηκε με τη σκέψη του «άντε στις 15 Ιουλίου παίρνω άδεια».

Α.Β.

Η ΑΛΗΤΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Μ' αφορμή το πόρισμα της καθηγήτριας εγκληματολογίας Αλ. Μαραγκοπούλου για την ανησυχητική αύξηση της παιδικής πορνείας στην Ελλάδα, ο διευθυντής ειδήσεων του Σκάι Σταμάτης Μαλέλης έδωσε εντολή στο "δημοσιογράφο" Δημήτρη Αλικάκο να φέρει καυτό ρεπορτάζ για το θέμα. Ο δαιμόνιος ρεπόρτερ πήγε στην Ομόνοια και ανακάλυψε έναν δεκαεξάχρονο Πολωνό, ιδανικό για μάρτυρα-«θύμα» της παιδικής πορνείας. Αφού τον εκφόβισε, επιδεικνύοντάς του πλαστή αστυνομική ταυτότητα, τον οδήγησε στις εγκαταστάσεις του καναλιού, όπου, αφού τον κακοποίησε, τον ανάγκασε να ομολογήσει, με την πλάτη στη κάμερα, ότι είναι θύμα κυκλωμάτων παιδικής πορνείας. Το γεγονός απασχολεί την ΕΣΗΕΑ, ενώ αναμένεται να επιληφθεί της υποθέσεως και εισαγγελέας. Λίγες ώρες νωρίτερα, οι «πολίτες σε δράση» επέστρεφαν στο τηλεοπτικό σταθμό του Φαλήρου τα σκουπίδια που εκπέμπει, προειδοποιώντας: «Σκάι δεν είστε εσείς, Σκάι δεν είναι κανείς, ο Σκάι είναι η χαβούζα της παραλιακής»

Α.Β.

ΠΕΡΙΕΡΓΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΜΠΕΡΙΣΑ

Η αλβανική τηλεόραση μετέδωσε το βράδυ της Τετάρτης ότι άγνωστος επιχείρησε να εκτοξεύσει χειροβομβίδα εναντίον του προέδρου Μπερίσα, κατά τη διάρκεια της περιοδείας του στο χωριό Ρουσμπούλι, βορειοδυτικά των Τιράνων. Ανέφερε επίσης ότι «το μοιραίο» αποφεύχθηκε χάρη στην έγκαιρη αντίδραση της φρουράς του Μπερίσα που ακινητοποίησε το δράστη και εξουδετέρωσε τη χειροβομβίδα, και ότι ο άγνωστος ξυλοκοπήθηκε άγρια από τους συγκεντρωμένους και μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο. Τον έπιασαν πριν εκτοξεύσει τη χειροβομβίδα; Δεν αποσαφηνίζεται. Και αν την εκτόξευσε γιατί δεν εξερράγη και γιατί ο δράστης έριξε τη χειροβομβίδα ενώ βρισκόταν εντός της ακτίνας δράσης του; Υποπτη μοιάζει η «απόπειρα δολοφονίας» κατά του Μπερίσα και ακόμα πιο ύποπτες οι βομβιστικές επιθέσεις που σημειώνονται συνέχεια τις τελευταίες ημέρες στα Τίρανα τη στιγμή μάλιστα που ο Μπερίσα αρνείται επίμονα να άρει την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Άλλωστε είναι ο μόνος που επωφελείται απ' αυτό το κλίμα τρομοκρατίας που δημιουργείται, πολύ μελετημένα απ' ό,τι φαίνεται, στην αλβανική πρωτεύουσα αλλά και σε ολόκληρη τη χώρα.

Κ. ΚΑΡΥΓΙΑΝΝΗ

ΕΧΕΙ ΘΕΣΗ Η «ΑΝΟΙΞΗ» ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ; ΠΟΥ ΤΟ ΠΑΕΙ Ο ΑΝΤ. ΣΑΜΑΡΑΣ;

Γιατί, μολονότι του δόθηκε η ευκαιρία στο πρώτο συνέδριο της ΠΟΛ.ΑΝ., δεν ξεκαθάρισε το ιδεολογικό στίγμα του κόμματος; Γιατί το άφησε να αιωρείται ανάμεσα στο χώρο του «ριζοσπαστικού κέντρου», που ο ίδιος προσδιόρισε, και στην ακροδεξιά, που επαγγέλλεται ο ευρωβουλευτής του κόμματος **Νικ. Κακλαμάνης**;

Δεν του έγινε «μάθημα» η εκλογική αποτυχία του Σεπτεμβρίου του 1996; Τίποτε δεν διδάχτηκε από το φιάσκο των εθνικιστικών συλλαλητηρίων του για τη Μακεδονία;

Το σίγουρο είναι, ότι ο πρόεδρος της ΠΟΛ.ΑΝ. βρίσκεται σε ιδεολογικό αδιέξοδο. Γιατί δεν είναι δυνατόν, να τοποθετηθεί πολιτικά το κόμμα στο χώρο ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τη Ν.Δ.

Οι πολιτικές διαφορές μεταξύ των δυνάμεων του δικομματισμού έχουν εξαλειφθεί, κι επομένως δεν μπορεί κανείς να μιλά για ενδιάμεσο ζωτικό χώρο.

Προς τα αριστερά του ΔΗΚΚΙ βρίσκονται ο ΣΥΝ και το ΚΚΕ. Η «λαϊκή δεξιά» του **Μ. Έμμερτ** αλλά και η αποδυναμωμένη τάση των «φιλοβασιλικών» είναι αναγκασμένες να συστεγάζονται κάτω από τη σκέπη της «φιλελεύθερης» πλέον Ν.Δ., με την ελπίδα ότι κάποτε θα γευτούν τους «καρπούς» της κυβερνητικής εξουσίας.

Σε ότι αφορά την ακροδεξιά, χρόνο με το χρόνο χάνει τα όποια ερείσματα έχει σε μεμονωμένα άτομα.

Μέσα σ' αυτόν τον διαμορφωμένο χωροταξικά πολιτικό χάρτη η ΠΟΛ.ΑΝ. δεν έχει θέση. Γι' αυτό ο **Αντ. Σαμαράς** κάνει λόγο για επαναδιατύπωση του πολιτικού σκηνηικού. Ευελπιστεί ότι οι εξελίξεις στα εθνικά θέματα (κυρίως στις ελληνοτουρκικές σχέσεις) θα δρομολογήσουν διεργασίες επαναδιάταξης του πολιτικού χάρτη.

Τότε μόνο η ΠΟΛ.ΑΝ. θα είχε λόγο πολιτικής ύπαρξης. Επί του παρόντος ο πρόεδρος του κόμματος με τις παλινωδίες στο ιδεολογικό στίγμα της ΠΟΛ.ΑΝ. εμφανίζει την εικόνα του πολιτικού «Τιραμόλα», που με το ένα χέρι προσπαθεί να «αλιεύσει» ψήφους από το «Κέντρο» και με το άλλο από την Ακροδεξιά. Την πολυτέλεια όμως της πολυσυλλεκτικότητας και της πολυτασικότητας την έχουν μόνο τα κόμματα εξουσίας, κύριε Σαμαρά, και όχι οι ευκαιριακού τύπου κομματικοί σχηματισμοί, όπως η ΠΟΛ.ΑΝ.

Δημήτρης Ζώνιος

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

Γιατί αρνείται η ΕΤ1 την προβολή του ντοκιμαντέρ *Στους Λαβύρινθους της Τρομοκρατίας*, μια παραγωγή που έγινε για λογαριασμό της κρατικής τηλεόρασης και κόστισε πάνω από 16.000.000 δρχ.;

Το ερώτημα αυτό γίνεται επίκαιρο και τίθεται μετά από κάθε δολοφονική δράση των τρομοκρατών, χωρίς όμως οι αρμόδιοι του κρατικού καναλιού να δίνουν απάντηση.

Το εν λόγω ντοκιμαντέρ των δημοσιογράφων **Αντόνιο Σολάρο, Παναγιώτη Βενάρδου και του σκηνοθέτη Κώστα Βάκκα**, αποτελείται από 5 ημίωρα επεισόδια και πρόκειται για μια καθόλα άρτια τολμηρή κοινωνική (και όχι αστυνομική) έρευνα, που απαντά με τα δεδομένα της τεράστιας ιταλικής εμπειρίας στους προβληματισμούς της ελληνικής κοινής γνώμης.

Μήπως το ντοκιμαντέρ (το οποίο κυκλοφόρησε και υπό μορφή βιβλίου με τον ίδιο τίτλο από τις εκδόσεις «Κλειδί») δεν προβλήθηκε, γιατί περιέχει κάποιες αλήθειες, κάποια στοιχεία, που είναι αντίθετα με τη πρακτική που ακολουθείται για την αντιμετώπιση του (διαρκούς) φαινομένου της τρομοκρατίας στη χώρα μας; Μήπως θάφτηκε γιατί κάποιους ενοχλεί;

Οι διοικήσεις της ΕΡΤ, όπως ξέρουμε, τουλάχιστον στο παρελθόν, άλλαζαν συχνότατα (πολύ πιο τακτικά από τις εναλλασσόμενες κυβερνήσεις Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ...) και είναι πιθανόν η σημερινή διοίκηση να μην γνωρίζει την ύπαρξή του, αφού η παραγωγή χρονολογείται από το 1990 (!), χωρίς να έχει χάσει από τότε (δυστυχώς) την επικαιρότητά του.

Δεν νομίζουν οι σημερινοί υπεύθυνοι του κρατικού καναλιού ότι οφείλουν μια εξήγηση; Περιμένουμε...

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ νημέρωση

ύντομη ανακεφαλαίωση
λών και ποικίλων από το
ο του Τύπου – επιγραμμα-
ι:

ολογισμοί δημοσιεύονται
όν τον καιρό. Με κέρδη
εισαν οι επιχειρήσεις Τε-
ουλος Α.Ε. (περί τα 2.600
) και το Συγκρότημα Λα-
άκη (περί τα 4.5 δισ.).

πολύσεις κάθε εβδομάδα
Έθνος. Με ρυθμό, περί-
τρεις εργαζόμενοι τη φο-
Μάλιστα, στο εμπορικό
μα της εφημερίδας, το ποι-
α απολυθεί (ένας στους πέ-
) αποφασίστηκε με κλήρω-
Όπως στην ταινία του Κα-
ισμάκι Σκιές στον παράδει-

Αθηναϊκή, που ξεκίνησε με
δες, δεν πάει καλά – και
σπαθεί να αντισταθμίσει
πτώση με κραυγαλέους ξύ-
ους πρωτοσέλιδους τίτλους.
η, ο Κ. Σκούρας έφυγε πο-
νωρίς, ενώ απαυδισμένοι
αιτούνται και άλλοι δημο-
γράφοι. Γενικά, κόσμος πά-
έρχεται – και η κυκλοφο-
έχει ήδη καθήσει περίπου
5.000 φύλλα. Καθόλου ευ-
νη κυκλοφορία.

άντως, ο Τροχανάς μιλάει
αποκλειστικότητα μόνο
Αθηναϊκή.

α περιοδικά, εκτός από
κυκλοφορία πολλών και
ίλων λάιτ, δεν υπάρχουν
λά καινούργια. Ενδιαφέ-
έχει, πάντως, η πληροφο-
πως οι Εικόνες του Κόσμου
γουν από το συγκρότημα
Αλαφούζου και θα εκδίδο-
από εταιρεία στην οποία
μετέχει και ο Στάθης Τσα-
ρουσιάνος. Ο δημοσιογρά-
αναγγέλλει και νέο περιο-
–συνεταιρίζεται με τον
η Λαζόπουλο– που θα κυ-
φορήσει το φθινόπωρο.

έσσερις εβδομάδες μετά
κυκλοφορία της ελληνικής

έκδοσης του Newsweek, ως
Tempo-Newsweek, με διευθυ-
ντή τον **Θοδωρή Καλούδη**, και
τα πράγματα δεν είναι διόλου
ευοίωνα. Μολονότι η αμερικα-
νική έκδοση το ανήγγειλε ως
επιτυχία στα επεκτατικά της
σχέδια, μετά την ισπανική και
τη ρωσική έκδοση, η κυκλοφο-
ρία του (γύρω στα 10.000 φύλ-
λα), μαζί με το κόστος του, κά-
νουν προβληματική την επι-
βίωσή του.

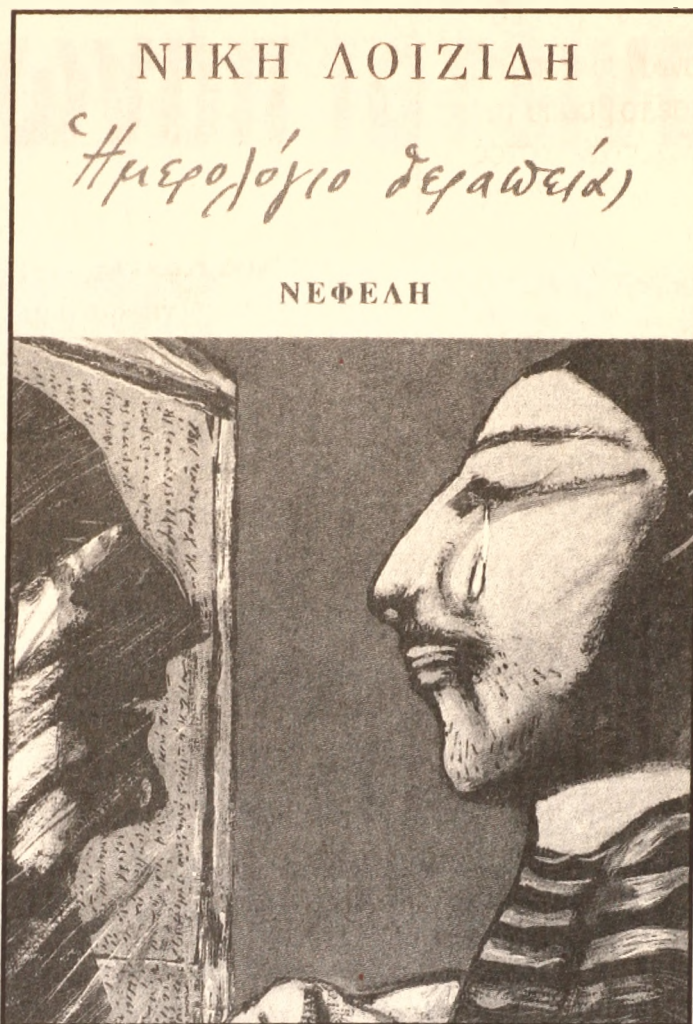

•Τη βδομάδα που πέρασε,
όμως, κυκλοφόρησε και ένα
γαλλόγλωσσο περιοδικό, που
στοχεύει στο γαλλόφωνο κοινό
που ζει ή επισκέπτεται την
Ελλάδα. Τίτλος του: *Athemes* –
που παραπέμπει στην Αθήνα
αλλά και στα θέματα. Διευθυ-
ντής σύνταξης είναι ο **Emma-
nuel Adely** ενώ σύμβουλος έκ-
δοσης είναι η **Κατρίν Βελισσά-
ρη**, γνωστή από τη μακροχρό-
νια επιτυχή θητεία της στο
Γαλλικό Ινστιτούτο. Για τη θε-
ματολογία, την αισθητική και
τους στόχους του περιοδικού
αυτού, θα επανέλθουμε.

•Μην ξεχάσετε την ειδική έκ-
δοση του *Αντί*, την αφιερωμένη
στη Διακυβερνητική διάσκε-
ψη, στην πορεία προς την Ευ-
ρωπαϊκή Ενοποίηση. Θα κυ-
κλοφορήσει, εκτάκτως, την
επόμενη Παρασκευή και θα
περιλαμβάνει, εκτός των άλ-
λων, και κείμενα με υπογρα-
φές-έκπληξη. Αξίζει να διαβα-
στεί.

Νίκη Λοϊζίδη

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η μορφή του πατέρα λειτουργεί εδώ ως
σύμβολο της παλιάς τάξης πραγμάτων και ως
ιδεολογικό στήριγμα μιας μορφής
παραδοσιακής κοινωνίας, που μοιάζει να
ανήκει πλέον στο παρελθόν. Οι εικόνες, τα
πρόσωπα και οι τόποι που ανακαλεί στη
μνήμη της η αφηγήτρια, αποτελούν στοιχεία
μιας ιστορίας της οποίας η υποτιθέμενη
«αυτοβιογραφική» γραφή, υπηρετεί απλά τις
προθέσεις μιας σύγχρονης αλληγορίας. Στο
κείμενο αυτό –που ισορροπεί ανάμεσα στην
ποιητική νοσταλγία και στον πραγματισμό–
διαγράφεται η *de profundis* συνομιλία με ένα
αρχέτυπο που αποσύρεται, όχι μόνο από το
χώρο των ελληνικών εθνοκεντρικών
οραμάτων, αλλά και από την
παγκόσμια σκηνή.

☆☆☆

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ ...Η άλλη άποψη στο βιβλίο
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 • ΤΗΛ.: 36 07 744 - 36 39 962, FAX: 36 23 093
ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 105 64, ΤΗΛ.: 32 22 846

Ένα φάντασμα πλανιέται πάνω από την Ελλάδα...

Είναι αλήθεια ότι η σημερινή Ελλάδα και ιδίως οι πολιτικοί της έχουν πάψει προ πολλού να μας εκπλήσσουν. Όμως όσα συνέβησαν στη Βουλή με πρωταγωνιστές τον **Κ. Μητσοτάκη** και τον **Β. Γιαννόπουλο** και αντικείμενο την πολύπαθη «κάθαρση» και το Ειδικό Δικαστήριο μας άφησαν στην κυριολεξία άναυδους. Τόσο αμοραλισμό δεν τον περιμέναμε είναι αλήθεια ακόμα ούτε και από τον **Κ. Μητσοτάκη**. Πώς να εξηγήσουμε άραγε, με ποιους «κώδικες πολιτικής δεοντολογίας» και ποιους «κανόνες ηθικής» τη συμπεριφορά ενός πρώην πρωθυπουργού, ο οποίος ενώ πριν από λίγα μόνο χρόνια επαγγελλόταν τον «Αρχάγγελο της Κάθαρσης» χαρακτηρίζει σήμερα, χωρίς ίχνος ντροπής, «Χρονικό Ντροπής» την παραπομπή του πρώην ομολόγου του **Ανδρέα Παπανδρέου** στο Ειδικό Δικαστήριο; Και πώς άραγε να χαρακτηρίσουμε τη συμπεριφορά του υπουργού Δικαιοσύνης **Ευάγγελου Γιαννόπουλου**, ο οποίος έφτασε να αποκαλεί τον **Μητσοτάκη** «συναγωνιστή σε άλλους αγώνες», ενώ μια ζωή ολόκληρη τον αποκαλούσε «κάθαμα του '65»;

Λέγονται και γράφονται πολλά για το δύσσομο παρασκήνιο που συνοδεύει αυτήν την πρωτοφανή ανταλλαγή φιλοφρονήσεων μεταξύ δύο επιφανών εκπροσώπων της «επαράτου δεξιάς» και της «πράσινης λαίλαπας». Για άλλη μια φορά δεν θα τους ακολουθήσουμε στο δρόμο αυτό, επειδή μας αφήνουν εντελώς αδιάφορους τα σενάρια περί εκλογής νέου Προέδρου της Δημοκρατίας, πρόωρης προσφυγής στις κάλπες κ.λπ. Θα δώσουμε όμως τη δική μας εξήγηση για όσα πρωτοφανή συνέβησαν στη Βουλή των Ελλήνων με την αποκάλυψη μιας συγκλονιστικής απόρρητης επιστολής προς τον ίδιο τον **Μητσοτάκη**. Συντάκτης της επιστολής είναι ο γνωστός δικηγόρος — και μασώνας! — **Φίλιππος Δαμόφλης**: Ο ίδιος «φωτογραφίζει» εαυτόν επαρκώς μέσα στην επιστολή του. Ο γνωστός μεγαλοδικηγόρος διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην υπόθεση **Κοσκωτά**: Και ως προσωπικός σύμβουλος του στρατηγού **Ν. Γρυλλάκη** και της τότε ηγεσίας της «Νέας Δημοκρατίας», και ως δικηγόρος της «Γραμμής Α.Ε.» κατά την περίοδο της εκκαθάρισής της κ. ά. Ο εν λόγω δικηγόρος αναγκάστηκε να στείλει την επιστολή που αποκαλύπτουμε στον ίδιο τον **Κ. Μητσοτάκη**, όταν, κατά την προσφιλή του τακτική, αυτός τον «άδειασε» και τον άφησε να θερίσει μόνος του τις θύελλες που έσπειρε για λογαριασμό του.

Δεν θα σχολιάσουμε επίσης ακόμα όσα συγκλονιστικά αποκαλύπτει ο εν λόγω μεγαλοδικηγόρος σε λεπτομέρειες. Αφήνουμε στους αναγνώστες μας να κρίνουν τον σκοτεινό ρόλο που έπαιξε και ο **Κ.**

Μητσοτάκης στην κάθαρση και πώς κατάφερε μέσω γνωστών και μη εξαιρετέων δικηγόρων-συμβούλων του (όπως ο πρόσφατα εξαφανισθείς από την Αθήνα συντάκτης της επιστολής που δημοσιεύουμε **Φίλιππος Δαμόφλης**, αλλά και ο δικηγόρος του μακαρίτη **Π. Μπακογιάννη** και εν συνεχεία της Ντόρας, **Θανάσης Βαρλάμης**, που υπήρξε απ' αρχής δικηγόρος εξ απορρήτων του **Γ. Κοσκωτά** και ο οποίος εφρόντισε εγκαίρως να αποσυρθεί από το προσκήνιο) να πάρει τον έλεγχο μιας υπόθεσης που αποκάλυψαν άλλοι και να την χειρισθεί σύμφωνα με τα έωλα συμφέροντά του.

Οφείλουμε τέλος να επισημάνουμε και τα εξής. Όλα όσα αποκαλύπτει το ντοκουμέντο για το ρόλο του **Μητσοτάκη** και της ηγεσίας της **ΝΔ** στο «χειρισμό» του **Γιάννη Μαντζουράνη** και άλλων «μαρτύρων» της δικαιοσύνης σχετικά με την υπόθεση **Κουτσόγιωργα** είναι πιθανώς αληθινά. Δεν αναιρούν όμως με κανέναν τρόπο τη σκληρή για το **ΠΑΣΟΚ** και τον **Ανδρέα Παπανδρέου** πραγματικότητα. Ο **Γ. Κοσκωτάς** ήταν δημιουργημά τους και τροφοδότης των λογαριασμών τους. Ο ίδιος ο **Κουτσόγιωργας** άλλωστε είχε δηλώσει σε ανύποπτο χρόνο ότι εγνώριζε αδιάσειστα στοιχεία για τη μεταφορά έξι εκατομμυρίων δολλαρίων σε λογαριασμούς του **Ανδρέα** και του **ΠΑΣΟΚ**. Δεν πρόλαβε όμως να τα αποκαλύψει. Πέθανε συντετριμμένος από το βάρος μιας κατηγορίας, η οποία με τη σημερινή αποκάλυψη του «ΑΝΤΙ» παίρνει άλλες διαστάσεις.

Μια μόνον βιαστική επισήμανση θα κάνουμε στο σημερινό σημείωμά μας, αφήνοντας περισσότερα και άλλα για τα επόμενα τεύχη: Ο συντάκτης της προς **Κ. Μητσοτάκη** επιστολής παρατηρεί ότι ο πρώην Πρόεδρος του Αρείου Πάγου κ. **Β. Κόκκινος** «τον διώκει». Αυτό δεν

αι βεβαίως μια απλή παρατήρηση. Θέτει υπό αμφισβήτηση το κύρος τη νηφαλιότητα κρίσης ενός ανώτατου πολιτειακού παράγοντα. Και τον γι' αυτό το σημείο, το ντοκουμέντο αποκτά βαρύνουσα σημασία. είλουμε επίσης να επισημάνουμε ότι η σημερινή αποκάλυψη αιώνει πλήρως και τη δική μας στάση απέναντι στην «κάθαρση» και πίτερα ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου. Επειδή επιμέναμε και μένουμε ότι όλα όσα αποκαλύφθηκαν τότε ήταν πλήρως αληθινά. Ο

Κ. Μητσοτάκης όμως και οι περί αυτόν φρόντισαν το κατηγορητήριο να μην βασιστεί στα πραγματικά στοιχεία που υπήρχαν — και υπάρχουν — στα συρτάρια τους. Μετέτρεψαν έτσι το πανελλήνιο αίτημα για κάθαρση και εξυγίανση της δημόσιας ζωής σε ένα ακόμα αντικείμενο σκοτεινών συναλλαγών και άθλιων συμβιβασμών πίσω απο τις πλάτες του διαπορούντος ελληνικού λαού. Μπορεί να αργεί, αλλά η αλήθεια λάμπει πάντα. Θα τα ξαναπούμε.

Ο «ΜΝΗΜΟΝΙΟ» Φ. ΔΑΜΟΦΛΗ ΠΡΟΣ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Ιστορικό

11 - 88 Φυγή Γ. Κοσκωτά. Νέο Δ.Σ. ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.

1 - 89 Το Δ.Σ. της ΓΡΑΜΜΗΣ προτείνει εγγράφως εις κ. Ι. Καμάρα (Επίτροπο) αναλάβει τη ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε., (δηλ. να διοριστεί νέο Δ.Σ. από την Τράπεζα Κρήτης να αναλάβουν δικηγόροι, λογιστές, από την Τράπεζα κ.λπ.). Ο κ. Καμάρα αρνείται. Παρόντες μέλη της ΕΣΗΕΑ, ΕΤΥΠΤΑ, της Ομοσπονδίας Λιθογράφων κ.λπ.

νοβάριος 89 Οι, επί Κοσκωτά, δικηγόροι της ΓΡΑΜΜΗΣ Α.Ε. αποχωρούν. Το Δ.Σ. απευθύνεται σε διάφορους δικηγόρους προτείνοντας πάγια αντιμισθία. Ουδένας δέχεται.

1 - 89 Το Δ.Σ. της ΓΡΑΜΜΗΣ Α.Ε. αναθέτει ν' αποκρούσω αγωγή της ΑΠΕΞΗΣ ΚΡΗΤΗΣ. Αιτούμενο ποσό 100.000.000 δρχ. Συνιστώ —εγγράφως— να γίνει η υπόθεση με αποδοχή της αγωγής. Η προσπάθειά μου αποτυγχάνει. Τούτο γιατί ο κ. Ι. Καμάρας θέλει ν' αναγνωρίσει τα 13.000.000.000 δρχ., το δε Δ.Σ. της ΓΡΑΜΜΗΣ Α.Ε. ισχυρίζεται ότι μόνον 6.000.000 δρχ. εισήλθαν εις την ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε. και αρνείται ν' αναγνωρίσει το υπόλοιπο ποσόν, φοβούμενος ότι θα υποπτευθείς μου στη ΓΡΑΜΜΗ θα είμαι το νόμιμο κατώτατο όριο που προβλέπει ο «Κώδικας περί Δικηγόρων». Τούτο και κάθε αντίθετος συμφωνία είναι άκυρη, παράνομος και ποινικά κολάσιμος (458 Π.Κ.). Δεν δέχομαι πάγια αντιμι-

σθία διότι δεν γνωρίζω αν η ΓΡΑΜΜΗ θα είναι σε θέση να την καταβάλει και εν πάσει περιπτώσει δεν με συμφέρει εν όψει του όγκου των υποθέσεων.

3 - 89 Αναλαμβάνω την υπόθεση Ι. Μαντζουράνη κατά Αγ. Κουτσόγιωργα.

25 - 3 - 89 Μυστικές συναντήσεις με ηγετικά στελέχη της Ν.Δ. Παραδίδω τις χειρόγραφες σημειώσεις του Ι. Μαντζουράνη προς ενημέρωση της ηγεσίας της Ν.Δ.

Ερωτώ αν πρέπει να εξακολουθήσω ν' ασχολούμαι με την ΓΡΑΜΜΗ. Η απάντηση είναι καταφατική, και ότι ο Γ. Δαλακούρας (όχι ο τέως βουλευτής), στέλεχος της Ν.Δ., θα εισέλθει εις το Δ.Σ. της εταιρείας προκειμένου να ανοιχθούν οι λογαριασμοί Μαντζουράνη - Κουτσόγιωργα, (δηλ. αμοιβές ελβετών δικηγόρων από Πρωτοδικείο έως Άρειο Πάγο, έξοδα ταξιδίων, τυχόν εγγύηση γι' αποφυλάκιση Μαντζουράνη κ.λπ.).

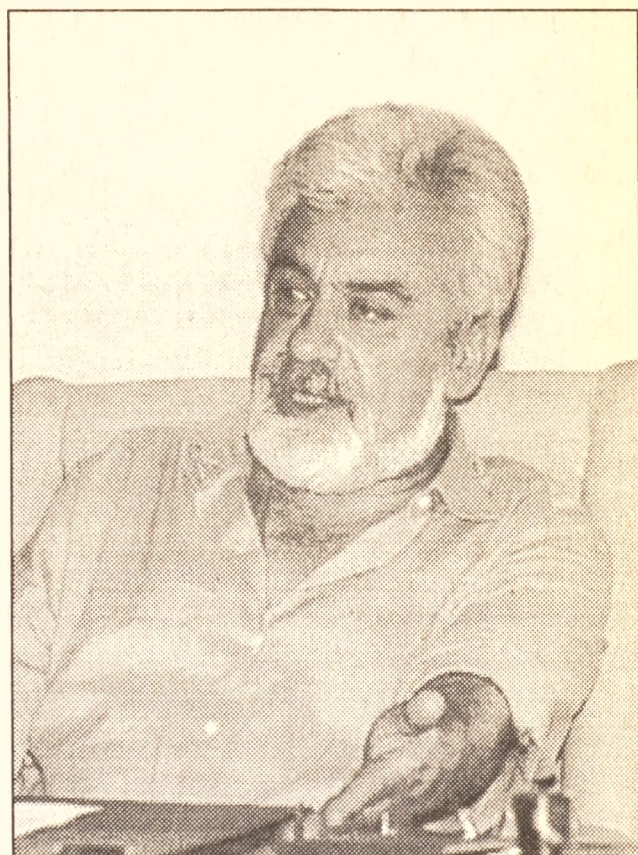
Τελικώς μου κατεβλήθηκαν #3.000.000# δρχ. (τα υπόλοιπα χάθηκαν στο δρόμο), ο Μαντζουράνης έμεινε προφυλακισμένος 18 μήνες και πλήρωσε την εγγύησή του ο ίδιος, εγώ δε πλήρωσα όλα τα έξοδα ανοίγματος του λογαριασμού στην Ελβετία. [... Ν. Γρυλλάκης και ο Αν. Κεφαλέα ...]*

12.4.89 Συζητείται η περιβόητος αγωγή της Τραπέζης Κρήτης κατά της ΓΡΑΜΜΗΣ.

Η νόμιμη αμοιβή μου είναι #260.000.000#!

Βεβαίως ούτε γι' αστείο δεν σκέφθηκα ότι θα έπαιρνα ένα τόσο μεγάλο ποσό.

Μάιος - Ιούνιος 1989 Ζητώ να πάρω κάποια αμοιβή για την υπόθεση. Οι κ.κ. Μπουσμπουρέλης-Καμάρας και Καλαμί-

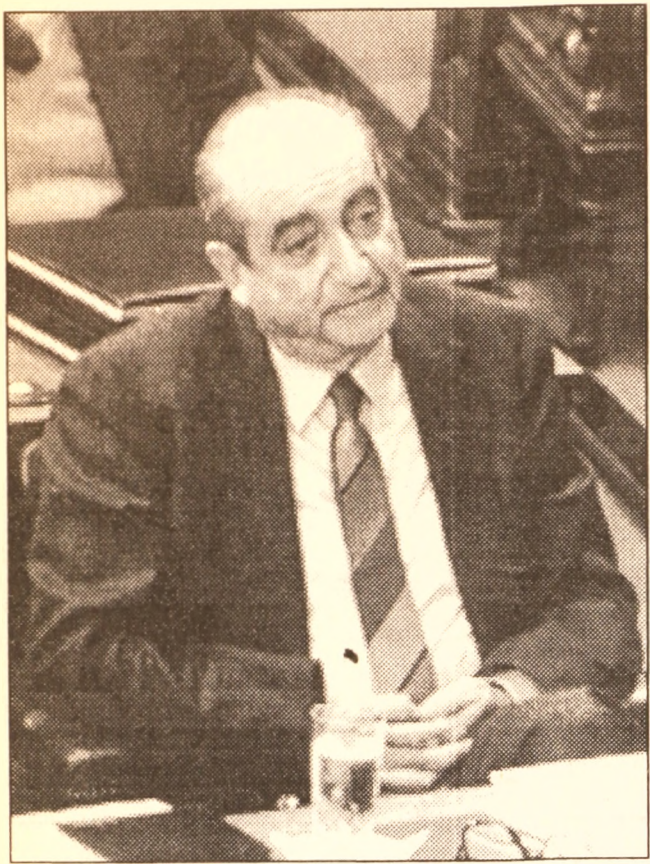

Ο δικηγόρος της ΓΡΑΜΜΗΣ Α.Ε. κατά την περίοδο της εκκαθάρισης της εταιρείας και «Μέγας Προκαθήμενος των Τεκτόνων της Ελλάδος» (!) κ. Φίλιππος Δαμόφλης που προσφάτως «εξαφανίστηκε» κάπου στο εξωτερικό...

της μου προτείνουν δρχ. #20.000.000#. Δέχομαι. Δεν μου καταβάλλουν ούτε μία δραχμή!!!

Εξηγώ ότι αν μέχρι την 12.4.1990 δεν επιδιώξω την είσπραξη (δηλ. μ' αίτηση πτώχευσης, πλειστηριασμό κ.λπ.) της αμοιβής μου, τότε παύει η απαίτησή μου να είναι προνομιούχος και ουδέν θα εισπράξω (αρθ. 975 Κωδ. Πολ. Δικ.) Μου απαντούν ότι πρέπει να περιμένω και να μην κάνω τίποτε. Δέχομαι εν γνώσει ότι δεν θα εισπρά-

τα μέρη του κειμένου που σημειώνονται με αστερίσκο δεν διακρίνονται στο χειρόγραφο.

Ο «Αρχιερέας της Κάδαρσης» και παρ' ολίγον συγγραφέας του «Χρονικού της Ντροπής», αποδέκτης του «μνημονίου» του Φίλιππου Δαρμόφλη.

ξω αμοιβή πράγματι την:

12.4.90 Χάνω οριστικά (αυτοβούλως) κάθε δικαίωμα στην οποία αμοιβή μου.

Τ' ανωτέρω κατετέθησαν στον ανακριτή κ. Ι. Κασσωτάκη από τους κκ. Ι. Καμάρια και Ν. Χατζημιχάλη, τον διαχειριστή της ΓΡΑΜΜΗΣ ΑΕ και Νομικό Σύμβουλο της Τραπεζής Κρήτης.

Εν τω μεταξύ λόγω της υπόθεσης Κουτσόγιωργα - Μαντζουράνη αντιμετωπίζω απειλές, διαρρηξείς εις το σπίτι και το γραφείο μου (τα στοιχεία εις το Γ' Α.Τ.) μείωση της [...]*

20.10.90 Εκλέγομαι -παμψηφεί- Μέγας Προκαθήμενος των Τεκτόνων της Ελλάδος.

(Από τον 1-30 βαθμό προΐστανται ο Μέγας Διδάσκαλος, στους λοιπούς ανώτερους βαθμούς ο Μέγας Προκαθήμενος).

Έκτοτε συναντώ επανειλημμένως τον κ. Α. Σγαρδέλη, Γενικό Διευθυντή της Ν.Δ., και συνεννοούμαι μαζί του, προκειμένου να υπάρξει μια υποστήριξη εκατέρωθεν. Ο κ. Σγαρδέλης, πράγματι, δείχνει πνεύμα συνεργασίας.

Μάρτιος 1991 Αρχίζει η δίκη εις το Ειδικό Δικαστήριο. Καλούνται ως μάρτυρας ο Ι. Μαντζουράνης κι εγώ. Ο πελάτης μου Ι. Μαντζουράνης μου απαγορεύει να καταθέσω. Εγώ δεσμεύομαι από το απόρρητο.

Απρίλιος 1991 Γνωστοποιώ την άρνησή μου εις το Ειδικό Δικαστήριο. Ο κ. Κατσαντώνης μ' ειδοποιεί ότι θα μου απαγγελθεί

κατηγορία για την αμοιβή που δεν εισέπραξα!!

Κάνω παράσταση εις τον Προϊστάμενο του Πρωτοδικείου Αθηνών κ. Μπακόπουλο (παρών και ο Πρόεδρος της Ενώσεως Δικαστών κ. Κωστάκος), εις τον Προϊστάμενο της Εισαγγελίας Πλημ/κών Αθηνών κ. Δ. Δωρή και εις τον κ. Δ. Τσεβά.

Όλοι δηλώνουν άγνοια και από έκπληξη ως αγανάκτηση.

Τους πιστεύω γιατί είναι πράγματι ειλικρινείς και δεν συμφωνούν με την παράνομη δίωξή μου.

Τέλος άνοιξης με καλοκαίρι 1991

Συναντήσεις με κ. Μπεχράκη, Αναπληρωτή Γεν. Διευθυντή Ν.Δ., προκειμένου να προετοιμάσω το έδαφος για να σταματήσει ο πόλεμος του SKY προς την Ν.Δ. Κάνω ό,τι μπορώ γιατί οι σχέσεις μου με την οικογένεια Αλαφούζου δεν ήταν ποτέ καλές. Με καλεί ο κ. Γριβέας για τον ίδιο λόγο.

7.6.91. Ο Σ. Καρατζαφέρης δημοσιεύει άθλιο κείμενο με τον τίτλο «Τα πιάνει ο Κόκκινος». Καλούμαι ως μάρτυς. Υποστηρίζω βεβαίως τη μήνυση του κ. Βασίλη Κόκκινου.

Συνάντηση στο γραφείο του κ. Ν. Γρυλλάκη με κ. Πυλαρινό για θέμα SKY. Υποδεικνύω εγγράφως τον τρόπο οριστικής επίλυσης του θέματος. Δεν εισακούομαι. Ας ερωτηθούν οι κκ. Γρυλλάκης - Πυλαρινός.

Ιούλιος '91 Ξεσπάει η υπόθεση του αστυνομικού Παύλου Μπογράκου για το «μπλοκάρισμα» του τροφοδότη λογαριασμού του Γ. Κοσκωτά. Αναλαμβάνω συνήγορος του Μπογράκου. Από Ν.Δ. (ας ερωτηθεί ο κ. Γρυλλάκης) υπάρχει ανησυχία για τυχόν ανάμειξη στελεχών του κόμματος (π.χ. κ. Παπαπολίτη κ.ά.). Χειρίζομαι το θέμα συνεντά χωρίς συνέπειες. (Τότε ήταν άλλο το πνεύμα για κ. Παπαπολίτη).

Οκτώβριος '91 Παραμονές κατάθεσης Ι. Μαντζουράνη κι εμού εις Ειδικόν Δικαστήριο.

Επίσκεψη ηγετικού στελέχους της Ν.Δ. εις το γραφείο μου, όπου δηλώνεται εις Ι. Μαντζουράνη ότι αν δεν καταθέσουμε ότι ο Γ. Πέτσος δωροδοκήθηκε από Γ. Κοσκωτά, προκειμένου να θεμελιωθεί η ηθική λειτουργία του Α. Παπανδρέου, τότε θα υποστούμε απηνή δικαστική δίωξη (Ενήμερος ο κ. Ν. Γρυλλάκης, Ρωτήστε τον).

Ο Ι. Μαντζουράνης μαγνητοφωνεί -εν αγνοία μου- την συνομιλία.

Όταν εκ των υστέρων το πληροφορούμαι, παίρνω «με το ζόρι» τις κασέτες και τις καταστρέφω. Δεν πιστεύω ότι πρόλαβε να βγάλει αντίγραφο.

Οκτώβριος 1991 Καταθέτω εις Ειδικόν Δικαστήριο.

Μου γνωστοποιούν ότι ο κ. Πρόεδρος διαρεστήθηκε με την κατάθεσή μου. Απαντώ ότι με παρεξήγησε, και ότι δεν έπρεπε να με διακόψει διότι αυτά που θα κατέθετα θα βοηθούσαν την υπόθεση, πλην όμως δεν ήταν δυνατόν να καταθέσω για τον Α. Παπανδρέου, όταν δεν είχα απτές αποδείξεις.

Στο κάτω - κάτω μόνος ξεκίνησα την υπόθεση Κουτσόγιωργα, όταν ακόμη αυτός ήταν παντοδύναμος Αντιπρόεδρος Κυβέρνησης (Μάρτιος 1989) και ότι ήτο άδικο να μου ζητούν να κάνω περισσότερα. Η προσφορά μου στην κάθαρση ήτο πολύ μεγάλη. Κι εγώ δεν ζήτησα ούτε έλαβα από τη Ν.Δ. τίποτε. Έκανα ότι μου υπαγόρευε η συνείδησή μου χωρίς να προσδοκώ αντάλλαγμα.

Για όλα τ' ανωτέρω είναι ενήμερος κορυφαίος δημοσιογράφος φίλα προσκείμενος στην ηγεσία της Ν.Δ. (τ' όνομά του στη δική μου κατάθεση).

Ιούνιος - Ιούλιος 1992 Φέρνω σ' επαφή του κ. Ι. Δημητροκάλλη με τον κ. Καραγιάννη (διευθυντή της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ) για εξεύρεση λύσης στο γνωστό θέμα.

Σεπτέμβριος 1992 Ο κ. Κασσωτάκης Εφέτης - Ειδικός Ανακριτής μου γνωστοποιεί ότι θ' απολογηθώ για την υπόθεση ΓΡΑΜΜΗΣ Α.Ε.

Του εξηγώ ότι σε καμία από τις λεγόμενες «αμαρτωλές» συμβάσεις δεν έλαβα μέρος, αλλά τις χειρίστηκαν άλλοι δικηγόροι δηλαδή συμβάσεις με ΕΝΑ, SKY, ΚΑΙ κ.λπ.

Μου λέει ότι η κατηγορία δεν αφορά τις συμβάσεις αλλά την αμοιβή μου, δηλ. ηθική αυτουργία σ' απιστία.

Απαντώ ότι η κατηγορία δεν ευσταθεί διότι ουδεμία ζημία προκάλεσα στη ΓΡΑΜΜΗ εφ' όσον ουδέν έλαβα και αυτοβούλως άφησα να παραγραφεί αξίωμά μου. Ο κ. Ανακριτής μου απαντά ότι δεν είναι αυτός αρμόδιος να κρίνει κ.λπ.

Μετά από λίγες μέρες μου λέει ότι θα κατηγορηθώ επίσης διότι δήθεν -υπέγραψα- εκ των υστέρων κάποιο συμβόλαιο που είχε συνταχθεί ενώ απουσίαζα, κι έτσι η ΓΡΑΜΜΗ κατέβαλε για λογαριασμό μου στον Δ.Σ.Α. δρχ. 325.000.

Του απήντησα ότι η ΓΡΑΜΜΗ ουδέποτε κατέβαλε το άνω ποσό και ότι πριν απαγγελθεί τέτοια κατηγορία σε βαθμό κακουργήματος, μάλιστα, θα έπρεπε να ρωτήσει τον διαχειριστή της ΓΡΑΜΜΗΣ αν πότε κατέβαλε το άνω ποσό. Ο κ. Ανακριτής απλώς σήκωσε τους ώμους.

Μετά από λίγες ημέρες μου γνωστοποιείται ότι κατηγορούμαι - επίσης σε βαθμό κακουργήματος- διότι αφήρεσα μία γεν

α από την ΓΡΑΜΜΗ αξίας #350.000#
ραχμών. Η κατηγορία στηρίζεται σε κά-
ο «ανώνυμο τηλεφώνημα»!

λέω στον κ. Κασσωτάκη ότι το πράγμα
παντά γελοίο και ότι πάλι θα έπρεπε να
ωτηθεί η ΓΡΑΜΜΗ αν της είχε αφαιρε-
ί γεννήτρια. Ο κ. Κασσωτάκης –εμφανώς
δύσκολη θέση– απαντά ότι αυτές τις διώ-
ς δεν τις έκανε αυτός αλλά ο κ. Ζορ-
άς, Αντιεισαγγελεύς Εφετών.

Μαθαίνω ότι ο κ. Ζορμπάς edήλωσε ότι ο
Πρόεδρος (;) είναι εχθρικά διακείμενος
έναντί μου. Αρνούμαι ακόμη και σήμερα
το πιστέψω. Τούτο γιατί δεν βρίσκω τον
γο.

ποβάλλω σχετική αίτηση στον κ. Κασσω-
τη και μετά ταύτα εξετάζονται οι κκ. Ι.
μάρας και Ν. Χατζημιχάλης (ως εξέθεσα
μικός σύμβουλος της Τραπέζης Κρήτης
νυν διαχειριστής της ΓΡΑΜΜΗΣ).

πίσης αποστέλλονται από την
ΑΜΜΗ τρία έγγραφα εις τον κ. Κασσω-
τη.

ξ' όλων των ανωτέρων, μαρτύρων και
ράφων, προκύπτει και ο ανακριτής πα-
δέχεται ότι:

Δεν επεδίωξα δικαστική είσπραξη της
μοιβής μου, καταφεύγοντας σε πράξεις
ναγκαστικής εκτέλεσης.

ιφισα –αυτοβούλως– να παραγραφεί η
χόν απαίτησή μου την αντίθετη γνωμά-
υση του καθηγητή του Αστικού Δικαίου
Σταθόπουλου.

Δεν εισέπραξα δραχμή εκ του άνω πο-
ού.

Η ΓΡΑΜΜΗ ουδέποτε μου κατέβαλε
ρχ. 325.000 για παράστασή μου σε συμ-
όλαιο.

Ολες οι γεννήτριες ευρίσκονται στην
αλήνη και ουδεμία –ουδέποτε– απω-
σθη, ούτε είχαν σχετική πληροφορία.

Πι για σύνολο 450 υποθέσεων που χει-
σθην έλαβα δρχ. #26.000.000# εκ των
οίων δρχ. #12.000.000# αφορούσαν

όφληση δικαστικών αποφάσεων δανει-
ών της εταιρείας κ.λπ., δηλ. έλαβα κα-
ρά #14.000.000#, ήτοι περίπου 30.000
χ. καθ' υπόθεση, με τις οποίες πλήρω-
για 22 μήνες πλήρους απασχόλησής
υ, 3 δικηγόρους, γραμματέα, έξοδα
αφείου, εφορία κ.λπ.

ά αποδείχθησαν επισήμως εξ' εγγρά-
ων (επειδή είναι πολλά δεν τα προσάγω
λά είναι στη διάθεσή σας).

τι κακώς κατηγορούμαι για κακούργη-
ενώ η πράξη μου είναι πλημέλημα
ι δήθεν αδίκημα που διεπράχθη το
89 με νόμο του 1990!!

α –επικές γνωματεύσεις των καθηγητών κκ.

Ι. Γιαννίδη, Γ. Α. Μαγκάκη, Ν.
Ανδρουλάκη και Μανωλεδάκη,
διαφορετικών δε πολιτικών τοπο-
θετήσεων).

8. Ότι η ΓΡΑΜΜΗ δεν υπάγεται
στις κακουργηματικού χαρακτή-
ρος ρυθμίσεις του Ν. 1698/50.

9. Ότι εφ' όσον η ΓΡΑΜΜΗ δεν
υπέστη ζημία βεβαία και οριστική
κι εγώ αυτοβούλως υπανεχώρησα
κάθε απαίτησης για την αμοιβή
μου δεν τιμωρείται η πράξη μου
(άρθρο 44 παρ...).

10. Για όλους αυτούς τους λόγους η
ΓΡΑΜΜΗ δεν παρίσταται ενα-
ντίον μου ως πολιτικώς ενάγουσα.

2.10.92 Εκλήθην ν' απολογηθώ.
Κατέθεσα υπόμνημα. Ο κ. Ανακρι-
τής edήλωσε ότι δεν υπάρχει θέμα
κατηγορίας μου για την γεννήτρια
και την ανύπαρκτη αμοιβή μου των
350.000 δρχ. για την παράστασή μου
σε συμβόλαιο.

Παρά ταύτα για την αμοιβή των
#260.000.000# δρχ., που δεν εισέ-
πραξα, μου επιβλήθησαν οι κάτωθι
περιοριστικοί όροι:

1. Εγγυοδοσία δρχ. #50.000.000#
2. Απαγόρευση εξόδου από τη χώ-
ρα

3. Εμφάνιση 1η και 15η κάθε μήνα.

Παρατηρώ ότι ούτε στους Σαλια-
ρέλλη ή Κουτσόγιωργα κ.λπ. επι-
βλήθησαν τέτοιοι όροι. Διερωτώμαι
γιατί; Ενημερώνεται ο Προϊστάμε-
νος της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών,
Αντιεισαγγελεύς του Α.Π., κ. Π. Νικολοδή-
μος ο οποίος μένει κατάπληκτος.

14.10.92 Υποβάλλω αίτηση άρσεως των
όρων.

Ο κ. Ζορμπάς προτείνει να μειωθεί η εγ-
γύηση εις το ποσόν των δρχ. #40.000#. Ο κ.
Κασσωτάκης μειώνει την εγγύηση εις το
ποσόν δρχ. #40.000.000#.

Οι λοιποί όροι παραμένουν.

Δηλαδή με κοροϊδεύουν.

Δεκέμβριος 92 Προσφεύγω εις το Συμ-
βούλιο Εφετών.

Μειούται η εγγύηση εις το ποσόν των
δραχμών #16.000.000#, την οποία κατα-
βάλλω.

Τελικά ανακαλύπτω για ποιον λόγο διώ-
κομαι, δηλαδή: Ο κ. Β. Κόκκινος δυσаре-
στήθηκε για την κατάθεσή μου στην υπόθε-
ση Σ. Καρατζαφέρη (σας την παραδίδω για
να διαπιστώσετε τον παραλογισμό) και
γι' αυτό με διώκει. Τ' ανωτέρω edήλωσε εις
τον Αντιπρόεδρο του Α.Π. και μπορώ να τ'
αποδείξω.

Για τον πρώην πρόεδρο του Αρείου Πάγου
κ. Β. Κόκκινο ο Φίλιππος Δαμόφλης γράφει στον
Κ. Μητσοτάκη: «Δυσареστήθηκε για την κατάθεσή μου
στην υπόθεση Σ. Καρατζαφέρη, και γι' αυτό με διώκει!»

Δεκέμβριος - Ιανουάριος 1993 Επιβάλλε-
ται εγγύηση εις τον Ιωάννη Αλαφούζο δρχ.
#12.000.000#.

Εις τον Ζ.Ζ. Λεσυέρ (περιοδικό ΚΑΙ) ου-
δεμία εγγύηση, εις τον Αλέξανδρο Μοάτσο
(περιοδικό ΕΝΑ) ουδεμία εγγύηση.

Δηλαδή αυτοί που κατηγορήθηκαν ότι
«λεηλάτησαν» την ΓΡΑΜΜΗ η ανάκριση
τους «χάιδεψε» σε σχέση μ' εμένα που εις
ουδέν την έβλαψα.

Νομίζω ότι έφτασε η υπομονή μου εις το
έσχατον όριον, οπότε πρέπει να πάρω τις
αποφάσεις, δηλαδή πώς θα ενεργήσω στο
άμεσο μέλλον.

ΑΙΤΗΜΑ

Δεν ζητώ ρουσφέτι ή ποινική ασυλία.

Ζητώ να αποκατασταθεί η νομιμότητα.
Εκτός και αν η δίωξή μου ως και η επιδίωξη
ηθικής και φυσικής μου εξόντωσης (η απει-
λούμενη ποινή είναι ισόβια δεσμά) οφείλο-
νται εις την ανώτατη ηγετική μου θέση στον
Τεκτονισμό, οπότε πρέπει ν' αντιμετωπίσω
το θέμα κάτω από άλλο πρίσμα.

Για ποιο απ' όλα τα χρονικά της ντροπής μιλάμε;

«Το 1989 ζήσαμε πικρά εμπειρία και οι κατήγοροι, και οι κατηγορούμενοι.

Εγώ προσωπικά θα ήθελα να γράψω ένα βιβλίο με τίτλο "Το χρονικό της ντροπής", αλλά δεν θα το γράψω, διότι όσα συνέβησαν τότε δεν είναι υπέρ του πολιτικού κόσμου και για τις δύο μεριές».

Αυτά, μεταξύ άλλων, δήλωσε στη Βουλή την Τρίτη 27.5.97 ο επίτιμος πρόεδρος της Ν.Δ., **Κ. Μητσοτάκης**. Θα άξιζε, νομίζω, να διατυπωθούν μερικές παρατηρήσεις για το τι σημαίνουν όλα αυτά σήμερα...

Ο Κ. Μητσοτάκης edήλωσε όσα edήλωσε γιατί αποβλέπει —ο αφελής(;)— στην Προεδρία της Δημοκρατίας! Ήταν ειλικρινής; Μα θα έπρεπε να κάμει πρώτα μια κάποια αυτοκριτική. Να δηλώσει ότι αυτός ο ίδιος διαμόρφωσε τα γεγονότα, παρεπλάνησε, παρέσυρε. Τίποτε από αυτά. Είναι πάλι τόσο αφελής, ώστε να μην κατανοεί πως ούτε το ΠΑΣΟΚ αλλά ούτε η Ν.Δ. θα τον επήφιζαν στο ενδεχόμενο μιας υποψηφιότητάς του; Λέτε να ενήργησε για να εξασφαλίσει το μέλλον της Ντόρας; Ολίγο μας αφορούν τα γιατί και τα διότι του Κ. Μητσοτάκη.

Σύμφωνα με κάποιες ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες, η κατάσταση της υγείας του ανώτατου πολιτειακού παράγοντα έχει δημιουργήσει προβλήματα στην πολιτική ηγεσία του τόπου και το ενδεχόμενο εκλογών, λόγω παραιτήσεως ή αντικαταστάσεως του Προέδρου της Δημοκρατίας, έχει πυροδοτήσει το ενδιαφέρον και τις συζητήσεις που βγήκαν και στη δημοσιότητα την περασμένη εβδομάδα. Δεν έμειναν ασχολίαστες, λ.χ., οι αντιρρήσεις κυβερνητικών στελεχών —αλλά κυρίως της αντιπολίτευσης— για τις προθέσεις εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας με 151 μόνον ψήφους. Στα σενάρια αυτά αποδίδουν κάποιοι σχολια-

στές την πρεμούρα του Κ. Μητσοτάκη να προσπαθεί να εξασφαλίσει τη συναίνεση και του ΠΑΣΟΚ στο πρόσωπό του...

Όμως αξίζει να επισημάνει κανείς και άλλα από τα επιγενόμενα: Τα συγχαρητήρια, λ.χ., που εισέπραξε και από τους δύο Εγγελλους του ΠΑΣΟΚ: Και τον **Γιαννόπουλο** και τον **Βενιζέλο**. Και φυσικά από την **Αυριανή** του **Κουρή**. Η εφημερίδα που κάποτε «γκρέμιζε τον καραμανλισμό» και άλλοτε διάφορα άλλα, έχει προσχωρήσει, καιρό τώρα, στη γραμμή της «ήπιας υποστήριξης» του Μητσοτάκη. Τι δώρο εξ ουρανού, λοιπόν, αυτή η δήλωση για τον νεοεκσυγχρονιστή του Ταύρου, για τον ανοικτά υποστηρικτή του κ. **Σημίτη**! Ως γεύση, προσφέρουμε στους αναγνώστες μας σε διπλάνες σελίδες, την αναδημοσίευση του χρονογραφήματος του τέως ΚΥΠίτη **Κυρ. Διακογιάννη** από το φύλλο της **Αυριανής**, της Πέμπτης 29.5.97.

Και πώς να δεις τα όσα ανεκδιήγητα και άκρως «παλαιοαυριανικά» edήλωνε στο πρεσβυτήριό ο κ. **Ρέππας**; Πού να σταθείς και τι να πρωτοθυμηθείς; Τα «ντολμαδάκια της κυρίας Μαρίκας» και τα «μαγειρεία περί την κυρία **Δάφνη Σημίτη**» ή τα περί «σοβιετίας» και τον «παγιωμένο όρο του σιδηρού παραπετάσματος»; Καλά, είναι γνωστό ότι ο άνθρωπος παίζει στο εσωκομματικό παιχνίδι και παίζει σε αντιδιαστολή με τους «καθαρά σημιτικούς» προπαγανδιστές **Πασχαλίδη** και **Τσουνάτο**. Και συγχρόνως, γνωρίζοντας την αποστασιοποίηση αριστερών ψηφοφόρων από το

ΠΑΣΟΚ, προσπαθεί να τους συγκρατήσει θυμίζοντας «το βρώμικο '89» σε όσους αυτούς βλέπουν έτσι το Πασοκικό-Κοσκωτικό άγος.

Όμως, και το Πασοκικό-Κοσκωτικό άγος ήταν υπαρκτό και άλλα πολλά σκάνδαλα έχουν διαπραχθεί από τις ομάδες της εξουσίας: Οι υποκλοπές των τηλεφωνικών συζητήσεων, οι μίζες στις αγορές των εξωτερικών προγραμμάτων, οι άνομες συναλλαγές στις προβληματικές κ.λπ. κ.λπ. Γιατί μην σταθούμε στο μέγιστο σκάνδαλο της διαπλοκής των πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων με τα ΜΜΕ. Μήπως θέλουμε να πει ο κύριος κυβερνητικός εκπρόσωπος ότι οι κύριοι **Κουρής**, **Πέτσος**, **Δούμας**, **Τόμπρας**, **Μένιος**, ήταν ψευδώνυμα ανυπόστατων ανθρώπων; Και ότι μέχρι σήμερα δεν είχε ακουστεί ούτε μία διαμαρτυρία, ακόμη και από τους ίδιους τους ντροφόρους του κ. **Ρέππα**, και ότι συνεχίζουν και σήμερα γενικά στο ΠΑΣΟΚ να θεωρούν τα... «ψευδώνυμα» ως στοιχεία της «παραδόσεως» του κόμματος; Τα «νέαντα», ο αυριανισμός, η διακυβέρνηση με των τέλεφαξ και όλα εκείνα τα θλιβερά και ευτράπελα, που μπήκαν στη ζωή μας, είναι επινοήματα αυτής της στιγμής και του γοηφοντος;

«Η πολιτική διαφθορά είναι πραγματικότητα στη χώρα, έχει εγκατασταθεί στο εσωτερικό των θεσμών και από μέσα διαβρώνει τα πάντα», σχολίαζε ο πρόεδρος του ΣΥΝ **Ν. Κωνσταντόπουλος** στις 29.5.97. Και ο Κωνσταντόπουλος ασφαλώς κατάλαβε α-

διαδικασίες ακόμα του Ειδικού Δικασ-
ρίου πόσο βαθιά έχει εγκατασταθεί η
πικρή διαφθορά στον τόπο μας.

ός, για παράδειγμα, να σταθείς απέναν-
το ΠΑΣΟΚ ή τη Ν.Δ. και πώς να αντι-
οπίσεις τους **Κώστα Σημίτη** και **Κώστα**
αμανλή;

α ομοιόγευστη σούπα σου προσφέρουν
ημερινά. Οι μεταλλάξεις των πολιτικών
κοινωνικών αστέρων είναι αυτό που
μας παρακολουθούμε. Οι συγκυρίες
χι μόνον στην Ελλάδα — έχουν δώσει
αίσθημα εφησυχασμού στις ομάδες της
οσίας που δεν αντιμάχονται πια για τί-
ς, αφού τους είναι όλα δεδομένα.

ε οκτώ χρόνια κανείς δεν θα θυμάται
αρχιερέα της *Κάθαρσης*»· από το υπό-
τιν βιβλίο του Κ. Μητσοτάκη, «*Το*
κικό της ντροπής», του οποίου η έκδοση
πάλη με τις πρόσφατες δηλώσεις του.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ Ή ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΞΑΠΑΤΗΣΗΣ;

γνωστή δήλωση του επίτιμου προέδρου
Ν.Δ. ότι αυτός ο ίδιος «είναι ο αρχιερέ-
ης *Κάθαρσης*» δεν είχε προκαλέσει τον
ιασμό που της άξιζε το 1989, ίσως εξ αι-
της πληθώρας των πολύ σοβαρότερων
νότων εκείνων των ημερών. Σήμερα,
ς, οκτώ χρόνια ακριβώς μετά το «βρώ-
'89», ημέρες όπου ο κύριος επίτιμος
ράττει τα συγχαρητήρια του κυρίου
γγελου Γιαννόπουλου, ημέρες που τα
λμαδάκια της κυρίας *Μαρίκας*» κρίνο-
ως ασυναγώνιστα σε σύγκριση με τα
λμαδάκια της κυρίας *Δάφνης*» από τον
καθήμενο του πρεσβυτηρίου, αξίζει με ήρε-
ς τόνους να θυμίσουμε στους επιλήσμο-
ς ότι δεν αρκούν οκτώ χρόνια για να ξε-
συμε ευτράπελα, ψεύδη, παλινδρομή-
ς — και δραματικές στιγμές — της πολι-
ς μας ζωής.

βαίως, με τον όρο *πολιτική* εννοούμε
τις τεχνικές απάτης που αναπτύσσουν
νεοελληνικό ντοβλέτι, οι περισσότεροι
τους 300 της Βουλής, οι κρατικοδίαιτοι
οι κομματικοδίαιτοι που συναντούμε κα-
μερινά σχεδόν πια στα παράθυρα και τα
μέσα του σύγχρονου τηλεμάρκετινγκ.
αν αναφερόμαστε στην έννοια της πολι-
ς, όπως αυτή μας έχει παραδοθεί. Δη-
ώς την *έλλογη* και *ηθική* συμπεριφορά
πολιτών προκειμένου να διακανονί-
και να ρυθμίσουν τα πολιτειακά θέ-
α. Πολλοί δικοί μας από τους σημερι-
πολιτικούς άνδρες έχουν αλλιώως την
αία της πολιτικής στο μυαλό τους. Έτσι
ο κ. Μητσοτάκης μπορεί με την άνετη
κότητά του να περιστρέφεται πότε από

ΚΑΘΑΡΑ

ΚΑΙ ΞΑΣΤΕΡΑ

Δικαίωση Ε. Γιαννόπουλου

Ολομόνυχος τόξευε το φασισμό
και λόγγιζε το παρακρατικό τέ-
ρας. Ο αρχηγός του, ισακισμένος
απ' της αρχιτεκτονικής τα χτυπήματα και
τερονόσε στο πα-
ραγώνι με μονα-
δικό προσκεφάλι
την περηφάνεια
του. Οι σύντρο-
φοι τον εγκατέ-
λειπαν! Οι πε-
ρισσότερο ευτε-
γετημένοι τον δι-
έβαλαν, οι θρα-
σύτεροι και δη-
μύσια. Ο Ανδρέ-
ας Παπανδρέου
κατάπινε μέχρι
την τελευταία γουλιά την καύπα της α-
χαριστίας. Πέντε δικοί του κοντά του
κι αυτοί φοβισμένοι! Τριτάβλιο 1989!

Γράφει ο
ΚΥΡΙΑΚΟΣ
ΔΙΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κι' όμως, εκείνες τις κατάμαυρες
Κώρες, ένας στεκόταν όρθιος.
Τόξευε το φασισμό και λόγγιζε τους
Βρούτους και τους Ιάγους. Ένας δεν
λιποψύχησε. Ένας δεν κυτίωσε. Ένας
δεν αρνήθηκε τις ρίζες του, δεν πρό-

δωσε τους αγώνες του, δεν λησμόνησε
το χρέος του στο λαό, στη δημοκρατία,
στην πατρίδα, στον αρχηγό του. Εκεί-
νες τις βρώμικες μέρες του 1989, ένας
στάθηκε όρθιος, πάλαψε αντρίκια
κι' έδειξε αρσενικός. Ένας Αρχαίος. Ο
Ευάγγελος Γιαννόπουλος από το
«Κανάλι 29», από τις σελίδες της «Αν-
ριανής», από τα μικρόφωνα του «Ρά-
διο - Αθήνα». Στεκόμουν τότε κοντά
του, γέμιζα τη φαρέτρα βέλη, τρώχζα
τη λόγχη, γνωρίζω τις μάχες, θυμάμαι
τον αγώνα.

Κι έρχεται σήμερα, ξαφνικά, ύ-
στερα από οκτώ χρόνια, η πανη-
γυρική, η τρανή δικαίωση του Ευάγγε-
λου Γιαννόπουλου. Προχθές στη Βου-
λή των Ελλήνων, ο Κωνσταντίνος Μη-
τσοτάκης, ο θανάσιμος εχθρός του Αν-
δρέα Παπανδρέου, βρήκε την κρητική
αντρεία και εύγε του, να δηλώσει απε-
ρίφραστα για το άθλο 1989 ότι αξίζει
ένα βιβλίο με τίτλο «*Το χρονικό της*
ντροπής»!

Χρειάζεται μεγάλη ψυχικιά να
πεις τέτοια κουβέντα κι ο Μητσοτάκης
την είπε!

Τμή του. Απέδειξε πράγματι πως
δεν φτάνει η γενιά τον άντρα μα ο ά-
ντρας τη γενιά. Ο,τι κι αν μας χώρισε
πολιτικά με τον Κώστα Μητσοτάκη ο-
φείλω τούτη τη στιγμή να το βάλω στην
άκρη και να του αναγνωρίσω τη λεβε-
νιά της παραδοχής ενός λίκτους σο-
βαρού.

Στη Μάνη λέμε πως είναι πιο α-
ντρεωμένος εκείνος που ξέρει να ζη-
τάει συγγνώμη για το σφάλμα του από
εκείνο που ξέρει να ξεθημακώνει το
μαχαίρι!

Ο «έγκυρος» του Ταύρου, Κυριάκος Διακογιάννης, είναι χαρούμενος. Κατάφερε
επιταέλους να αποκτήσει υπόσταση η αγάπη του εκδότη του και προς τον Κ. Μητσοτάκη
και προς τον Ευ. Γιαννόπουλο.

εδώ και πότε από εκεί και να δηλώνει αλλά
και να σηματοδοτεί με τον δικό του τρόπο
τις έννοιες της πολιτικής και του πολιτικού.

Βεβαίως όταν ο Κ. Μητσοτάκης edήλωνε
με περισσή ξεδιαντροπιά ότι είναι ο... «αρ-
χάγγελος της *Κάθαρσης*», ήταν το σωτήριο
έτος 1989. Όλος ο κόσμος — συμπεριλαμ-
βανομένου και του κόσμου του ΠΑΣΟΚ —
μιλούσε τότε για «κάθαρση» — ή «αυτοκά-
θαρση» αν προτιμάτε — και ήταν αίτημα
της εποχής.

Στην Καθημερινή της Κυριακής 1.6.97, σε
ένα πολύ εύστοχο στις επισημάνσεις του
άρθρο του Γ. Ι. Κοντογιάννη, σημειώνεται
μεταξύ άλλων ότι:

«Οι εξελίξεις τότε δρομολογήθηκαν στο

όνομα της ηθικής εξυγίανσης, αλλά είναι βέ-
βαιο ότι στην πραγματικότητα παίχθηκε
έντονο πολιτικό παιχνίδι και μάλιστα σε
ορισμένες περιπτώσεις καθ' υπέρβαση των
κανόνων και το γεγονός αυτό είναι που
προκάλεσε τόσο μεγάλα πάθη».

Σήμερα, που έχουν καταλαγιάσει οι αντα-
γωνισμοί του 1988-89, είναι πολύ καλή η
ευκαιρία να ξαναδούμε τα περιστατικά
εκείνης της εποχής. Γιατί θα αποκαλυ-
φθούν και τα σκάνδαλα και οι απάτες που
διεπράχθησαν, και γιατί οι άνθρωποι των
ΜΜΕ θα κέρδιζαν, ίσως, μιαν ευκαιρία
αποκατάστασης της «χαμένης τιμής» τους.

Εμείς θα επανέλθουμε.

Χ.Γ.Π.

Μπλόκο στην αυθαιρεσία

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Στη μέση έμειναν τα σχέδια του Δήμου Νέας Ιωνίας για αξιοποίηση του λόφου της Αγίας Όλγας, αφού το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, με πρόσφατη απόφασή του, ζήτησε από τη δημοτική αρχή να επανέλθει εκ νέου με ενιαίο σχέδιο ανάπλασης για όλη τη περιοχή και αφού θα έχει επικοινωνήσει με όλους τους αρμόδιους φορείς.

Πριν από ένα περίπου χρόνο, στις 30.4.96, το ΚΑΣ είχε εγκρίνει μελέτη του Δήμου για αναβάθμιση του Αδριανείου Υδραγωγείου και του ρέματος Γιαμπουρλά στη συνοικία της Ελευθερούπολης. Το μνημείο χρονολογείται από τη ρωμαϊκή εποχή και είναι μοναδικό σ' ολόκληρη την Αττική. Το έργο είχε ανατεθεί, από τη δημοτική αρχή του δημάρχου **Π. Μπουρδούκου**, στην εταιρεία Δομοστατική με επιχορήγηση 200 εκατ. δρχ. από το ΥΠ.Ε.ΧΩ.ΔΕ. Μεταξύ άλλων, προέβλεπε την κατασκευή τσιμεντένιου θεάτρου, τεχνητής λίμνης με υδροχαρή βλάστηση και φυτοφάγα ψάρια σε επαφή με τους κεντρικούς πεσσούς του Υδραγωγείου, πάρκινγκ και χώρων υγιεινής καθώς και αρκετών άλλων μικρότερων κτισμάτων. Η έγκριση του ΚΑΣ είχε δοθεί παρά τα διαδοχικά υπομνήματα της Διεύθυνσης Αναστήλωσης Μνημείων που ζητούσαν εγγράφως τη διακοπή των εργασιών.

Έπειτα από το μεγάλο θόρυβο που ξέσπασε από την ευαισθητοποίηση τοπικών και επιστημονικών φορέων αλλά και αφού προηγήθηκαν οι ερωτήσεις βουλευτών -Φ. Κουβέλης (ΣΥΝ), Π. Καμμένος (ΝΔ)- στο κοινοβούλιο και του ευρωβουλευτή του ΣΥΝ Α. Αλαβάνου στην αρμόδια επιτροπή, για το θέμα, το ΚΑΣ αποφάσισε την αναστολή της απόφασης, που είχε εγκρίνει ένα χρόνο πριν.

Οι εκπρόσωποι του Δήμου εμφανίστηκαν στη τελευταία συνεδρίαση του ΚΑΣ με ένα ακόμα αίτημα. Στο νέο του υπόμνημα ο Δήμος ζητούσε από το ΚΑΣ την έγκριση έργων, προϋπολογισμού 230 εκατ. δρχ. για μετατροπή του αυθαίρετου και παράνομου κτίσματος της υδατοδεξαμενής σε αναψυκτήριο, παρουσιάζοντάς το στα έγγραφα του ως μνημείο, και ενώ όλοι οι αρμόδιοι επιστημονικοί φορείς έχουν τονίσει ότι το συγκεκριμένο κτίσμα αλλοιώνει το φυσικό τοπίο και προσβάλλει την κορυφογραμμή

Τα έργα ανάπλασης του Δήμου Ν. Ιωνίας στο Αδριάνειο Υδραγωγείο σταμάτησαν μετά την παρέμβαση του ΚΑΣ. Ωστόσο, το μνημείο συνεχίζει να απειλείται.

του λόφου. Οι εκπρόσωποι του Δήμου, έχοντας αντιληφθεί το αρνητικό κλίμα στη συνεδρίαση του ΚΑΣ, ζήτησαν αναβολή ώστε να ετοιμάσουν καλύτερα τη μελέτη.

Αυτή τη στιγμή το μνημείο απειλείται με καταστροφή, αφού οι εργασίες για την κατασκευή θεάτρου και τεχνητής λίμνης -που έχουν μείνει στη μέση- το έχουν θέσει σε άμεσο κίνδυνο. Από την απόπειρα κατασκευής της λίμνης έχει δημιουργηθεί έλος που γλείφει τους πεσσούς του μνημείου.

Ο διευθυντής του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ Γ. Σαρήγιαννης, με έγγραφό του προς το ΚΑΣ στις 9.5.97, τονίζει ότι το Αδριάνειο Υδραγωγείο είναι ένα επιμνηκές γραμμικής μορφής μνημείο, το οποίο διατρέχει διαδοχικά αστικές περιοχές ορισμένων βόρειων δήμων της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (Νέα Ιωνία, Μαρούσι κ.ά.) και επομένως σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μόνο ως τόπος στάσης και αντίθετα θα πρέπει να δοθεί δυνατότητα στις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟ να εντοπίσουν και να αναδείξουν τα ίχνη του μνημείου, ενώ αναφέρει ότι οι παρεμβάσεις πρέπει να έχουν ήπιο χαρακτήρα και να εξασφαλίζουν την ευστάθεια και την προστασία της κατασκευαστικής δομής του μνημείου, ενώ ο χώρος γύρω από τις στήλες του Υδραγωγείου θα πρέπει να αποκατασταθεί και να αναδασωθεί.

Το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS) εκφράζει με έγγραφό του την ανάγκη ολοκλήρωσης της ανασκαφής και συντήρησης του μνημείου, καθώς και της δημιουργίας αποστραγγιστικών έργων που θα στοχεύουν στην ανάδειξή του και όχι στη γελοιοποίησή του με τη μετατροπή του σε θεατρικό σκηνικό.

Στο ίδιο μήκος κύματος και η ανακοίνωση του Δ.Σ. της Εταιρείας Μελέτης της Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας με την οποία επισημαίνει ότι κρίνεται αναγκαία η ολοκλήρωση της ανασκαφής, η εκτέλεση των έργων στερέωσης και αναστήλωσης, η αποφυγή κατασκευής τεχνητής λίμνης και η αποκατάσταση του περιβάλλοντα χώρου.

Έπειτα απ' όλες αυτές τις αντιδράσεις το ΚΑΣ μπλόκαρε τα έργα ανάπλασης του Δ. Ν. Ιωνίας, που θέτουν σε άμεσο κίνδυνο το μνημείο και προσβάλλουν τον περιβάλλοντα χώρο. Διόλου ανεξήγητη η επιθυμία της δημοτικής αρχής να προχωρήσει τα έργα με οποιοδήποτε τίμημα. Οι δημοτικές εκλογές πλησιάζουν και τα φυλλάδια πρέπει να γεμίσουν με φωτογραφίες έργων, ακόμα κι αν πρόκειται για αυθαίρετα έργα που πραγματοποιούνται χωρίς τις απαραίτητες μελέτες και δίχως ίχνος σεβασμού στις κληρώσεις, το σήμα κατατεθέν του προσφυγικού δήμου της Ν. Ιωνίας.

Η επιστροφή της (Κεντρο) Αριστεράς

του Δημήτρη Καϊση

Πιθανόν κάτι συμβαίνει στην Ευρώπη: τα φαντάσματα μπορεί να παράγουν φαντάσματα διαμαρτυρίας. Ευρώπη δεν είναι οι «οι τίγρεις του Ειρηνικού» ούτε το ιαπωνικό οικονομικό θαύμα: πολύ περισσότερο είναι, σύμφωνα και με την επισήμανση του Εντγκάρ Μορέν, αυτή η ικανότητα να παράγει ταυτόχρονα την άρνησή της – που είναι άρνηση και αμφισβήτηση ενός κυρίαρχου πολιτικού μοντέλου και μιας κυρίαρχης σκέψης.

Ίσως από τα οικονομικά μεγέθη και «τις αγορές» ανακαλύπτονται άνθρωποι, έστω θρυμματισμένοι και τραυματισμένοι: αυτοί οι άνθρωποι μπορεί να εξεγερθούν ενάντια τεχνοκρατικό - γραφειοκρατικό μοντέλου Μάαστριχτ.

Αυτούς τους ανθρώπους δεν τους πρόσεξε η λική κυβέρνηση της Κεντροδεξιάς και ο Σιράκ: αυτούς τους ανθρώπους θα τους συναντούσε στις 14 Ιουνίου οι ηγέτες κεντροδεξιοί και κεντροαριστεροί, των «τις Ε.Ε. Αλλά οι εύκολα πανηγυρίζοντες για τη «νίκη της Αριστεράς» στη Γαλλία πρόσεξαν όσο έπρεπε κάτι εξίσου αν όχι ισσότερο σημαντικό και συνάμα ανησυχητικό: την αποχή του 1/3 της δικαιούμενης του κοινωνίας και το 15% του Εθνικού Εισοδήματος του Λεπέν, όπως και το πορτραίτο του Λεπενικού ψηφοφόρου: κομμάτια εργατικών και μικροαστικών τάξεων των πόλεων, γονιμμένα προς την εξαθλίωση, ράκη σπασμένων παραγωγικών και κοινωνικών ιστών, αφοβία και επιθετική συμπεριφορά.

Ήπως είναι κάποιο είδος καινούργιου αβιομηχανικού λούμπεν προλεταριάτου που βρήκε σ' αυτή τη φασίζουσα πολιτική έκφρασή του;

Οι πολιτικές ειρωνείες και συγχύσεις: ο Λεπέν να καλεί τους ψηφοφόρους του να μην πάνε να ψηφίσουν τους υποψήφιους της Αριστεράς να μην ξεπουλήσει ο Σιράκ τη Γαλλία στο Μάαστριχτ».

Η Αριστερά πρέπει να νιώθει αμήχανη: τι τους κάνει και πώς να διαχειρισθεί αυτούς τους ψηφους;

Η απάντηση δεν είναι αυτή, έστω και όχι τόσο σαφής: πώς θα πάμε στο ενιαίο νόμισμα χωρίς να κουβαλάμε μαζί μας εξα-

θλιωμένους, αποθαρρυσμένους ανθρώπους. Ή ίσως όπως το έθεσε ο Ερνέστο Λακλάου στην *Κυριακάτικη Αυγή*, «Το ερώτημα είναι σε μια περίοδο καπιταλιστικής ανάπτυξης πώς θα προσανατολιστούν οι αναδιανεμητικές πολιτικές».

Ωστόσο αυτό μπορεί να μην είναι πολύ μακριά από την άποψη «του εκκρεμούς που συγκλίνει προς το κέντρο» (Π. Μπουκάλας στην *Καθημερινή*), δηλαδή η ώρα της Κεντροαριστεράς για να επαναφέρει τις ισορροπίες και την κοινωνική αποσυμπίεση. Αλλά το ερώτημα πάει ίσως πολύ πιο πέρα: πώς η Αριστερά, που στήριξε μέγα μέρος του θεωρητικού οπλοστασίου της στο επιστημονικό πνεύμα θα αντιμετωπίσει τώρα τις ανυπόφορες κοινωνικές συνέπειες της αχαλίνωτης ανάπτυξης αυτού του ίδιου πνεύματος;

Θα πει μήπως «καπιταλισμός με ανθρώπινο πρόσωπο» – αυτός ο καπιταλισμός, που αντίθετα από τις προβλέψεις ευνοήθηκε και μάλιστα οικειοποιήθηκε τον καλπασμό της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης;

Αυτό το επιστημονικό πνεύμα, που το βλέπουμε σήμερα υπό τη μορφή του υπολογιστή της IBM που κερδίζει του Κασπάρωφ, υπό τη μορφή ανατροπής εργασιακών χώρων και μιας νέας εργασιακής απόγνωσης, υπό τη μορφή επιθετικής διαμαρτυρίας και πολιτικού μηδενισμού.

Είμαστε μήπως στο σύμπαν της αδιαφορίας και της εικονικής υπερ-πραγματικότητας, όπως υποστηρίζουν ορισμένοι διανοούμενοι της γενιάς της εξέγερσης '68;

Στη Γαλλία, για την οποία ίσως πανηγυρίζουμε, οι νέοι, σφηνωμένοι μεταξύ κομπιούτερ και απειλούμενης ανεργίας, ψηφίζουν μακριά από τα μεγάλα κόμματα του

παραδοσιακού τόξου: ένα 11% ψήφισε οικολογικά κόμματα και ένα 14% τον Λεπέν: είναι φανερό πως δεν εμπιστεύονται το πολιτικό σύστημα.

Ποιος θα τολμούσε να τους μιλήσει πολιτικά με παραδοσιακούς όρους – άλλοι θα γίνουν γιάπηδες και στελέχη επιχειρήσεων κι άλλοι απασχολήσιμοι και κοινωνικά περιθωριακοί (τα ναρκωτικά ως τρόπος φυγής από μια αδιέξοδη πραγματικότητα). Για τα ναρκωτικά μπορούμε να πούμε πολλά αλλά όχι με τη γλώσσα της Αριστεράς. Αυτή εδώ θα πρέπει ίσως πρώτα να κάνει αυτοκριτική για την αποτυχία της και μετά να προσφέρει φάρμακα.

Το επιστημονικό πνεύμα, απαλλαγμένο από τον ουμανισμό του (όπως, ίσως, κατά τον Μαξ Βέμπερ ο καπιταλισμός απαλλαγμένος από την πουριτανική ηθική του), δεν πρόσφερε απαντήσεις: παρήγαγε ωστόσο αντίδοτα υπό μορφήν ακραίας διαμαρτυρίας και αυτο-απόσυρσης.

Μπορεί η ευρωπαϊκή Αριστερά να αυτονομηθεί, να ελευθερωθεί από την εισβάλλουσα παγκοσμιοποίηση και «τις αγορές» (υπονοώντας φυσικά και τις «αγορές των εικόνων και των λέξεων» κατά την έκφραση του Ρεζίς Ντεμπραί), ξαναβρίσκοντας και κάνοντας πειστικές αξίες ουμανιστικές; (Ας πούμε την έννοια της ατομικής ευθύνης χαμένης στα δίκτυα ηλεκτρονικής επικοινωνίας;)

Δηλαδή να οικειοποιηθεί, να αντιμετωπίσει ή και να συγκρουσθεί με τις γοητείες μιας ηλεκτρονικής εποχής που είναι κάτι σαν εποχή-ναρκωτικό;

Άλλως ας αναλάβει να κρατήσει τις ισορροπίες του εκκρεμούς – είναι κι αυτός ένας καλός ρόλος.

Κεντροαριστερές προσβλέψεις · Αριστερές ανησυχίες

του Τάσου Παππά

Η νίκη των Γάλλων σοσιαλιστών μερικές εβδομάδες μετά το θρίαμβο των Εργατικών στην Αγγλία αναπτέρωσε το ηθικό των απανταχού αριστερών. Δεν έλειψαν βεβαίως οι μεγαλοστομίες από τους πανηγυρικούς λόγους και οι αυθάδεις προβλέψεις για το μέλλον της Αριστεράς. Δεν άνοιξαν όμως οι «πύλες του παραδείσου» για την ευρωπαϊκή Αριστερά με τον θορυβώδη καλπασμό των άγγλων και γάλλων σοσιαλιστών.

Οι αριστερές κυβερνήσεις στην Ευρώπη καλούνται να διαχειριστούν μια πολλαπλώς επιδεινούμενη οικονομική πραγματικότητα και από τον τρόπο που θα πολιτευθούν θα κριθεί και η σταθερότητα της πορείας τους. Οι χωρίς ενοχές μεταπηδήσεις των ψηφοφόρων από το ένα στο άλλο στρατόπεδο, δεν επιτρέπουν εφησυχασμούς. Τα προβλήματα αλλάζουν με ταχύτητες φωτός...

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έχει αρκετούς λόγους να αισθάνεται λίγο πιο ασφαλής στη θέση της εξαιτίας της προόδου που σημείωσαν οι ομοτράπεζοι του **Κ. Σημίτη** στις χώρες τους. Πρώτα-πρώτα οι **Τ. Μπλέρ** και **Λ. Ζοσπέν** βρίσκονται πολύ κοντά στον έλληνα πρωθυπουργό σ' ό,τι αφορά το ύψος και το δημόσιο λόγο. Και οι τρεις πολιτικοί ανήκουν στην κατηγορία των λεγόμενων διαχειριστών-τεχνικών της εξουσίας. Δεν διαθέτουν τα χαρίσματα των προκατόχων τους (για παράδειγμα δεν συ-

νεγείρουν τα πλήθη) και πολύ περισσότερο κανείς από τους τρεις δεν μπορεί –λόγω υποκειμενικών και αντικειμενικών αδυναμιών– να αρθρώσει ένα ολιστικό οραματικό πρόταγμα ικανό να συσπειρώσει ευρύτερες κοινωνικές δυνάμεις. Στηρίζοντας πιο πολύ στην ανοχή παρά στην ενεργό διαθεσιμότητα των μαζών. Το πλεονέκτημα τους είναι ότι οι οραματικές συλλήψεις δεν είναι σήμερα τη μόδας, ύστερα φυσικά από την παταγώδη αποτυχία των πολιτικών που φιλοδοξούσαν να απαντήσουν σ' όλα τα προβλήματα της εποχής, από τα πιο απλά και καθημερινά μέχρι τα πιο σύνθετα και απαιτητικά. Η απομυθοποίηση των εσχατολογικών προσεγγίσεων είναι σχεδόν ολοκληρωτική. Οι κοινωνίες κουρασμένες και ταλαιπωρημένες από τις καντρίλιες των «μεγάλων ηγετών» αισθάνονται την ανάγκη να ακουμπήσουν σε πιο γήινες καταστάσεις για αν αντιμετωπίσουν τις σοβαρές δυσκολίες της συγκυρίας. Οι αθεράπευτα

βολονταριστές ψέγουν τους νέου τύπου σοσιαλιστές πολιτικούς, στολίζοντας τους με απαξιωτικά σχόλια, όπως: λογιστές των Βρυξελλών, διεκπεραιωτές του τρέχοντος θλιβερού υπάλληλοι των κυρίαρχων οικονομικών συμφερόντων. Αρνούνται όμως να δουν ότι σε μεγάλο βαθμό, υπεύθυνοι για την επέλαση του νεοφιλελευθερισμού, τα προηγούμενα χρόνια στην Ευρώπη, δεν ήταν άλλοι από τους χαρισματικούς ηγέτες που απασχολούνταν ακόπως με τα «ωραία και τα μεγάλα», αφήνοντας τις «λεπτομέρειες» να πνίγουν και να κάνουν αφορητή τη ζωή των πολιτών, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για την κατίσχυση των ατομικιστικών ιδεολογιών.

ΕΠΩΔΥΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Το πλέον επώδυνο ζήτημα που απασχολεί τούτη την περίοδο τις ευρωπαϊκές κοινωνίες, είτε βρίσκονται σε φάση πλήρους ανάπτυξης είτε αγκομαχούν για να πλησι-

Α' εξάμηνο 1994

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΑ' (Β' εξάμηνο 1994, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 567).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1994

ουν ένα ευπρεπές επίπεδο διαβίωσης, είτε η ανεργία. Η συνθήκη του Μάαστριχτ ωρεί δευτερεύουσας σημασίας το πρό-ημα της ανεργίας ή εν πάση περιπτώσει τιμά ότι αυτό θα περιοριστεί αν επιτρα-ί στους μηχανισμούς της αγοράς να λει-οργήσουν χωρίς εμπόδια. Σήμερα, με σο-αλδημοκρατικές κυβερνήσεις σε πολλές ρες, (Γαλλία, Αγγλία, Ελλάδα, Πορτο-λία, Ιταλία) διαμορφώνεται μια νέα δυ-μική. Όσοι εμμένουν στην ιερότητα του ίαστριχτ πρέπει να λάβουν πολύ σοβαρά 'όψιν τους το νέο σκηνικό. Το μέτωπο ν σοσιαλδημοκρατών, ενισχυμένο από οικολογικές και νεοκομμουνιστικές συ-τώσεις, αποκτά μεγάλη ισχύ και σύντομα ή θα αποτυπωθεί στα σχέδια της Ευρω-κής Ένωσης. Σήμερα διευρύνεται και ηπραγματευτική δύναμη των μικρών χω-ν (Ελλάδα, Πορτογαλία), οι οποίες ύσες-άκουσες υλοποιούσαν ακόμη καις πιο επαχθείς όρους της συνθήκης. Σή-α μπορεί η Ελλάδα να ενώσει τη φωνή με τις χώρες εκείνες, όπου τα εργατικάματα κατέκτησαν την εξουσία, έτσιε να εκπονηθούν πολιτικές που θα ρί-υν το βάρος τους στην απασχόληση καιατήρηση του κοινωνικού κράτους. Δεν είναι εύκολο πια για τη Γερμανία καικεντρική τράπεζα της να προωθεί, χω-αντίλογο, λογικές λιτότητας και αυστη-δημοσιονομικής πειθαρχίας. Άλλωστεερμανοί συντηρητικοί φοβούνται μή-τα «σοσιαλιστικά» παραδείγματαυν μιμητές και στη Γερμανία. Μπορείσοσιαλδημοκράτες στη Γερμανία ναράσσονται από εσωτερικές αντιθέσεις,είναι όμως απίθανο η προοπτική της νί-και της εξουσίας να τους κάνει περισ-ερο συνετούς.

δικότερα για την Ελλάδα η προέλασησοσιαλδημοκρατών σε Βρετανία καιλία μπορεί να αξιοποιηθεί, προκειμέ-να δρομολογηθεί το εγχείρημα της Κε-αριστεράς. Έτσι τουλάχιστον πιστεύ-

ουν οι εμπνευστές του. Οι εμπειρίες τηςΙταλίας και της Γαλλίας δείχνουν ότι σεσυνθήκες προγραμματικής αμηχανίας, ιδε-ολογικής ένδειας και αδυναμίας του ενόςπόλου να οικοδομήσει αξιόπιστη πρότασηεξουσίας, η συμπόρευση των συγγενώνσχημάτων είναι μια διέξοδος. Βεβαίως τό-σο στην Ιταλία όσο και στη Γαλλία υπάρχειμια μακρά παράδοση διαλόγου και συνερ-γαιών (όχι πάντοντε με τα καλύτερα απο-τελέσματα), ενώ στην Ελλάδα, αντιθέτως,είχαμε έντονα φαινόμενα αλαζονίας καιμια σταθερή αντίληψη μονοκομματικήςδιαχείρισης από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ.Οι οπαδοί των αυτοδυναμιών επικαλούνταιτην εκκωφαντική ανημπόρια κάποιων συ-νεργατικών σχημάτων και ισχυρίζονται ότιαποτελεσματική κυβέρνηση είναι μόνο ημονοκομματική κυβέρνηση. Πρόκειταιόμως για τελείως προσχηματική δικαιολο-γία, μιας και οι κυβερνήσεις συνεργασίαςστο πρόσφατο παρελθόν ήταν προϊόν έκτα-κτων συνθηκών, ενώ το κριτήριο της αποτε-λεσματικότητας καταρρίπτεται εύκολα,αφού από το 1974 και μετά στην Ελλάδακυριαρχούν ισχυρές μονοκομματικές κυ-βερνήσεις, χωρίς όμως να καταφέρουν νααντιμετωπίσουν δραστικά τα διαρθρωτικάπροβλήματα.

ΦΟΒΟΙ ΓΙΑ... ΑΛΩΣΗ

Τους τελευταίους μήνες στο ΠΑΣΟΚισχυρίζονται ότι έχουν εγκαταλείψει τις λο-γικές της παντοδυναμίας. Δεν έχουν πει-σθεί όμως οι υποψήφιοι εταίροι ενός κυ-βερνητικού σχήματος συνεργασίας. ΟΣΥΝ, και δικαίως, εξακολουθεί να φοβά-ται ότι πίσω από τους μελίρρυτους λόγουςπερί Κεντροαριστεράς κρύβεται ο διακαήςπόθος του ΠΑΣΟΚ να αλώσει την Αριστε-ρά. Αυτή η βάσιμη καχυποψία όμως εμπο-δίζει τον ΣΥΝ να ασκήσει μια επιθετικήπολιτική στο θέμα του προγραμματικούδιαλόγου. Μονίμως βρίσκεται σε άμυνα ναστήνει άχαρες δίκες προθέσεων. Με την

πολιτική γενναιότητα που τον διακρίνει, οΛ. Κύρκος, σε συνέντευξη του στα Νέα,μοίρασε τις ευθύνες για την απουσία ενόςσυστηματικού διαλόγου μεταξύ ΠΑΣΟΚκαι ΣΥΝ: «Δεν βλέπω να προχωράει γιατίσκοντάφτει σε νοοτροπίες που αποτελούνπροαπαιτούμενα. Όχι μόνο από τοΠΑΣΟΚ, αλλά κι από την πλευρά του ΣΥΝ,στελέχη του οποίου υιοθετούν μια άκρωςαρνητική στάση». Όντως αναπτύσσονταιδυνάμεις και στα δύο κόμματα που δεν επι-θυμούν το διάλογο.

Στο ΠΑΣΟΚ υπάρχουν στελέχη που δενμπορούν με τίποτε να συμφιλιωθούν με τηνιδέα ότι θα χάσουν ένα μερίδιο από τηνεξουσία και επιστρατεύουν ιδεολογήματαυποστηρικτικά μιας καθαρής πορείας χω-ρίς συνεταιίρους. Στον ΣΥΝ είναι αρκετάισχυρό το ρεύμα που θέλει την Αριστεράμακριά από κυβερνητικές ευθύνες, μόνιμηφωνή αντίστασης και διαμαρτυρίας για ναμη μολυνθεί από τον ιό του κυβερνητισμού.Εντοπίζοντας όμως και στα δύο κόμματαπαράγοντες που δουλεύουν με επιμέλειαστην κατεύθυνση της συνεννόησης.

Το συγκριτικό πλεονέκτημα της ελληνι-κής μεταρρυθμιστικής Αριστεράς έναντιτων προοδευτικών κομμάτων των άλλωνχωρών είναι ότι η ανίχνευση του εδάφουςμπορεί να γίνει σε συνθήκες εκλογικήςυπεροχής του αριστερού λόγου. Και στηνΙταλία και στη Γαλλία η συνεργασία σχε-δόν επιβλήθηκε από τα πράγματα. Στη μενΙταλία είχε καταρρεύσει το πολιτικό σύστη-μα, στη δε Γαλλία η Αριστερά είχε ηττηθείκατά κράτος και ταλανιζόταν από κρίσηπροσανατολισμού: ήταν λύσεις, εν πολλοίς,ανάγκης.

Η πορεία στην Ελλάδα θα είναι ιδιαιτέ-ρως βασανιστική. Η προϊστορία τουΠΑΣΟΚ δεν βοηθάει. Το κυβερνητικόκόμμα οφείλει να αποδείξει εμπράκτως ότιέχει παραιτηθεί από τις παμφάγες τάσειςκαι ότι ειλικρινώς αγωνίζεται για την ανα-σύνθεση της προοδευτικής Αριστεράς.

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

Από την οδό Ρήνου, στην Ες Στράσε

— Αυτοβιογραφική περιπλάνηση στα φοιτητικά χρόνια στη Γερμανία —

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

Οι σύντροφοι της διπλανής πόρτας

του Γιώργου Γερόπουλου

Μέσω Ιταλίας και Γαλλίας αναζητείται διέξοδος στη δύσκολη υπόθεση της περιβόητης σύγκλισης Κεντροαριστεράς-Αριστεράς, καθώς μετά τον Ντ' Αλέμα μετακαλούνται εκ Παρισίων ο Ζ. Ντελόρ και ο νικητής των γαλλικών εκλογών Λ. Ζοσπέν. Οι εγχώριες πολιτικές δυνάμεις, δηλαδή το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΝ, φαίνεται ότι αδυνατούν, η καθεμία για λογαριασμό της, να μεταφράσει τις επιθυμίες της(;) σε πολιτικό σχέδιο.

Το εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσόν ΠΑΣΟΚ πελαγοδρομεί μεταξύ των οπαδών της πάλαι ποτέ «Δημοκρατικής Συμπαρατάξης» και των στελεχών που ευαγγελίζονται την ουσιαστική ανασύνθεση του πολιτικού σκηνικού μέσω προγραμματικών συγκλίσεων.

Οι της Χαριλάου Τρικούπη, **Κ. Σκανδαλίδης**, **Θ. Τσουκάτος**, **Χ. Πρωτόπαπας**, αλλά και ο **Γ. Σουλαδάκης**, προωθούν από κοινού, έστω και για λόγους συγκυρίας, την άποψη της συμπαρατάξης και της αφομοίωσης ενός τμήματος των ψηφοφόρων του ΣΥΝ. Πρόσφορο έδαφος αποτελούν οι δημοτικές εκλογές και οι συνεργασίες που μπορούν να επιτευχθούν με τον ΣΥΝ για την εκπόρθηση δήμων και νομαρχιών. Καθοριστικό ρόλο στην επαφή με την Κουμουνδούρου επιδιώκει να έχει ο **Κ. Σκανδαλίδης**, ο οποίος -λόγω θέσης- θα διαπραγματευτεί με τον ΣΥΝ τις συνεργασίες των δημοτικών εκλογών. Ο γραμματέας του ΠΑΣΟΚ επιδιώκει να χρησιμοποιήσει το ρόλο αυτό προκειμένου να απεγκλωβιστεί από τα κομματικά βαρίδια με την προώθηση της υποψηφιότητάς του στο Δήμο Αθηναίων. Υποψηφιότητα που φιλοδοξεί να υποστηριχθεί και από τον ΣΥΝ, τουλάχιστον στον δεύτερο γύρο. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται οι μάχες των διαρροών και των ερωτηματολογίων, σε μια προσπάθεια η Χαριλάου Τρικούπη να έχει τον πρώτο λόγο στην υπόθεση της «Κεντροαριστεράς».

Στο αντίπαλο στρατόπεδο, στελέχη του

Μαξίμου, όπως ο **Ν. Θέμελης**, **Γ. Πανταγιάς** και ο φιλοδοξών να έχει ρόλο «Σουσλώφ» **Γ. Πασχαλίδης**, θεωρούν ότι η σύγκλιση των δυνάμεων του προοδευτικού χώρου αποτελεί μια σύνθετη προγραμματική διεργασία, που θα έχει ως κατάληξη την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού.

Τα στελέχη αυτά εκτιμούν ότι το σημερινό ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί από μόνο του να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο και γι' αυτό το λόγο επιδιώκουν τη δραστηριοποίηση ομίλων και πρωτοβουλιών.

Το δύσκολο έργο της επικοινωνίας με την ηγεσία του ΣΥΝ έχει αναλάβει λόγω πολιτικής καταγωγής και κουλτούρας ο **Ν. Θέμελης**, ο οποίος πιστεύει ότι οι κινήσεις για το διάλογο ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ πρέπει να είναι προσεκτικές και να μην δημιουργούν αρνητικά αντανακλαστικά στην Αριστερά.

Ο **Κ. Σημίτης**, αν και σε επίπεδο διακηρύξεων έχει εκφράσει άποψη για την «κεντροαριστερά», εμφανίζεται άτολμος να υπερβεί τις εγγενείς αδυναμίες του ΠΑΣΟΚ και να θέσει τα όρια του όλου εγχειρήματος. Εξάλλου, η «κεντροαριστερά» σκοντάφτει στις φιλοδοξίες και προσωπικές στρατηγικές των μελλοντικών δελφίνων **Κ. Λαλιώτη**, **Β. Παπανδρέου**, **Β. Βενιζέλου**, οι οποίοι επιζητούν ρόλο στην υπόθεση, και η ανάμειξη ηγετικών παραγόντων εξ Αριστερών δυσκολεύει τους στόχους τους.

Στην αντίπερα όχθη, στην Κουμουνδούρου, τα πράγματα περιπλέκονται, καθώς στην πλειοψηφία των ηγετικών στελεχών

του κόμματος εμφανίζονται διαφορετικές ταχύτητες αφομοίωσης των εξελίξεων. Οι λεγόμενοι «εκσυγχρονιστές» **Μ. Δαμανάκη**, **Μ. Παπαγιαννάκης**, **Σ. Δανέλλης**, **Π. Αθανασόπουλος** και **Κ. Χλωμούδης** διαχειρίζονται τη θέση τους από την ηγετική ομάδα για τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται την υπόθεση του διαλόγου και επιζητούν ταχείς ρυθμούς προσέγγισης, ενώ διαφωνούν με την εμπλοκή του εγχειρήματος στις συνεργασίες των δημοτικών εκλογών. Οι διαφοροποιήσεις που εμφανίζονται, στο πλαίσιο της ηγετικής ομάδας, αφορούν στην ποιότητα του αντιπολιτευτικού λόγου και στον βαθμό ανταπόκρισης του ΣΥΝ στις πρωτοβουλίες διαλόγου.

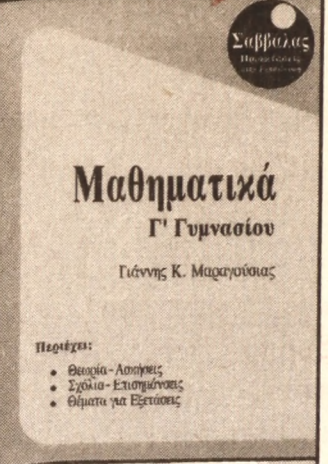
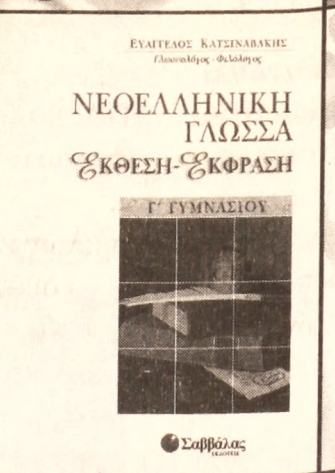
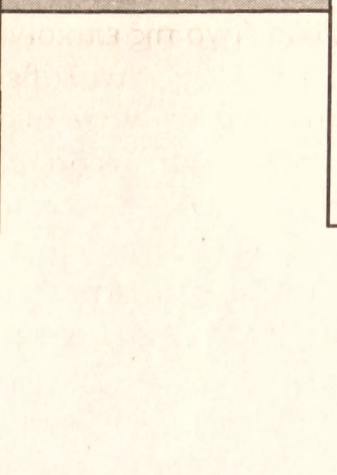
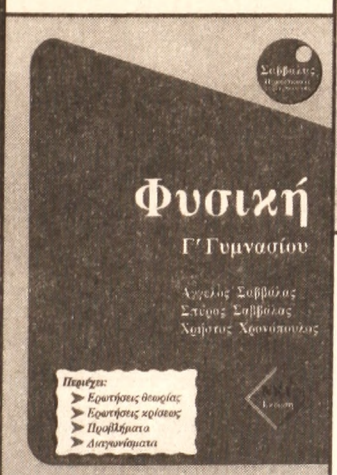
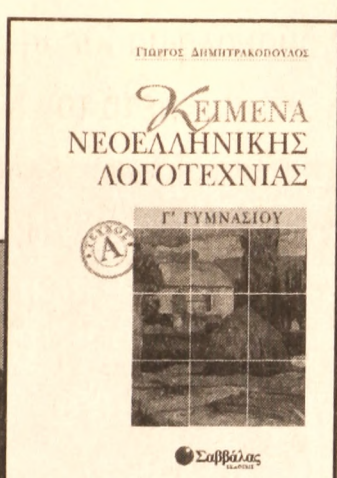
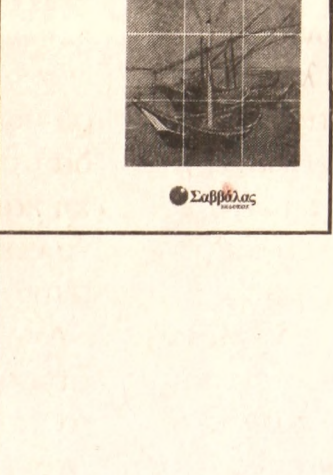
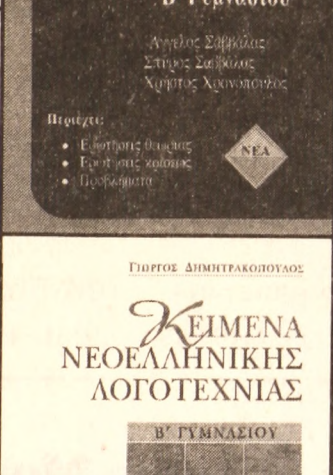
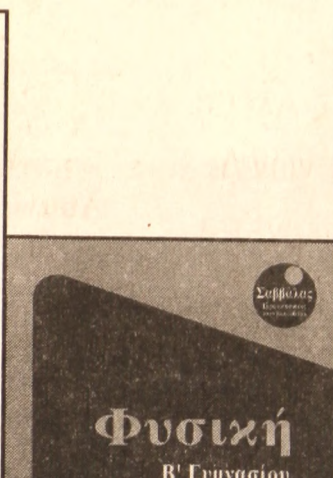
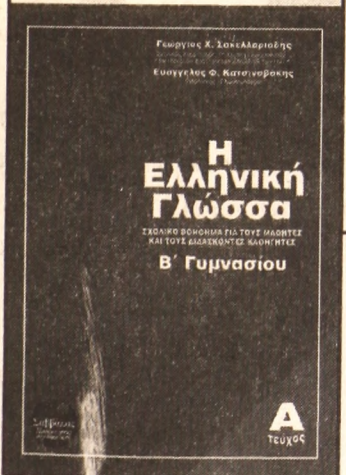
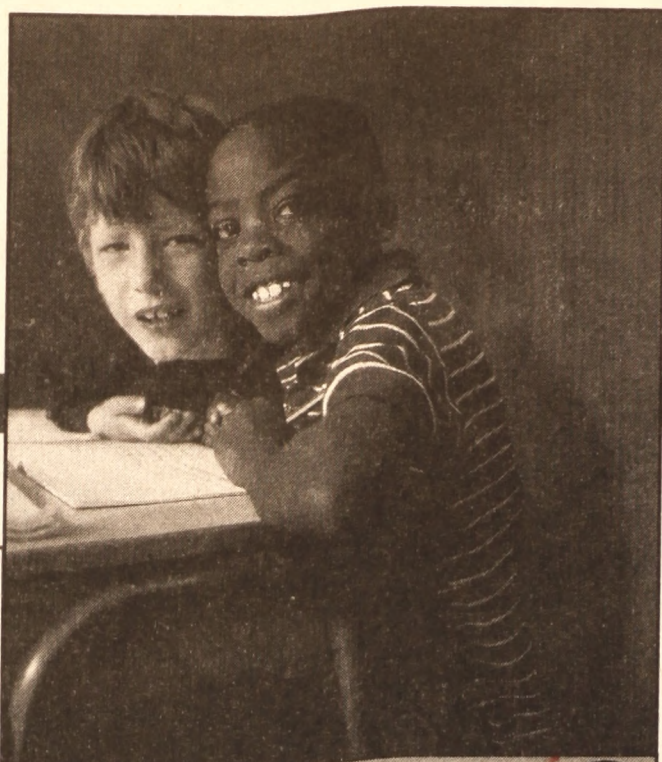
Αντιθέτως, ηγετικά στελέχη, όπως ο **Μ. Μπίστης**, **Σ. Πιτσιόρλας**, **Δ. Παπαδημιτρίου** και **Γ. Μπαλάφας**, οι οποίοι διαχειρίζονται τον κομματικό μηχανισμό, σημειώνουν την ανάγκη ευέλικτης τακτικής ενώπιον των δημοτικών εκλογών, προκειμένου η Κουμουνδούρου να αποκομίσει από τη συνεργασία της με το ΠΑΣΟΚ τα περισσότερα οφέλη. Γι' αυτό το λόγο, η ηγετική ομάδα ασκεί σκληρή διαπραγματευτική τακτική και επιδιώκει η όποια διαπραγμάτευση να διεξαχθεί μέσω του κομματικού μηχανισμού.

Από την άλλη πλευρά, τα στελέχη του Αριστερού Ρεύματος ζητούν πιο «αριστερή» αντιπολίτευση για τη συγκρότηση του Αριστερού Πόλου.

Ο **Ν. Κωνσταντόπουλος** επιδιώκει την εξισορρόπηση των αντιθέσεων στο εσωτερικό του ΣΥΝ, ενώ επιθυμεί το βάρος της συζήτησης και του διαλόγου με την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ να περάσει μόνο μέσα από την Κουμουνδούρου. Κομβικό σημείο για τη διαμόρφωση του τοπίου στον ΣΥΝ αναμένεται να αποτελέσει η συζήτηση για τη Δικυβερνητική Διάσκεψη, καθώς η ευρωπαϊκή πολιτική του κόμματος είναι η λυδιαλθός για τη σημερινή ισορροπία τρόμου μεταξύ των ηγετικών στελεχών.

Τα βιβλία του μαθητή

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΒΒΑΛΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΣΕΙΡΑ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ, ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Σαββάλας
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σημείο αναφοράς στο εκπαιδευτικό βιβλίο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΒΒΑΛΑ Ζ. ΠΗΓΗΣ 18 106 81 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 33.01.251 - 38.29.410 FAX. 38.10.907

Έτσι κάνουν όλες;

του Ρεπόρτερ

Την όπερα του Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ *Così fan Tutte* (Έτσι κάνουν όλες) φιλοξένησε το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, από τις 23 έως τις 28 Μαΐου. Αλλά το ενδιαφέρον της είδησης δεν βρίσκεται ούτε στο «λιμπρέτο» της όπερας ούτε στην εκτέλεση του έργου. Βρίσκεται, όπως άλλωστε συχνά συμβαίνει από γενέσεως του αμφιλεγόμενου Μεγάρου, στον χορηγό της παράστασης: Τον μεγαλοεπιχειρηματία Κυριάκο Φιλίππου, πρόεδρο του Δ.Σ. της ΕΒΓΑ και της Ελληνικής Εταιρείας Μπισκότων.

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1997, ένα μήνα ακριβώς πριν από την έναρξη των παραστάσεων της όπερας του Μότσαρτ, η εφημερίδα *Το Βήμα*, δημοσιογραφικό όργανο του ιδρυτή του Μεγάρου και γνωστού θεράποντος των Τεχνών **Χρ. Λαμπράκη**, δημοσίευσε συγκλονιστικά στοιχεία για την πραγματική κατάσταση του ομίλου επιχειρήσεων του κ. Φιλίππου.

Κάτω από τον βαρύγδουπο τίτλο «Εκκαθαριστές στην αυλή της ΕΒΓΑ», το *Βήμα* αποκάλυπτε ότι «η Εθνική Τράπεζα ζητεί τη ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του ομίλου Φιλίππου, επειδή –αν και πέρασαν δύο χρόνια από τον τελευταίο διακανονισμό των χρεών του– ο επιχειρηματίας δεν κατέβαλε ούτε δεκάρα τσακιστή στα ταμεία της τράπεζας». Σύμφωνα πάντα με το ίδιο δημοσίευμα, «η Εθνική Τράπεζα, που είναι ο μεγαλύτερος πιστωτής του ομίλου Φιλίππου, με απαιτήσεις που προσεγγίζουν τα 23 δισεκατομμύρια δραχμές, κατέθεσε στις 8 Απριλίου 1997 αίτηση για την υπαγωγή της υπερχρεωμένης επιχείρησης σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης».

Η είδηση ήταν συγκλονιστική και προκάλεσε ποικίλες αναταράξεις στο Χρηματιστήριο. Γιατί, σύμφωνα με το δημοσίευμα,

μία από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις γαλακτοκομικών προϊόντων της Ελλάδας

(ΦΑΓΕ κ.τ.λ) θα εκποιηθεί για να εξασφαλίσει –υποτίθεται– η Τράπεζα τα κεφάλαια

Οικονομικός 22 ΜΑΪΟΥ 1997

Così fan Tutte στο Μέγαρο Μουσικής

Την όπερα του Μότσαρτ «Così fan tutte» («Έτσι κάνουν όλες») φιλοξενεί η αθούσα Δημήτρη Μητρόπουλου του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών. Οι παραστάσεις, που ξεκίνησαν στις 21 Μαΐου, θα συνεχισθούν στις 23, 24, 25, 27 και 28 Μαΐου και είναι χορηγία της ΕΒΓΑ και της Ελληνικής Εταιρείας Μπισκότων. Στο φωτογραφικό στιγμιότυπο από αριστερά: Κυριάκος Φιλίππου, πρόεδρος του Δ.Σ. της ΕΒΓΑ και της Ελληνικής Εταιρείας Μπισκότων, Κύριος Αθών Φιλίππου, διευθύνων σύμβουλος και γενικός διευθυντής ΕΒΓΑ, Ανδρέας Καλώς, διευθύνων σύμβουλος και γενικός διευθυντής Ελληνικής Εταιρείας Μπισκότων και Χρήστος Δ. Λαμπράκης, πρόεδρος του Δ.Σ. του ΟΑΜΑ.

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ Δ.Σ. ΣΠΥΡΙΔΩΝ Α. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ Π. ΨΥΧΑΡΙΔΗΣ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΤΟ ΒΗΜΑ
20 Απριλίου 1997

Ειδήσεις και επιχειρήσεις

Δ11

Η Εθνική Τράπεζα ζητεί τη ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων του ομίλου Κυριάκου Φιλίππου

Εκκαθαριστές στην αυλή της ΕΒΓΑ

Στα δικαστήρια η υπερχρεωμένη ΑΠΚΟ

Ρεσιτάλ
Κ. ΤΣΑΟΥΣΗΣ

Η ΑΠΕΙΛΗ της ρευστοποίησης της περιουσίας της επιχειρήσεως συσκευασίας ΑΠΚΟ ΑΒΕ (που ημεδαφένια εργοστάσια στην Αθήνα και αλλού αλλά και μεγάλο ποσοστό των μετοχών της βιομηχανίας παρτίαν ΕΒΓΑ) επικυρώθηκε πριν από τον χρόνο του εφαιρημένου «Κυριάκου Φιλίππου».

Ο μεγάλος κερδοστάτης της Εθνικής Τράπεζας με οικονομικές απαιτήσεις που προσγγίζουν τα 23 δισεκατομμύρια δραχμές καθόλου στις 8 Απριλίου 1997 αίτησε από την επόμενη της περασμένης εβδομάδας επιταγή της Εθνικής Τράπεζας, εκδιδόμενη και με διαταγή σε εκκαθαριστές της διαταγής της Εθνικής Τράπεζας.

Η απόφαση της διαταγής της Εθνικής Τράπεζας, η οποία είναι η πρώτη από τις πολλές που αφορούν στη δικαστική αντιμετώπιση του ομίλου, είναι η πρώτη που αφορά στην εκκαθάριση του ομίλου.

Ποια είναι η υπερχρεωμένη εταιρεία

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΠΚΟ, δημιουργήτρια του ελληνικού κλάδου συσκευασίας Τσαρλς Πολίτη που μόλις πριν από δέκα χρόνια κυριαρχούσε στην αγορά υλικών συσκευασίας για είδη διατροφής, είναι κυρίαρχο ένα κομμάτι για τα νεοκρεατικά των επιχειρήσεων. Η εξέλιξη αυτή δεν ήταν καθόλου τυχαία και εξυπηρετούσε πολλαπλούς τομείς της οικονομίας του κ. Κυριάκου Φιλίππου. Συγκεκριμένα: ένα μεγάλο μέρος των παραγωγικών δραστηριοτήτων της ΑΠΚΟ περνούσε σταδιακά στην εταιρεία Μάρκος, που ελεγχόταν αποκλειστικά από τον ίδιο τον επιχειρηματία και η οποία αξιοποίησε την τεχνογνωσία και το πελατολόγιο της πρώτης, παίρνοντας ουσιαστικά τη θέση της στην αγορά του κλάδου.

Αλλά και ο κ. Φιλίππου, όπως υποδείχθηκε από την εξέλιξη των πραγμάτων, «προτάθηκε» την ΑΠΚΟ μόνο για έναν και μοναδικό λόγο: η εταιρεία που ίδρυσε ο Τσαρλς Πολίτης είχε στην κατοχή της ένα σημαντικό ποσοστό των μετοχών της παραδοσιακής γαλακτοβιομηχανίας. Για την ιστορία, η ΑΠΚΟ διέθετε το 27-28% της ΕΒΓΑ, η Εθνική Τράπεζα το 40% των μετοχών, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό ανήκε σε μέλη της οικογένειας Σαυράδα.

Ο κ. Φιλίππου μπήκε στο παιχνίδι της ΕΒΓΑ αναλαμβάνοντας την ΑΠΚΟ από τον Τσαρλς Πολίτη, ενώ στη συνέχεια ανέλαβε το μείζον ελέγχο του αναρριζόμενου με-

τα με την αγορά της ΕΒΓΑ. Η εταιρεία, λόγω της έντονης οικονομικής θέσης στην οποία βρισκόταν, έδωσε και αρκετά φθηνά, παρουσιάζει έντονη οικονομική αδυναμία πληρωμής των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων της και βρίσκεται ουσιαστικά σε κατάσταση πτώχευσης των παρτίων, αφού αδυνατεί να αντισταθεί στις δικαστικές της υποχρεώσεις που προκύπτουν από τις δικαστικές αποφάσεις και έτσι ήδη έχει προκύψει. Το συνολικό ποσό των υποχρεώσεων της Εθνικής Τράπεζας, σύμφωνα με τα στοιχεία της εταιρείας, ανέρχεται σε 22,51 δισ. δραχμές. Την ίδια στιγμή, το ποσό των εσόδων της εταιρείας, σύμφωνα με τα στοιχεία της εταιρείας, ανέρχεται σε 45 εκατ. δραχμές.

Η Εθνική Τράπεζα για την εξοφλήση των υποχρεώσεων της, έχει συρράξει υποθήκες σε ακίνητα ενώ διαθέτει επίσης σε μετοχές της ΑΠΚΟ αλλά και της ΕΒΓΑ. Συγκεκριμένα, η τράπεζα έχει ενσφαιρώσει υποθή-

κη καταθέσεων, κυρίως στην αγορά της Εθνικής Τράπεζας.

Η ίδια δικαστική απόφαση (Το Βήμα 23 Ιουλίου 1996) επιτάσσει ακόμη τον κ. Φιλίππου να καταβάλει για τον δρχ. μέσα σε χρονικό όριο 90 ημερών από τη λήξη της απόφασης, ως αντιστάθμιση για την αγορά του ομίλου, το δικαίωμα να αγοράσει και τον μετοχικό της ΕΒΓΑ, αλλά και η Εθνική Τράπεζα έχει εκκαθαρίσει τον κ. Φιλίππου.

Η Εθνική Τράπεζα, όπως και η ΑΠΚΟ, η οποία είναι η ίδια, εκκαθαρίστηκε, υποχρεώ-

Από την Εθνική Τράπεζα, λόγω της αδυναμίας της να ανταποκριθεί στο ποσό των υποχρεώσεων της ΕΒΓΑ, η Εθνική Τράπεζα έχει ενσφαιρώσει υποθήκες σε ακίνητα ενώ διαθέτει επίσης σε μετοχές της ΑΠΚΟ αλλά και της ΕΒΓΑ. Συγκεκριμένα, η τράπεζα έχει ενσφαιρώσει υποθή-

Η Εθνική Τράπεζα, όπως και η ΑΠΚΟ, η οποία είναι η ίδια, εκκαθαρίστηκε, υποχρεώ-

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

23

ΜΑΪΟΥ

(Ωρα έναρξης 8.30 π.μ.)

ΑΙΘΟΥΣΑ
ΔΗΜΗΤΡΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

W.A.MOZART: «COSÌ FAN TUTTE»

Στούντιο Όπερας του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών

Χορηγός: ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΟΠΕΡΑ

Ερμηνεύεται στα ιταλικά - Με ελληνικούς υπέρτιτλους

Οι συντελεστές και τα υπόλοιπα στοιχεία όπως στις 21 Μαΐου

ΚΥΡΙΑΚΗ

25

ΜΑΪΟΥ

(Ωρα έναρξης 8.30 π.μ.)

ΑΙΘΟΥΣΑ
ΔΗΜΗΤΡΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

W.A.MOZART: «COSÌ FAN TUTTE»

Στούντιο Όπερας του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών

Χορηγός: ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΟΠΕΡΑ

Ερμηνεύεται στα ιταλικά - Με ελληνικούς υπέρτιτλους

Οι συντελεστές και τα υπόλοιπα στοιχεία όπως στις 21 Μαΐου

ΤΡΙΤΗ

27

ΜΑΪΟΥ

(Ωρα έναρξης 8.30 π.μ.)

ΑΙΘΟΥΣΑ
ΔΗΜΗΤΡΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

W.A.MOZART: «COSÌ FAN TUTTE»

Στούντιο Όπερας του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών

Χορηγός: ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΟΠΕΡΑ

Ερμηνεύεται στα ελληνικά

Οι συντελεστές και τα υπόλοιπα στοιχεία όπως στις 21 Μαΐου

ΤΕΤΑΡΤΗ

28

ΜΑΪΟΥ

(Ωρα έναρξης 8.30 π.μ.)

ΑΙΘΟΥΣΑ
ΔΗΜΗΤΡΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

W.A.MOZART: «COSÌ FAN TUTTE»

Στούντιο Όπερας του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών

Χορηγός: ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΟΠΕΡΑ

Ερμηνεύεται στα ιταλικά - Με ελληνικούς υπέρτιτλους

Οι συντελεστές και τα υπόλοιπα στοιχεία όπως στις 21 Μαΐου

Αριστερά: Το εξάστηλο του Βήματος που πληροφορεί ότι εκκαθαριστές μπαίνουν στην ΕΒΓΑ του Κυριάκου Φιλίππου. Δεξιά: Τα εξάστηλα της εγκύρου εβδομαδιαίας εξαφανίστηκαν όταν ο κ. Φιλίππου έγινε χορηγός του Μεγάρου Μουσικής! Στη διπλανή σελίδα: με την παρουσίαση της κοσμικής είδησης της χορηγίας (και της τελετής της) από τον ομογάλακτο Οικονομικό Ταχυδρόμο μια καινούργια χορηγική σχέση γεννήθηκε. Ας πάει και το παλιάμπελο.

της δάνεισε. Ιδιαίτερα ικανοποιημένοι ό το δημοσίευμα έμειναν οι ανταγωνιστές του ομίλου Φιλίππου, ιδίως ένας εξ αυτών που τρέφει δελτοειδείς σχέσεις με το γκρότσμα Λαμπράκη, επειδή, όπως έγραψε το Βήμα, η ενέργεια της Εθνικής άπεζας «φέρνει εγγύτερα τις τράπεζες στους ανταγωνιστές του κ.Φιλίππου (...)

Ο κ. Φιλίππου, αν δεν υπεισέρχεται στην υπόθεση ο παράγων τέχνη. Έτσι, ο κ. Φιλίππου, ο οποίος όχι μόνο δεν βρίσκεται στα πρόθυρα χρεωκοπίας, αλλά εξασφάλισε δάνειο τεσσάρων δισεκατομμυρίων με τη βοήθεια αμερικανικών τραπεζών, έσπευσε ένα μήνα μετά το επίμαχο δημοσίευμα, να χρηματοδοτήσει την παράσταση της όπερας του Μότσαρτ στο Μέγαρο Μουσικής και να φωτογραφηθεί πανευτυχής με τον κ. Λαμπράκη. Στη σχετική φωτογραφία μάλιστα, που έσπευσε να δημοσιεύσει το άλλο δημοσιογραφικό όργανο του συγκροτήματος Λαμπράκη, ο Οικονομικός Ταχυδρόμος, βλέπουμε τον ίδιο τον Χρ. Λαμπράκη

να χαμογελά πανευτυχής υπό τα αμήχανα βλέμματα του κ. Φιλίππου και δύο στελεχών των επιχειρήσεών του. Μια εικόνα αξίζει όσες χίλιες λέξεις, λένε ως γνωστόν οι Κινέζοι. Φυσικά το Βήμα δεν ξανάγραψε λέξη για τον όμιλο Φιλίππου. Πραφανώς, η τέχνη θεραπεύει πάσαν (οικονομικήν) νόσον στη σημερινή Ελλάδα.

«Έτσι κάνουν όλες», λοιπόν; Αφιερώνουμε το δημοσίευμα στην ΕΣΗΕΑ, που αν δεν κάνουμε λάθος συνεχίζει να αμφισβητεί τη δημοσιογραφική ιδιότητα του διευθυντή της εφημερίδας Το Βήμα, Σταύρου Ψυχάκη, ύστερα από το σάλο που προκάλεσε η δημόσια αντιπαράθεσή του με τον διευθυντή του Αδέσμευτου Τύπου Δημήτρη Ρίζο με αφορμή τις προμήθειες της ΔΕΗ και άλλες όξουσες υποθέσεις.

23

Ένα «πλυντήριο» στα σκουπίδια...

του Αλέξη Οικονομίδη

Ήταν η τρίτη, αν θυμάμαι καλά, ημέρα από την προκήρυξη των εκλογών, όταν επιστρέφοντας στο σπίτι βρήκα να με περιμένει το πρώτο διαφημιστικό φυλλάδιο. Από το εξώφυλλο, ο υποψήφιος βουλευτής, συνδικαλιστής το επάγγελμα, ατένιζε με αυτοπεποίθηση το μέλλον, υποσχόταν δικαιώματα, συμμετοχή, αλληλεγγύη, μια νέα Ευρώπη, και με καλούσε να τον προτιμήσω, διότι ο εκσυγχρονισμός «έχει τα δικά του πρόσωπα» ή «έχει ανάγκη από νέα πρόσωπα» ή κάπως έτσι, τέλος πάντων.

Αν θυμάμαι ακόμη το περιστατικό, είναι γιατί μου έκανε εντύπωση. Σκέφτηκα ότι πρώτον, ο υποψήφιος αυτός πρέπει να είναι άνθρωπος ιδιαίτερα αποτελεσματικός, αφού μέσα σε ελάχιστα εικοσιτετράωρα μπόρεσε να κινήσει τον τεράστιο επικοινωνιακό μηχανισμό που ήταν απαραίτητος για να με εντοπίσει στη Νέα Πεντέλη. Και, δεύτερον, ότι το επάγγελμά του πρέπει να του αποφέρει ένα σεβαστό εισόδημα, αναγκαίο για να κινηθεί αυτός ο μηχανισμός. Τις εβδομάδες που ακολούθησαν, βέβαια, θα είχα την ευκαιρία να διαπιστώσω ότι η οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση αφορά όλη τη συμπαθή τάξη των συνδικαλιστών, οι οποίοι συμμετείχαν στην προεκλογική αναμέτρηση με καμπάνιες πολυτελείς. Η εργατική τάξη μπορεί να μην πηγαίνει αυτοπροσώπως στον Παράδεισο, στέλνει όμως τους εκπροσώπους της...

Όταν την περασμένη Παρασκευή η διακομματική επιτροπή ελέγχου των προεκλογικών δαπανών ανακοίνωσε το πόρισμά της, ο πρώτος υποψήφιος που με είχε «επισκεφθεί» τον Αύγουστο, δεν περιλαμβανόταν μεταξύ των ελαχίστων που υπερέβησαν τα νόμιμα όρια των δαπανών. Εκτός από αποτελεσματικός και ευκατάστατος, ο άνθρωπος αποδεικνύεται και νοικοκύρης: Κατάφερε να βολέψει όλα αυτά τα έξοδα με μόλις 18.468.480 δραχμές, όσο και το νόμιμο όριο δαπανών στη δεύτερη εκλογική περιφέρεια Αθηνών. Ιδανικός για μια κυβέρνηση λογιστών, όπως η σημερινή...

Και δεν ήταν ο μόνος. Σύμφωνα με την έκθεση της επιτροπής, μόνο δύο βουλευτές

(και τρεις υποψήφιοι) ξεπέρασαν το όριο των εκλογικών δαπανών που έθετε ο νόμος: Ο κ. **Στέφανος Μάνος** (κατά δήλωσίν του) και η κ. **Ντόρα Μπακογιάννη** (κατ' εκτίμησιν των ορκωτών λογιστών). Οι υπόλοιποι 288, κατά δήλωσίν τους, τουλάχιστον, κατάφεραν να κινηθούν μέσα στα ασφυκτικά όρια του νόμου, έστω και αν κατ' εκτίμησίν μας τα ξέσκισαν. Επιβεβαιώνεται ίσως, και στην περίπτωση αυτή, το εμπορικό δαιμόνιο των πολιτικών, το οποίο μπορεί να διακρίνει κάθε ενδιαφερόμενος, αν μελετήσει προσεκτικά τις ετήσιες δηλώσεις τους για το «πόθεν έσχες»: Είναι οι μόνοι έλληνες πολίτες που μπορούν να αγοράζουν τόσο φθηνά, αγαθά και υπηρεσίες, και να τα πουλούν τόσο ακριβά...

Κάπως έτσι, εν μέσω της χλεύης των σχολιαστών, εξεμέτρησε το ζην ο νέος νόμος για τον έλεγχο των προεκλογικών δαπανών κομμάτων και υποψηφίων.

Ηλικίας μόλις ενός έτους, είχε ψηφισθεί την περασμένη άνοιξη από την πρώτη κυβέρνηση Σημίτη, συναντώντας, τότε, περιορισμένες αντιδράσεις από κάποιους πολιτικούς και ακόμη λιγότερες από τα μέσα ενημέρωσης.

Προφανώς, η αδιαφάνεια στη χρηματοδότηση της πολιτικής ενδιαφέρει τους μεν, όσο και τα δε. Και η καθυστερημένη, έστω, διαμαρτυρία του προέδρου της Βουλής **Α. Κακλαμάνη** έχει τη σημασία της: «Ενώ είμαι υποχρεωμένος να υποβάλω κυρώσεις σε όσους υπερέβησαν τα όρια δαπανών με περιθωριακές καταχωρήσεις στις εφημερίδες, δεν μπορώ να κάνω το ίδιο με όσους, από την ημέρα της προκήρυξης των εκλογών, έχοντας ειδικές σχέσεις με τους ιδιο-

κτήτες των καναλιών ή καταναλώνοντας αφανώς τεράστια ποσά, απασχολούσαν το εκλογικό σώμα μέσω των δελτίων των οκτώμισι ή των τωκ-σώου και των πάνελ».

Πολλά μέσα ενημέρωσης επικέντρωσαν κυρίως την προσοχή τους στον τεράστιο αριθμό εκείνων, που εμφανώς παραβίασαν τις διατάξεις του νόμου: οι 1.124 που δεν υπέβαλαν καν δήλωση, οι 1.182 που δεν δημοσίευσαν κατάσταση εκλογικών δαπανών στον Τύπο, οι 15 που δήλωσαν ότι διαφημίσθηκαν δωρεάν στα μέσα ενημέρωσης... Και όμως. Όσο εντυπωσιακό και αν είναι οι δύο στους τρεις υποψηφίους να εμφανίζονται παράνομοι, το ενδιαφέρον εντοπίζεται περισσότερο στους άλλους, που εμφανίζονται νόμιμοι. Ή, έστω, «οι μάγκες», που ήξεραν τον τρόπο αλλά απαξίωσαν να τον εφαρμόσουν. Οι άλλοι, είναι οι μάγκες που θεωρούν χαζή την κοινωνία.

Δεν χρειαζόταν να το πει ο κ. Κακλαμάνης, ότι ο νόμος «είναι για το καλάθι των αχρήστων». Είχε προηγηθεί η ίδια επιτροπή ελέγχου, που δήλωσε την πλήρη αδυναμία της να ελέγξει σε βάθος τους ισολογισμούς των υποψηφίων, επιβεβαιώνοντας εντέλει εκείνο που η κοινή συνείδηση θεωρούσε αυτονόητο: ότι οι δηλώσεις εσόδων και εξόδων ήταν μια μεγάλη φάρσα, που, μάλιστα, όλοι γνωρίζουν ότι είναι φάρσα - και αυτοί που τη διαπράττουν, και εκείνοι που την υφίστανται. «Εκτιμούμε, αναφέρεται στην έκθεση ελέγχου, ότι τα ποσά των δαπανών, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα, είναι κατά πολύ μεγαλύτερα από αυτά που αναφέρονται». Τελεία και παύλα.

Την επομένη, ο βουλευτής του Συνασπισ-

Η Ντόρα Μπακογιάννη και ο Στέφανος Μάνος: οι δύο βουλευτές που ξεπέρασαν το όριο των προεκλογικών δαπανών.

ού Π. Κουναλάκης, μέλος της επι-
πής ελέγχου, έλεγε ότι από υποψη-
νους των μεγάλων κομμάτων έχει
ύσει πως στην αχανή Β' Αθηνών,
να έχει ελπίδες επιτυχίας ένας υπο-
ριος, πρέπει να ξοδέψει τουλάχι-
ν 100 εκατομμύρια δραχμές: «Και
ς, το πλαφόν στην περιφέρεια αυτή
ν 18 εκατομμύρια. Καταλαβαίνετε,
όλοι σχεδόν είναι παραβάτες»...

ίδιος βουλευτής διηγήθηκε ότι, στις
ογές του '85, το τότε ΚΚΕ Εσωτερι-
είχε πληρώσει 6 εκατομμύρια δραχ-
για να νοικιάσει το ιστορικό εκείνο
ατάδικο της Ομόνοιας, συνολικού
αδού 30 τετραγωνικών μέτρων. Πό-
να ενοικιάσθηκαν, έντεκα χρόνια
ότερα, τα φαραωνικά εκλογικά κέ-
α της οδού Πανεπιστημίου, όπου θε-
σαν χρέος τους να παραταχθούν
τα ηγετικά στελέχη του δημοκρατι-
σοσιαλισμού; Οι πληροφορίες που
λοφορούσαν στη δημοσιογραφική
σα τον Αύγουστο, έκαναν λόγο για
ετές δεκάδες εκατομμύρια.

οφανώς, το πρόβλημα δεν εξα-
ίται στην αναξιοπιστία των δηλώ-
ν που υπέβαλαν οι υποψήφιοι ούτε
έλλειμμα αυτοσεβασμού που επι-
πικώς περιφέρουν ούτε καν στον
πελισμό ενός νόμου από τους ίδι-
που τον υπερψήφισαν λίγους μήνες
ί την ψήφισή του. Αν όλα αυτά
ον κάποια αξία, είναι ότι βοηθούν
ον τρόπο τους να αντιληφθούμε,
ί η πλειοψηφία της κοινής γνώμης
έδειξε και η πρόσφατη δημοσκόπη-

ση του Ινστιτούτου Α. Παπανδρέου)
θεωρεί το επάγγελμα του βουλευτή ως
το ολιγότερον συμπαθές. Λιγότερο,
ακόμη και από εκείνο του εργολάβου...

Το πρόβλημα εντοπίζεται στην ίδια τη
φύση του «πολιτικού χρήματος», στη
διαπλοκή οικονομίας, πολιτικής και δι-
οίκησης. Είτε από εισφορές «φίλων»
συγκεντρώθηκαν τα θηριώδη ποσά που
δαπανήθηκαν είτε καλύφθηκαν εν μέ-
ρει από προσφορές σε είδος, το αποτέ-
λεσμα είναι το αυτό: Ο βουλευτής θα
φθάσει στην αίθουσα του Κοινοβουλί-
ου υποθηκευμένος σε χιλιάδες «λα-
βείν», που θα κληθεί να εξαργυρώσει
στο μέλλον με αντίστοιχα «δούναι». Στην
Πρέβεζα, ο κ. Σημίτης έκανε μια
αναφορά στους εργολάβους, που προ-
κάλεσε εντύπωση: «Όλοι ξέρουμε ότι
κάποιοι τα τσέπωσαν, έγιναν πλούσιοι
και δεν παρέδωσαν τα έργα που είχαν
αναλάβει». Πόσες προεκλογικές κα-
μπάνιες έχουν, άραγε, ενισχυθεί από
αυτά τα «τσεπωμένα»;

Παρά τις ενδιαφέρουσες ιδέες που εί-
χε διατυπώσει στο παρελθόν για το
«πολιτικό χρήμα», ο κ. Σημίτης δεν θέ-
λησε να θίξει ούτε το πραγματικό μέγε-
θος ούτε την προέλευση ούτε τις νέες
μορφές της χρηματοδότησης κομμάτων
και πολιτικών. Εισηγήθηκε ένα νόμο-
πλυντήριο του «μαύρου χρήματος» της
πολιτικής, που μοιραίο ήταν να αποδει-
χθεί «για τα σκουπίδια». Το ότι οδηγή-
θηκε εκεί από τους ίδιους τους νομοθέ-
τες, ας θεωρηθεί ως ένα από τα κωμι-
κοτραγικά του πολιτικού μας βίου.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

Robert Browning

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιλποκράτους 8, Τηλ.: 36.27.318

«Ολυμπιάδα, Καραμανλής ή Χασεκής: ποιος βλάπτει περισσότερο;»

της Μαρίας Μασαλά και του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Η παραίτηση του Λεωνίδα Αυδή από το βουλευτικό αξίωμα απασχόλησε έντονα την επικαιρότητα των τελευταίων ημερών. Ο επικεφαλής της δημοτικής παράταξης Αγωνιστική Συνεργασία, μιλώντας στο Αντί, τονίζει ότι η απόφασή του υπαγορεύθηκε από την επιθυμία του να ασχοληθεί, αποκλειστικά, με τα οξύτα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος Αθηναίων. Επίσης, μιλάει για τους Ολυμπιακούς αγώνες, για το μετρό, για την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων... Μιλώντας με εκπρόσωπο του ΚΚΕ, θα ήταν παράλειψη να μην τον ρωτήσουμε και για τη θέση που λαμβάνει στο θέμα των ναρκωτικών. Το πλήρες κείμενο της συνέντευξης έχει ως εξής:

• Η απόφασή σας να παραιτηθείτε του βουλευτικού σας αξιώματος έκανε αίσθηση. Εκτός του λόγου που προβάλλατε, την απερίσπαστη ενασχόλησή σας με το Δήμο Αθηναίων, υπήρξε και κομματική πίεση ή διαφωνία σας με το κόμμα που σας ώθησε σ' αυτή σας την απόφαση;

— Με έχει εντυπωσιάσει το γεγονός ότι ψάχνουν όλοι να βρουν κάποια σκοτεινά κομματικά παρασκήνια πίσω απ' αυτή την ιστορία. Με έχει εντυπωσιάσει, γιατί δεν υπάρχει κάποια ένδειξη ότι κάτι τέτοιο έχει συμβεί. Δεν υπήρχε κάποιο περιστατικό που να δικαιολογεί μια τέτοια υπόθεση. Σκέφτομαι πως ό,τι και να κάνει το ΚΚΕ, ό,τι και να γίνει μέσα στο ΚΚΕ, θεωρείται εξ αρχής ύποπτο, ως αποτέλεσμα κάποιων σκοτεινών κομματικών παρασκηνίων. Θέλω να σας διαβεβαιώσω ότι δεν υπάρχει τίποτε πίσω απ' αυτή την ιστορία. Πρόκειται για μια επιλογή η οποία βέβαια έγινε ύστερα από κομματική απόφαση, αλλά η πρόταση ήταν δική μου. Ήταν εντελώς αδύνατο να ανταποκριθώ συγχρόνως και στη Βουλή και στο δήμο. Πιστεύουμε ότι αυτή τη στιγμή, η Τοπική Αυτοδιοίκηση και ο Δήμος Αθηναίων αντιμετωπίζει μια σειρά κρίσιμων θεμάτων για τα οποία χρειάζεται σκληρός αγώνας. Θεωρήσαμε, λοιπόν, ότι η παρουσία μου στο δήμο ήταν πιο χρήσιμη.

• Μιλώντας γι' αυτό το ζήτημα, πώς διαμορφώνεται σήμερα η αντίληψη της παράταξής σας για την Τοπική Αυτοδιοίκηση; Σήμερα, που υπάρχει ένα

νεφέλωμα σ' όλα τα επίπεδα, τόσο σε σχέση με την εκπλήρωση του κοινωνικού της χαρακτήρα όσο και σε σχέση με την αποκέντρωση της κεντρικής εξουσίας...

— Η δική μας αντίληψη είναι η εξής: Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι μια εξουσία, έχει μεγάλη ιστορία και διαθέτει ένα πλεονέκτημα, σε σχέση με τις υπόλοιπες εξουσίες. Βρίσκεται πολύ κοντά στη λαϊκή βάση. Δεν πιστεύουμε ότι λειτουργεί με ιδεώδη τρόπο. Αυτό οφείλεται και στο υπάρχον νομικό πλαίσιο αλλά, κυρίως, στην αντίληψη που διαμορφώνεται, στους κυρίαρχους κύκλους για το ρόλο της Τ.Α., την οποία θέλουν να απομακρύνουν από τον κοινωνικό της ρόλο. Ο ρόλος αυτός, εμείς πιστεύουμε ότι πρέπει να είναι διεκδικητικός και αγωνιστικός, ευρύτερης εμβέλειας από εκείνον των τοπικών ζητημάτων. Η ανεργία, για παράδειγμα, είναι ένα πρόβλημα που δεν μπορεί να το λύσει η Τ.Α., μπορεί όμως να αγωνιστεί μαζί με τους δημότες για τη λήψη μέτρων καταπολέμησής της.

• Σήμερα, ποιος είναι ο ρόλος που προτίθεται να παίξει η Αγωνιστική Συνεργασία στην πράξη και πέρα από θεωρητικές προσεγγίσεις; Αν αύριο αναλαμβάνετε τη Δημαρχία της Αθήνας, από πού θα ξεκινούσατε;

— Η πρότασή μου θα ήταν να ασχοληθούμε κατά προτεραιότητα με το εργαλείο, δηλαδή με το δήμο. Ξεκινώντας με τη λήψη αποφάσεων σε όχι δημοφιλή θέματα, όπως λόγου χάρι η αξιοποίηση των δημοτικών υπη-

ρεσιών. Χρειάζεται ένα νέο οργανόγραμμα των δημοτικών υπηρεσιών και μια προσπάθεια ιδεολογικής, πολιτικής και υπηρεσιακής παρέμβασης. Πρέπει οι εργαζόμενοι να συνδεθούν με το αντικείμενο της δουλειάς τους, κάτι που είναι πολύ σημαντικό. Το μεγάλο πρόβλημα στις δημόσιες υπηρεσίες, στις οποίες κυριαρχούν οι πελατειακές σχέσεις και η αδιαφορία, είναι το γεγονός ότι ο εργαζόμενος είναι εντελώς αποξενωμένος από το αντικείμενο της δουλειάς του κι ότι η θέση και η εξέλιξή του εξαρτώνται από τη σχέση του με τον κομματάρχη. Αυτό θα έπρεπε να εξαλειφθεί. Πράγμα που επιτυγχάνεται με τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων και όχι με ευχές και ηθικολογίες. Δεν μπορεί, π.χ., να υπάρχει προσωπικό πολλών ταχυτήτων και ποικιλία νομικών καταστάσεων ως προς τις αποδοχές των εργαζομένων του δήμου. Όλα αυτά τα λέω εν γνώσει της δεινής οικονομικής θέσης του Δήμου Αθηναίων.

ΤΑ ΧΡΕΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

• Τα χρέη του δήμου είναι ένα πρόβλημα που θα κληρονομήσει και η νέα δημοτική αρχή. Ποια λύση προτείνετε γι' αυτό το σημαντικό ζήτημα;

— Απ' ότι φαίνεται, ο δήμος, από τον Οκτώβρη, δεν θα μπορεί να καλύψει ούτε τα λειτουργικά του έξοδα. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει περιθώριο πραγματοποίησης έργων. Η δημοτική αρχή προτίμησε να κάνει όπως όπως κάποια έργα βιτρίνας και απ' εκεί και πέρα άφησε τα πράγματα στην τύχη τους. Τώρα αντιπαρατίθεται στην κυβέρνηση η προσπάθειά να εξασφαλίσει τα δισ., την «προίκα» που είχε υποσχεθεί ο Παπανδρέου στον Πάγκαλο. Όμως, το θέμα είναι να βρεθεί θεσμική λύση στα οικονομικά προβλήματα της Τ.Α., καθώς και να αποκρουστεί η μέθοδος της συνεχούς και ποικιλόμορφης απομύζησης των δημοτών που έχει επιλεγεί. Τα χρέη υπάρχουν και ίσως θα έπρεπε να ζητηθεί οικονομική ενίσχυση από το κράτος. Είμαι όμως καχύποπτος απέναντι στη μέθοδο διεκδίκησης

ής της «προίκας» των 40 δισ. γιατί ανάγει
ο οικονομικό πρόβλημα του δήμου σε πρό-
βλημα σχέσεων με την κυβέρνηση.

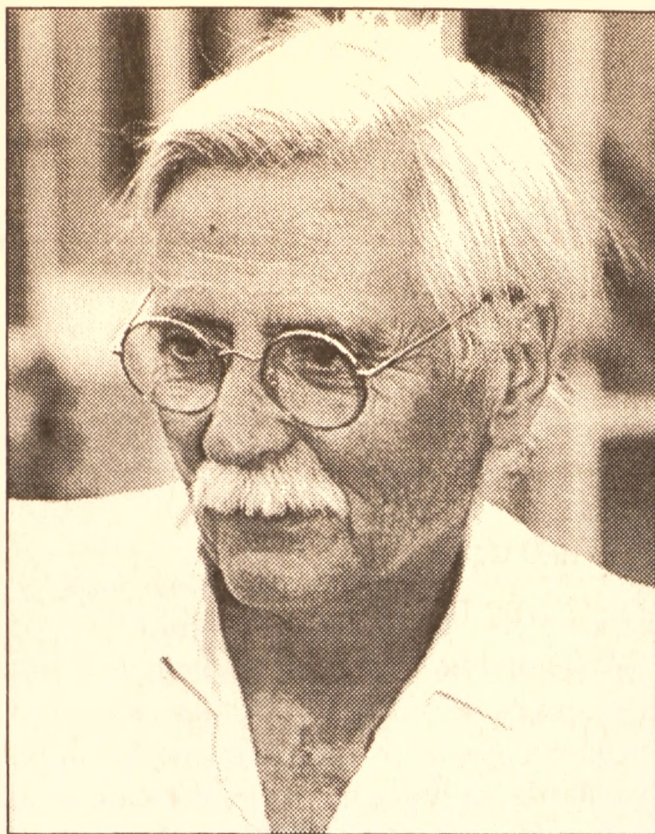
Άκουσα πρόσφατα ένα περιστατικό.
Γινε κατάσχεση του σπιτιού ενός κυρίου
αιτίας χρέους εκατό χιλιάδων δρχ. στο
ήμο, προερχόμενα απο τα παρκόμετρα.
α ήθελα ένα σχόλιό σας.

Τα παρκόμετρα είναι συνέπεια της και-
νύργιας άποψης που επικρατεί για τον
όπο χρηματοδότησης της Τ.Α. Λένε πως
Τ.Α. πρέπει να έχει δικά της έσοδα. Αυτό
μαίνει, να επιβάλλει δικούς της φόρους
ραν των υπαρχόντων. Αυτό διανθίζεται
ό επιχειρήματα που στηρίζονται, δήθεν,
ην οικονομική αυτοδυναμία της Τ.Α.
ύτα όμως είναι ανυπόστατα. Θα μπο-
ύσε αν ήθελε η κεντρική εξουσία να πα-
χωρήσει απ' ευθείας στους δήμους τα
οδα από κάποιους φόρους ακόμα. Αντί-
τα, τους προτρέπει να επιβάλουν νέους
ρους, τέλη και επιβαρύνσεις, χωρίς να
ιώνει τους παλιούς. Τα παρκόμετρα εί-
ι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής
; λογικής.

ΕΡΑΤΩΔΗ ΕΡΓΑ

ΦΙΒΟΛΗΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ...

α σχέδια του Δήμου Αθηναίων, του
ΕΧΩΔΕ και του ΥΠΠΟ φαίνεται πως
νουν σε μια ανάπλαση του κέντρου της
υτεύουσας, καθώς και στη διαμόρφωση
is πιο ενιαίας δομής των αρχαιολογικών
ρων. Τι ακριβώς μπορεί να σημαίνουν τα
δια αυτά για τον πληθυσμό της Αθήνας;
Δεν είμαι αντίθετος στην ενοποίηση των
χαιολογικών χώρων γενικά, αλλά έχω
νητική στάση απέναντι στα συγκεκριμέ-
σχέδια, γιατί επιχειρείται κάτι πολύ συ-
κριμένο: πρόκειται για ένα πλέγμα έρ-
ν στο οποίο θα διατεθούν παρά πολλά
ήματα. Σ' αυτό το πλέγμα περιλαμβάνε-
και η ενοποίηση των αρχαιολογικών
ων, η οποία αποφασίστηκε και ξεκίνη-
ήδη με την ανάθεση των μελετών χωρίς
προϋπάρχει μελέτη για το κυκλοφορια-
Μέσα στα σχέδια αυτά υπάρχουν προ-
εις για την πεζοδρόμηση μεγάλων οδι-
αρτηριών, όπως η Απ. Παύλου και η
εξουσίας Αρεοπαγίτου. Αυτό σημαίνει
λοφοριακή ανατροπή, χωρίς πρόγραμ-
και μελέτη. Μέσα σ' αυτή την ενοποίηση
ρχουν κάποια τερατώδη έργα αμφίβο-
σκοπιμότητας. Ένα απ' αυτά είναι οι
θίσεις» της λεωφόρου Αμαλίας και της
φόρου Πειραιώς, με ό,τι αυτό συνεπά-
αι για τα αρχαιολογικά μνημεία. Ένα
ο τερατούργημα είναι το μουσείο της
ρόπολης στη θέση που έχει επιλεγεί.

«Η σημερινή δημοτική αρχή προτίμησε να
κάνει, όπως όπως, κάποια έργα βιτρίνας»,
προκαλεί τον κ. Αβραμόπουλο ο Λέων
Αυδής.

Παράλληλα, είναι εμφανής η τάση για
εμπορευματοποίηση της πολιτιστικής μας
κληρονομιάς. Όλες αυτές οι αλλαγές θα
έχουν επίδραση στην αξία της γης, και αυτό
έχει φυσικό επακόλουθο την ταξική ανα-
διάταξη του πληθυσμού της Αθήνας, υπο-
βαθμίζοντας ακόμα περισσότερο τις ήδη
υποβαθμισμένες περιοχές. Τα γκέτο δεν
δημιουργούνται με προεδρικά διατάγματα
αλλά με τέτοιες μεθοδεύσεις.

• Το μετρό είναι ένα έργο πραγματικά
αδηφάγο οικονομικά και έχει γίνει πεδίο
για πολλά οικονομικά παιχνίδια. Παρ' όλα
αυτά, θα λύσει το κυκλοφοριακό
πρόβλημα; Στο στάδιο που είναι τα
πράγματα, θα μπορούσε να γίνει κάτι από
'δώ και πέρα;

— Το μόνο που μπορεί να γίνει από 'δώ και
πέρα είναι να ολοκληρωθούν τα έργα. Εί-
ναι μπρος βαθύ και πίσω ρέμα. Έχουν ξο-
δευτεί τεράστια χρηματικά ποσά και εμφα-

νίζεται μια δέσμη περιέργων ερωτηματι-
κών. Οι ανάγκες που θα εξυπηρετήσει το
μετρό θα μπορούσαν να καλυφθούν με άλ-
λες λύσεις, όχι τόσο μεγάλων επεμβάσεων
και σαφώς οικονομικότερες. Όμως, μονα-
δικός στόχος είναι η απορρόφηση των κοι-
νοτικών κονδυλίων και οι μεγάλες εργολα-
βίες. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να λει-
τουργήσει ένα βαρύ τραμ ή η σιδηροδρομι-
κή γραμμή του Λαυρίου. Εδώ τίθεται πάλι
ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία
χρηματοδοτούσε την κατασκευή μετρό,
επιβάλλοντας μάλιστα τεχνικό σύμβουλο
μια πολυεθνική. Τα τεχνικά προβλήματα
που σταμάτησαν το έργο θα έπρεπε να
έχουν προβλέφθει απ' τον τεχνικό σύμβου-
λο και να είχαν υποδειχθεί λύσεις χωρίς
καθυστερήσεις. Η κρίση που έχει δημιουρ-
γηθεί δεν ξέρω πού θα οδηγήσει. Αλλά δεν
μπορώ να διαγνώσω ποια οικονομικά παι-
χνίδια εξελίσσονται. Όλοι οι κάτοικοι της
πρωτεύουσας είμαστε όμηροι του μετρό.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ, ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΚΑΙ... ΧΑΣΕΚΗΣ!

• Τι σημαίνουν για την Αθήνα οι
προετοιμασίες για τους Ολυμπιακούς του
2004; Αλλά τι σημαίνει αυτό και για το
περιβάλλον και για τη ζωή των κατοίκων.
Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την ανάληψη
των αγώνων απ' την Ελλάδα;

— Δεν ξέρω μεταξύ Ολυμπιακών, Καρα-
μανλή και Χασεκή ποιος θα αποδειχτεί πε-
ρισσότερο βλαπτικός για την Αθήνα! Έτσι
όπως είναι σήμερα τα πράγματα, η διεξα-
γωγή τους θα σημαίνει μια τεράστια κατα-
στροφή για το περιβάλλον και για την υγεία
των κατοίκων. Στην Πάρνηθα, π.χ., θα χτι-
στεί ένας οικισμός, το Ολυμπιακό Χωριό, η
εκμετάλλευση του οποίου θα παραμείνει
στον κατασκευαστή και μετά τους αγώνες.
Πρόκειται για καταστροφή και κερδοσκο-
πία πολλών γενεών. Θα ξοδευτούν τερά-
στια ποσά και μεγάλο μέρος του κόστους
θα πληρώσει ο λαός, παράλληλα με τα εξο-
πλιστικά προγράμματα – και σε καιρό λιτό-
τητας. Αλλά οι εργολάβοι, και άλλοι, θα
κάνουν χρυσές δουλειές.

• Φαίνεται ωστόσο ότι είμαστε το φαβορί
για την ανάληψη των αγώνων...

— Αυτό δεν σας προβληματίζει; Γιατί μας δί-
νουν τους αγώνες; Οι κύριοι της Επιτροπής
και όλοι οι άλλοι ιδεολόγοι θέλουν τους Ολυ-
μπιακούς για να ανακτήσουμε, υποτίθεται,
την αρχαία μας αίγλη. Λες και μετά τους
αγώνες η Ομόνοια θα ξεχειλίζει από φιλο-
σόφους! Τη στιγμή που αναμένονται εξελί-
ξεις στα ελληνοτουρκικά, στο Κυπριακό, κα-
θώς και ανακατατάξεις στα Βαλκάνια, εμείς
θα ασχολούμαστε με τους Ολυμπιακούς.

«Για τους Ολυμπιακούς
θα ξοδευτούν τεράστια
ποσά. Οι εργολάβοι και
άλλοι θα κάνουν χρυσές
δουλειές»

Πρόκειται για μια προέκταση της πρακτικής του Γουέμπλεϋ. Η χούντα είχε το Γουέμπλεϋ για να αποπροσανατολίζει τον κόσμο. Τώρα έχουμε τους Ολυμπιακούς.

• *Η Ομόνοια είναι σίγουρο πως δεν ξεχειλίζει από φιλοσόφους, ξεχειλίζει όμως σίγουρα από οικονομικούς μετανάστες.*

Αναπτύξατε στο παρελθόν μεγάλη δραστηριότητα και δώσατε έμφαση στο θέμα αυτό. Θίξατε πολλές φορές το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού που προωθεί το ρατσισμό και την ξενοφοβία. Παρ' όλα αυτά, και η αντιμετώπιση των συνδικάτων δεν ήταν πολύ καλύτερη.

— Δεν συμφωνώ με την εκτίμησή σας. Το εργατικό κίνημα, τα συνδικάτα, η ΓΣΕΕ έχουν συμπαρασταθεί επανειλημμένως στους μετανάστες, προβάλλοντας ως κύριο αίτημά τους την ίση αμοιβή και την πάταξη της «μαύρης εργασίας». Η διατήρηση των μεταναστών σ' αυτή την κατάσταση είναι μια μη ομολογημένη πολιτική. Με τα νέα διατάγματα, βέβαια, θα τους δοθεί προσωρινή άδεια παραμονής. Μια παραμονή που όμως δεν τείνει στην κοινωνική ένταξη. Αξίζει να πούμε πως είναι τελείως διαφορετικό πράγμα η κοινωνική ένταξη από την κοινωνική ενσωμάτωση. Ένταξη σημαίνει

να μπορούν να λειτουργήσουν ως κάτοικοι αυτής της πόλης, ενώ ενσωμάτωση σημαίνει ν' αποκτήσουν τα δικά μας πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Υπάρχει μια πολυπολιτισμική πραγματικότητα η οποία θα εμπλουτίσει και εμάς. Και τελικά, μάλλον καλό θα έκανε στην εθνικιστική μας παράνοια.

• *Πριν τις δημοτικές εκλογές είναι αναμενόμενο να τεθεί ζήτημα συμμαχιών και συνεργασιών. Θα βλέπατε πιθανή και εφικτή μια συνεργασία σας με το Συνασπισμό στο Δήμο Αθηναίων, εν προκειμένω, ή κατ' επιλογή σε άλλους δήμους;*

— Δεν βρίσκω καμία συνεργασία κομμάτων πιθανή. Δεν μ' ενδιαφέρει πού ανήκει ο καθένας πολιτικά ούτε τι πιστεύει για γενικότερα ζητήματα. Υπάρχουν συγκεκριμένα προβλήματα στο δήμο, όπως ανέφερα και προηγούμενως, πάνω στα οποία θα έπρεπε οι απόψεις να συγκλίνουν. Με το Συνασπισμό έχουμε διαφορετικές απόψεις και έχουμε κρατήσει άλλη στάση για το χαρακτήρα της Τ.Α., για τις ιδιωτικοποιήσεις, κ.λπ. Νομίζω ότι είναι βασικές αυτές οι διαφορές.

• *Ας αφήσουμε λίγο τα περί δήμου. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την αποποινικοποίηση των ναρκωτικών;*

— Η ποινική πρόβλεψη είναι ο μόνος τρό-

πος για να διατηρηθεί η αντίληψη ότι δεν είναι κοινωνικά αποδεκτή η χρήση ναρκωτικών, η αναζήτηση ατομικών καταφυγίων κι η απομάκρυνση απ' την κοινωνία. Η εμπειρία, άλλωστε, από τις χώρες που έχει εφαρμοστεί η νομιμοποίηση των λεγόμενων ελαφρών ναρκωτικών δεν αποδείχτηκε αποτελεσματική για τη μείωση των χρηστών. Μήπως θα έπρεπε να επιδιώξουμε κάποια συστηματικότερα μέτρα για τον περιορισμό του λαθρεμπορίου των ναρκωτικών, εκτός απ' τις περιοδικές συλλήψεις εμπόρων, όπως π.χ. η ανεύρεση εισοδημάτων από τα ναρκωτικά;

• *Μια τελευταία ερώτηση. Απ' ό,τι φαίνεται στη νέα γαλλική κυβέρνηση θα μετέχουν και οι κομμουνιστές. Θεωρείτε μια τέτοια εξέλιξη μακρινά απ' την ελληνική πραγματικότητα;*

— Εγώ δεν θα ήθελα, κατ' αρχήν, να μετέχε το ΚΚΕ, εδώ, στην Ελλάδα, σε μια τέτοια κυβέρνηση. Συμμετοχή σε μια κυβέρνηση η οποία θα συμβαδίζει με τις επικρατούσες απόψεις δεν μπορεί να είναι πιθανή. Αν ήμουν Γάλλος και ζούσα στη Γαλλία δεν ξέρω, ίσως, αν και δεν το πολυβλέπω να είχα άλλη άποψη. Το κάθε κόμμα, όμως, κάνει τις επιλογές του.

Υιοθέτηση χωριού στη Βουλγαρία

Στο παιδικό ίδρυμα Νο 1, στην περιοχή Μπογιάννα, μεγαλώνουν 26 παιδιά ιατρικού και κοινωνικού ρίσκου ηλικίας από 3 έως 7 χρόνων. Τα παιδιά αυτά είναι ορφανά, ημιορφανά ή από κοινωνικά ασθενείς οικογένειες. Τα παιδιά μένουν καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου στο ίδρυμα ως οικοτρόφοι. Το παιδικό ίδρυμα υπάρχει από το 1953. Έχοντας υπόψη τις δύσκολες συνθήκες στις οποίες αναγκάζονται να διαβιώνουν αυτά τα παιδιά και τα πενιχρά οικονομικά μέσα με τα οποία δύσκολα καταφέρνουμε να τους διασφαλίσουμε αποδεκτό βιωτικό επίπεδο, απευθύνομαι σε σας με την παράκληση —εάν υπάρχει δυνατότητα— να μας παράσχετε ανθρωπιστική βοήθεια με σκοπό τη βιολογική επιβίωση των παιδιών, τα οποία στερούνται γονικής φροντίδας.

Με σκοπό τον πιο αποτελεσματικό έλεγχο των παρεχόμενων ποσών, μας εξυπηρετεί καλύτερα τα χρήματα αυτά να εμβάζονται μέσω τραπεζικού λογαριασμού. Για το σκοπό αυτό σας ενημερώνουμε, ότι το παιδικό ίδρυμα έχει δύο τραπεζικούς λογαριασμούς (σε λέβα και σε συνάλλαγμα). Ύστερα από αίτημα του δωρητή, ο ίδιος μπορεί να ασκήσει άμεσο έλεγχο των χρηματικών ποσών που έχει δωρίσει.

Τραπεζικός λογαριασμός σε λέβα: 3000003915 - 7442010004 ΚΩΔΙΚΟΣ 80084262

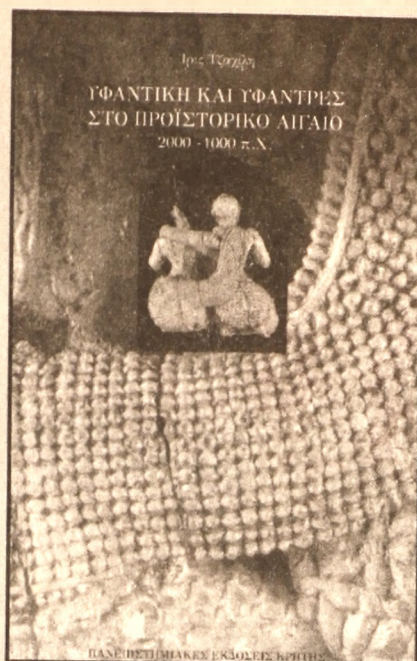
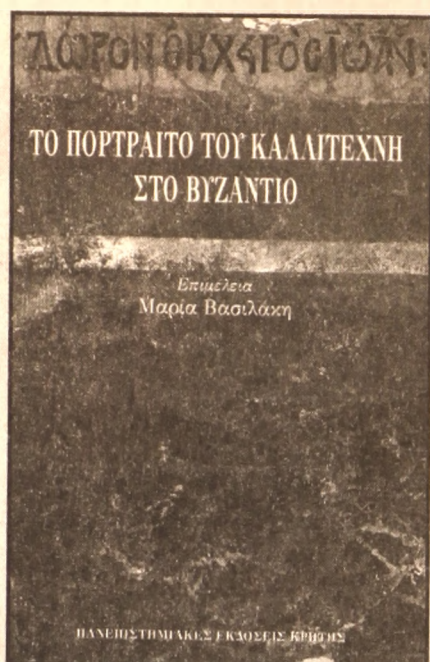
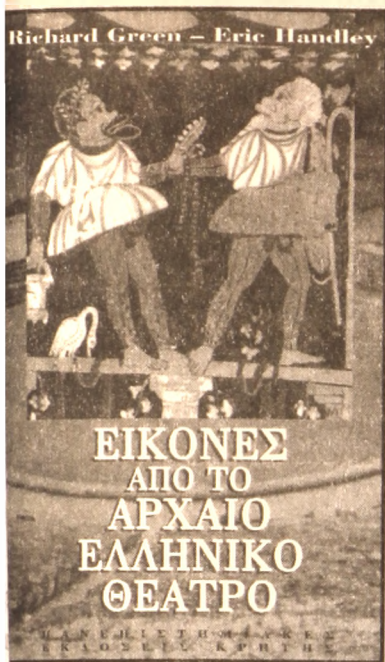
Τραπεζικός λογαριασμός σε συνάλλαγμα: 3100003919

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ «ΧΕΜΠΡΟΣ» (HEBROS)

Οδός Τσαρ Μπορίς III Ν. 41, Υποκατάστημα «Βίτοσα»

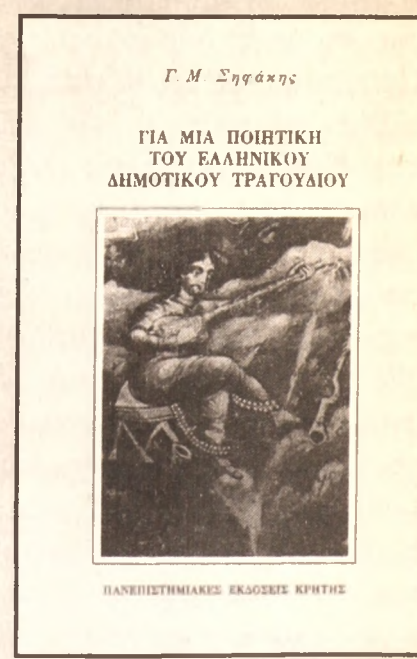
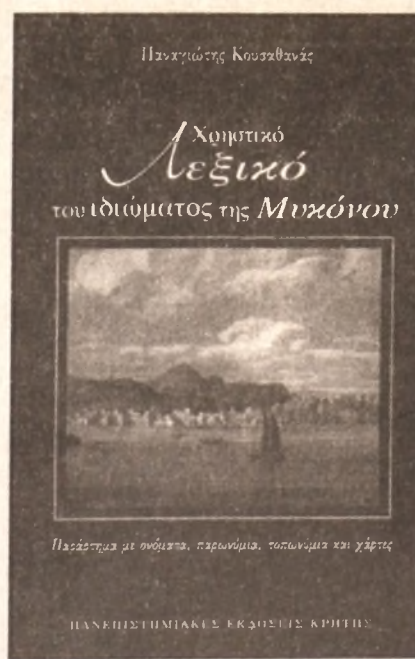
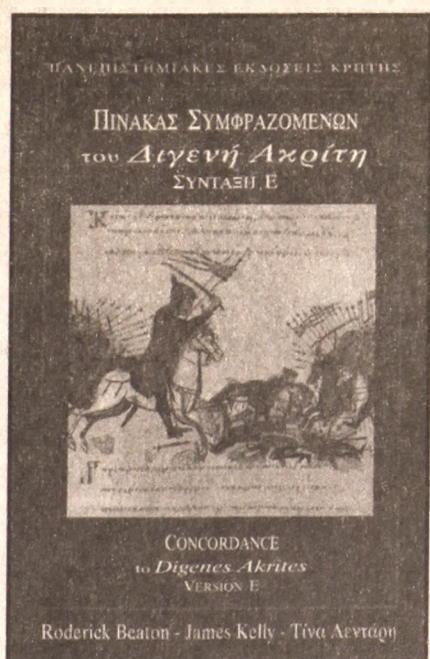
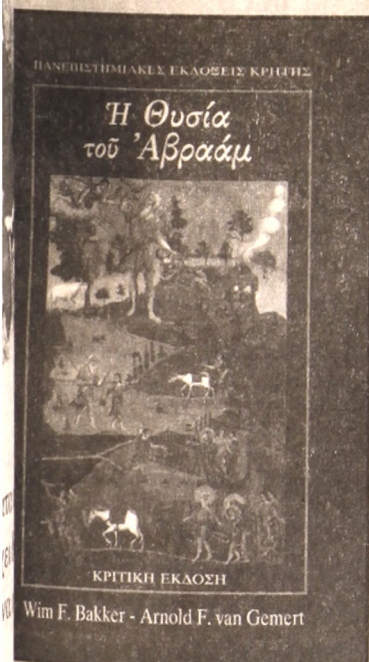
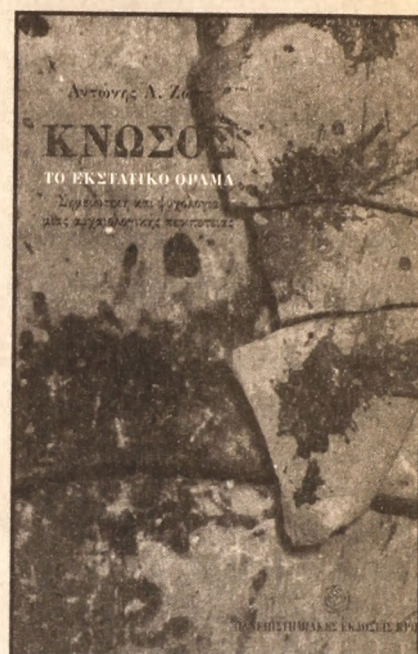
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης

νέες κυκλοφορίες

ΣΕΙΡΑ: Συμβολές στις Επιστήμες του Ανθρώπου

φιλολογία ♦ αρχαιολογία ♦ ιστορία
♦ ιστορία τέχνης ♦ γλώσσα ♦ διάλεκτοι
♦ λαογραφία ♦ ψυχολογία ♦ κοινωνιολογία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ - Ι.Τ.Ε.

ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 - 106 81 ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: «Στοά του βιβλίου», Νέα Στοά Αρσακείου, Πανεπιστημίου 49
ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Νέα Κτίρια Φυσικού Τ.Θ. 1527 - 711 10. ΤΗΛ. (081) 394235, FAX: 394236
e-mail: pek@physics.uch.gr. URL: <http://www.pek.uch.gr>

«Κυπριακό: Ομοσπονδία ή διχοτόμηση;»

Του Βαγγέλη Γρηγόρη

Καθηγητής πολιτικών επιστημών στο Πανεπιστήμιο της Λευκωσίας, συγγραφέας του βιβλίου *Η Κύπρος πέραν του έθνους*, ένθερμος υποστηρικτής της «επαναπροσέγγισης» των δύο κοινοτήτων της Κύπρου μέσα στο πλαίσιο μίας ομοσπονδίας και, ως εκ τούτου, μαύρο πρόβατο για πολλούς αλλά και ένας νηφάλιος ορθολογιστής για άλλους, ο τουρκοκυπριακής καταγωγής **Νιαζί Κιζιλγιουρέκ** βραβεύτηκε με το βραβείο Ιπεκτσί για την ταινία *Το τείχος μας*, που γύρισε με τον ελληνοκύπριο σκηνοθέτη Πανίκο Χρύσανθο. Στη συνέντευξη που ακολουθεί, ο Κιζιλγιουρέκ εξηγεί υπό ποιές προϋποθέσεις και με ποιο τρόπο μπορεί να γκρεμιστεί το τείχος της Κύπρου που, κατά την άποψή του, όσο μένει άθικτο ψηλώνει.

• Έχει ειπωθεί ότι με τα βραβεία Ιπεκτσί επιβραβεύεται η «διπλωματία των πολιτών». Πιστεύετε ότι, στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, η διπλωματία των πολιτικών έχει αποτύχει;

— Είναι μια προσέγγιση πολύ ενδιαφέρουσα. Μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και με τη δημιουργία της Νέας Τάξης Πραγμάτων ή, αν θέλετε, με την έλλειψη τάξης πραγμάτων, εμφανίστηκαν τόσο στην Κύπρο όσο και σε άλλες περιοχές του κόσμου, όπου υπάρχουν πολιτικές ή εθνικιστικές εντάσεις πρωτοβουλίες πολιτών οι οποίες συμβάλλουν σε μια διαδικασία ομαλοποίησης της κατάστασης με τη δημιουργία ενός κλίματος αμοιβαίας κατανόησης ανάμεσα στους αντιμαχόμενους. Πιστεύω ότι θέματα εθνικών συγκρούσεων δεν μπορούν να λυθούν μόνο από τα πάνω. Πολλά πράγματα μεταξύ των εθνοτήτων παίζονται και σε επίπεδο ψυχοκοινωνικό, γι' αυτό και η διπλωματία των πολιτών είναι πολύ σημαντική. Θα σας δώσω ένα παράδειγμα από την Κύπρο. Από το 1974, κάθε φορά που αποτυγχάνουν οι συνομιλίες των πολιτικών, οξύνονται οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Η συμμετοχή του πολίτη στο γίγνεσθαι, όπως με μία συναυλία ή με μία κοινή εκδήλωση, μπορεί να βοηθήσει.

• Αυτή είναι η μία πλευρά της διπλωματίας των πολιτών. Υπάρχει όμως και μια άλλη που περιλαμβάνει τους Γκριζους Λύκους, τη θυσία των Ισαάκ και Σολωμού ή τους κύπριους μοτοσικλετιστές

— Εδώ είναι και το πρόβλημα. Όταν συμμετέχει η κοινωνία των πολιτών στην πολιτική, συχνά εκφράζει πολύ πιο δυνατά αρνητικά αισθήματα σε σχέση με τους πολιτικούς που, σε τελευταία ανάλυση, κινούνται μέσα στα όρια μιας διπλωματικής ευπρέπειας. Αντίθετα από την κοινωνία, έχουμε συχνά το φαινόμενο φασιστικών κινήσεων που συμμετέχουν με αυτόν τον τρόπο στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Αυτό το είδαμε στην περίπτωση του περσινού καλοκαιριού, όπου οι Γκριζοί Λύκοι ανέλαβαν πρωτοβουλία που περιελάμβανε φόνο, δείχνοντας με τον τρόπο τους ότι τίποτε στην Κύπρο δεν μπορεί να γίνει ανάμεσα στις δύο κοινότητες χωρίς την παρέμβασή τους. Με αυτόν τον τρόπο, όμως, ο ανταγωνισμός δεν είναι διακοινοτικός αλλά ενδοκοινοτικός. Μέσα στις κοινότητες ξεκινάνε τρομερές συγκρούσεις ανάμεσα στους πολίτες. Το είδαμε αυτό και με την τελευταία πράξη των Γκριζων Λύκων, που προσπάθησαν να εμποδίσουν τον Μπουράκ Κουτ να φτάσει στο χώρο της συναυλίας.

Η ΠΑΝΤΡΕΙΑ, Η ΠΡΟΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ Η... ΓΝΩΡΙΜΙΑ

• Αυτή η συναυλία Κουτ-Ρουβά επικρίθηκε πολύ και στην Ελλάδα ως μία στημένη συναυλία από τον ΟΗΕ με μουσικούς χωρίς καμία ταυτότητα, που τραγούδησαν μια μουσική που δεν έρχεται από πουθενά και πάει παντού.

— Αυτό που έχω να παρατηρήσω σε αυτή τη συναυλία είναι ότι δεν μπορεί μια ξένη οργάνωση να έρθει και να επιβάλλει το τι θα τραγουδήσουμε. Αυτή η συναυλία διοργανώθηκε χωρίς τη συμμετοχή οποιασδήποτε τοπικής οργάνωσης. Και όταν οι άνθρωποι θα έρθουν μαζί να τραγουδήσουν, πρέπει οι ίδιοι να επιλέξουν αυτό που θα τραγουδήσουν. Από αυτή την άποψη, ήταν μία στημένη υπόθεση. Όμως, υπάρχει και μια άλλη πλευρά. Με αυτή την ευκαιρία μπόρεσαν 3-4 χιλιάδες Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι, νέα παιδιά, να συναντηθούν για πρώτη φορά και να δει ο ένας τον άλλον - πράγμα που, σε τελευταία ανάλυση, μπορεί να διευκολύνει όλους τους πολιτικούς που υποστηρίζουν μια ομοσπονδιακή λύση. Αφού συμφωνήσαμε να παντρευτούμε, αφού συμφωνήσαμε και για την προίκα, θα πρέπει και να γνωριστούμε.

• Δεν σε ενοχλεί που επιλέχτηκε ως χώρος συναυλίας η Πράσινη Γραμμή, σύμβολο της τουρκικής κατοχής που και εσύ έχεις επανειλημμένα καταγγείλει;

— Πραγματικά, η Πράσινη Γραμμή συμβολίζει την εισβολή ταυτόχρονα, όμως, το πρακτικό που έχουμε αυτή τη στιγμή ως σημείο αναφοράς και επικοινωνίας είναι, δυστυχώς, η Πράσινη Γραμμή.

• Για πάρα πολλούς Ελληνοκύπριους, όμως, η Πράσινη Γραμμή είναι μια ανοικτή πληγή. Δεν θα έπρεπε τα αισθήματα αυτών των ανθρώπων να υπολογιστούν πριν αποφασιστεί να γίνει εκεί η συναυλία.

— Όταν βλέπεις τα πράγματα μέσα από την Κύπρο, έχεις την εξής εικόνα: αυτοί πα

αντιδρούν σε οποιαδήποτε πρωτοβουλία παναπροσέγγισης πάνω στην Πράσινη ραμμή είναι οι ίδιοι άνθρωποι που αντιδρούν σε οποιαδήποτε επαναπροσέγγιση μεταξύ των δύο κοινοτήτων, οπουδήποτε κι αν γινόταν αυτή. Αν πάρουμε για παράδειγμα τους μοτοσυκλετιστές, αυτή η ομάδα ανθρώπων έρχεται να επιβάλει μέσω ενός βίαιου οχήματος, της μοτοσυκλέτας, οποιαδήποτε προσπάθεια που έχει να κάνει με την ομαλοποίηση, λέγοντας ότι όσο υπάρχει η εισβολή εμείς θα είμαστε πάντοτε πολεμμένοι. Πονεμένοι είμαστε, η εισβολή υπάρχει, όμως η έκφραση του πόνου τους δεν είναι πολιτική. Πολιτική είναι η υπέρβαση του πόνου. Ο καθένας θα μπορούσε εύκολα να νομιμοποιεί οποιαδήποτε βίαιη συμπεριφορά, λέγοντας ότι υπάρχει εισβολή. Θα πρέπει, όμως, να προσέχει κανείς τι νομιμοποιείται να κάνει και τι όχι. Η εισβολή υπάρχει, ταυτόχρονα όμως αναζητείται ένας δρόμος συμφιλίωσης. Γι' αυτήν την αζήτηση συμφιλίωσης, τουλάχιστον σε α επίπεδο, πρέπει να είμαστε όλοι έτοιμοι να δεχτούμε οποιαδήποτε επικοινωνία μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Αυτή η ομάδα ανθρώπων, αντίθετα, εμπόδισε βίαια εκείνους που ήθελαν να πάνε στη συναυλία. Πέσε ακόμα και ξύλο στους δρόμους εναντίον εκείνων που ήθελαν να πάνε στη συναυλία, πράγμα που δεν γράφτηκε. Δεν είμαστε και τόσο ελεύθεροι πολίτες όπως κανείς νομίζει. Στη διπλωματία των πολιτών υπάρχει χειραγώγηση από πολιτικές δυνάμεις.

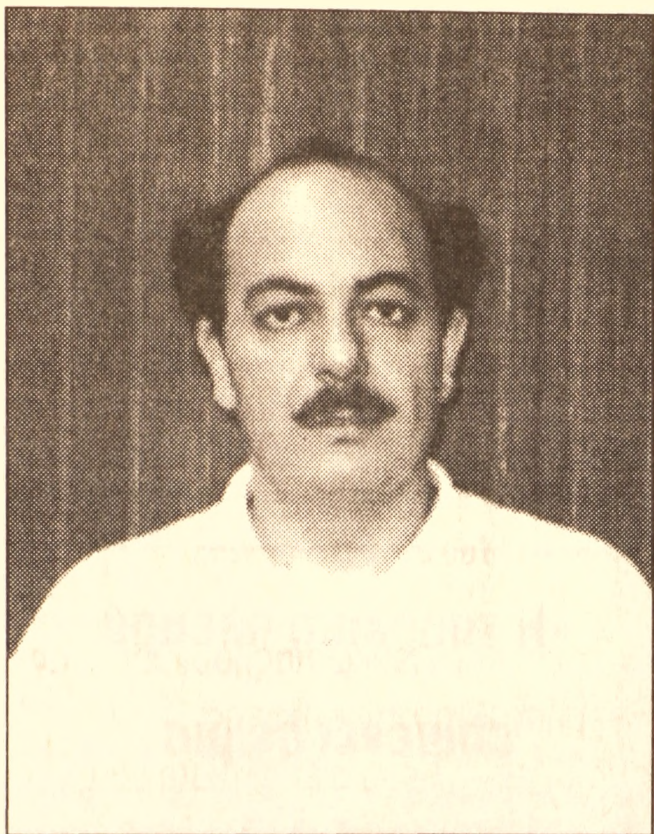
ΡΟΥΣ ΒΑΖΟΥΝ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΙ ΔΥΝΑΜΕΩΝ»

Υπάρχει, όμως, το πάγιο όσο και νόμιμο κριτήριο που λέει ότι οποιασδήποτε προσπάθειας συμφιλίωσης πρέπει να έχει προηγηθεί η αποχώρηση των δυνάμεων πολεμικής από την Κύπρο.

Αυτό μου θυμίζει τις δηλώσεις Ντενκτάς πριν από το '74, που έλεγε ότι αν δεν απορρίψει η ελληνική μεραρχία από την προ δεν πρόκειται να συζητήσει με την άλλη πλευρά. Έτσι, όμως, δεν λύνονται τα πολιτικά προβλήματα. Αυτή τη στιγμή δεν είναι οι Ελληνοκύπριοι που είναι σε θέση να βάλουν όρους. Τους όρους τους βάζουν οι συσχετισμοί δυνάμεων. Ο τουρκικός στρατός δεν θα φύγει από το νησί – και αυτο γνωρίζουν όλοι.

Τοιος βάζει ή ποιος έπρεπε να βάζει τους;

Το ποιος έπρεπε και το ποιος το κάνει είναι δυο διαφορετικά πράγματα. Υπάρχει το δεδομένο της εισβολής και αυτή τη στιγμή

«Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για την πολιτική χωρίς να σκεφτούμε την ιστορία», υποστηρίζει ο Νιαζί Κιζιλγιουρέκ που, την προηγούμενη Τετάρτη, τιμήθηκε στην Κωνσταντινούπολη με το βραβείο Ιπεκσί.

μή η Κυπριακή Δημοκρατία είναι η πλευρά που ζητεί την επανένωση της Κύπρου μέσα από ένα ομοσπονδιακό σύστημα. Η τουρκική πλευρά επιμένει σε μια διαχωριστική πολιτική και αυτό που την ενδιαφέρει είναι η νομιμοποίηση της διχοτόμησης. Άρα, οποιαδήποτε πολιτική που θα στρέφεται εναντίον της βελτίωσης των σχέσεων μεταξύ των δυο κοινοτήτων, με οποιαδήποτε αφορμή και όσο δικαιολογημένη και να είναι, το μόνο που θα πετύχει θα είναι να κτίσει το τείχος που χωρίζει τις δύο κοινότητες ακόμα πιο ψηλά. Το πρακτικό αποτέλεσμα θα είναι αυτό. Την ιστορία δεν την ηθικοποιούμε. Αν ξεκινάμε να μιλάμε για ηθική,

**«Πονεμένοι είμαστε, η
εισβολή υπάρχει, όμως η
έκφραση του πόνου τους
δεν είναι πολιτική.
Πολιτική είναι η
υπέρβαση του πόνου.»**

τότε θα έχουμε να κάνουμε με περίπλοκα θέματα. Βέβαια, υπάρχει καταπάτηση της δικαιοσύνης σε βάρος των Ελληνοκυπρίων που συντελέστηκε με την εισβολή. Το γεγονός ότι ο Ντενκτάς θέλει να χτίσει κράτος πάνω στα ελληνικά σπίτια εμένα με ενοχλεί. Από την άλλη, όμως, ξέρω ότι αν αντιδρά κανείς σε αυτό το δεδομένο, τότε στρέφεται εναντίον των Ελληνοκυπρίων, καθώς συμβάλλει στο να γίνει ψηλότερο αυτό το τείχος.

• Το τείχος μας είναι ο τίτλος της ταινίας που γυρίσατε με τον Πανίκο για την οποία και βραβεύεσθε με το βραβείο Ιπεκσί. Η ταινία αυτή θέτει στο επίκεντρό της τις ανθρώπινες σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Αυτή, όμως, δεν είναι μια προσέγγιση ρομαντική;

– Θα απορρίψω την έννοια ρομαντική για την ταινία αυτή, παρ' ότι πιστεύω ότι όποιος αγωνίζεται σήμερα για μια καλύτερη Κύπρο πρέπει να έχει σοβαρή δόση ρομαντισμού και ουτοπίας. Όμως, αυτό που κάνει η ταινία δεν είναι να χτίζει μια ρομαντική αντίληψη. Αντίθετα, αυτό που κάνει είναι να φωτίζει το πώς υψώθηκε αυτό το τείχος. Το τείχος δεν χτίστηκε την ημέρα που κατέφθασαν τα τουρκικά στρατεύματα. Το τείχος κτίστηκε σιγά σιγά, το '58, το '63, το '67, το '74. Και σε αυτό συμμετείχαν οι Τουρκοκύπριοι, οι Ελληνοκύπριοι, οι αριστεροί, οι δεξιοί. Υπάρχει γενική ευθύνη. Το τείχος το κτίσαμε εμείς οι Κύπριοι.

• Στον διεθνή παράγοντα, τι ευθύνες αποδίδετε;

– Η Κύπρος είναι σκλάβος της γεωγραφίας της. Πέρασε μια αποικιακή εμπειρία με τους Αγγλους ως η τελευταία ίσως αποικία όπου εφαρμόστηκε η κλασική μέθοδος του διαίρει και βασιλεύει. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο εντάχθηκαν στο δυτικό σύστημα με συγκεκριμένο ρόλο: Με το δόγμα Τρούμαν η Ελλάδα να στραφεί στο κομμουνιστικό κίνημα που είχε αναπτυχθεί μέσα στην ίδια χώρα και η Τουρκία να αντιμετωπίσει τον κομμουνισμό της Σοβιετικής Ένωσης. Προς αυτή την κατεύθυνση οι δύο χώρες συνεργάστηκαν. Όταν έκανε την εμφάνισή, όμως, το κυπριακό πρόβλημα –ως αποτέλεσμα της αγγλικής πολιτικής από τη μία και ως επιθυμία ένωσης με την Ελλάδα από την άλλη–, κατάσταση που προκάλεσε έναν παρόμοιο τουρκικό εθνικισμό, η Κύπρος βρέθηκε στο επίκεντρο μιας σύγκρουσης ανάμεσα στην Ελλάδα, την Τουρκία και την Αγγλία. Η συμφωνία της Ζυρίχης που επακολούθησε δεν ήταν παρά ένας λανθασμένος συμβιβασμός, όπου κανείς δεν είχε ασχοληθεί σοβαρά με το πολι-

τικό πλαίσιο εντός του οποίου θα ζούσαν οι δύο κοινότητες. Σημασία είχε να τερματιστεί το Κυπριακό για να διασφαλιστούν τα συμφέροντα της Δύσης που δεν ήταν άλλο από το να καταστεί η Κύπρος ένα κάστρο κατά του κομμουνισμού. Δεν είναι τυχαίο ότι, παράλληλα με τις συμφωνίες Λωζάνης, Ζυρίχης, Λονδίνου, συνομολογήθηκε και μια μυστική συμφωνία κυρίων μεταξύ Καραμανλή-Μεντερές στην οποία συμφωνήθηκε να πολεμηθεί από κοινού ο κομμουνισμός, τόσο εντός όσο και εκτός της Κύπρου. Αυτό μας δείχνει ότι η Ελλάδα και η Τουρκία είχαν συμφωνήσει να προστατέψουν κάτι κοινό. Στη συνέχεια, όμως, οι δύο χώρες μπήκαν σε μία διαδικασία ανταγωνισμού για το ποιος θα κερδίσει κάτι παραπάνω από την Κύπρο. Έτσι, οι δύο χώρες, μετά την ανεξαρτητοποίηση, παρενέβαιναν αρνητικά σε κάθε προσπάθεια ομαλοποίησης ή στην καλλιέργεια κυπριακής συνείδησης.

• Ποια ήταν, όμως, τα εθνικά συναισθήματα των δύο κοινοτήτων;

— Πρέπει να μιλάμε για την επικράτηση αυτόνομης ελληνικής και τουρκικής συνείδησης που αναπτύχθηκε με την επιρροή του ελληνικού και του τουρκικού εθνικισμού. Αυτό, όμως, που έδωσε μια αυτόνομη ευκαιρία ύπαρξης της Κύπρου δεν ήταν η κοινή εθνική συνείδηση των Κυπρίων αλλά η ύπαρξη ενός αυτόνομου κυπριακού κράτους, της Κυπριακής Δημοκρατίας.

• Ένα κράτος που δεν στηρίζεται σε ένα κοινό εθνικό αίσθημα δεν είναι τεχνικό και χωρίς νόημα;

— Είναι λίγο περίπλοκο το θέμα. Το κράτος αν είχε την ευκαιρία θα μπορούσε να είχε καλλιεργήσει τον ανάλογο εθνικισμό του. Εμείς φτιάξαμε την Κύπρο αλλά δεν είχαμε την ευκαιρία να φτιάξουμε Κύπριους. Το σημείο ταύτισης δεν ήταν ποτέ η Κυπριακή Δημοκρατία αλλά η Ελλάδα και η Τουρκία.

• Για να δημιουργηθεί σήμερα ένα ομόσπονδο κράτος στην Κύπρο, το δεδομένο δεν είναι η τουρκική κατοχή; Και αν ναι, τι ομόσπονδία θα είναι αυτή;

— Το ότι μιλάμε για ομόσπονδία, οφείλεται στην εισβολή. Αν δεν υπήρχε εισβολή δεν θα μιλούσαμε για ομόσπονδία. Αυτό η ελληνοκυπριακή πολιτική ηγεσία το κάνει πάντα σαφές.

• Άρα, η ομοσπονδιακή λύση μπορεί και να εξυπηρετεί τους στόχους των εισβολέων, δηλαδή της Τουρκίας.

— Όχι, διαφωνώ. Το ομοσπονδιακό πλαίσιο είναι αποτέλεσμα της εισβολής. Όμως, θα μπορούσε να το αναζητήσει κανείς και χωρίς να γίνει εισβολή. Και θα ήταν σωστό-

τερο να το έχει αναζητήσει κανείς και χωρίς την εισβολή. Όταν έχεις να κάνεις με δύο εθνικές ομάδες, δεν βλέπω πώς μπορείς να λύσεις τα προβλήματα μέσα από ένα έθνος-κράτος, πόσο μάλλον όταν είναι και οικονομικά υπανάπτυκτο. Το ομοσπονδιακό πλαίσιο είναι ένα πλαίσιο που μπορεί να βοηθήσει στη συνύπαρξη. Αν συνέφερε την Τουρκία ομοσπονδιακή λύση, θα την είχαμε έως τώρα. Την ομοσπονδία την κάνουμε για να εμποδιστεί η διαίρεση μιας χώρας. Η Τουρκία δεν προσαρμόζεται,

«Η τουρκική πλευρά επιμένει σε μια διαχωριστική πολιτική και αυτό που την ενδιαφέρει είναι η νομιμοποίηση της διχοτόμησης.»

όμως, με αυτήν την λογική, γιατί επιθυμεί τη διαίρεση. Είναι λανθασμένη η εντύπωση ότι η Τουρκία θέλει την ομόσπονδία.

• Αποκλείεται, δηλαδή, η λύση της ομοσπονδίας να είναι μια τουρκική επιλογή – απλώς, η τελευταία ηθελημένη επιλογή της Τουρκίας; Έτσι κι αλλιώς, πριν από την εισβολή, υπήρχε μια ελληνική πλειοψηφία και μία τουρκική μειονότητα. Με την ομόσπονδη λύση θα έχουμε δύο ισάξια οργανωμένες και δομημένες κοινότητες.

• Πριν από την εισβολή δεν υπήρχε τουρκική μειονότητα, εφόσον η συμφωνία της Ζυρίχης προέβλεπε ότι το κυπριακό κράτος το συγκροτούν οι δύο κοινότητες χωρίς να γίνεται αναφορά σε μειονότητα. Οι Τουρκοκύπριοι ήταν αριθμητικά μειονότητα, όχι όμως πολιτικά. Αν η ελληνική πλευρά μπορούσε τότε να πετύχει μια καλύτερη Ζυρίχη, τα πράγματα ίσως να ήταν διαφορετικά. Αλλά ο βασικός λόγος που δεν δούλεψε η συμφωνία της Ζυρίχης ήταν το γεγονός, ότι η ελληνική πλευρά δεν συμφιλιώθηκε ποτέ με την ιδέα ότι οι Τουρκοκύπριοι είχαν τόσα δικαιώματα στην Κύπρο.

• Συνεπώς, πηγαίνουμε προς την κατεύθυνση μιας ομόσπονδης λύσης, βασισμένοι στα πολιτικά δεδομένα μιας συμφωνίας που τουλάχιστον από

ψυχολογική άποψη δεν έχουν γίνει αποδεκτά.

— Στην ιστορία έχουν καταγραφεί δύο λύσεις: ή η πλειοψηφία καταφέρνει και είναι κυρίαρχο έθνος δημιουργώντας ένα έθνος-κράτος ή η μειονότητα χτίζει ένα ανεξάρτητο κράτος. Όταν, όμως, αποτυγχάνουν και τα δύο, δημιουργείται ένα καινούργιο πλαίσιο συνύπαρξης. Ιστορικά, ο αγώνας για την Ένωση δεν πήρε βίζα. Αλλά ούτε ο αγώνας για τη διχοτόμηση κατόρθωσε να πάρει βίζα. Τα δύο αυτά εθνικά σχέδια των δύο κοινοτήτων κατέρρευσαν. Άρα, δεν μένει άλλη λύση από το να περιορίσεις την εθνική κυριαρχία της κάθε κοινότητας. Από το '60 έως το '74, η ελληνική πλευρά, παρ' ότι υπέγραψε τη συμφωνία, ήθελε να συνεχίσει το εθνικό σχέδιό της. Μετά το '74, αυτό το σχέδιο γνώρισε την ήττα και η πολιτική αυτή τερματίστηκε. Η τουρκική πολιτική της διχοτόμησης, όμως, είναι ακόμα ζωντανή, ακόμα δοκιμάζεται. Για εμένα το ερώτημα είναι: θα πετύχουμε την ομόσπονδία ή θα καταλήξουμε στη διχοτόμηση;

• Πρόκειται για έναν ωμό συσχετισμό δυνάμεων...

— Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για την πολιτική χωρίς να σκεφτούμε την ιστορία. Δεν μπορούμε όμως να ηθικοποιήσουμε την ιστορία, όπως κάνουν μερικοί επιστήμονες που έχουν μια μεταφυσική προσκόλληση σε μια ουσία που αντιδρά στην αλλαγή, ενώ όλα τριγύρω τους αλλάζουν. Με αυτό δεν θέλω, προς θεού, να νομιμοποιήσω την εισβολή.

• Η Τουρκία, πάντως αμφισβητεί τις συνθήκες προβάλλοντας απαιτήσεις έναντι της Ελλάδας που καταπατούν τη διεθνή νομιμότητα.

— Δόξα τω Θεώ, δεν ζούμε σε ζούγκλα. Σε αυτό το παιχνίδι που ονομάζεται διεθνείς σχέσεις, υπάρχουν νόμοι και κανόνες. Οι διεκδικήσεις της Τουρκίας δεν μπορούν να περάσουν αν η Ελλάδα έχει σωστή πολιτική ούτε νομίζω ότι η Ελλάδα είναι η αδύνατη πλευρά. Από την άλλη, η Τουρκία έχει εξάρτηση από την Ελλάδα καθώς η πορεία της προς τη Δύση και την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου η Ελλάδα ανήκει, είναι ζωτικής σημασίας. Πιστεύω ότι, τελικά, η Ελλάδα θα συμβιβαστεί με την Τουρκία και η Τουρκία με την Ελλάδα.

• Και αν θέλουν οι Αμερικανοί να επιβάλλουν τις απόψεις τους πιέζοντας, για παράδειγμα, την Ελλάδα προς ένα συμβιβασμό που δεν τη συμφέρει;

— Οι Αμερικανοί εκείνο που επιθυμούν είναι η συμφιλίωση Ελλάδας και Τουρκίας.

και όχι η μονομερής ικανοποίηση της Τουρκίας. Η Αμερική επιθυμεί την ομαλοποίηση των σχέσεων για τον εξής λόγο: ως ώρα, η Τουρκία που εξυπηρετούσε σημαντικά συμφέροντα της Αμερικής και της Ευρώπης δείχνει να μην μπορεί να σταθεροποιηθεί χωρίς τη δυτική στήριξη. Αυτή η πολιτική περιλαμβάνει και την ομαλοποίηση των σχέσεων Ελλάδας-Τουρκίας.

Η ομαλοποίηση των σχέσεων προϋποθέτει ανοιχτούς συμβιβασμούς. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η Ελλάδα πρέπει να κάνει τους περισσότερους, γιατί είναι σε θέση να τους κάνει.

Δεν νομίζω ότι η Ελλάδα θα κάνει τους περισσότερους συμβιβασμούς αλλά σίγουρα είναι η χώρα που θα κάνει το πρώτο βήμα, γιατί εδώ έχουμε να κάνουμε με τις εσωτερικές δομές της κάθε χώρας οι οποίες διαφέρουν ριζικά. Η Ελλάδα είναι μια σταθερή χώρα με συναίνεση κράτους και κοινωνίας και με σαφή ευρωπαϊκή πορεία που τη φέρνει να ανήκει ιστορικά σε μια άλλη εποχή. Η Τουρκία ζει χωρίς εσωτερική συναίνεση. Κάθε εθνική ή κοινωνική ομάδα έχει και άλλη κουλτούρα. Σε μια τέτοια χώρα, η εξωτερική πολιτική αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα αν θέλει να πραγματοποιήσει κάποια ουσιαστικά βήματα. Εξάλλου, ιστορικά, ο τουρκικός εθνικισμός είναι πολύ νεότερος του ελληνικού, με την έννοια ότι αντιτάσσεται ανορθολογικά και θέματα εξωτερικής πολιτικής μπορούν να θεωρηθούν στην Τουρκία θέματα εθνικής τιμής και αξιοπρέπειας – γεγονός, όμως, που σκονιδώνει κάθε πρακτική λύση. Η Τουρκία δεν μπορεί να συζητήσει για το τι θέλει. Το κόμμα συζητεί για το τι είναι. Αυτή είναι η πολιτική της ταυτότητας. Έτσι, είναι πολύ πιο δύσκολο για κάθε τούρκο πολιτικό να κάνει το πρώτο βήμα.

Ο ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ, ΚΡΑΤΟΣ»

Τοια Τουρκία, όμως, μπορεί να είναι ο αξιόπιστος συνομιλητής της Ελλάδας για τη συνδιαλλαγή; Η Τουρκία της Μπρέζνεφ, του Ερμπακάν, του Ντεμιρέλ...

Το Συμβούλιο της Εθνικής Ασφάλειας, κράτος δηλαδή, είναι αυτό που καθορίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τις ουσιαστικές θέσεις της εξωτερικής πολιτικής της χώρας. Οι κυβερνήσεις, όμως, και οι πολιτικοί νομιμοποιήσουν αυτές τις αποφάσεις – εκεί έχουμε πρόβλημα. Σε χώρες όπως η Τουρκία, που από μια άποψη είναι υπατακτικές, οι μεγάλες αλλαγές έρχονται από χαρισματικούς ηγέτες. Αυτή τη στιγμή

η Τουρκία ζει, από αυτή την άποψη, τη χειρότερη στιγμή της ιστορίας της. Το γεγονός ότι λείπει ο Οζάλ από την τουρκική σκηνή έχει αφήσει ένα σοβαρό κενό.

• *Συνεπώς, από αυτή την άποψη είναι ίσως η χειρότερη στιγμή που θα μπορούσε να επιλέξει η Ελλάδα για να ξεκινήσει συνομιλίες με την Τουρκία.*

— Από αυτή την άποψη ναι. Όμως, αυτή η ιστορία δεν τελειώνει εδώ. Η Ελλάδα και η Τουρκία έχουν μία περίπλοκη σχέση, στην οποία υπεισέρχεται ο παράγοντας της ψυχολογικής διάστασης της ιστορίας. Γιατί, για κάθε Τούρκο, η αναγνώρισή του από την Ελλάδα έχει τεράστια σημασία. Η εικόνα της Τουρκίας στη Δύση καθορίζεται από το αν η Ελλάδα είναι σε θέση να δώσει αυτή την αναγνώριση ή όχι. Από αυτή την άποψη, η Ελλάδα είναι ο ψυχολογικός άρχοντας αυτού του παιχνιδιού. Όταν ο Πάγκαλος λέει, για παράδειγμα, στην Τουρκία ότι «ανήκετε στην Ευρώπη» και προκαλεί τέτοια χαρά στην Τουρκία, τότε μπορεί κανείς να καταλάβει τι εννοώ. Ιστορικά η Τουρκία στρέφεται πάντοτε προς την Ευρώπη της οποίας η στάση επηρεάζεται πάντοτε από την Ελλάδα. Αυτό το παιχνίδι είναι πάρα πολύ σημαντικό και δεν ξέρω αν γίνεται κατανοητή η σημασία του.

• *Στο βιβλίο σας Η Κύπρος πέραν του έθνους έχετε αναπτύξει την ιδέα της ανάπτυξης της κοινωνίας των πολιτών ως αντίβαρο στον ελληνικό και τον τουρκικό εθνικισμό. Βλέπετε η ιδέα αυτή να έχει ανταπόκριση στην κυπριακή κοινωνία;*

— Ναι, έχει μεγάλη ανταπόκριση.

• *Στην ιδέα αυτή, όμως, προβλήθηκαν αντιστάσεις.*

— Προβλήθηκαν αντιστάσεις από τους «εσενσιαλιστές» οι οποίοι πιστεύουν ότι οποιαδήποτε ομοσπονδιακή λύση καταστρέφει την ουσία του ελληνισμού της Κύπρου, διότι ιστορικά το νησί αυτό είναι ελληνικό. Ναι, ιστορικά μπορεί να είναι ελληνικό· πολιτικά, όμως, δεν είναι. Η ομοσπονδία, όμως, δεν είναι μία θεωρία για την ιστορία αλλά είναι ένας τρόπος να συνυπάρξουν οι άνθρωποι πολιτικά. Αυτό το πλαίσιο το έχει κατανοήσει όλη η ελληνοκυπριακή πολιτική ηγεσία, όλη η τουρκοκυπριακή κοινότητα. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η ομοσπονδία είναι ένα σύστημα όπου επιτρέπει σε εθνικές ομάδες να συνυπάρχουν μέσα στο πλαίσιο μιας αμοιβαίας αλληλεγγύης. Το ψυχολογικό πλαίσιο της ομοσπονδίας δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα αλλά παραμένει μια ζωντανή ιδέα. Το κακό είναι ότι, στην Κύπρο, δεν έχει συζητηθεί αρκετά η λύση

της ομοσπονδίας ανάμεσα στις δύο κοινότητες... Ωστόσο, όταν υπέβαλα υποψηφιότητα για το διορισμό μου ως καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Λευκωσίας, αντιμετώπισα προβλήματα τόσο από τους Τούρκους όσο και από τους Έλληνες εθνικιστές. Είχα, όμως, υποστήριξη από μεγάλη πλειοψηφία της ελληνοκυπριακής κοινότητας αλλά και από τους Τουρκοκύπριους φοιτητές.

• *Σήμερα, βρισκόμαστε πάλι σε περίοδο κινητικότητας στο Κυπριακό. Ήδη, έχει εξαγγελθεί συνάντηση Κληρίδη-Ντενκτάς. Βλέπετε κάποιο φως στην άκρη του τούνελ;*
— Δεν πρέπει να αποσπά και τόσο την προσοχή μας η συνάντηση Κληρίδη-Ντενκτάς. Το πραγματικό παζάρι για το Κυπριακό γίνεται στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Τουρκίας. Το τι θα εξασφαλίσει η Τουρκία από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το τι θα εξασφαλίσει από το διάλογο με την Ελλάδα είναι εκείνα που θα καθορίσουν την πορεία εξέλιξης του Κυπριακού.

• *Η Τουρκία έχει θέσει ένα βέτο: Απαιτεί η Δημοκρατία της Κύπρου να μη συνδεθεί με την Ε.Ε. αν δεν συμβεί το ίδιο και με την Τουρκία.*

— Από αυτά που ξέρω εγώ, το βέτο αυτό δεν έχει την παραμικρή πέραση στην Ευρώπη. Από κανέναν ευρωπαίο φιλότουρκο διπλωμάτη δεν έχω ακούσει ότι έχει την οποιαδήποτε βάση αυτή η τουρκική απαίτηση. Πιστεύω πάντως ότι η Τουρκία, παίζοντας το χαρτί της Κύπρου, προσπαθεί να επιτύχει συγκεκριμένα οφέλη από την Ε.Ε. και από την Ελλάδα. Από την Ελλάδα η Τουρκία θέλει ένα πράγμα μόνο: να εξασφαλίσει ότι δεν θα επεκτείνει τα σύνορά της στο Αιγαίο στα 12 μίλια. Αν εξασφαλίσει μια τέτοια διαβεβαίωση, και κάποιο ειδικό στάτους από την Ε.Ε., τότε πιστεύω ότι ανοίγει ο δρόμος για την επίλυση του Κυπριακού. Ίσως γι' αυτό και ο Ντενκτάς αγωνιά και μαραζώνει.

• *Ποιοι, άραγε, πολιτικοί από την Ελλάδα και από την Τουρκία θα έκαναν αυτά τα βήματα προς τις κατευθύνσεις που προανέφερες;*

— Στην Ελλάδα, δόξα τω Θεώ, υπάρχει ένας σοβαρός ορθολογιστής πολιτικός ο Σημίτης, που έχει την εκτίμηση ολόκληρης της διεθνούς κοινότητας. Στην Τουρκία, από την άλλη, μπορεί να μην υπάρχει ο αντίστοιχος πολιτικός, αλλά ακόμα και αν χρειαστεί να κάνει σοσιαλισμό πάλι το κράτος θα τον κάνει.

• *Δηλαδή το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας.*
— Ακριβώς.

Γράμματα από τη φυλακή

της Αθηνάς Κακολύρη

Οι «πολιτικές απόψεις» του Νίκου Πλουμπίδη και οι πολιτικές επιλογές του ΚΚΕ στα χρόνια 1940-1956
Για πρώτη φορά στη δημοσιότητα μέσα από τη δική του ψύχραιμη φωνή, τα σημειώματα που άφησε
παρακαταθήκη στην οικογένειά του.

«Όσα έχουν γραφεί (μέχρι σήμερα για τον Νίκο Πλουμπίδη) συνήθως επιμένουν στην ηρωική του στάση ή στην ανθρώπινη συμπεριφορά του στους συνεργάτες του. Από τις λίγες πολιτικές αναλύσεις που υπάρχουν, λείπουν κάποιοι κρίκοι που θα έδιναν νόημα στο σύνολο. Τα σημειώματά αυτά (σ.σ. που βλέπουν το φως της δημοσιότητας με την έκδοση του βιβλίου του Δημοσθένη Παπαχρίστου για τον Νίκο Πλουμπίδη αυτόν τον καιρό, από τις εκδόσεις Δελφίνι) δίνουν στοιχεία που θα επιτρέψουν σ' όσους γνωρίζουν εκείνη την εποχή να συμπληρώσουν κομμάτια –που λείπουν από την εικόνα του τότε, κι όχι μόνο– σ' ό,τι αφορά στενά τον Ν. Πλουμπίδη».

Δημήτρης Ν. Πλουμπίδης, στον πρόλογο του για το βιβλίο

«ΣΙΩΠΕΣ ΚΑΙ ΜΙΣΟΛΟΓΑ θα πάψουν να βαραίνουν πάνω στην Ιστορία και την σημερινή αξιοπιστία της Αριστεράς μόνο με μια πραγματική πολιτική ανάλυση των όσων έγιναν τότε, που θα επιτρέψει να αποκατασταθεί ουσιαστικά ο ίδιος και άλλοι σύντροφοί του με ανάλογη μοίρα».

Ο λόγος για τον **Νίκο Πλουμπίδη**. Κι αυτός που λύνει τη σιωπή του και χρεώνει φωναχτά, πια, στην ελληνική αριστερά αυτές τις σιωπές και τα μισόλογα, είναι ο γιος του τραγικού ηγέτη του ΚΚΕ που εξή-
σε στο πετοί του τις συνέπειες αυτής της «παράλογης τραγικότητας» 45 χρόνια, ενώ το επωδυνότερο, την αλήθεια, την έμαθε σιγά σιγά, γιατί «έτσι έπρεπε» κι όχι γιατί χρειαζόταν να ψάξει πολύ.

Ο **Δημήτρης Πλουμπίδης**, ψυχίατρος και επίκουρος καθηγητής Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών μίλησε πρώτα με τον εαυτό του και τώρα μιλάει σ' εμάς για τον τραγικό απόντα, τον Νίκο Πλουμπίδη, στον πρόλογο ενός βιβλίου (*Νίκος Πλουμπίδης, Ντοκουμέντα*) που κυκλοφορεί αυτές τις μέρες από τις εκδόσεις Δελφίνι. Έτσι ο Ν. Πλουμπίδης μας μιλάει με τα σημειώματά του, μέσα από την «ιδιωτική παρανομία» του, τις φυλακές-σανατόρια, τελικά από τον τάφο.

Αγγελιοφόρος της αλήθειας του αυτής, αλλά και άγγελος-φύλακας του παιδιού του, η γιαγιά **Ουρανία Παπαχρίστου**. Η ίδια γυναίκα που παρέλαβε και το παιδί 9 μηνών από την αγκαλιά του παράνομου πατέρα όταν η μάνα είχε συλληφθεί και εξοριστεί.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ

Ο Νίκος Πλουμπίδης. Μια από τις ηρωικότερες και τραγικότερες προσωπικότητες της σύγχρονης ελληνικής Ιστορίας. Ανώτατο στέ-

λεχος του ΚΚΕ από το 1935-51. Συλλαμβάνεται το Νοέμβριο του 1952 από την Ασφάλεια, ενώ η ηγεσία του Κόμματος τον καταγγέλλει ως «από εικοσαετίας χαφιέ και πράκτορα των Άγγλων». Στη δική του αποφασίζει ν' αδιαφορήσει για την αποκατάσταση της προσωπικής του τιμής, προτιμώντας να υπερασπιστεί το κόμμα του και τους αγώνες του. Εκτελέστηκε το 1954. Το ΚΚΕ τον «αποκατέστησε» πολύ μετά την εκτέλεσή του, το 1958.

Η επιτροπή αποκατάστασης συγκροτήθηκε το 1957, μ' επικεφαλής τους **Μ. Βατουσιανό** και **Ν. Κωτούζα** και υπέβαλε στην ΚΕ «Πόρισμα» με ημερομηνία δημοσίευσης 23 Νοεμβρίου 1957.

Με γενικολογίες, το κατηγορητήριο «αντικρούει» την απόφαση του Π.Γ. του **Ζαχαριάδη** της 25.7.52, την οποία χαρακτηρίζει «συνοφαντία» και «εξαπάτηση του κόμματος και του ελληνικού λαού», αφού δέχεται ότι «κρύβονται πολιτικοί λόγοι κατηγορίας και εξόντωσης του Νίκου Πλουμπίδη».

Για την «ειδική κατηγορία» όπου ο Ζαχαριάδης του χρεώνει πως «πρόδωσε τον Νίκο Μπελογιάννη» το Πόρισμα υπογραμμίζει ότι «αποτελεί αισχρή εκμετάλλευση του κύρους του σε βάρος του Νίκου Πλουμπίδη και ολόκληρου του Κόμματος». Η «ριζική ευθύνη» για τη «συνοφαντία και εξόντωση του Νίκου Πλουμπίδη» χρεώνεται στους **Ζαχαριάδη Ν., Μπαρτζιώτα Β. και Βλαντή Δ.**

Ενδιαφέρον σήμερα έχει, από δω και κάτω το πόρισμα, κι αυτό γιατί είναι πρόσφατες, ποικίλες και εν εξελίξει οι αντιδράσεις στο βιβλίο *Οι παράνομοι*, που κυκλοφόρησε και υπογράφεται από έναν «εν επιπλήξει» (αν καλά ερμηνεύω στις μέρες μας τις ορολογίες) για μη «κομματική συμπεριφορά στην υπόθεση του Νίκου Πλουμπίδη», τον **Σταύρο Κασιμάτη...**

Γράφει το Πόρισμα σχετικά:

«Σημειώνουμε ότι η στάση του σ. Κασιμάτη Σταύρου (Ορέστη Σταθά Λευτέρη) δεν είναι κομματική στην υπόθεση του Ν. Πλουμπίδη. Δούλευε σ' όλη την περίοδο στις οργανώσεις Αθήνας-Παραρτημάτων, γνώριζε πρόσωπα και πράγματα και όχι μόνον δεν αντιστάθηκε στην άδικη κατηγορία ενάντια στο Νίκο Πλουμπίδη και στη εξαπάτηση του Κόμματος, αλλά με τα δύο άρθρα του στο Νέο Κόμμα του Μάρτη και του Δεκεμβρίου του 1952 συνέτεινε και βοήθη σ' αυτό.»

Στις προτάσεις του, το Πόρισμα: α) ακυρώνει την απόφαση της Κ.Ε. της 25.7.52 που διαγράφει τον Ν.Π., β) αποκαθιστά τον Ν.

στο ΚΚΕ και την Κ.Ε., γ) προτείνει να «παρθούν κομματικά οργανωτικά μέτρα για τους Μπαρτζιώτα Β. και Βλαντά Δ., που μαζί με τον Ζαχαριάδη χρησιμοποιήσαν αντικομματικά μέσα... κ.λπ., κ.λπ.». δ) Όσο «για τον Κασμάτη Σταύρο (Ορέστη), η απόφαση της Κ.Ε. του ΚΚΕ να εξαρτηθεί από τη στάση του απέναντι στο σοβαρό αυτό λάθος του».

Η «ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ»

Οι συγγενείς του Νίκου Πλουμπίδη -όπως γράφει ο συγγραφέας του βιβλίου, αδελφός της **Ιουλίας Πλουμπίδη, Δημοσθένης Παπαχρίστου**, μόλις το 1975 «διαβάζουν» μόνο («χωρίς να κρατήσουν σημειώσεις») το πόρισμα αυτό που τους το γνωστοποιεί η **Καίτη Ζεύγου** μετά από «παράκληση του **Μπάμπη Δρακόπουλου**, γραμματέα τότε του ΚΚΕ εσωτερικού. Του ανανεωτικού ΚΚΕ. Ακόμα οι φοβίες, τα μισόλογα, οι σιωπές, βαραίνουν πάνω στην ανανέωση!..

Το 1974-75, γράφει στο βιβλίο του ο Παπαχρίστου, ο «παρалаήπτης» των σημειωμάτων που τους μετέφερε η μητέρα του Ουρανία, πήγε και παρέδωσε στο κόμμα, όπως «είχε εντολή και παρακαταθήκη από τον Νίκο Πλουμπίδη» αυτά τα σημειωμάτά του. Περίμενε ότι όλα θα γίνουν δίκαια, όπως του έλεγε ο «μπάρμπας» -στα 45 του χρόνια- και μελλοθάνατος για την «τιμή του Κόμματος και τη δική του». Περίμεναν και ύστερα από «επανειλημμένες οχλήσεις» στον Περισσό... μέχρι σήμερα. Ο γιος του Ν. Πλουμπίδη, στα 45 του χρόνια, αποφασίζει «ν' αποκατασταθεί ουσιαστικά» η μνήμη του πατέρα του και άλλων συντρόφων του με ανάλογη μοίρα.

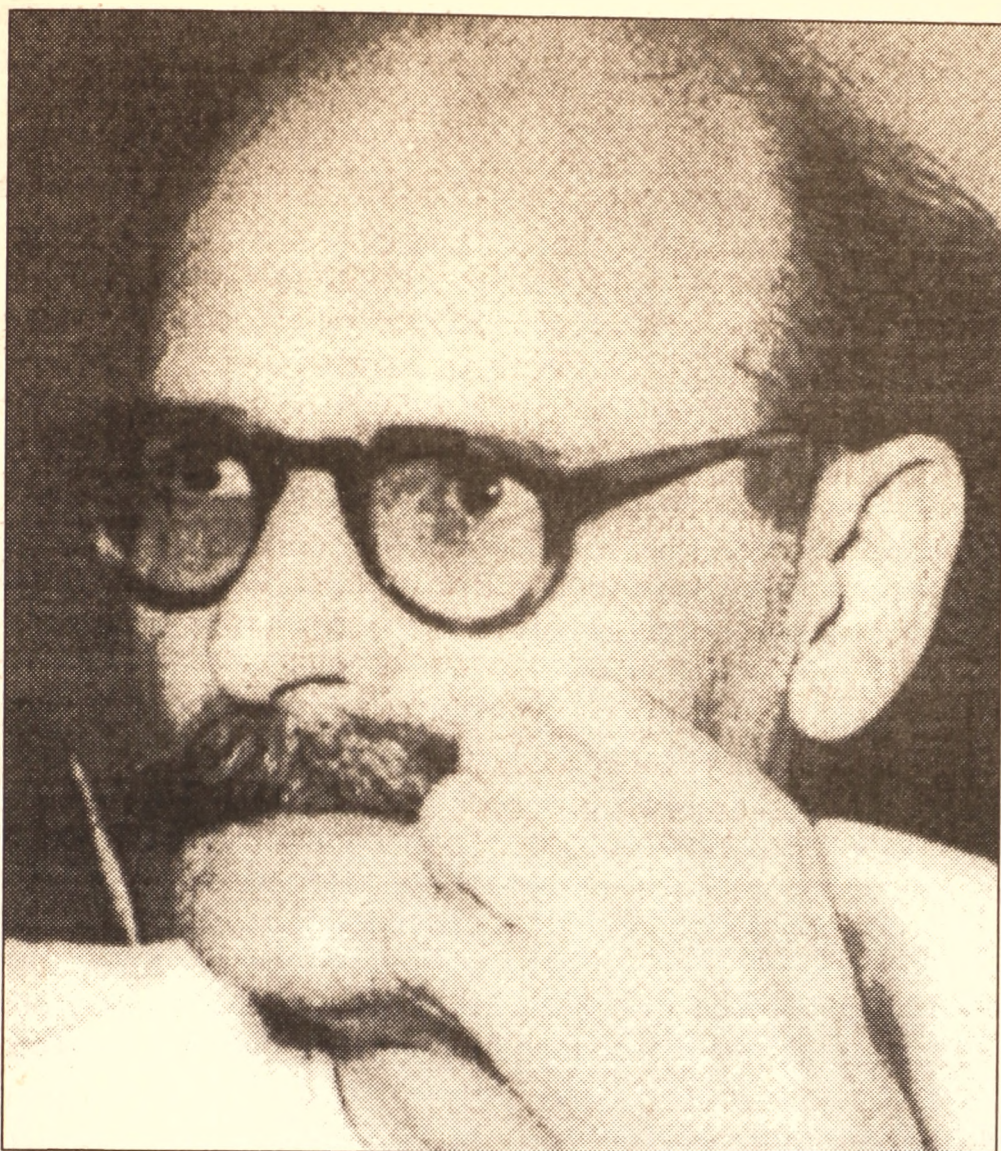
Ο λόγος λοιπόν δίνεται τώρα στον ίδιο τον Νίκο Πλουμπίδη, που αν ζούσε θα είχε βαρεθεί να περιμένει τη «δικαιοσύνη του Κόμματος». Ο λαός, που τόσο αγάπησε, έχει δυνάμεις μέσα του οι οποίες δεν υπερτιμούν των αξία της ύλης αφού κράτησαν τόσα χρόνια τη θύμησή του ζωντανή...

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΜΠΙΔΗ

Τα γράμματα-ντοκουμέντα από τις φυλακές «αφήνουν ανοιχτό το θέμα της ουσιαστικής αποκατάστασης» του Νίκου Πλουμπίδη.

«Μ' αυτό το βιβλίο», γράφει ο συγγραφέας του, Δημοσθένης Παπαχρίστου, «επιχειρείται, επίσης, να γνωστοποιηθούν σε βάθος οι πολιτικές απόψεις του Ν. Πλουμπίδη από το 1940 μέχρι το 1952». Αυτές οι «πολιτικές απόψεις» με τις οποίες η «ουσιαστική αποκατάσταση» φαίνεται να συνδέεται αναπόσπαστα με την πλήρη και σε βάθος διερεύνηση και διευκρίνιση των πολιτικών επιλογών του ΚΚΕ στα χρόνια 1940-1956».

«...Τυχαίνει, μάλιστα, η δημοσίευση αυτών των σημειωμάτων να συμπίπτει με τα πενήντάχρονα από την επίσημη έναρξη του εμφυ-

Ο Πλουμπίδης στο στρατοδικείο:
«Μετρημένος, κομματικός, ευγενικός και έτοιμος για το θάνατο.

άλυτο» ως τις μέρες μας, καθώς ποτέ δεν παρουσιάστηκαν τα δεδομένα που θα επέτρεπαν να δούμε την κεντρική του διάσταση, δηλ. την πολιτική.

«Μόνο τότε η ανθρώπινη πλευρά, η ηρωική στάση του Ν. Πλουμπίδη, θα μπορούσε να βρεθεί σε αρμονία με την πολιτική, και μάλιστα στη ζωή ενός ανθρώπου αφιερωμένου στην πολιτική. (...)

Σε κάθε άλλη περίπτωση, η προβολή της ηρωικής στάσης του συσκοτίζει άλλες σημαντικές πλευρές του προβλήματος και αφήνει μια άσχημη γεύση, είτε πανανθρώπινης και άχρονης γενίκευσης του ηρωισμού (από την Αντιγόνη του Σοφοκλή, περνώντας από το 1821, ως τον Ν. Πλουμπίδη) είτε ακόμα και μικροπολιτικής με άξονα την πίστη στο Κόμμα του».

Και συνεχίζει:

Το Αντί, από τα πρώτα κιόλας τεύχη της επανέκδοσής του, το 1974 - είκοσι χρόνια μετά τη στυγερότερη δολοφονία και «συμπαιγνία» στο αριστερό κίνημα- έβαζε το «θέμα Πλουμπίδη» ως «συμβολή στην ανάπτυξη μιας καινούργιας προβληματικής στο χώρο της κλασικής ελληνικής αριστεράς». Αμέσως μετά τη δικτατορία, τις ώρες που το Κομμουνιστικό Κόμμα είχε φορέσει τη γιορτινή του φορεσιά για τη νομιμοποίησή του. Χάθηκε κι αυτή η ευκαιρία, όπως τόσες άλλες. «Ο Νίκος Πλουμπίδης δεν συμβολίζει μόνο ηθικές αξίες, αλλά και τη μοίρα ενός λαϊκού κινήματος», τόνιζε απαισιόδοξος ένας από τους πολλούς που φώναξαν χωρίς να εισακουστούν: Ο Δημήτρης Ραυτόπουλος

λίου πολέμου, στον επίλογο του οποίου ανήκει και η υπόθεση του Ν. Πλουμπίδη», γράφει προλογίζοντας ο γιος του. Και συνεχίζει: «...Θα προσπαθήσω να δώσω κάποια επιχειρήματα για ό,τι θεωρώ πιο βασικό, ότι δηλαδή ο Ν.Π. με τη στάση του πέτυχε μια πολιτική νίκη, έτσι ώστε η υπόθεσή του να μην μπορεί να «κλείσει» αν δεν έρθουν στην επιφάνεια όλα τα διαθέσιμα στοιχεία και δεν συζητηθεί με όρους πραγματικής πολιτικής ανάλυσης. (...)

»Ανεξάρτητα από τις δικές μου θέσεις και απόψεις (..) η δημοσίευση του συνόλου των σημειωμάτων αυτών, καθώς και άλλες πληροφορίες και μαρτυρίες που περιέχονται σ' αυτό το βιβλίο, ρίχνουν περισσότερο φως στην περίοδο της ζωής του Ν. Πλουμπίδη, από τη σύλληψή του, το Νοέμβριο του '52, ως το τέλος της ζωής του, καθώς και τη διπλή κατηγορία που κλήθηκε ν'αντιμετωπίσει. Πρόκειται δηλαδή, για την περίοδο που ανέδειξε το πολιτικό, κομματικό και ηθικό πρόβλημα «Νίκος Πλουμπίδης»,

Ο συγγραφέας του βιβλίου Νίκος Πλουμπίδης, Ντοκουμέντα, Δημοσθένης Παπαχρίστου, γεννήθηκε το 1917 στα Μάρμαρα Φθιώτιδας. Σπούδασε στο Πολυτεχνείο Αθηνών και το '39 πήρε το δίπλωμα μηχανολόγου-ηλεκτρολόγου μηχανικού. Από το 1936 οργανώθηκε στο Αντιδικτατορικό Μέτωπο Νέων και έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του φοιτητικού αντιδικτατορικού αγώνα. Μέλος του ΕΑΜ από την ίδρυσή του (Φθινόπωρο του 1940) υπήρξε ένα από τα τρία βασικά στελέχη που ανέλαβαν την άνοιξη του '42 την οργάνωση του ΕΛΑΣ στην Αθήνα. Το 1941, υπηρετώντας τη θητεία του στη Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών στη Σύρο, οργάνωσε πολυάριθμη ομάδα σπουδαστών της Σχολής στο αντιδικτατορικό Μέτωπο. Απ' αυτούς, στη διάρκεια του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα αναδείχθηκαν αρκετά βασικά στελέχη του ΕΛΑΣ. Από το 1948 ως το 1950 εξορίστηκε στην Ικαρία και το Μακρονήσι. Στη διάρκεια της δικτατορίας ανέπτυξε σημαντική αντιδικτατορική δράση. Στον επαγγελματικό Τομέα, από το 1950 και μέχρι το 1976, η Τεχνική Εταιρεία που ίδρυσε και διηύθυνε εξετέλεσε αξιόλογα στην Ελλάδα έργα εγκαταστάσεων κλιματισμού και βιομηχανικής ψύξης, καθώς επίσης και σημαντικά έργα βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

«Με τα σημειώματα αυτά καταρρέει, επίσης, ο μύθος της παθητικής και αγόγγυστης αποδοχής της κατηγορίας του χαφιέ από τον Ν. Πλουμπίδη. Η ύπαρξη και μόνο αυτών των σημειωμάτων αποτελεί προσπάθεια υπεράσπισής του απέναντι σε κατηγορίες που ουδέποτε αποδέχτηκε.

»Αν έρχονται στο φως με καθυστέρηση 43 ετών, αυτό οφείλεται τόσο στις επιλογές των μελών της οικογένειας –που φύλαξαν όλα αυτά τα χρόνια τα σημειώματα (στάση αναμονής, τηρώντας κατά γράμμα την επιθυμία του Ν. Πλουμπίδη για μη δημοσιοποίηση και ενδοκομματική διευθέτηση του ζητήματος)– όσο και γενικά στην έλλειψη ολοκληρωμένης ανάλυσης της πορείας της ελληνικής αριστεράς από τον εμφύλιο πόλεμο και μετά.»

Για να ορίσει τη θέση του:

«Μιλάω ως άνθρωπος της γενιάς μου, ως “κληρονόμος” εκείνης της περιόδου, χωρίς όμως να μπορώ και να δικαιούμαι να πω κάτι περισσότερο για όσα έγιναν τότε».

Και να υπογραμμίζει: «Τελικά σ' αυτόν τον πρόλογο θα προσπαθήσω να φωτίσω μια πλευρά του ζητήματος, στα όσα έχουν γραφεί, ότι, δηλαδή, ο Ν. Πλουμπίδης, έκανε πολιτική ως το τέλος, μ' όλα τα μέσα που διέθετε και ως το πιο ακραίο σημείο.

»Η Ελλάδα του εμφυλίου και των πρώτων μετεμφυλιακών χρόνων είναι αρκετά κοντά και αρκετά μακριά. Αρκετά κοντά γιατί ζουν πολλοί από τους ανθρώπους που μετείχαν ενεργά στα όσα έγιναν τότε, κι αρκετά μακριά γιατί η Ελλάδα τού σήμερα έχει αλλάξει ριζικά.

»Με λίγα λόγια, ό,τι γράφεται σήμερα για εκείνη την εποχή χρειάζεται ερμηνεία για όσους δεν την έζησαν. Διαφορετικά, λόγω της χρονικής και της κοινωνικής απόστασης από τις τότε συνθήκες, υπάρχει ο κίνδυνος του αναχρονισμού, δηλαδή της ερμηνείας τού τότε μ' αυτά που ζούμε και θέλουμε σήμερα»...

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ...

Ατάλαντευτος κομμουνιστής, ο Ν.Π. έφτασε για ό,τι πίστευε ως τα άκρα... Άραγε δεν είχε πολιτικές απόψεις; Μα η στάση του είναι από μόνη της πολιτική πράξη, λέει ο γιος του. Μετά την πρώτη έκπληξη, ίσως και αγανάκτηση, ο Ν.Π. αποφάσισε να κάνει πολιτική

μ' ό,τι διέθετε, δηλαδή με την ίδια του τη ζωή. Σήμερα ξέρουμε ότι η απομόνωσή του από την τότε ηγεσία του ΚΚΕ αρχίζει πολύ πριν από τη σύλληψή του.

- Η επιστολή Ζαχαριάδη, με την οποία αρχίζει η διαδικασία διαγραφής του, γράφτηκε το Φεβρουάριο του 1952!

- Η διαγραφή του από το Κόμμα, την οποία ποτέ δεν πληροφορήθηκε, έγινε τον Ιούλιο 1952 και

- Η σύλληψη του έγινε τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου.

Τις τραγικές συνθήκες της «ιδιωτικής» αυτής παρανομίας των τελευταίων μηνών, τις περιγράφει ο ίδιος σ' ένα από τα σημειώματα που υπάρχουν στο βιβλίο.

Ενώ είχε ήδη αρχίσει η απομόνωσή του, γράφει το Μάρτιο του 1952 τη γνωστή επιστολή για να παραδοθεί στη θέση του Ν. Μπελογιάννη. «Για μας που γνωρίζουμε τις προηγούμενες ημερομηνίες, δεν έχει τίποτα το εκπληκτικό η καταγγελία αυτής της επιστολής, ως προϊόντος της Ασφάλειας, και μάλλον επιβεβαιώνει την τραγική συνέχεια για τον ίδιο», υπογραμμίζει ο Δημήτρης Πλουμπίδης. Και δηλώνει:

«Πριν προχωρήσω κι έχοντας ακούσει διηγήσεις από πλήθος ανθρώπων, μπορώ να βεβαιώσω ότι ο Ν. Πλουμπίδης δεν έχει καμιά σχέση με τον Αλύγιστο του Κ. Κοτζιά. Ούτε χαμένα τα είχε, με πυρετό ή χωρίς πυρετό, ούτε ψέλλιζε διάφορα συναισθηματικά, ούτε η αφοσίωσή του στο Κόμμα ήταν προϊόν υστερίας ή συγχυσμένου νου. Μια τέτοια παρουσίαση ούτε με την ιστορική αλήθεια είχε σχέση ούτε όμως δίνει και την άκρη κάποιου νήματος για την κατανόηση εκείνης της εποχής».

ΝΙΚΟΣ ΠΛΟΥΜΠΙΔΗΣ: «ΤΙΜΗ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ»

Ο Νίκος Πλουμπίδης κεραυνοβολήθηκε όταν έμαθε ότι κατηγορείται ως χαφιές, όπως ο ίδιος γράφει σ' ένα από τα σημειώματα του, και αφέθηκε να πεθάνει, βυθισμένος στη μελαγχολία του.

Το μαρτυρεί ο παππούς, Απόστολος Παπαχρίστου, σε επιστολή του, την οποία ζήτησε από την οικογένεια «να επιδοθεί στο παιδί αργότερα» όταν μεγαλώσει:

«...Τον ηρωτήσαμε αν άκουσε τι του ψάλλει ο Σταθμός και γιατί τον κατηγορούν τόσο άσχημα. Μας απάντησε: “Ναι, τα άκουσα, μου τα είπαν οι αστυνομικοί, αλλά αυτά που λέγει ο ραδιοφωνικός σταθμός της Ελεύθερης Ελλάδας δεν είναι σωστά. Είναι ψέματα, είναι καθαρά συκοφαντία. Εγώ ποτέ δεν υπήρξα χαφιές της Ασφάλειας, ούτε προβοκάτωρ, ούτε προδότης. Υπήρξα πάντοτε πιστός και τίμιος αγωνιστής. Υποστηρίζω το Κόμμα μου από τότε που έγινα Κομμουνιστής, ήτοι από το 1925. Διετέλεσα εξόριστος, φυλακισμένος. (...) Με αυτά όμως που σας λέω ποσώς δεν θέλω να παρπονεθώ εναντίον της ηγεσίας του Κομματος μου, διότι αυτή, εδρεύουσα εκτός της Ελλάδος, δεν είναι δυνατόν να γνωρίζει επακριβώς

Ο Ν. Πλουμπίδης συνομιλεί στο στρατοδικείο με την πεθερά του Ουρανία Παπαχρίστου.

τι συμβαίνει εδώ εις τας Αθήνας. Ό,τι της ανακοινώνουν απ' εδώ, εκείνα γνωρίζει και εκείνα πιστεύει. (...)

»Φαίνεται ότι κάποιος εχθρός ιδικός μου (ή κάποιοι) από καθαρά έχθρα ή από κακή αντίληψη των πραγμάτων που αφορούν το Κόμμα με κατηγορήσε προς την ηγεσία μου διά ζητήματα που δεν τα βάνει ο νους μου, οποία τινά μπορεί να είναι. Η δε ηγεσία, έχουσα απόλυτον, ως φαίνεται, εμπιστοσύνην σ' αυτούς τα επίστευσε, και έκαμε αυτό το σφάλμα, να κηλιδώσει αθελήτως τον πιστότερον υπηρέτην του ΚΚΕ.

Συνεπώς ΕΓΩ δεν έχω ουδέν παράπονον εναντίον της ηγεσίας μου, τας αποφάσεις της οποίας ΣΕΒΟΜΑΙ απολύτως οικτιδήποτε κι αν είναι, γνωρίζω καλώς ότι μίαν ημέραν, είτε εν ζωή όντος εμού, είτε μετά θάνατον, θ' ανακαλύψει την αλήθειαν και θα μου αποδώσει το δίκαιον, διότι το ΚΚΕ είναι Κόμμα δίκαιον».

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΑΝΤΙΟ

Λίγες μόνον ώρες πριν από την εκτέλεση του Νίκου Πλουμπίδη, με ψυχραιμία, γράφει το τελευταίο γράμμα του προς τους «Αγαπημένους του»... «Εκείνο που έχω να σας πω είναι ότι ΠΟΤΕ ΜΟΥ ΔΕΝ υπήρξα προδότης όπως με αποκαλούν οι κατήγοροί μου.

Συγχωρώ τους κατηγορούς μου για τις πίκρες που μου 'δωσαν την ώρα που χρειαζόμουν συμπάθεια και κατανόηση.

Σας παρακαλώ κι εσάς όλους να τους συγχωρήσετε. (...) Αυτό θα είναι για μένα ανακούφιση. (...) Στο αγαπημένο μου παιδί, τον ΔΗΜΗΤΡΗ, εύχομαι να γίνει ΜΕΓΑΛΟΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΣ άνθρωπος για το καλό, το δικό του και τον ελληνικού λαού».

Σας αφήνω γειά,

Νίκος

Φυλακές -Σανατόριο,

13 προς 14 Αυγούστου 1954.

ΥΓ. Μη λυπάστε, εγώ τώρα θα ησυχάσω. Σας εύχομαι όλων την ευτυχία. Ο θάνατος είναι μια αλλαγή της ύλης. Έτσι είναι. (Υπογραφή)».

Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ: «ΑΦΗΝΩ ΕΝΑ ΤΙΜΙΟ ΟΝΟΜΑ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ»

Ο Πλουμπίδης εκτελέστηκε τα χαράματα της 14ης Αυγούστου 1954. Παραμονή της γιορτής της Παναγιάς. Η πολιτική εξουδετέρωση κατέληξε και στη φυσική εξόντωσή του... Οι τελευταίες του λέξεις: «Ζήτω το ΚΚΕ. Αφήνω ένα τίμιο όνομα στο παιδί μου».

«Στις εφημερίδες της ίδιας μέρας, δημοσιεύτηκε η είδηση... Έστε-ρα από μεγάλες προσπάθειες κατορθώσαμε να μάθουμε πού είχαν θάψει τον εκτελεσμένο και πήραμε άδεια εκταφής», αφηγείται ο συγγραφέας του βιβλίου Δημοσθένης Παπαχρίστου.

«Το πρωί της 15ης Αυγούστου συγκεντρωθήκαμε σε ένα μικρό νεκροταφείο στο Χαϊδάρι (τώρα έχει καταργηθεί) οι γονείς μου, η οικογένεια του αδελφού μου Βρασίδα και οι αδελφές του Πλουμπίδη με τις οικογένειές τους, εγώ με τη γυναίκα μου και δύο ή τρεις συγγενείς τους. (...)

»Οι εκτελεστές τον είχαν θάψει τελείως πρόχειρα, σκεπάζοντάς τον με ελάχιστο χώμα και ρίχνοντας από πάνω του μια μεγάλη μακρόστενη μαρμαρίνη πλάκα. Περιποιηθήκαμε το νεκρό, τον τοποθετήσαμε σε φέρετρο και τον ενταφιάσαμε κανονικά, αφού προηγουμένως τραβήξαμε πολλές φωτογραφίες.

»Ο νεκρός έφερε πολλά τραύματα, καθώς και τρεις χαριστικές βολές, δύο στο κρανίο και μία στο σβέρκο. Η όλη διαδικασία ήταν τραγικά επώδυνη για όλους μας.

»Δυο μέρες μετά την εκτέλεση, ο Ζαχαριάδης, μέσω του ραδιοφωνικού σταθμού Ελεύθερη Ελλάδα, πληροφορούσε τον ελληνικό λαό

ότι η ανακοίνωση για την εκτέλεση του Πλουμπίδη ήταν ψεύτικη και ότι φυγαδεύτηκε στην Αμερική, όπου τρώει τα αργύρια της προδοσίας του! (...)

»Με αυτή την ανακοίνωση ολοκληρώθηκε η εγκληματική ενέργεια της, εκτός Ελλάδας, ζαχαριαδικής ηγεσίας του ΚΚΕ, που είχε αρχίσει το 1952 με την καταγγελία του Πλουμπίδη σαν χαφιέ και "από 27ετίας πράκτορα του εχθρού».

Η «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ»...

Ο Λευτέρης Ελευθερίου, διευθυντής τότε του ραδιοφωνικού σταθμού Ελεύθερη Ελλάδα, περιγράφει ως εξής την αντίδραση του Ζαχαριάδη στην έκδοση της εκτέλεσης:

«Στο ραδιοφωνικό Σταθμό είχαμε πάρει τον Τύπο των Αθηνών και είδαμε τη φωτογραφία του αιμόφυρτου νεκρού συντρόφου μας μετά την εκτέλεσή του. Αμέσως έγραψα σημείωμα στον Ζαχαριάδη και του έλεγα:

»"Σύντροφε Νίκο, πήραμε τον Τύπο των Αθηνών και είδαμε τη φωτογραφία του εκτελεσμένου Πλουμπίδη. Και τώρα τι θα πούμε;"

»Απάντησε με τα εξής λόγια:

»"Σύντροφε Λευτέρη, θα πούμε ότι η εκτέλεση είναι εικονική και ότι ο Πλουμπίδης βρίσκεται τώρα στην Αμερική"».

Η πολιτική εξουδετέρωση, η φυσική εξόντωση, η υποτίμηση της νοημοσύνης των πάντων στον κατήφορο του καθημερινού παραλογισμού. Το «δίκαιο Κόμμα» του Μπελογιάννη και του Πλουμπίδη με «ήρωες» για το εικονοστάσι του και οπαδούς «χωρίς φωνή»...

«Ποιος φταίει... τι φταίει ... Κανένα στόμα δεν το 'βρε και δεν το 'πε ακόμα..» γράφει στους Μοιραίους του ο Κώστας Βάρναλης!

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

ΣΟΦΙΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ
ΤΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΑ
η καταγραφή μιας δεκαετίας

ΘΕΜΕΛΙΟ

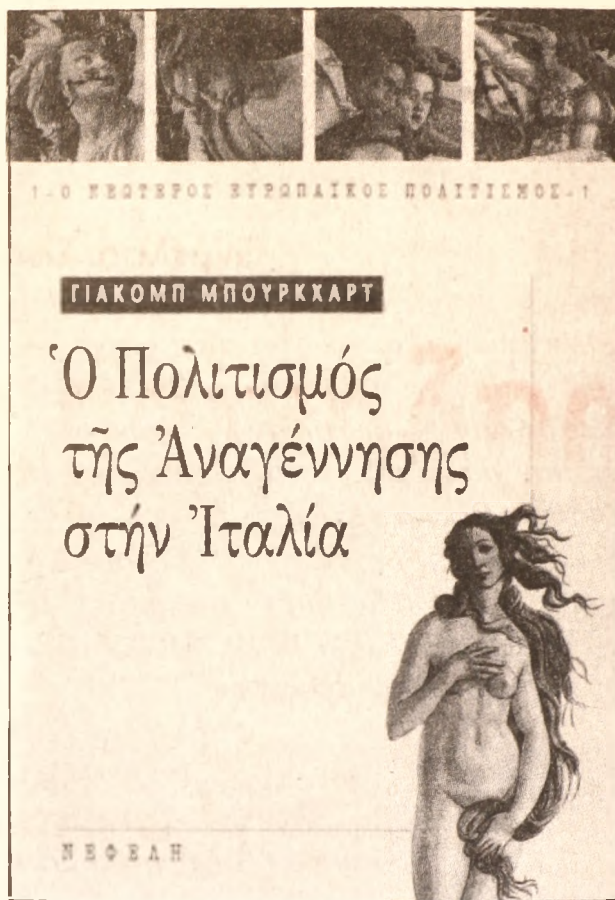
Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Διεύθυνση - Θεώρηση μεταφράσεων: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

ΓΙΑΚΟΜΠ ΜΠΟΥΡΚΧΑΡΤ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Είναι κοινή διαπίστωση ότι στη χώρα μας υπάρχει σημαντική βιβλιογραφική έλλειψη σε θέματα που αφορούν την ιστορία της οικονομίας, της πολιτικής και των ιδεών της Ευρώπης. Είναι επίσης γεγονός ότι σήμερα η καθημερινή ζωή των Ελλήνων έχει συνδεθεί τόσο στενά όσο ποτέ άλλοτε με τα όσα διαδραματίζονται και εγκυμονούνται στην Ευρώπη, τόσο από οικονομική και κοινωνική όσο και από πολιτισμική άποψη. Ωστόσο, η πύκνωση των σχέσεων δεν συμβάδισε όσο θα έπρεπε και όσο θα μπορούσε με μια πρόοδο της ουσιαστικής γνώσης του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού, γνώσης απαλλαγμένης από την πίεση και τις διαστρεβλώσεις της επικαιρότητας ή της βιαστικής εφημεριδογραφικής ενημέρωσης. Το κενό είναι μεγάλο, γιατί έχει και μεγάλη προϊστορία. Αυτό το κενό φιλοδοξεί να καλύψει το νέο εκδοτικό εγχείρημα της ΝΕΦΕΛΗΣ. Οι δώδεκα τίτλοι, οι οποίοι θα αποτελέσουν την αυτοτελή σειρά «Ο Νεώτερος Ευρωπαϊκός Πολιτισμός», πραγματεύονται τις ουσιαστικές απόψεις του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού· παρέχουν έτσι στο σύνολό τους μια σφαιρική εικόνα από την εποχή της Αναγέννησης ως τις μέρες μας. Πρόκειται για κλασικά και καθιερωμένα έργα, που το καθένα τους ανοίγει από τη σκοπιά του τον δρόμο για μια κριτική κατανόηση των προϋποθέσεων, της πορείας και του μέλλοντος του ιστορικού χώρου που ονομάζεται «Ευρώπη» και γενικότερα «Δύση». Η τεχνική επανάσταση, οι αλλαγές, οι σχέσεις του ευρωπαϊκού πολιτισμού με τους υπόλοιπους, η τέχνη και η λογοτεχνία συνιστούν βασικές πλευρές αυτού του πανοράματος.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΑΡΙΑ ΤΟΠΑΛΗ

Το έργο του Jacob Burckhardt ανήκει στα αναγνωρισμένα και πολυμεταφρασμένα αριστουργήματα της ιστοριογραφίας. Η ιστοριογραφία του πολιτισμού, αλλά και γενικότερα η κοινωνική ιστορία μπήκαν σε νέο δρόμο κάτω απ' την επίδραση αυτού του βιβλίου. Από την άλλη πλευρά, η επικαιρότητά του παραμένει ακέραια και σε ό,τι αφορά τον ιδιαίτερο στόχο του, δηλαδή το φαινόμενο που ονομάζουμε «Αναγέννηση». Μολονότι ο συγγραφέας συγκεντρώνεται στην ανάλυση της Αναγέννησης στην Ιταλία, ωστόσο η πρόθεσή του είναι ευρύτερη. Θέλει να εντοπίσει τα γνωρίσματα, χάρη στα οποία η Αναγέννηση σήμανε τη μεγάλη στροφή στην ιστορία της Ευρώπης και του κόσμου. Στο επίκεντρο έρχεται, έτσι, η γένεση της νεώτερης αντίληψης για την προσωπικότητα και την ατομικότητα, η συνάφειά της με την επανανακάλυψη της αρχαιότητας και με την καινούργια αξιολόγηση της Φύσης και της εγκόσμιας ζωής. Από την εμφάνιση αυτού του βιβλίου, νέο υλικό και νέες έρευνες διεύρυναν την κατανόηση της Αναγέννησης. Αλλά η αφετηρία του Burckhardt έμεινε στη βάση της ακλόνητη.

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ:

NORMΠΕΡΤ ΕΛΙΑΣ: Η εξέλιξη του πολιτισμού, Τόμος Α

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.25.093

ΣΤΟΑ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΖΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 10 564, Τηλ. 32.22.846

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Προσδοκίες και ανησυχίες

Στον απόηχο των πρόσφατων γαλλικών εκλογών, που οδήγησαν στην εξουσία τους σοσιαλιστές και τους αριστερούς συμμάχους τους, η Ευρωπαϊκή Ένωση, λίγες μέρες πριν από τη Σύνοδο κορυφής του Άμστερνταμ, επιχειρεί με διαδοχικές συνεδριάσεις του Συμβολίου Υπουργών να γεφυρώσει τις διαφορές απόψεων που έχουν εκφρασθεί για βασικά άρθρα της νέας Συνθήκης.

Ήδη οι προσπάθειες που κατέβαλαν τις τελευταίες ημέρες οι υπουργοί εξωτερικών, φαίνεται ότι κατέληξαν σε ιδιέξοδο στα θέματα της θεσμικής αναμόρφωσης της Κοινοτητας, καθώς και σε ορισμένα ζητήματα που αναφέρονται στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας. Το πρόβλημα της σύνθεσης της Επιτροπής, η αρχή της ειδικής πλειοψηφίας, η εισαγωγή του πληθυσμιακού κριτηρίου στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και το θέμα της ευελιξίας, είναι μερικά από τα βασικά ζητήματα που διχάζουν σήμερα την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι συζητήσεις των «15», γύρω από το τραπέζι της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, είναι πολύ συγκρατημένες μετά το εντυπωσιακό αποτέλεσμα των εκλογών στη Γαλλία, καθώς η νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση της Γαλλίας δεν έχει θέσει επισήμως το στίγμα της ευρωπαϊκής πολιτικής της.

Κύκλοι των Βρυξελλών υποστηρίζουν ότι η εκπνευσμένη πρόθεση του Λιονέλ Ζοσπέν να θέσει θέμα επαναδιαπραγμάτευσης του Συμφώνου Σταθερότητας, εξακολουθεί να δημιουργεί ανησυχία. Ο νέος πρωθυπουργός είχε δηλώσει προεκλογικά ότι δεν θεωρεί δεσμευτικό το Σύμφωνο Σταθερότητας καθώς δεν συμπεριλαμβάνεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, αλλά συμφωνήθηκε στη Σύνοδο του Δουβλίνου τον περασμένο Δεκέμβριο.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις οικονομικών αναλυτών, πιθανή επαναδιαπραγμάτευση του Συμφώνου Σταθερότητας θα αποτελέσει δοκιμασία για την αντοχή του γαλλοοιδογερμανικού άξονα. Αν και εκτιμάται ότι τελικά, η σοσιαλιστική κυ-

βέρνηση του Λιονέλ Ζοσπέν θα επιβεβαιώσει την πρόθεσή της για πιστή τήρηση του χρονοδιαγράμματος εισαγωγής του ευρώ.

Προεκλογικά, οι Γάλοι σοσιαλιστές είχαν υποστηρίξει ότι θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με χαλαρότητα το χρονοδιάγραμμα και τα κριτήρια εφαρμογής του ενιαίου νομίσματος. Είχαν επίσης ζητήσει, όταν θα εφαρμοσθεί το ενιαίο νόμισμα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα που θα συσταθεί για να ρυθμίζει και να παρακολουθεί τη νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ελέγχεται από ένα πολιτικό όργανο και να μην είναι απολύτως ανεξέλεγκτη.

Τέλος, είχαν υποστηρίξει τη συμμετοχή της Ιταλίας στην πρώτη ομάδα κρατών που θα εφαρμόσει το ενιαίο νόμισμα, τονίζοντας την ανάγκη να υπάρξει μια «ισορροπία» μεταξύ Βορρά και Νότου.

Αν το ηχηρό μήνυμα που έστειλαν οι γαλλικές εκλογές, είναι ότι οι ευρωπαίοι πολίτες επιθυμούν πλέον μια Ευρωπαϊκή Ένωση που θα έχει κύριο μέλημά της τους πολίτες και όχι τους αριθμούς, η προειδοποίηση που έστειλαν στους ηγέτες της υπόλοιπης Ευρώπης είναι ότι θα πρέπει να επιδείξουν ιδιαίτερη προσοχή ως προς τους αυξανόμενους κινδύνους των σχεδίων της νομισματικής ενοποίησης.

Τέλος, όσον αφορά στους χαμένους των εκλογών, ο μεγάλος χαμένος είναι βέβαια ο Γάλλος πρόεδρος Ζακ Σιράκ, ο οποίος μπορεί να μην επιθυμούσε να απαλαγεί από τον Α. Ζιπέ, δεν έχει όμως υπολογίσει τη πιθανότητα να οδηγηθεί σε μια συγκατοίκηση διόλου ευχάριστη.

Σε λίγες ημέρες στο Άμστερνταμ, θα μάθουμε αν κατά πόσον οι πρόωρες εκλογές στη Γαλλία είχαν επιπτώσεις στη Διακυβερνητική Διάσκεψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Προς το παρόν αρκεστούμε στη δήλωση του προεδρεύοντος Ολλανδού υπουργού Εξωτερικών Χανς Βαν Μίρλο, ότι η Ε.Ε. δε βρίσκεται τώρα σε θέση να διατυπώσει κάποιες λύσεις.

**Όσον αφορά
στους χαμένους
των εκλογών, ο
μεγάλος χαμένος
είναι βέβαια ο
Γάλλος πρόεδρος
Ζακ Σιράκ**

Το μπούμερανγκ του Ζακ Σιράκ

του Bernard PELLEGRIN

Ο Αλαίν Ζυπέ φεύγει, ο Λιονέλ Ζοσπέν έρχεται.

Ο Ζακ Σιράκ δεν ξέρει να ρίξει ένα μπούμερανγκ: το απέδειξε η ενέργειά του για προκήρυξη πρόωρων εκλογών, που γύρισε εναντίον του. Μία ενέργεια που του κόστισε: μια πεντάχρονη συγκατοίκηση με μια αριστερή κυβέρνηση όπου συμμετέχουν και κομμουνιστές, μια κατεστραμμένη δεξιά που έχασε 220 βουλευτές στην εκλογική μάχη και το κομμάτισμα της δικής του, γκωλικής οικογένειας. Ο Σιράκ μετατράπηκε σε «arroseur arrosé»¹, όπως εξηγούσε ένας δεξιός πολιτικός το βράδυ των εκλογών.

Δημιουργώντας μια «ροζ-κόκκινη-πράσινη» πλειοψηφία, οι Γάλλοι αποφάσισαν να δώσουν μια δεύτερη ευκαιρία στην Αριστερά, που διαθέτει τώρα πολλούς σοσιαλιστές, μια γερή γροθιά κομμουνιστές και για πρώτη φορά, «μια ιδέα» οικολόγους. Αλλά όλοι οι παρατηρητές συμφωνούν ότι η «νέα αριστερά» δεν έχει περιθώρια για λάθη. Και είναι μακρύς ο κατάλογος των λαθών της παλιάς φρουράς, του 1981, που δεν πρέπει να επαναληφθούν: όχι πια υποσχέσεις που δεν τηρούνται, όχι στη διαφθορά, όχι στην «αριστερά των σαλονιών». Όλες οι ελπίδες για μια πραγματική ανανέωση ενσαρκώνονται από τον **Λιονέλ Ζοσπέν**, τον νέο πρωθυπουργό, που εμφανίζεται ως ένας πραγματικός αντι-Μιτεράν, όσο είναι σεμνός, απλός και διακριτικός.

Η Αριστερά, εκδόσεως '97, πρέπει λοιπόν να πετύχει για να μην διαψεύσει. Αλλά τα εμπόδια είναι πολλά. Κατ' αρχήν η ανεργία

-12% του ενεργού πληθυσμού- πρέπει να μειωθεί, οι ημερομηνίες για την ευρωπαϊκή σύγκλιση πρέπει να τηρηθούν παρεκκλίνοντας, ίσως, όσον αφορά μερικά ζητήματα, όπως το Εύρω. Και τέλος, οι θεσμοί πρέπει να ανανεωθούν, φρεσκάροντας την Ε' Δημοκρατία που χρονολογείται από το 1958.

Σε περίπτωση αποτυχίας, το «ανάποδο γύρισμα της μανιβέλας» μπορεί να είναι τρομερό. Το Εθνικό Μέτωπο του **Ζαν-Μαρί Λεπέν** θα φροντίσει αναμφίβολα να εμφανιστεί ως η μόνη δυνατή εναλλακτική λύση μπροστά στα κόμματα εξουσίας. Και αυτό γιατί οι τελευταίες εκλογές σημείωσαν μια νέα άνοδο του ακρο-δεξιού κόμματος (14,94%), που στο εξής είναι η τρίτη πολιτική δύναμη στη Γαλλία, μόλις λίγο πιο πίσω από το γκωλικό RPR (15,70%) αλλά μπροστά από το κεντρώο UDF (14,22%). Με ποσοστό 15% περίπου, ο Λεπέν δεν έχει παραδόξως παρά έναν μόνο βουλευτή, αφού το γαλλικό εκλογικό σύστημα δεν ευνοεί τα μικρά μεμονωμένα κόμματα. Αλλά το Εθνικό Μέτωπο φαίνεται να αναπτρώνεται, βλέποντας την κουρελιασμένη Δεξιά των τελευταίων εκλογών.

Αρκεί ένας αριθμός για να μετρηθεί το Βατερλώ που υπέστη η συντηρητική παράταξη. Οι Γκωλικοί και οι κεντρώοι συγκέντρωναν 477 έδρες σε σύνολο 577 στην παλιά εθνοσυνέλευση, τώρα δεν είναι παρά μόνο 257. Το καταστροφικό εγχείρημα των «πρόωρων εκλογών», που εξαπέλυσε ο **Ζακ Σιράκ** και του οποίου ηγήθηκε ο Αλαίν Ζυπέ, προκάλεσε σε ορισμένους αρχηγούς της δεξιάς παράταξης την επιθυμία για πολιτικούς φόνους.

Η δύσα της εκδίκησης είναι άσβηστη στο γκωλικό στρατόπεδο, όπου οι περισσότεροι θέλουν το κεφάλι του Αλαίν Ζυπέ, που ηγείται της Δεξιάς. Θέλουν για αρχηγό τον **Φιλίπ Σενγκέν**. Περισσότερο κοινωνικός, ζεστός και λιγότερο τεχνοκράτης, ο πρώην πρόεδρος της βουλής πρέπει να ανοικοδομήσει τη Δεξιά. Δύσκολη αποστολή, γιατί ξαναγυρίζοντας στην αρχή, το μπούμερανγκ του Ζακ Σιράκ δεν άφησε πολλά πράγματα όρθια.

¹ Χαρακτηριστική γαλλική έκφραση που σημαίνει «τα 'κανε θάλασσα», η οποία προέρχεται από την ομώνυμη ταινία των αδελφών Λυμιέρ.

* Ο Bernard PELLEGRIN είναι ο ανταποκριτής του AFP στην Ελλάδα).

Ένα βήμα μπρος, δυο πίσω

του Αργύρη Παναγόπουλου

Σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη η Ιταλία προχωρά σε μια συντηρητική στροφή. Η κυβέρνηση και ο συνασπισμός της Ελιάς προωθούν την οικοδόμηση ενός συντηρητικού συνταγματικού πλαισίου και μια αντιμεταρρύθμιση στον διακανονισμό των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών αντιθέσεων.

Η δίκη εναντίον της ομάδας που είχε καταλάβει το καμπαναριό του Αγίου Μάρκου της Βενετίας άρχισε μέσα σε κλίμα αστυνομικής βίας εναντίον των νέων που διαδήλωναν ναντίον του ρατσισμού και των νέων υποστηρικτών της «κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Βενετίας».

Την ίδια στιγμή, στο Κοινοβούλιο, το ΔΚΑ και γενικότερα ο συνασπισμός της Ελιάς προχωρεί σε συνεχείς παραχωρήσεις απέναντι στη νεοφασιστική και αντιραστική δεξιά του **Φίνι** και του **Μπερλουσκόνι** ελπίζοντας να μπορέσει να περάσει ως το τέλος Ιουνίου, που λήγει η διορία της Ειδικής Επιτροπής του Κοινοβουλίου, Βουλής και Γερουσίας, τις συνταγματικές μεταρρυθμίσεις που θα σημάνουν το τέλος της Α' Ιταλικής Δημοκρατίας και την αφεηρία μιας δημοκρατίας που θα περιορίσει ημαντικά τον ευρύ δημοκρατικό χαρακτήρα στη λήψη των αποφάσεων από τους πολίτες, τον έλεγχο της εκτελεστικής εξουσίας από το Κοινοβούλιο και την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος από την εκτελεστική εξουσία.

Δυο μέρες πριν από τις μερικές δημοτικές εκλογές, η κυβέρνηση αποφάσισε να άρει την απαγόρευση εισόδου στη χώρα στους άρρενες της πρώην βασιλικής οικογένειας, ενώ, στη Βουλή, μεγάλο μέρος των βουλευτών του ΔΚΑ και της Ελιάς υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να τους δοθούν και πολιτικά δικαιώματα. Αποφάσεις και προτάσεις που ασφαλώς δεν εμπόδισαν τους νεοφασίστες να πάρουν, για πρώτη φορά στην ιστορία της Ιταλίας, τις αντιδημαρχίες σημαντικών δήμων, με πρώτο και καλύτερο το Δήμο του Μιλάνου.

Μέσα σε λίγες μέρες, η ιταλική Βουλή ψήφισε το νόμο που επιτρέπει στον Μπερλου-

σκόνι να διατηρεί το μονοπώλιο της ιδιωτικής τηλεόρασης με τα τρία πανιταλικής εμβέλειας κανάλια του – και μάλιστα με την ψήφο της Κομμουνιστικής Επανάδρυσης, η οποία προσπάθησε να σώσει την κρατική τηλεόραση από την ιδιωτικοποίηση.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

Αλλά το μεγαλύτερο δώρο στον Μπερλουσκόνι ετοιμάζεται να το δώσει το ΔΚΑ, που προωθεί την αλλαγή του Ποινικού Κώδικα, καταργώντας τις διατάξεις της δεκαετίας του '70 που περιόριζαν την άμυνα των κατηγορουμένων. Πίσω από τον «εκδημοκρατισμό» του ιταλικού δικαστικού συστήματος κρύβεται όμως η προσπάθεια να διαγραφεί όλη η δουλειά των «Καθαρών Χεριών», να παραγραφούν τα αδικήματα των πολιτικών και των επιχειρηματιών και, κυρίως, να σταματήσουν οι διώξεις εναντίον του Μπερλουσκόνι και της FIAT. Η ψήφιση αυτών των διατάξεων θα ανοίξει και τις πόρτες σε μεγάλο αριθμό στελεχών της Μαφίας που περιμένουν να δικαστούν.

Η συνταγματική μεταρρύθμιση που προωθεί ο **Ντ' Αλέμα** μέσα στην Ειδική Επιτροπή του Κοινοβουλίου προβλέπει τον έλεγχο του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου από τα πολιτικά κόμματα και, κυρίως, από την κυβέρνηση, διαγράφοντας στην ουσία την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος.

Αλλά και οι αλλαγές στο χώρο της παιδείας που προώθησε ο **Λουίτζι Μπερλίνγκουερ**, αδερφός του **Ενρίκο**, διακατέχονται από το κλίμα συνδιαλλαγής με τη δεξιά. Η αύξηση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στους περιφερειακούς αποκεντρωμένους θεσμούς καταλήγει να μεταφράζεται στην ισοτιμία των δημόσιων με τα ιδιωτικά ιδρύματα, δηλαδή με την παραχώρηση του δι-

καιώματος των σχολείων της Καθολικής Εκκλησίας να ανταγωνίζονται με την επίσημη συγκατάθεση του κράτους το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η προσπάθεια του ΔΚΑ και της Φόρτσα Ιταλία να διαπραγματευτούν με την αντιραστική και ρατσιστική Λέγκα του Βορρά την ομοσπονδιοποίηση του ιταλικού κράτους απορρίφθηκε από τον **Μπόσι**, ο οποίος, ακόμα και στην πρόταση δημιουργίας μιας ανισότιμα ομοσπονδιοποιημένης Ιταλίας, προτείνει την ειρηνική απόσχιση της Βορείου Ιταλίας πυροδοτώντας το κλίμα ρατσισμού και μίσους των Βορείων προς τους Νότιους Ιταλούς.

ΠΑΡΑΚΡΑΤΟΣ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ

Στην καθυστέρηση της Ελιάς να προτείνει από την αρχή μια ισότιμη οικονομική και πολιτική ομοσπονδιοποίηση ήρθε να προστεθεί η ενέργεια των αυτονομιστών της Δημοκρατίας της Βενετίας, ενώ η τακτική του **Σκαλφάρο**, του **Πρόντι**, του **Ντ' Αλέμα** του **Φίνι** και του Μπερλουσκόνι να μειώσουν ή να εκμηδενίσουν την επιτυχία της Λέγκας στη διοργάνωση του ψευτοδημοψηφίσματός της για την ανεξαρτησία της Παδανίας λειτουργεί ως μπούμερανγκ. Από την Τεργέστη μέχρι και το Τορίνο, ξεπερνώντας τον πολιτικό έλεγχο της Λέγκας, έχουν δημιουργηθεί μέσα σε λίγο χρόνο πολλοί αυτονομιστικοί πυρήνες, οι οποίοι πολλές φορές σχετίζονται άμεσα με το ιταλικό παρακράτος.

Αν τελικά περάσουν οι συνταγματικές μεταρρυθμίσεις μέσα στο καλοκαίρι, είναι πιθανόν η Ιταλία να οδηγηθεί σε εκλογές μέσα στο φθινόπωρο.

Η εμπειρία της Ελιάς και του Πρόντι κινδυνεύουν να αποτελέσουν παρελθόν μαζί με την Α' Ιταλική Δημοκρατία.

Η προς Ανατολάς επέκταση του NATO

του Σωτήρη Ντάλη

Υστερα από αρκετούς μήνες διαφωνιών και έντονων διαβουλεύσεων NATO και Ρωσία υπέγραψαν στο Παρίσι την Ιδρυτική Πράξη NATO- Ρωσίας, μια συμφωνία, που αν μη τι άλλο σώζει τα προσχήματα για τη Μόσχα και δίνει την ευκαιρία στον Κλίντον να προωθήσει μια από τις βασικές προτεραιότητες της εξωτερικής πολιτικής του, όπως είναι η προς Ανατολάς επέκταση του NATO.

Η εφαρμογή των σχεδίων για την προς Ανατολάς επέκταση του NATO αποτελεί μια πρόκληση για τη Ρωσία και θα μπορούσε να υπονομεύσει τον εκδημοκρατισμό της χώρας και να ενδυναμώσει τους εθνικιστές. Στο βαθμό αυτό, η συμφωνία που υπέγραψαν οι δύο πλευρές στο Παρίσι αποτελεί σημαντική επιτυχία τόσο για το NATO όσο και για τον πρόεδρο Γιέλτσιν. Αν και αυτή καθεαυτή η ρωσική ανάμειξη στις νέες δομές ευρωπαϊκής ασφάλειας είναι συμφέρουσα τόσο για την ίδια τη Ρωσία όσο και για το NATO, δεν είναι λίγοι εκείνοι οι πολιτικοί και στρατιωτικοί παράγοντες που έχουν αντίθετη άποψη στη Μόσχα. Και θα πρέπει να εκτιμηθεί αναλόγως ότι ο Γιέλτσιν δεν υπέκλυσε στις πιέσεις τους.

Η συμφωνία NATO και Ρωσίας ανοίγει και τυπικά πλέον το δρόμο για τη διεύρυνση του NATO προς τις χώρες του πρώην σοβιετικού συνασπισμού, χαράσσοντας εκ νέου το χάρτη της παγκόσμιας ασφάλειας. Πολλές έγκυρες αναλύσεις χαρακτηρίζουν τη συμφωνία που υπέγραψαν την περασμένη Τρίτη στο Παρίσι το NATO και Ρωσία, ως ένα γεγονός τόσο σημαντικό όσο και η απόφαση της Ουάσινγκτον να αναγνωρίσει την κομμουνιστική Κίνα, στις αρχές της δεκαετίας του 1970.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΟΥ NATO

Το ζήτημα της διεύρυνσης του NATO ανέκλυσε όταν η Πολωνία, η Τσεχία, η Ουγγαρία και η Σλοβακία (χώρες της Visegrad)

ζήτησαν να γίνουν μέλη της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας. Έτσι, τέθηκε και επισήμως προς συζήτηση το ζήτημα της ανάγκης να καλυφθεί το κενό που δημιουργήθηκε ανάμεσα σε Γερμανία και Ρωσία, που θα μπορούσε να αποτελέσει πηγή πιθανών συγκρούσεων στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη.

Τον προβληματισμό για το ζήτημα αυτό ανέπτυξε τον Δεκέμβριο του 1994 ο **Χένρυ Κίσσινγκερ** με άρθρο του στην εφημερίδα *Ουάσινγκτον Ποστ*, που προκάλεσε πολλές συζητήσεις. Ο Κίσσινγκερ υποστήριζε ότι η διεύρυνση του NATO αντιπροσωπεύει την ανάγκη εξισορρόπησης δύο διαφορετικών θεωρήσεων: αυτής του φόβου ότι η Ρωσία μπορεί να αποξενωθεί από την υπόλοιπη Ευρώπη και αυτής του κινδύνου δημιουργίας ενός κενού στην Κεντρική Ευρώπη ανάμεσα στη Γερμανία και τη Ρωσία.

Η υπόθεση της διεύρυνσης του NATO έχει ενταχθεί τους τελευταίους μήνες σε ένα πλαίσιο σκληρών διαπραγματεύσεων με στόχο από την πλευρά του NATO να ανοίξει ο δρόμος για την ένταξη των τριών πρώτων νέων μελών από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία). Οι ΗΠΑ τήρησαν από την αρχή σκληρή στάση, επιλέγοντας να υποστηρίξουν την άποψη ότι η επέκταση του NATO θα προχωρούσε με ή χωρίς τη Ρωσία, αλλά θα ήταν καλύτερα να υπήρχε η σύμφωνη γνώμη της Ρωσίας.

Η ιστορικής σημασίας συμφωνία στην οποία κατέληξαν, στις 15 Μαΐου στη Μό-

σχα, το NATO και η Ρωσία, δικαιώνει σε μεγάλο βαθμό την αμερικανική στάση, ανταμείβει όμως και τη Ρωσία, καθώς προβλέπει και γι' αυτή έναν νέο ρόλο στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ασφάλειας.

Αναμφισβήτητα, η Ιδρυτική Πράξη NATO-Ρωσίας, την οποία ανήγγειλαν από τη Μόσχα στις 14 Μαρτίου ο υπουργός Εξωτερικών **Γεβγένι Προμακόφ** και ο γενικός γραμματέας του NATO **Χαβιέ Σολάνα** σηματοδοτεί μια νέα εποχή για τη Βορειοατλαντική Συμμαχία.

Βάσει αυτής της συμφωνίας, η οποία αποτελεί προοίμιο ευρύτερης συμφωνίας που καθορίζει οριστικά την ειδική σχέση Ρωσίας και NATO, ο εκάστοτε ρώσος ηγέτης θα έχει τη δυνατότητα να παρεμβαίνει στις αποφάσεις για την ευρωπαϊκή ασφάλεια, χωρίς ωστόσο το δικαίωμα του βέτο.

Επίσης, η Ιδρυτική Πράξη NATO-Ρωσίας προβλέπει τη συγκρότηση μόνιμου συμβουλίου, στο οποίο θα συζητούνται θέματα της Συμμαχίας που άπτονται της ρωσικής εθνικής ασφάλειας, καθώς και ζητήματα όπως ο έλεγχος των εξοπλισμών και η τρομοκρατία. Σύμφωνα με την *Ουάσινγκτον Ποστ*, η συγκρότηση μόνιμου συμβουλίου NATO-Ρωσίας ίσως να αποτελέσει σύντομα το πιο αμφιλεγόμενο σημείο της ρωσο-νατοϊκής συμφωνίας. Το μόνιμο συμβούλιο, μέσω του οποίου τα δύο μέρη θα συζητούν θέματα ασφάλειας, ενδέχεται να παραγκωνίσει το κύριο όργανο σχεδιασμού της πολιτικής του NATO, αν δεν γίνουν οι απαραίτητες αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο λειτουρ-

γεί το NATO, υποστηρίζει ο William Droziak της *Ουάσιγκτον Ποστ* (Βλ. και *Βήμα*, 25.5.1997), ο οποίος θεωρεί ότι το NATO, πριν πραγματοποιήσει τα φιλόδοξα σχέδιά του για τη διεύρυνση προς Ανατολάς, θα πρέπει να αντιμετωπίσει τις διαρθρωτικές αλλαγές που απορρέουν από τη νέα σχέση του με τη Ρωσία.

Δεν αμφιβάλλει κανείς ότι η απόφαση για την προς Ανατολάς διεύρυνση του NATO, την οποία αποδέχθηκε η Μόσχα, έστω και διστακτικά, αποτελεί κορυφαία πρωτοβουλία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Το ζητούμενο είναι αν η ιστορική συμφωνία που υπεγράφη επισήμως στις 27 Μαΐου στο Παρίσι θα συμβάλει στη δημιουργία ενός πλαισίου ασφαλείας και σταθερότητας σε ολόκληρη την Ευρώπη, ή μήπως θα ισαρμάξει καινούργια γραμμή αντιπαράθεσης στη Γηραιά Ήπειρο, εμποδίζοντας την προσέγγιση της Ρωσίας με τη Δύση;

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΒΑΛΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Αν υπάρχει κάποιος κερδισμένος από αυτή την υπόθεση της συμφωνίας Ρωσίας-NATO, αυτός είναι ο πρόεδρος Κλίντον, ο οποίος πέτυχε μια έστω κι περιορισμένη νατοϊκή επέκταση στην πρώην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη που θα επισημοποιηθεί τον προσεχή Ιούλιο στη Μαδρίτη, και επιπλέον κατάφερε να πείσει τη Μόσχα να συγκατανεύσει στην ένταξη της Πολωνίας, της Ουγγαρίας και της Τσεχίας.

Από την άλλη, η Μόσχα συνεχίζει να πλένει τα δικά της μηνύματα όσον αφορά τα ανταλλάγματα. Η αγωνία της Ρωσίας αυτή την εποχή, φαίνεται να είναι το πως θα κατοχυρώσει μια «ελευθερία» στις σχέσεις της με τις τρεις Βαλτικές χώρες. Με άλλα λόγια, όπως έγραφε και ο Jim Hoagland στην *Ουάσιγκτον Ποστ*¹, η Μόσχα θέλει η εγγύηση ότι η Εσθονία η Λεττονία και η Λιθουανία δεν θα ακολουθήσουν τους άλλους τρεις πρώην σοβιετικούς δορυφόρους στη δυτική σφαίρα στρατιωτικής προστασίας. Ταυτόχρονα, όμως, η κυβέρνηση Κλίντον δέχεται μηνύματα από τις Βαλτικές αλλά και τις Σκανδιναβικές χώρες ότι η ρωσική στάση αποτελεί «δηλητηριασμένη καραμέλα».

Η Φινλανδία, μάλιστα, προειδοποίησε για τον κίνδυνο «διαίρεση της Ευρώπης στο πρότυπο της Συμφωνίας της Γιάλτας, σε δύο σφαίρες επιρροής, του NATO και της Ρωσίας»².

Στην πλειονότητά τους ουδέτερες, οι Σκανδιναβικές χώρες δεν φαίνεται να ικανοποιήθηκαν από τη νέα πολιτική του NATO όσον αφορά τις χώρες της Βαλτικής και υποστηρίζουν ότι η μη ένταξη των χωρών αυτών στο NATO θα λάβει άλλες διαστάσεις στη Μόσχα.

Η ανησυχία των Σκανδιναβικών χωρών εντείνεται, επιπλέον, από το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αναμένεται, εξαιτίας του υψηλού κόστους, να δεχτεί στους κόλπους της και τις 15 χώρες της πρώην Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, αλλά μόνο την Ουγγαρία, την Πολωνία και την Τσεχία.

Οι Σκανδιναβικές χώρες φαίνεται να φοβούνται την επανεμφάνιση μιας ασταθούς ζώνης στην περιοχή τους και πιέζουν την Ευρωπαϊκή Ένωση να «προσφέρει» την ένταξη στα Βαλτικά κράτη, ελπίζοντας ότι μια τέτοια κίνηση θα παράσχει στα Βαλτικά κράτη μια πολιτική και οικονομική «ομπρέλα» εξασφαλίζοντας τις χώρες αυτές απέναντι στη Ρωσία.

Σήμερα, εκείνο που είναι ανάγκη να γίνει αντιληπτό στη Δύση είναι το γεγονός ότι οι Βαλτικές χώρες, όπως και οι τέσσερις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (Τσεχία, Ουγγαρία, Σλοβακία και Πολωνία) προχωρούν με επιτυχία στο δρόμο των μεταρρυθμίσεων και επιθυμούν διακαώς να γίνουν μέλη ενός δυτικού οργανισμού (Ε.Ε., ΔΕΕ, NATO). Κι αυτός που θα τους προσέφερε εγγυήσεις ασφαλείας, είναι το NATO, έστω και αν δεν έχει τα οικονομικά πλεονεκτήματα που έχει η Ε.Ε.³ Όμως, η όποια διεύρυνση του NATO δεν πρέπει να οδηγήσει στη χάραξη νέων διαχωριστικών γραμμών στην Ευρώπη και η Ρωσία δεν θα πρέπει να αισθανθεί απειλούμενη από μια νατοϊκή διεύρυνση που πιθανότατα θα την ωθήσει σε σύσφιξη των σχέσεών της με την Κίνα. Ένα ενδεχόμενο που υπήρξε ο δυτικός εφιάλτης κατά τον Ψυχρό Πόλεμο⁴.

Μια τέτοια προοπτική επιχειρεί να προλάβει η συμφωνία NATO-Ρωσίας που υπέγραψαν στο Παρίσι οι ηγέτες των 16 κρατών-μελών του NATO και ο πρόεδρος της Ρωσίας Μπορίς Γιέλτσιν, αν και δίδεται η εντύπωση ότι όλες αυτές οι πρωτοβουλίες που αφορούν τη δομή της ευρωπαϊκής ασφάλειας προωθούνται κάπως βιαστικά, χωρίς εποικοδομητική αξιολόγηση των διαφορετικών απόψεων, οι οποίες είναι αρκετά έντονες, τόσο στις ΗΠΑ, όσο και

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η Ρωσία συμφωνεί με τους δυτικούς κανόνες του παιχνιδιού. Ο πρόεδρος Γιέλτσιν κατόρθωσε να το επιβάλει στους στενούς διαύλους της Ρωσικής Δημοκρατίας..

στην Ευρώπη, και χωρίς πολιτικό διάλογο. Ενδεικτική είναι η ανησυχία του πολωνού πρωθυπουργού, ο οποίος δήλωσε μετά την ανακοίνωση της ρωσο-νατοϊκής συμφωνίας: είναι παράδοξο το γεγονός ότι μία χώρα που δεν σκοπεύει να μπει στο NATO, όπως η Ρωσία, θα έχει ισχυρότερη θέση στη Συμμαχία από τα υποψήφια μέλη. Γι' αυτό το λόγο, η Πολωνία επιθυμεί να βρίσκεται στην ίδια θέση με τη Ρωσία όσο θα διαρκούν οι διαπραγματεύσεις.⁵

Προς το παρόν, στην έδρα του NATO φαίνεται να προβληματίζονται σοβαρά από τις ανησυχίες που διατυπώνουν ήδη τα υποψήφια μέλη της Συμμαχίας και προωθούν πυρετωδώς την τελική έγκριση της απόφασης για τη διεύρυνση του NATO, η οποία αναμένεται να δοθεί στη σύνοδο κορυφής της Συμμαχίας τον Ιούλιο στη Μαδρίτη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Jim Hoagland: «Αντί του NATO η Ευρωπαϊκή Ένωση», *The Washington Post-To Βήμα*, 11.8.1996.
2. Η ανησυχία των Σκανδιναβικών χωρών εκφράστηκε και σε πρόσφατη συνάντηση του υπουργού Αμύνης της Δανίας με τους ομολόγους του των Βαλτικών χωρών.
3. *The Economist*- Ελευθεροτυπία, 5.6.1996.
4. Βλέπε σχετικό άρθρο του Θ. Βερέμη: «Η Ρωσία και το NATO», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 4.2.1996.
5. *The Washington Post- To Βήμα*, 25.5.1997.

Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό

του Αστέρη Χουλιάρα

Μερικοί μήνες ήσαν αρκετοί. Εκπλήσσοντας τους πάντες, οι δυνάμεις της Συμμαχίας για την Απελευθέρωση του Κονγκό-Ζαΐρ στις 17 Μαΐου εισήλθαν στην Κινσάσα. Ο Μομπούτου Σέσε Σέκο, ο άνθρωπος που για 32 χρόνια κατείχε την εξουσία, είχε ήδη καταφύγει στο εξωτερικό. Και ο Λωράν Καμπίλα, ο μάλλον άγνωστος παλιός συμπολεμιστής του Τσε, αφού μετονόμασε το Ζαΐρ σε «Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό», αυτοανακηρύχθηκε αρχηγός ενός κράτους με την έκταση της Δυτικής Ευρώπης.

Οι μάχες που έδωσαν οι δυνάμεις του Καμπίλα στην πορεία «απελευθέρωσης» ήταν ελάχιστες και το αίμα που χύθηκε σχετικά λίγο. Εδώ και πολλά χρόνια, ο Μομπούτου και μια μικρή ομάδα συνεργατών του, από την ίδια μ' αυτόν εθνοτική ομάδα, δεν έλεγχαν παρά μόνο την πρωτεύουσα της τεράστιας αυτής χώρας. Ουσιαστικά, πολύ πριν ξεκινήσει η εξέγερση του Καμπίλα, δεν υπήρχε πραγματική κυβερνητική εξουσία έξω απ' την Κινσάσα¹. Ακόμη περισσότερο το καθεστώς Μομπούτου δεν διέθετε παρά ελάχιστα λαϊκά ερείσματα. Στην πραγματικότητα, το Ζαΐρ δεν υπήρχε παρά μόνο στους χάρτες. Η χώρα δεν ήταν τίποτε περισσότερο από ένα σύνολο ημιαυτόνομων φέουδων με σύστημα διακυβέρνησης την κλεπτοκρατία. «Η διαφθορά έχει γίνει το σύστημα», συμπαίρεναν στα τέλη της δεκαετίας του '80 δύο γνωστοί αμερικανοί καθηγητές σε μια μελέτη τους για τη λειτουργία του ζαϊρινού κράτους. «Είναι ένα σύστημα σύμφωνα με το οποίο οι ισχυροί εκμεταλλεύονται τους λιγότερο ισχυρούς, οι οποίοι με τη σειρά τους εκμεταλλεύονται τους ανίσχυρους»². Όμως ο Μομπούτου, με περιουσία τουλάχιστον 4 δι-

σεκατομμυρίων δολαρίων³, είναι αναμφισβήτητα ο δημιουργός και ο κύριος ευνοημένος αυτού του συστήματος. Σε μια πρόσφατη συζήτηση στο αρχηγείο του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες, ένας γερμανός διπλωμάτης ήταν σαφής: «Οτιδήποτε θα ήταν καλύτερο από το καθεστώς Μομπούτου»⁴.

Η νίκη όμως του Καμπίλα δεν αφορά μόνο το Ζαΐρ. Η Δημοκρατική του Συμμαχία ενισχύθηκε στρατιωτικά από έξι γειτονικά κράτη⁵. Πρώτα απ' όλα από τις κυβερνήσεις του Γιοβέρι Μουσεβένι της Ουγκάντα και του Πωλ Καγκάμε της Ρουάντα. Ο πρώτος, που είχε ανατρέψει το καθεστώς του Μίλτον Ομπότε το 1986, επιδίωξε τον περιορισμό της δράσης ανταρτικών ομάδων που δρούσαν με βάση το ανατολικό Ζαΐρ στο εσωτερικό της Ουγκάντα. Η κυβέρνηση των Τούτσι της Ρουάντα, που είχε πάρει την εξουσία μετά τη γενοκτονία του 1994, καθώς και η επίσης ελεγχόμενη από τους Τούτσι κυβέρνηση του Μπουρούντι, επιθυμούσαν την απομάκρυνση των Χούτου προσφύγων από τα σύνορά τους με το Ζαΐρ. Η κυβέρνηση Ντος Σάντος στην Αγκόλα, έχοντας αντίστοιχα κίνητρα, ενίσχυσε τον Καμπίλα. Αμέσως μετά την κατάληψη της Κινσάσα από τη Συμμαχία, η Ρουάντα διέταξε κυβερνητικές δυνάμεις να κινηθούν σε περιοχές που ελέγχονται από τον αντίπαλο του Ντος Σάντος και αρχηγό της UNITA, τον Τζόνας Σαβίμπι. Ο τελευταίος

έχει πια χάσει τις βάσεις του στο νότιο Ζαΐρ, καθώς και την υποστήριξη που του παρείχε ο Μομπούτου από την εποχή της έναρξης του εμφυλίου στην Αγκόλα, στα μέσα της δεκαετίας του '70. Οι κυβερνήσεις της Αιθιοπίας και της Ερυθραίας επίσης υποστήριξαν τον Καμπίλα.

Η διπλωματική παρέμβαση της νότιας Αφρικής στο Ζαΐρ, η πιο φιλόδοξη διπλωματική κίνηση της κυβέρνησης του Εθνικού Αφρικανικού Κογκρέσου μέχρι σήμερα, δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η νότιος Αφρική, όμως, έχει πολλά να κερδίσει από την πολιτική αλλαγή στην Κινσάσα: η εκμετάλλευση των σημαντικότερων υδροηλεκτρικών δυνατοτήτων καθώς και του πλούσιου υπεδάφους του Ζαΐρ είναι από τους τομείς που αναμένεται να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των πρόσφατα διεθνοποιημένων νοτιοαφρικανικών εταιρειών⁶.

Μερικά γειτονικά με το Ζαΐρ κράτη, όπως το Κόνγκο (Μπραζαβίλ) και η Κεντροαφρικανική Δημοκρατία επηρεάστηκαν αρνητικά από τις εξελίξεις στο Ζαΐρ. Χιλιάδες υποστηρικτές του Μομπούτου, συμπεριλαμβανομένων πολλών μελών της προεδρικής του φρουράς, έχουν διασχίσει τον ποταμό Ζαΐρ, που χωρίζει την Κινσάσα και την Μπραζαβίλ, και απειλούν να αποσταθεροποιήσουν το μικρό Κονγκό των 3 εκατομμυρίων κατοίκων. Στο βορρά, πολλά μέλη των πιστών στο καθεστώς Μομπούτου

• Ο Αστέρης Χουλιάρας είναι επιστημονικός ερευνητής του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.

Ο Μομπούτου Σέσε Σέκο: Πήρε το σκήπτρο και τις καταθέσεις στη Γαλλία. Και στο Ζαΐρ απέμεινε το... όραμα της Λαϊκής Δημοκρατίας.

νοτήτων του Ισημερινού, έχουν καταφύγει στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, προκαλώντας φόβους για πιθανή επέκταση της αναταραχής στα βόρεια του Ζαΐρ.

στην Κινσάσα ο Λωράν Καμπίλα ανακοίνωσε μια κυβέρνηση «Εθνικής Σωτηρίας» και «Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό» (το όνομα Ζαΐρ είχε δοθεί στη χώρα από τον Μομπούτου). Ορισμένα στελέχη της (όπως ο υπουργός Οικονομικών και ο υπουργός καιοσύνης) είναι Ζαΐρινοί της διασποράς, ενώ άλλοι είναι βετεράνοι επαναστάτες όπως ο ίδιος ο Καμπίλα. Πάντως η στρατιωτική ηγεσία κυριαρχείται από Τούζα από το Ανατολικό Ζαΐρ, δημιουργώντας ερωτηματικά για τις δυνατότητες του Καμπίλα να νομιμοποιηθεί ως ο ηγέτης των των Ζαΐρινών. Πάντως, αν και η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι σύντομα θα συσταθεί μια συνταγματική εθνοσυνέλευση, ορισμένοι πιστεύουν ότι ο πληθυσμός έχει ανάγκη από ένα ετήσιο πρόγραμμα «πολιτικής εκπαίδευσης» προτού συζητηθεί το ενδεχόμενο της εξαγωγής εκλογών. Πάντως η άρνηση της αντιπολίτευσης να αναγνωρίσει το καθεστώς είναι ένα από τα πρώτα σοβαρά πο-

λιτικά προβλήματα νομιμοποίησης που αντιμετωπίζει ο Καμπίλα. Ακόμη περισσότερο οι σφαγές στο Κεντρικό Ζαΐρ οδηγούν πολλούς αναλυτές στην αμφισβήτηση της προσήλωσής του στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι πρώτες πληροφορίες για σφαγές Χούτου προσφύγων στο Ανατολικό Ζαΐρ θεωρήθηκαν ότι αντανάκλουν τις προσπάθειες της Γαλλίας να κερδίσει την υποστήριξη της δυτικής κοινής γνώμης για μια στρατιωτική επέμβαση στο Ζαΐρ. Μερικοί μάλιστα υποστήριξαν ότι αντανάκλουν αποκλειστικά τις προσπάθειες του θνήσκοντος καθεστώτος του Μομπούτου να παρουσιάσει τους αντάρτες του Καμπίλα ως μια ξένη εισβολή. Πρόσφατες ανα-

φορές από τα νότια του Κισανγκάνι (της τρίτης σε μέγεθος πόλης του Ζαΐρ) μιλούν όχι μόνο για συστηματική σφαγή των Χούτου προσφύγων αλλά και για συνειδητή προσπάθεια των δυνάμεων του Καμπίλα να εξαφανίσουν κάθε ίχνος, καίγοντας τα πτώματα και εμποδίζοντας δυτικούς απεσταλμένους να εισέλθουν στην περιοχή. Οι

πρόσφυγες αυτοί είχαν διαφύγει από τη Ρουάντα μετά τη γενοκτονία του 1994 και για περίπου δύο χρόνια είχαν ζήσει κοντά στα σύνορα των δύο κρατών. Αν και οι περισσότεροι επέστρεψαν στη Ρουάντα μετά την έναρξη της εξέγερσης της Συμμαχίας, δεκάδες χιλιάδες κατέφυγαν βαθύτερα στο εσωτερικό του Ζαΐρ, μπροστά από τις προελαύνουσες δυνάμεις του Καμπίλα. Ακόμη όμως κι αν οι σφαγές στο Κισανγκάνι δεν γίνονται με την εντολή του Καμπίλα αλλά με πρωτοβουλία τοπικών ηγετών, θέτουν ερωτήματα σχετικά με τις δυνατότητες της Κινσάσα να διατηρήσει τον έλεγχο της τεράστιας αυτής χώρας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Herbert Weiss, «Zaire: Collapsed Society, Surviving State, future Policy», 1955, σσ. 157-170.
- 2 Crawford Young and Thomas Turner, *The Rise and Decline of the Zairian State*, 1985.
- 3 «How Mobutu built up his \$4bn fortune», *Financial Times*, 12.5.97, σ. 2.
- 4 Συνάντηση εμπειρογνομόνων του NATO πάνω στην Αφρική, Βρυξέλλες, 24-25.4.97. Ο γράφων συμμετείχε ως εκπρόσωπος της Ελλάδας.
- 5 Michael Holman and Michela Wrong, «Ripples of a revolution», *Financial Times*, 27.5.97.
- 6 Patrick Smith, «Kinshasa holds key to peace in Africa», *The Guardian Weekly*, 25.5.97, σ. 7.
- 7 «Big test for Kabila's untried team», *Financial Times*, 20.5.97.
- 8 Colette Braeckman, «Zaire at the End of a Reign», *New Left Review* 222, 1997, σ. 138.
- 9 «Reports Emerge of Congo Death Camp», *International Herald Tribune*, 28.5.97.

ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ: ΕΝΑ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Δύο μόλις μέρες μετά την κυκλοφορία του τεύχους του Αντί της 23ης Μαΐου του 1997 και του άρθρου «Σιέρα Λεόνε: Στα όρια της αναρχίας» (σ. 40-41), η δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση της Σιέρα Λεόνε ανατράπηκε από ένα στρατιωτικό πραξικόπημα. Ο πρόεδρος Kabbah κατέφυγε με ελικόπτερο στη γειτονική Γουινέα. Η Βρετανική Κοινοπολιτεία καταδίκασε το πραξικόπημα ως «μη αποδεκτό», ενώ ο εκπρόσωπος της Σιέρα Λεόνε στα Ηνωμένα Έθνη ζήτησε στρατιωτική επέμβαση των κρατών της Δυτικής Αφρικής με σκοπό την αποκατάσταση της δημοκρατίας. Οι αρχηγοί του πραξικοπήματος προειδοποίησαν τους στρατιώτες της Νιγηρίας, που βρίσκονται στη χώρα ως τμήμα της ειρηνευτικής δύναμης στη γειτονική Λιβερία, να μην επέμβουν σ' ένα «καθαρά εσωτερικό θέμα» και ζήτησαν την επιστροφή από τη Νιγηρία του Foday Sankoh, αρχηγού του Επαναστατικού Ενωμένου Μετώπου της Σιέρα Λεόνε. («Army ousts Sierra Leone government», *Financial Times*, 26.5.97. «Sierra Leone Aide Seeks Intervention», *International Herald Tribune*, (27.5.97).

Η παράδοση ελπίδα της Τουρκίας

του Αλή Ταρτάνογλου

Στον πολιτικό στίβο όλα είναι πάλι στο χάος. Υπάρχει μεγάλη ένταση. Και οι υπεύθυνοι αυτής της κατάστασης, ο Ερμπακάν και η Τσιλέρ, εξακολουθούν να κυβερνούν. Η Τσιλέρ ζητά να αναλάβει την πρωθυπουργία και να προχωρήσει σε πρόωρες εκλογές, παρ' όλο που υπάρχουν ήδη σημαντικές παραιτήσεις από το κόμμα της. Ωστόσο, ο Ερμπακάν δεν θα ήθελε να εγκαταλείψει την κυβέρνηση, και γι' αυτό είναι έτοιμος να παραδώσει την πρωθυπουργία στην Τσιλέρ.

Φαίνεται πως έχουν συμφωνήσει μεταξύ τους για το πέρασμα της πρωθυπουργίας από τον **Ερμπακάν** στην **Τσιλέρ**. Σύμφωνα, όμως, με το σύνταγμα για μια τέτοια αλλαγή πρέπει να προηγηθεί η παραίτηση του Ερμπακάν. Αυτό σημαίνει πως οι πρωτοβουλίες θα περάσουν αναγκαστικά στον πρόεδρο **Ντεμιρέλ**, που θα πρέπει να δώσει εντολή σχηματισμού κυβέρνησης στο δεύτερο σε σειρά κόμμα, δηλαδή στον **Μεσούτ Γιλμάζ** του Κόμματος της Μητέρας Πατρίδας. Γιατί το Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας έχει 139 έδρες, ενώ το Κόμμα του Ορθού Δρόμου 116. Ο πρόεδρος **Ντεμιρέλ**, επομένως, θα μπορούσε να μην δώσει τη δυνατότητα στην **Τσιλέρ** να αναλάβει την πρωθυπουργία μετά την παραίτηση Ερμπακάν, αν λάβουμε υπόψη μας και τις πολύ κακές σχέσεις που έχει με την **Τσιλέρ**. Επίσης, πρέπει να αντιληφθούμε ότι ένα νέο κυβερνητικό σχήμα, χωρίς τη συμμετοχή του Κόμματος της Ενημερίας, δεν έχει πολλές πιθανότητες να στηριχθεί και, σ' αυτή την περίπτωση, σε 45 μέρες, σύμφωνα πάντα με το σύνταγμα, ο πρόεδρος θα πρέπει να προκηρύξει εκλογές.

Ωστόσο, εκλογές δίχως να προηγηθεί αλλαγή του εκλογικού νόμου, δίχως νέα απογραφή πληθυσμού — όταν η τελευταία έγινε το 1985 — και αναμόρφωση των εκλογικών καταλόγων, είναι άνευ νοήματος: θα επαναλάβουν απλώς την παλαιότερη εικόνα.

Εν τω μεταξύ, ο Γενικός Εισαγγελέας προσέφυγε στο συνταγματικό δικαστήριο, ζητώντας να απαγορευθεί η λειτουργία του Κόμματος της Ενημερίας — μια διαδικασία που μόνο αυτός δικαιούται να κινήσει και μια απόφαση που μόνο το συνταγματικό δικαστήριο μπορεί να λάβει: απόφαση που, όμως, μπορεί να υλοποιηθεί το αργότερο σε έξι μήνες.

Όσο αυτά συμβαίνουν, ο στρατός αρνείται να συγκαλέσει το καθιερωμένο ειδικό συμβούλιο που ασχολείται με τις εξελίξεις, συνταξιοδοτήσεις και γενικά ανακατατάξεις, αλλά και «διώξεις» στρατιωτικών από το στράτευμα, που συγκροτείται σε σώμα κατ' έτος το μήνα Αύγουστο υπό την ηγεσία του πρωθυπουργού της χώρας, εφόσον παραιτείται σ' αυτή τη θέση ο Ερμπακάν, παρ' όλο που ο ίδιος εξαναγκάστηκε ήδη στις 26 Μαΐου να υπογράψει για την απομάκρυνση 161 στρατιωτικών, με αιτιολογικό την ισλαμιστική τους δράση μέσα στο στράτευμα.

Απόητοι, πάντως, ο Ερμπακάν και η **Τσιλέρ** συμφώνησαν να αντικατασταθεί ο Ερμπακάν στην πρωθυπουργία από την **Τσιλέρ** και να συμπεριληφθούν στο υπουργικό συμβούλιο δύο υπουργοί — ο ένας μάλιστα να πάρει τη θέση του αντιπροέδρου της κυβέρνησης — που να προέρχονται από το μικρότερο κόμμα του τουρκικού κοινοβουλίου, το «Μεγάλο Ενωτικό Κόμμα» που διαθέτει μόλις 7 βουλευτές και είναι ένα φασιστικό-ισλαμιστικό κόμμα που αποσχί-

στηκε από το Κόμμα του **Αλπασλάν Τουρκές** των Γκριζών Λύκων: ένα κόμμα που προσεγγίζει πλέον ιδεολογικά το Κόμμα της Ενημερίας του Ερμπακάν και επιθυμεί πρόωρες εκλογές τον Δεκέμβρη, όπως ακριβώς και ο Ερμπακάν, ενώ η **Τσιλέρ** προτιμά εκλογές την Άνοιξη ή ακόμη καλύτερα το 1998.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΩΡΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Ωστόσο, εκτός από τα εμπόδια που ήδη ανέφερα ως προς τη δημιουργία μιας νέας κυβέρνησης υπ' αυτούς τους όρους, υπάρχουν και άλλες αντιρρήσεις ως προς τις πολύ πρόωρες εκλογές. Με εξαίρεση το «Μεγάλο Ενωτικό Κόμμα» που ελπίζει στην επανεκλογή του, όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης αντιδρούν σ' αυτή τη σπουδή, τη στιγμή μάλιστα που δεν διαφαίνεται καμία περίπτωση αλλαγής στο εκλογικό σύστημα, το οποίο είναι εξαιρετικά άδικο. Για να γίνει κατανοητό το εκλογικό σύστημα που ισχύει σήμερα στην Τουρκία θα δώσω ένα παράδειγμα: το Κόμμα της Ενημερίας διαθέτει το 21% των ψήφων αλλά το 29% των εδρών, ενώ το Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας που διαθέτει το 19,75% των ψήφων (μόλις 1,25% λιγότερο από το Κόμμα της Ενημερίας) έχει μόλις το 23% των εδρών. Επίσης, το εθνικό εκλογικό μέτρο είναι 25%, ενώ το περιφερειακό εκλογικό μέτρο μόλις το 10%, με αποτέλεσμα ένα κόμμα που δεν

ΤΟΥΡΚΙΑ

Στο κέντρο, ο πρόεδρος Ντεμιρέλ. Ρυθμιστικός παράγων της τουρκικής κρίσης, προσβλέπει και στην Ελλάδα για την εξομάλυνση της κρίσης που σοβεί στην τουρκική δημοκρατία. Αριστερά, ο Μπουλέντ Ετσεβίτ και δεξιά ο Μεσούτ Γιλμάζ, ηγέτης του μεγαλύτερου κόμματος της αντιπολίτευσης.

τορεί να υπερβεί το εθνικό εκλογικό μέτρο να μένει έξω από το κοινοβούλιο, αν και μπορεί να έχει υπερβεί κατά πολύ το περιφερειακό εκλογικό μέτρο. Σε επίπεδο εσωτερικού κανονισμού τα κόμματικά τελέχη εξαρτώνται απολύτως από τον αρχηγό κάθε κόμματος, ο οποίος επιλέγει αποκλειστικά τους υποψηφίους και κατ' αυτό τον τρόπο οι υποψήφιοι είναι απολύτως εξαρτημένοι απ' αυτόν. Αν προσθέσουμε και την προαναφερθείσα παραμορφή στους εκλογικούς καταλόγους που καθιερώθηκαν μετά την απογραφή του 1985 και έκτοτε παραμένουν αναλλοίωτοι, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις δημογραφικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί σε πολλές εκλογικές περιφέρειες, αντιλαμβανόμαστε γιατί η αντιπολίτευση δεν βλέπει θετικά την άμεση προσφυγή σε εκλογές.

Δ) «ΥΠΕΡΟΧΟ» ΖΕΥΓΟΣ

Στις 31 Μαΐου το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας συγκεντρώθηκε εκ νέου και απέληξε στο εξής: «Μια νέα κυβέρνηση ή πρόωρες εκλογές δεν μπορούν να αλλάξουν τον τρόπο σκέψης μας. Οι αποφάσεις του Φεβρουαρίου, που ελήφθησαν από το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας, θα τεθούν σε ισχύ». Αν, δηλαδή, γίνουν πρόωρες εκλογές, δεν θα ανοίξουν τα σχολεία τον επόμενο μήνα; Θ' ανοίξουν. Η οκταετής συ-

νεχής εκπαίδευση θα τεθεί σε ισχύ φέτος.

Αυτή είναι η γενική εικόνα της Τουρκίας: αληθινά χαοτική. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν λόγοι για να ελπίζει κανείς: ακόμη και λόγοι για να «ευγνωμονεί» κανείς το ζεύγος Ερμπακάν-Τσιλέρ, όπως πολύ χαρακτηριστικά τόνισε ο **Τανέρ Κισλαλή**, καθηγητής και επιφυλλιδογράφος της *Τζουμχουριέτ*. Γιατί, εξαιτίας της αστόχαστης και τρελής πολιτικής αυτού του ζεύγους, κεφάλαιο και εργαζόμενοι πάνε τώρα χέρι-χέρι. Η εχθρότητα ανάμεσα στο στρατό και τους αστούς διανοούμενους, που άρχισε με το πραξικόπημα του 1971 και γιγαντώθηκε με το πραξικόπημα του 1980, σταμάτησε. Η συμμαχία ανάμεσα στις προοδευτικές δυνάμεις, που θυμίζει την περίοδο του **Ατατούρκ** ή του 1960, ξαναδημιουργήθηκε. Όλη η προσοχή της κοινωνίας είναι στραμμένη στην εσωτερική κατάσταση της χώρας που τείνει στην καταστροφή της Δημοκρατίας και του Κράτους, ενώ προηγουμένως αυτό ήταν αντικείμενο της προσοχής μόνο ελάχιστων συνειδητοποιημένων πολιτών. Ο Τύπος είναι αποφασισμένος να προστατέψει της αξίες της Δημοκρατίας. Το «υπέροχο ζεύγος» τα κατάφερε όλα αυτά: όχι ένας-ένας χωριστά, αλλά και οι δύο μαζί. Αυτό δεν είναι δα και εύκολο! Είναι, σ' αλήθεια, ένα πραγματικό θαύμα! Τους το χρωστάμε.

Γι' αυτό ακόμη ελπίζω...

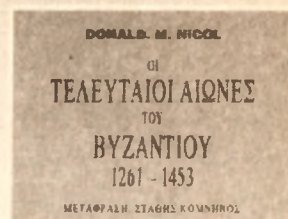
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ
(Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη)

DONALD M. NICOL

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

Με 752 σελίδες, 15 εικόνες
εκτός κειμένου, ένα χάρτη
και ένα σχεδιάγραμμα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

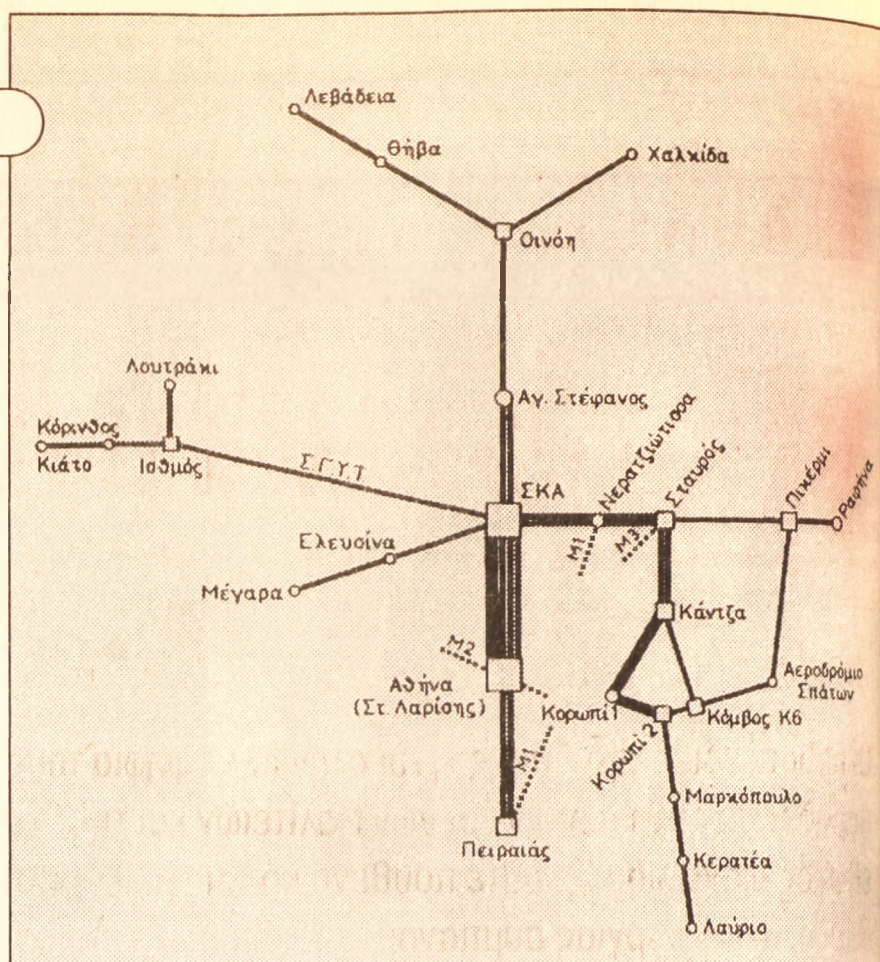
Επιμέλεια: Ε. Κολλιοπούλου

Το σφύριγμα του μουντζούρη

Τα επιχειρήματα για τη συστηματική ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου αρχίζουν δειλά να κερδίζουν έδαφος. Βέβαια, η δημοσιότητα για το σχετικό θέμα είναι ακόμα περιορισμένη προς όφελος της ανελλιπούς πληροφόρησής μας για τα νέα μοντέλα αυτοκινήτων, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τελευταία οι αυτοκινητοβιομηχανίες, την πρόληψη των τροχαίων ατυχημάτων, την επίθεση που αναμένεται στην αγορά από τον Σεπτέμβριο με την εισαγωγή μεταχειρισμένων καταλυτικών αυτοκινήτων... Η πρόσφατη επαναλειτουργία της μουσειακής γραμμής στα Καλύβια στα Μεσόγεια Αττικής, το τρενάκι στις Μηλιές στο Πήλιο ή ο οδοντωτός στο Διακοφτό προκαλούν περισσότερο το ρομαντισμό μας, γρατσουνώντας αναμνήσεις παιδικών παιχνιδιών. Όμως η χρηματοδότηση του ΟΣΕ από την Ε.Ε. για τον εκσυγχρονισμό των ελληνικών σιδηροδρόμων, η προοπτική ανάπτυξης των μητροπόλεων και των δορυφορικών κέντρων και παράλληλα το μεράκι των αμετάπειστων οπαδών της δρεζίνας, της ατμηλάτου και της σιδηροτροχιάς, φέρνουν στο προσκήνιο εναλλακτικές λύσεις για τις μετακινήσεις. Μέχρι τώρα στην Ελλάδα γνωρίζαμε τον υπεραστικό σιδηρόδρομο. Η ευρωπαϊκή εμπειρία του προαστιακού σιδηροδρόμου στη Μαδρίτη, στο Παρίσι, στο Λονδίνο, στη Ζυρίχη, στο Μόναχο, στη Βιέννη κ.ά., μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο στην Αθήνα των 4 εκατ. κατοίκων και των δύο εκατ. αυτοκινήτων όσο και στις άλλες επαρχιακές πόλεις που έχουν ως μοναδική επιλογή το αυτοκίνητο ή το λεωφορείο.

••• Στην ενδιαφέρουσα ημερίδα που διοργάνωσε ο ΟΣΕ, το περασμένο Σάββατο στην Αθήνα, με θέμα «Το μέλλον και οι προοπτικές του προαστιακού σιδηροδρομικού δικτύου της Αττικής», ο **Γ. Νάθενας**, Ειδικός Σύμβουλος του Προέδρου του Δ.Σ. του ΟΣΕ, ανέπτυξε στην εισήγησή του τα βασικά χαρακτηριστικά οργάνωσης και λειτουργίας της Προαστιακής Σιδηροδρομικής Εξυπηρέτησης. «Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του προαστιακού σιδηροδρόμου συνοψίζονται στη συμβολή του στην κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση, στην καταπολέμηση της «εισαγόμενης ρύπανσης», στην υποστήριξη του οργανωμένου χωροταξικού σχεδιασμού, στην εξοικονόμηση ενέργειας και στη μείωση των τροχαίων. Πρόκειται για ένα μέσο μαζικής μεταφοράς σταθερής τροχιάς με καθορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά για την εξυπηρέτηση μετακινήσεων κυρίως από την κατοικία στην εργασία (commuting). Η μέση ωριαία ταχύτητα είναι 40-70 χλμ., ενώ η μέγιστη φτάνει τα 120 χλμ. Η μεταφορική ικανότητα είναι 40.000 επιβάτες ανά ώρα αιχμής. Υπάρχει δυνατότητα ηλεκτρικής ή δηζελοκίνητης έλξης, ενώ ανάλογα με το είδος του προαστιακού τρένου μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι κοινές υπεραστικές γραμμές ή να δημιουργηθεί ταχεία, διαμετρική γραμμή αποκλειστικής προαστιακής χρήσης. Το μέσο μήκος ταξιδιού είναι συνήθως 30-50 χλμ. και η απόσταση των στάσεων 1.000-5.000μ. Οι εγκαταστάσεις μεταβίβασης και η ενιαία τιμολογιακή πολιτική είναι απαραίτητοι όροι για την ανάπτυξη του δικτύου. Στο πλαίσιο του ΟΣΕ προτείνουμε τη δημιουργία αυτοτελούς επιχειρησιακής μονάδας με δικό της σύστημα διαχείρισης και αυτοτελές λειτουργικό πλαίσιο».

••• Ο Σύλλογος Φίλων του Σιδηροδρόμου στην Αθήνα ιδρύθηκε το 1982 και στεγάζεται κοντά στο Μουσείο τρένων στα Λιόσια. Τα 400 περίπου μέλη του δραστηριοποιούνται σε τομείς τεκμηρίωσης, εκθέσεων, μοντελισμού και καμπάνιας διάδοσης του σιδηροδρόμου. Στις πρόσφατες δραστηριότητές του είναι η συμβολή του στην επαναλειτουργία της γραμμής Καλυβίων-Κουβαρά. Ο πρόεδρος του συλλόγου **Πέτρος Ράλλης** ευελπιστεί «να επεκταθεί η γραμμή μέχρι το Λαύριο, στα χνάρια της παλιάς γραμμής Αθήνας-Λαυρίου, που σταμάτησε το 1957. Δεν ανταγωνιζόμαστε το αυτοκίνητο, αλ-

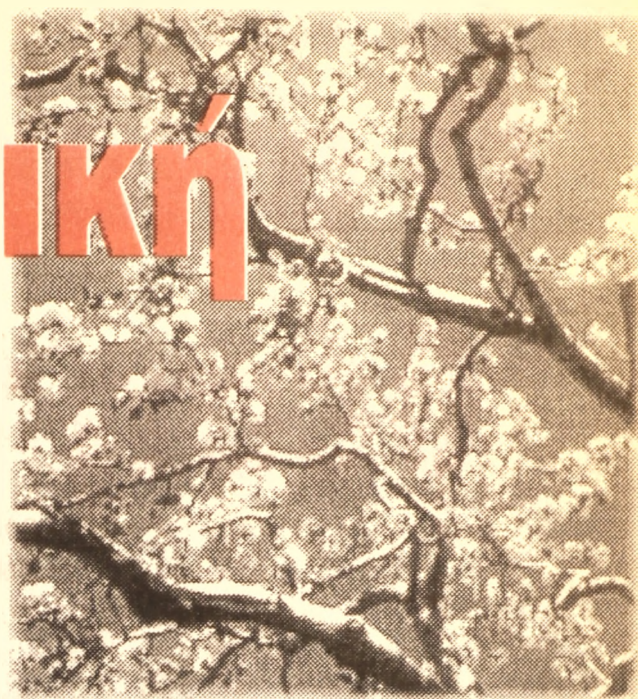
«Προαστιακό δίκτυο ΟΣΕ περιοχής πρωτεύουσας»: σήμερα δεν είναι παρά μια εικονική πραγματικότητα. Ο ΟΣΕ, όμως, δραστηριοποιείται και υπόσχεται την υλοποίησή του μέχρι το 2015.

λά είμαστε υπέρ της συμπληρωματικότητας των μέσων μετακίνησης. Ο σιδηρόδρομος προσφέρει άνεση, ταχύτητα και ασφάλεια. Ο κόσμος τον θέλει, αλλά η αξιοποίησή του είναι θέμα πολιτικής βούλησης».

••• Ο Σύλλογος Φίλων Σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης, με 180 μέλη, λειτουργεί από το 1986. Σκοπός του η προβολή της ιστορίας και της παράδοσης του σιδηροδρόμου και το πάντρεμά του με τον νέο σιδηρόδρομο. Ο **Ευθύμιος Κοντόπουλος** θυμάται: «Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο σιδηρόδρομος ξεχάστηκε. Η γραμμή Θεσσαλονίκη-Σέρρες λειτουργούσε μέχρι το 1957, όταν την κατήργησε ο Καραμανλής. Ο πόλεμος του αυτοκινήτου είναι αδυσώπητος και οι κυβερνήσεις δεν καταφέρνουν να σταθμίσουν την πραγματική χρησιμότητα του σιδηροδρόμου. Οι σιδηροτροχιές επαρκούν στη βόρεια Ελλάδα αλλά στην Πελοπόννησο πρέπει να γίνει διαπλάτυνση. Ο ΟΣΕ σχεδιάζει τώρα τη χάραξη καινούριας γραμμής Καβάλα-Αλεξανδρούπολη. Ο σύλλογός μας έχει αναλάβει την επισκευή δύο ατμομηχανών για τη λειτουργία της γραμμής Δράμας-Ξάνθης, μήκους 130 χλμ. Παράλληλα υπάρχουν σχέδια αποκατάστασης της γραμμής Σκύδρας-Αριδέας, μήκους 36χλμ., στην Έδεσσα, μια γραμμή που κατασκευάστηκε από τους Γάλλους στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στον εμπορικό σταθμό της Θεσ/κης θα στεγαστεί μουσείο σιδηροδρόμων. Έχουμε 15 ατμομηχανές και μία ατμομηχανή τετρακύλινδρο του 1874, μοναδική στην Ευρώπη».

Γαία ή «οικουμενική γεωφυσιολογία»;

Του Μιχάλη Μοδινού

Οι ομοσπονδίες της Δύσης είναι στην πλειοψηφία τους τοπικές, όπως για παράδειγμα αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών και της Γερμανίας. Δεν υπάρχει εθνικός διαχωρισμός, ούτε πουθενά κάποια μειονότητα ή κοινότητα απέκτησε δικαίωμα δημιουργίας συμπαγούς πληθυσμού με βίαιη μετακίνηση και ξεριζωμό του αυτόχθονος πληθυσμού. Εκείνες οι ομοσπονδίες που βασίζονται σε εθνικούς διαχωρισμούς (όπως αυτή του Καναδά) δεν έγιναν με βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών.

Ο Τζιμ Λόβλοκ, θεμελιωτής της θεωρίας της Γαίας, είναι έτοιμος να εγκαταλείψει την υπόθεσή του. Πιεζόμενος από συναδέλφους του που του θυμίζουν ότι η επιστημονική κοινότητα δεν θα αποδεχθεί ποτέ μια θεωρία που πήρε το όνομα μιας θεάς της κλασικής αρχαιότητας, ο Λόβλοκ δηλώνει στον *New Scientist* έτοιμος να αντικαταστήσει τη Γαία με τον προσγειωμένο, αν και λιγότερο κομψό, όρο «οικουμενική γεωφυσιολογία».

Η υπόθεση Γαία θεμελιώθηκε σε εμπειρικές παρατηρήσεις που τεκμηριώνουν την αλληλεπίδραση μεταξύ ζώντων οργανισμών και γεωκλιματικών συνθηκών. Κατά τον Λόβλοκ και άλλους ερευνητές, οι ζώντες οργανισμοί τροποποιούν διαρκώς τη χημεία των ωκεανών και της ατμόσφαιρας με 'ιδιον όφελος. Με αυτή την έννοια, η υπόθεση Γαία κατέδειξε τη διαπλοκή του συνόλου των στοιχείων που προσδιορίζουν τις φυσικοχημικές παραμέτρους στην επιφάνεια της Γης και ήρθε να επισφραγίσει γνωστές παραδοχές της θεωρίας των οικοσυστημάτων, σύμφωνα με την οποία «όλα συνδέονται με όλα». Έτσι, θεωρήθηκε συχνά ως απελευθερωτική σύλληψη τόσο από πολλούς νέους επιστήμονες, όσο και από μύητα του οικολογικού κινήματος.

Από 'κει και πέρα η θεωρία του Λόβλοκ

έκανε μια θεαματική καριέρα. Η Γη, θεωρούμενη ως αυτορρυθμιζόμενος οργανισμός που δρα δι' ίδιον όφελος, αποδείκνυε πολλά από τα λεγόμενα της «Βαθιάς Οικολογίας»: ο άνθρωπος θα αποβληθεί από το πρόσωπο της Γης αν συνεχίσει να την καταστρέφει: νεοδαρβινιστές χημικοί και ωκεανογράφοι έπαθαν αποπληξία όταν η Γαία άρχισε να θεωρείται ενιαίος οργανισμός, ένα υπερσύστημα με τη δική του λογική που δρούσε για το δικό του συμφέρον, δηλαδή την επιβίωσή του. Η ιδέα ενός κεντρικού εγκεφάλου που συντόνιζε τα πάντα –όπως ακριβώς συντονίζονται τα κύτταρα σε έναν ζώντα οργανισμό– ήταν επιστημολογικά απαράδεκτη και της έλειπε η πρακτική τεκμηρίωση. Επιπλέον, μια τέτοια σύλληψη δεν περιλάμβανε τη φυσική επιλογή. Τέλος, ήταν σαφώς θεοκρατική.

Ο Λόβλοκ και οι συνεργάτες του θέλησαν να αποσείσουν τις πιο πάνω κατηγορίες, παρά το ότι η Γαία διέγραφε την τροχιά της στο διαστημικό ρευστό της οικουμενικής πληροφόρησης. Δημοσίευαν τακτικά εργασίες που αποδείκνυαν, για παράδειγμα, ότι τα φύκη καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις θερμοκρασιακές συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξή τους ή ότι η φυσική επιλογή δεν αντίκειται στην ιδέα μιας παγκόσμιας ισορροπίας, ότι αντίθετα την εξυπηρετεί. Ο Λόβλοκ έβαζε έτσι νερό στο κρασί του, δε-

χόμενος ότι δεν είναι η βιολογία που καθορίζει τα πάντα –όπως ισχυριζόταν προ δεκαπενταετίας– αλλά ότι απλώς «επηρεάζει το ανόργανο περιβάλλον». Διολίσθηση, που στέρησε την υπόθεση Γαία από τον κοσμολογικό της χαρακτήρα. Μόλις το 1988, ο Λόβλοκ ισχυριζόταν ότι οι ζώντες οργανισμοί κατασκευάζουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο επιθυμούν (ή μπορούν) να ζήσουν. Η νέα Γαία ή «οικουμενική γεωφυσιολογία» δεν είναι βέβαια ακριβώς αυτό το πράγμα. Η παλιά Γαία ήταν μια ιδέα που ο καθένας μπορούσε να συλλάβει, γι' αυτό και έγινε πανάκεια. Είχε το πλεονέκτημα του «οργανικισμού», της ιδέας δηλαδή ότι το σύνολο είναι μεγαλύτερο και ωραιότερο από τα μέρη που το απαρτίζουν, και φιλοδοξούσε να κατασκευάσει μια ενοποιητική θεωρία για τον πλανήτη. Όμως η θεωρία είναι ούτως ή άλλως παρούσα υπό τον τίτλο «οικοσυστημική θεωρία» και κανείς πια δεν έχει ανάγκη τη Γαία για να συλλάβει τη βιοποικιλότητα, τις απειλές κατά της βιόσφαιρας και την αλληλεξάρτηση ειδών και οικοσυστημάτων.

Η Γαία ως μεταφορά, ως θεότητα, ως καταλύτης για την επιστημονική έρευνα, ως φιλολογική αλήθεια είναι πλέον νεκρή. Ο Λόβλοκ παίρνει τις αποστάσεις του τόσο από τη θεοσοφική Βαθιά Οικολογία, όσο και από το συντηρητικό κομμάτι της επιστημονικής κοινότητας. Η υπόθεση Γαία έμελλε να αποτελέσει το όχημα του «δεξιού περιβαλλοντισμού», της άποψης δηλαδή ότι ο άνθρωπος θα αποβληθεί από το σώμα της φύσης και ότι ουδείς κοινωνικός μετασχηματισμός δεν μπορεί να αλλάξει τα πράγματα, αφού η κοινωνία είναι μία και είμαστε όλοι συνυπεύθυνοι. Ο θάνατός της, όμως, δεν κάνει λιγότερο επικίνδυνη μια υφέρπουσα σκοταδιστική οικοφιλοσοφία που αρνείται να λερώσει τα χέρια της στο κοινωνικό υλικό.

Ο αποτροπιασμός στη θέση της αποτροπής

του Στέλιου Καφαντάρη

Το παλικάρι έπεσε. Ως συνήθως η κυβέρνηση διά του εκπροσώπου της εξέφρασε τον αποτροπιασμό της. Όλα είναι τόσο συμβατικά και τυποποιημένα που ακόμα και το ΚΚΕ πρόβλεψε το περιεχόμενο της δήλωσης. Και επειδή ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν είχε προλάβει να τοποθετηθεί μέχρι τώρα σε δολοφονία της «17 Νοέμβρη», θέλησε κάπως να υπερβεί τα εσκαμμένα των συναδέλφων του, γι' αυτό και επέλεξε να εκφράσει όχι έναν απλόν, έναν οιονδήποτε, αλλά τον «διαρκή και πλήρη» αποτροπιασμό του.

Ας μην αδικούμε υπερμέτρωσ τον πληρεξούσιο Αρκαδίας. Ο καθείς με τις δυνατότητες του. Ο Κωνσταντόπουλος, λόγου χάριν, δήλωσε ηπιότερα «Είναι ο αποτροπιασμός καθολικός από τέτοιες μεθοδεύσεις». Τα ξόρκια συνεχίζονται με τους ποικίλους χαρακτηρισμούς για τους δολοφόνους, από «πλεγματικά ανθρωπάκια» έως «ιστορικό εργαλείο της Κα Γκε Μπε».¹

Βεβαίως, κάθε χαρακτηρισμός γίνεται εν θερμώ αλλά και εκ του ασφαλούς. Η «17 Νοέμβρη» έχει δείξει με τα χρόνια ότι αντέχει τις ύβρεις, ίσως ακόμα και την κριτική χωρίς να εγκληματεί περαιτέρω.² Υποτίθεται

ότι χτυπάει μόνο τους προγραμμαμένους της στόχους, τους εχθρούς της εργατικής τάξης.³

Έλαβαν λοιπόν οι γονείς και τα παιδιά του Κωστή Περαιτικού τη διαβεβαίωση του διαρκούς και πλήρους αποτροπιασμού της κυβέρνησης. Μικρή παραμυθία, μα την αλήθεια, για την τραγική θυσία ενός νέου ανθρώπου που –αλίμονο– δεν απέτρεψε, ούτε θα αποτρέψει, κανένα κακό στο μέλλον, ούτε τις καταχρήσεις και άλλες παρανομίες και αυθαιρεσίες ούτε καν την ανοησία της εκβιομηχάνισης, της αποβιομηχάνισης και τις συνακόλουθες καραμέλες, τις

*αποτροπιασμός =
η διά θυσίας αποτροπή κακού)

κοινωνικοποιήσεις, ιδιωτικοποιήσεις και επανακοινωνικοποιήσεις.⁴

Καημένο Υπουργικό Συμβούλιο, με ξόρκια δεν αποτρέπονται οι δολοφονίες! Το πολύ να καταφέρνεται με σύντονες ενέργειες να μειώνεται κάπου κάπου τον πληθωρισμό και να αυξάνεται την απορρόφηση των προσχηματικών κονδυλίων της Ε.Ε. Στη σφαίρα όμως της δημόσιας τάξης πρέπει να παραδεχτούμε ότι όλη η χώρα έχει σηκώσει ψηλά τα χέρια, ουσιαστικά απειλημένη από ένα απλό πιστόλι.⁵ Δεν έχω κανένα ποσοτικό στοιχείο, αλλά έχω την εντύπωση ότι οι δολοφονίες έχουν καταφέρει να ενσταλάξουν το φόβο του θανάτου στους μεγαλοπαράγοντες, πολιτικούς και επιχειρηματίες, συλλήβδην.

Από τον πανηγυρικά εκλεγμένο πρωθυπουργό μέχρι τον τελευταίο κληρονομικό οφικιούχο ιδιωτικής επιχείρησης, είτε είναι στη λίστα προγραφής είτε όχι, όλοι είναι παγιδευμένοι, οι περισσότεροι αισθάνονται την απειλή της δολοφονίας και ο καθένας με τον τρόπο και τις δυνατότητες του παίρνει τα μέτρα του.⁶

Αντιλαμβάνεται ο καθένας το σύγκρου του υποψήφιου στόχου με την πρώτη επαφή της χαμογελαστής αστυνομίας που του ανακοινώνει ότι είναι σε κάποια λίστα ή ότι υπάρχουν πληροφορίες και ότι θα πρέπει να προσέχει, αλλά να μην ανησυχεί γιατί η αστυνομία γρηγορεί. Είναι αξιοσημείωτο ότι η

λίστα δεν αναπαράγεται στον Τύπο κατά σύστημα, προφανώς καλοπροαίρετα, από τη μάλλον μεταφυσική ανάγκη της κοινωνίας να μην ξυπνήσει αναιτίως το θηρίο.

Με την αναγγελία, ο υποψήφιος στόχος έχει να επιλύσει ποικίλα ζητήματα που αφορούν σε βασικές αλλαγές του τρόπου ζωής του. Θεμελιώδες ζήτημα είναι η αποδοχή της προστασίας της αστυνομίας, ιδιωτικής ή δημόσιας, αδιάφορο. Η αποδοχή είναι προβληματική όχι μόνο γιατί κατά κάποιο τρόπο περιορίζει την ιδιωτική ζωή του φυλασσόμενου αλλά κυρίως, πιστεύω, γιατί κανένας φυλασσόμενος δεν ξεπερνά το άγχος του ενδεχομένου να τον δολοφονήσει ο φύλακας του.

Μέσα στις αναζητήσεις και την αγωνία για την ασφάλεια του, ο απειλούμενος πρέπει να αλλάξει το ωράριο και τις συνήθειες διαβίωσης και εργασίας, να επιλέξει εν δυνάμει καλύτερα φυλασσόμενο σπίτι, πιθανώς προκατευόμενο γκαράζ, να συνηθίσει να οπλοφορεί, να φορά αλεξίσφαιρο γιλέκο, να οδηγεί θωρακισμένο αυτοκίνητο και να αλλάζει κατά τυχαίο τρόπο τις διαδρομές του.

Η πιο ενδιαφέρουσα επίπτωση της «17 Νοέμβρη» επάνω στους επιχειρηματίες, κιθ' ότι και αναπάντεχη, είναι η καταναλωτική επιλογή χαμηλού προφίλ προσωπικότητας και δραστηριότητας, ώστε να μην προκαλεί τη (μεταφυσική) άτη της οργάνωσης. Δηλαδή θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι, παραδόξως η «17 Νοέμβρη» έχει συντείνει στη βελτίωση του προτύπου του καπιταλισμού, μπορεί να τον κάνει ισχυρότερο και πιο χαλκέντερο.

Αν η «17 Νοέμβρη» είχε θέσει ως μεσοπρόθεσμο στόχο, μέσα στη γενικότερη φροίδα της για την εργατική τάξη να τρομοκρατήσει τους μεγαλοπαράγοντες και τους ηγεμόνους τους, τότε θα πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι ο μεσοπρόθεσμος στόχος επετύχθη. Πολλοί συνέλληνες παίρνουν τα μέσα τους είτε ξέρουν το λόγο είτε όχι. Με κατάλληλη καμπάνια και τη μεσολάβηση προσωπικοτήτων θα μπορούσε να κηρυχθεί η νίκη και να αποστρατευτούν οι δολοφόνοι και κάποιον συμβιβασμό.

Ωστόσο, σχετικά με τους μακροπρόθεσμους στόχους, παρ' όλα όσα έχουν γραφεί για την οργάνωση γενικά, υπάρχει μεγάλη ασάφεια. Χωρίς κανένα απολύτως στοιχείο, με γνώμονα μόνο την προβληματική γύρω από τους οργανισμούς –έμβιους ή κινωπικούς, αδιάφορο– προτείνω την πρόθεση εργασίας ότι ο μακροπρόθεσμος στόχος της «17 Νοέμβρη» είναι η απλή επιβίωσή της, εις το διηνεκές, όπως μπορεί να φραστεί τούτο στην Ελλάδα, της οποίας η ίδια η επιβίωση μακροπρόθεσμα είναι αμυβητήσιμη ούτως ή άλλως.⁷

Η απλή επιβίωση, ως μακροπρόθεσμος στόχος, οδηγεί στη σκέψη ότι οι δραστηριότητες της οργάνωσης θα προσαρμοστούν, ή κι έχουν ήδη προσαρμοστεί κατάλληλα. Συνεχίζοντας το ανάλογο των οργανισμών, προτείνω ότι οι κινήσεις της πλέον δεν θα είναι –ή δεν είναι– μαξιμαλιστικές αλλά θα έπονται από την αρχή εξοικονόμησης έργειας, ήτοι δολοφονικές απόπειρες εις απολύτως ελάχιστο για τη συντήρηση του οργανισμού. Η βαλλιστική και η τεχνολογία –όπως έχω ισχυριστεί και άλλοτε– ενισχύει την ιδέα αυτή γιατί η εγκυρότητα των δραστηριοτήτων μπορεί να συντηρείται με

ασφαλή ταύτιση ακόμα και ενός βλήματος.

Από την άλλη πλευρά είναι σαφές πλέον ότι οι προκηρύξεις έχουν χάσει την αξία τους.⁸ Η δολοφονία είναι τόσο δραματική πράξη που ακόμα και μονολεκτική να ήταν η προκήρυξη θα είχε κάποιον ιδεολογικό αντίκτυπο. Καμία προκήρυξη βεβαίως δεν έκανε πάταγο, αλλά η τελευταία θα μπορούσε ανέτως να έχει δημοσιευτεί σε οποιοδήποτε φύλλο, από της άκρας δεξιάς έως και της κοινοβουλευτικής αριστεράς. Ειδικά για τα ναυπηγεία, αλλά και για κάθε προβληματική και κάθε προμήθεια, υποστηρίζω ότι αν υπήρχε διαφάνεια τόσο από την κυβέρνηση όσο και από τις επιχειρήσεις, τότε μέσω της επαρκούς οικονομικής αρθρογραφίας θα είχαμε σαφή γνώση και δεν αποκλείεται η κάθε προκήρυξη να έπεφτε εντελώς στο κενό με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Το προβληματικό, το κενοφανές, το προς μελέτην, είναι το δέος των Μέσων από τα επιφαινόμενα της δολοφονίας. Η κάλυψη του Τύπου επέμενε σχεδόν θαυμαστικά στο ασύλληπτον των δραστών, στην άνεση των κινήσεων κατά τη δολοφονία και στην ψυχραιμία κατά τη διαφυγή. Ακόμα και η κατά τεκμήριο σοβαρή *Καθημερινή* χρησιμοποιεί εκφράσεις σε τίτλους και υπότιτλους, όπως «με απόλυτη ψυχραιμία οι τρεις τρομοκράτες εκτέλεσαν ...» ή «εκτέλεση δίπλα σε αστυνομικό τμήμα» ή ακόμα και «ήρεμοι, λες και πήγαιναν περίπατο». Ακόμα και αν είναι αποσπάσματα μαρτυριών, βοηθούν τον ναρκισσισμό δολοφόνων.

Τι μέλλει γενέσθαι; Θα παραπαίουμε, θρηνώντας θύματα, φίλους και συμπολίτες μας, οι έρευνες θα λιμνάζουν και η Κυβέρνηση και ο πολιτικός κόσμος θα εκφράζουν τον αποτροπιασμό τους. Για χρόνια πολλά ακόμα. Εκτός αν... Εκτός αν κάποιος θελήσουν να βάλουν τάξη στο μπάχαλο που λέγεται δημόσια ζωή συνολικά, παραγνωρίζοντας το προσωπικό και το πολιτικό κόστος.⁹ Έστω και αν είναι ή γίνουν οι πρωταρχικοί στόχοι του συστήματος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Υποθέτω παραπλήσιο στόχο έχει και η καθαρευουσιάνικη εκδοχή του ονόματος που χρησιμοποιώ ήδη από το ευρετήριο του βιβλίου μου *«Η Άλλη Ανάπτυξη»* εκδ. Παπαζήση, 1994. Απόρριψη διά της παρωνυμίας. Όταν χρησιμοποιείται το όνομα όπως το θέλουν εκείνοι, τότε νομιμοποιούνται. Ο Γ.Π. Τζαννετάκος, γενικώς πολύ προσεκτικός με τη γλώσσα προχωρεί ακόμα περισσότερο σε μάλλον συνειδητή λιπογραφία. Στη *«Σημειολογία της τρομοκρατίας»* (Ελευθεροτυπία 31/5/97) δεν

αναφέρει διόλου όνομα.

- 2 Δυστυχώς δεν έχω πρόχειρη τη βιβλιογραφία, αλλά θυμάμαι ότι απαντούν όταν προκληθούν, τουλάχιστον απάντησαν σε επικρίσεις του Βότση και πιθανώς του Πάμπλο.
- 3 Της ελληνικής εργατικής τάξης. Η χούντα, οι Αμερικανοί και οι Τούρκοι διευρύνουν την κατηγορία, ελαφρώς ανιστόρητα. Όταν όμως πρόκειται περί δολοφονιών η ομοιογένεια είναι δευτερεύων παράγων.
- 4 Η βιομηχανία στην Ελλάδα είναι κεραμίδα ξεκάρφωτα. Ισχυρίζομαι ότι το κοινωνικο-οικονομικό τίμημα της μεταπολεμικής βιομηχανικής ανάπτυξης ήταν δυσανάλογο σε σχέση με τα οφέλη (βλ. και *«Η Άλλη Ανάπτυξη»* ό.π.). Θα ήθελα να δω κάποτε μια ενδελεχή μελέτη για τη συνεισφορά της βιομηχανίας στην ανάπτυξη του τόπου. Πέραν αυτού, μέσα στην κοσμογονία των επομένων δεκαετιών, ο τομέας θα υποχωρήσει δραστικά ούτως ή άλλως ακόμα και από τις χώρες όπου λειτουργεί με παραγωγικότητα.
- 5 Βεβαίως, αν συνυπολογίσουμε εκκρηκτικούς μηχανισμούς, αυτοκίνητα, μπουτόν εκκίνησης, μουστάκια, μπαζούκας, η “λοιπή υποδομή” φτάνει στο επίπεδο εκδρομής αθηναίων κυνηγών.
- 6 Προχείρως αναφέρεται ότι στα σαλόνια το θέμα της εξεύρεσης των καταλλήλων σεκουριτάδων έχει ξεπεράσει σε δημοτικότητα το θέμα της μετάκλησης φιλιππινέζων οικιακών βοηθών. Όπως προσφυώς παρατήρησε κάποιος ερευνητής το κύρος του μεγαλοπαράγοντος κρίνεται και από το αν η σκοπιά έξω από τη βίλλα του είναι ξύλινη ή εκ μετόν αρμέ, ενός υλικού που παραπέμπει στη διαρκή αξία του φυλασσομένου. Παρεμπιπτόντως, μνημονεύεται η διόγκωση των υπηρεσιών παροχής προστασίας ως μία σαφής επίπτωση των δραστηριοτήτων της «17 Νοέμβρη». Δηλαδή πέραν της εργατικής τάξης η οργάνωση δουλεύει, υποθέτω αθέλητα, και για τους ιδιωτικούς ασφαλίτες.
- 7 Προσοχή! με το ανάλογο των οργανισμών δεν εξαγνίζω την οργάνωση. Είναι προφανές ότι και εγκληματικοί οργανισμοί μπορούν να έχουν στόχους. Το ανάλογο μάλιστα μπορεί να προχωρήσει σε ιούς και αντιγραφές DNA κ.λπ., για να προσβάλλονται τα κοινωνικά κύτταρα εκ των έσω.
- 8 Άλλωστε η ίδια η «17 Νοέμβρη» ομολογεί ότι αδιαφόρησε στην περίπτωση της ρουκέτας στην πρεσβεία των ΗΠΑ. Ευτυχώς ήταν η αστυνομία για μήνες στο σημείο εκτόξευσης ως τιμητική φρουρά.
- 9 Δεν εννοώ να πάρουν τα βουνά και τις μισγάγγειες για να βρουν την «17 Νοέμβρη» ως άλλοι Παπαθεμελίδες. Ας αρχίσουν από τα απλά, την τήρηση των νόμων, τον πόλεμο εναντίον των καταχρήσεων και των δυσλειτουργιών.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Επρεπε να περάσουν πολλά χρόνια προληπτικής λογοκρισίας και να μπούμε στον αστερισμό της ελεύθερης ραδιοφωνίας για ν' ακουστεί και πάλι στους κυπριακούς αιθέρες το «επικίνδυνο» εκείνο άσμα του Βίρβου «Η Κύπρος είναι Ελληνική, κι όλη η Ελλάδα την πονεί», κάπως έτσι θέλει να το λέει η βαριά λαϊκή φωνή του Καζαντζίδη, και στο άκουσμά της ξύπνησαν τα ατροφήσαντα οιδιπόδεια στις καρδιές παλαίμαχων ενωτικών καλοφαγάδων στις ταβέρνες της Λευκωσίας, ενώ οι αποστασιοποιημένοι νεότεροι πήραν μια γεύση της συναισθηματικής φόρτισης που κάποτε καθόρισε τη συμπεριφορά των πατεράδων τους.

Εκτοτε πέρασαν από την Κύπρο χιλιάδες ελλαδίτες τραγουδιστές, στιχουργοί, οργανοπαίκτες, τραγουδοποιοί και συνθέτες, με αποκορύφωμα τη διαρκή μουσική παρουσία του Γιώργου Νταλάρα, που τείνει ν' αναδειχθεί στον κατεξοχήν εκφραστή της κυπριακής ψυχής, με εκείνο το εύστοχο μείγμα παραμυθίας και αγωνιστικότητας, με ανάμεικτα τα στοιχεία της πολεμικής αρετής και της ειρηνιστικής μεγαλοθυμίας. Εύστοχος ακόμα, και ως εκ τούτου γενικώς αποδεκτός, γιατί εκφράζει τις τρέχουσες αντιφάσεις και αντικατοπτρίζει τα διλήμματα στον πιο εξωτερικευμένο πολιτικό βίο των Κυπρίων.

Πιο ευθύς και απόλυτος ο Διονύσης Σαββόπουλος παρεμβαίνει μουσικά στα πολιτικά δρώμενα, με τον ολικό τρόπο που του επιτρέπει η ιδιότητα του τραγουδοποιού, η σύζευξη δηλαδή του ακραίως δεσμευμένου πολιτικού του λόγου με την οικεία εκείνη φωνή, που σε ανύποπτους χρόνους γαλούχησε τα πιο τρυφερά όνειρα πολλών Κυπρίων. Εξ ου και η καχυποψία που περιβάλλει την παρέμβασή του και περιορίζει την εμβέλειά του, αφού η ίδια τραχιά φωνή που κάποτε συνομιλούσε εκ μέρους μας με τη μυθική «Συννεφούλα», ή υπαινισσόταν ένα αριστερό όραμα, έρχεται σήμερα να σιγοντάρει το λόγο του Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου και να εμψυχώσει το λεγόμενο απορριπτικό μέτωπο.

Πιο τρυφερή και πέραν πάσης υποψίας φαίνεται να είναι η Χάρις Αλεξίου που μας έδωσε πρόσφατα το ειλικρινέστερο, γιατί και θηλυκά πηγαίο νανούρισμα για την ορφανεμένη κορούλα του Τάσου Ισαάκ, καθώς και μια σειρά άλλων άδολων μουσικών που, ορθώς, βλέπουν την Κύπρο σαν ένα ακόμα ελληνικό τόπο που έχει ανάγκη ελληνοπρεπούς ψυχαγωγίας, έχει λεφτά να την πληρώσει, τη βρίσκει μαζί τους, λέει δυο καλά λόγια από τηλεοράσεως ή ραδιοφώνου, πόσο αγαπά δηλαδή την Κύπρο, πόσο υπέροχο ήταν το κοινό της κι ο αγώνας του στην πίστα, ίσως και στα οδοφράγματα, μπαίνει στο αεροπλάνο, πετάει, πετάει, κι ούτε γάτα ούτε ζημιά.

Τώρα με τον Σάκη Ρουβά τα πράγματα περιπλέκονται, κι ευτυχώς που περιπλέκθηκαν τώρα κι όχι αργότερα με τον Μίκη Θεοδωράκη, αν δεν αρρώσταινε ο δόλιος κι ερχόταν τον Ιούνιο, όπως ήταν προγραμματισμένο, για να τραγουδήσει με τον Τούρκο Λιβανελί στο κλειστό από το '74 αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Εδώ, όντως, τα πράγματα περιπλέκονται γιατί υπεισέρχεται ο παράγων Ηνωμένα Έθνη, ως συνδιοργανωτής και προστάτης, και κατ' επέκταση η πολιτική των Αμερικανών στην Κύπρο. Είναι γεγονός πως εδώ και μερικά χρόνια οι Αμερικανοί με φορτικό τρόπο προάγουν στην Κύπρο μια πολιτιστική πολιτική επαναπροσέγγισης των δύο κοινοτήτων, που εμφανώς προτρέπει επικίνδυνα των πραγματικών αλλαγών και προπάντων του λαϊκού αισθήματος. Εξ ου και η σφοδρότητα των αντιδράσεων στην επαναπροσεγγιστική συναυλία των Ρουβά-Κουτ. Ν' αναφέρουμε παρεμπιπτόντως πως, εκτός από τα γνωστά σεμινάρια με τα οποία προσπαθούν να μυήσουν στελέχη της κυπριακής κοινωνίας στις επιφανειακές τους μπιχεβιαριστικές μεθόδους επίλυσης διαφορών, οι Αμερικανοί έχουν κατ' επανάληψη συνδιοργανώσει επαναπροσεγγιστικές εικαστικές εκδηλώσεις. Αντιδράσεις βέβαια υπήρξαν και υπάρχουν, στον κυπριακό Τύπο και από τηλεοράσεως σε μαραθώνιες αντιπαραθέσεις, σ' όλα τα επίπεδα, χωρίς όμως να πάρουν διαστάσεις εμφύλιας σύγκρουσης στους δρόμους της Λευκωσίας, όπως συνέβη το βράδυ της εν λόγω συναυλίας. Είναι φανερό πως η μουσική είναι η πρωτόκλητος μορφή τέχνης για τέτοιες υποθέσεις κι έχει να παίξει τον κύριο ρόλο στην όποια επαναπροσεγγιστική συνέχεια του κυπριακού δράματος. Κι όταν ο κυβερνητικός εκπρόσωπος στη Λευκωσία, μιμούμενος το ύφος και το ήθος εκείνης της πολιτικής των ίσων αποστάσεων των Αγγλοαμερικανών, που τόσο κατά τα άλλα μας ταλανίζει, δήλωνε την επομένη με περίεργη φραστική ουδετερότητα, πως και οι δύο παρατάξεις πέρασαν εξίσου καλά το μήνυμά τους, δύο πιθανά τινά εξέφραζε. Είτε την αμηχανία του, είτε το εξής μακάβριο: το κατά παραγγελίαν μουσικό pilot-project έληξε, οι μετρήσεις έγιναν, μπορείτε τώρα να επιστρέψετε στις οθόνες σας.

ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΟΥΜΙΔΗΣ

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Ακούστε:** Τη συναυλία του Αργύρη Μπακιρτζή και των Χειμερινών Κολυμβητών, στο Γκάζι, απόψε στις 11. Η μπάσα φωνή του τραγουδιστή και

οι ιδιότυπες μουσικές του συγκροτήματος που επιμένει, στις εκδηλώσεις των καβαλιωτών καλλιτεχνών που κατέβηκαν στην Αθήνα. Από το Πάρκο στη Μυροβόλο και, κατευθείαν, καλοκαιρινή βραδιά, στο Γκάζι της οδού Πειραιώς...

• **Διαβάστε I:** Το βιβλίο του Σιμό (συγγραφέας με ψευδώνυμο ή κάποιος άραβας μετανάστης με ψευδώνυμο;) *Τι λέει η Λιλά*, (εκδ. Ωκεανίδα). Μέσα από μια «στραπαταρισμένη αργκό, ωστόσο, τα πράγματα λέγονται με τ' όνομά τους: τρυφερά και βίαια – μεταφέροντας στη λογοτεχνία το ύφος της ταινίας Μίσος του Ματιέ Κασσώβιτς. Η μετάφραση στα ελληνικά (καρολίν Νικολά και Μαρία Γιαννακάκη) μεταφέρει εύστοχα, και χωρίς συμπλέγματα, το ιδιότυπο κλίμα του βιβλίου. Έκπληξη...

• **Διαβάστε II:** Το βιβλίο του Ερνέστο Λακλάου, *Για την επανάσταση της εποχής μας*, με εισαγωγή, επιμέλεια και μετάφραση του Γιάννη Σταυρακάκη (εκδ. νήσος). Η αποδόμηση, ο μεταστρουκτουραλισμός και η ψυχανάλυση κατά Φρόυντ και Λακάν, αλλά και η πολιτική φιλοσοφία και η πολιτική ανάλυση είναι τα θεωρητικά εργαλεία με τα οποία καταπιάνεται ο αργεντινός θεωρητικός που, από το 1973, διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Έσσεξ της Αγγλίας – και το πέρασμά του από την Ελλάδα, τις προηγούμενες ημέρες, δεν πέρασε απαρατήρητο.

• **Δείτε:** Τη Λολίτα του Στάνλεϊ Κιούμπρικ, από το ομώνυμο βιβλίο του Βλαντιμίρ Ναμπόκωφ, όπου την πετύχετε σε θερινό κινηματογράφο. Ο μύθος του απόλυτου έρωτα πέρα από ηλικίες, με τον απόλυτο τρόπο του σημαντικότερου ίσως επιζώντος κινηματογραφιστή των καιρών μας. Ο Τζαίμς Μέισον στη δίνη του ερωτικού πάθους...

• **Ακούστε:** Τον Δημήτρη Πουλικάκο, τον Ζωρζ Πιλαλί, τον Τζίμη Πανούση, τους Αέρα Πατέρα και άλλα σχήματα της εγχώριας σκηνής, στη συναυλία αλληλεγγύης στον Γιώργο Μπαλάφα, απόψε, στο αίθριο του Πολυτεχνείου. Διορθωτά, προσοχή: στον Γιώργο Μπαλάφα, όχι στον Γιώργο Νταλάρα!

ΡΓΑ ΣΚΑΛΚΩΤΑ ΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ

ΙΟΥΣΕ ΤΟ ΒΡΑΔΥ στο Μέγαρο Μουσικής του Μάλμπε της Σουηδίας πραγματοποιείται ένα γεγονός εξαιρετικής σημασίας για την ελληνική μουσική. Για πρώτη φορά μια μεγάλη και διακεκριμένη ευρωπαϊκή ορχήστρα, η Συμφωνική Ορχήστρα του Μάλμπε, αφιερώνει μια ολόκληρη συναυλία στο έργο του μεγάλου Έλληνα συνθέτη Νίκου Σκαλκώτα. Η συναυλία έχει εορταστικό χαρακτήρα, είναι η τελευταία της συναυλιακής περιόδου 1996-97, πραγματοποιείται ειδικά την ημέρα της Εθνικής Εορτής της Σουηδίας και επίσης προσφέρεται από την ορχήστρα για τους συνδρομητές της. Επιπλέον, η συναυλία συνδυάζεται με επακόλουθη δισκογράφιση (για πρώτη φορά) των έργων αυτών του Σκαλκώτα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ουδέποτε ως τώρα κάποια ελληνική ή ξένη ορχήστρα έχει αφιερώσει αποκλειστική συναυλία στον Σκαλκώτα και αυτό δείχνει τη σημασία που αποδίδεται στο έργο του συνθέτη, οποίος τοποθετείται μεταξύ των κορυφαίων μορφών της μουσικής του 20ού αιώνα.

Για τη συναυλία και την ηχογράφιση, η ορχήστρα έχει μετακαλέσει δύο διακεκριμένους Έλληνες μουσικούς: ο **Γιώργος Δερτζής** είναι ο σολίστ στο απαιτητικότερο *Κονσέρτο για βιολί και ορχήστρα* του Σκαλκώτα και ο μαέστρος **Νίκος Χριστοφύλου** διευθύνει την ορχήστρα.

Θα ακουστούν οι *Ελληνικοί Χοροί για έγχορδα*, το *Κονσέρτο για βιολί και ορχήστρα* και το *Largo Sinfonico*.

ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ ΔΡΟΜΟΥ

ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ από φωτογραφίες στιγμιότυπων σε δρόμους ευρωπαϊκών πόλεων κυκλοφόρησε από το Φωτοχώρο, στη Μικρή Σειρά που εδώ και λίγο διάστημα έχει καθιερώσει. Πρόκειται για φωτογραφίες της **Γκλόρυ Ροζάκη**, συγκεντρωμένες σε ένα βιβλίο με τον τίτλο Πορτραίτα δρόμου - ένα απ' αυτά είναι η φωτογραφία που παρουσιάζουμε.

Ανθρωποκεντρική η ματιά της φωτογράφου, συλλαμβάνει τα πρόσωπα και τα σώματα στις καθημερινές τους ενασχολήσεις, στους περιπάτους, στις διαδρομές μέσα από δρόμους κι από πλατείες. Δουλεύει με το κοντράστ και τις αντιθέσεις στο ασπρόμαυρο και το έργο της αποτελεί ένα διεισδυτικό σχόλιο στην καθημερινότητα του δυτικού ανθρώπου.

Ιδιαίτερη προσοχή δίνει η φωτογράφος στην έκφραση. Δεν στήνει τα πρόσωπα και τα θέματα, συλλαμβάνει τους ανθρώπους εν κινήσει, στους φυσικούς χώρους της κοινωνικής ζωής. Την επιμέλεια της έκδοσης, και ολόκληρης της σειράς του Φωτογραφικού Κύκλου, έχει ο Πλάτων Ριβέλλης. Ο Φωτογραφικός Κύκλος ιδρύθηκε το 1988 με πρωτοβουλία του Ριβέλλη και αποτελείται από μέλη που αγαπούν τη φωτογραφία, είτε αυτή είναι η επαγγελματική τους ενασχόληση είτε όχι. Πάντως, για τα μέλη του Κύκλου, η φωτογραφία, πρωτίστως, είναι αισθητική συγκίνηση.

ΑΝΑΒΙΩΝΟΥΝ ΟΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΝΕΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ

ΙΚΟΣΙ ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ μετά την πρώτη «Συνάντηση νέων δημιουργών», θεσμού που καθιέρωσε ο **Ασαντούρ Μπαχαριάν**, η Σχολή Βακαλό παίρνει την πρωτοβουλία να συνεχίσει το θεσμό με την διαπίστηση στα οράματα και τους στόχους του ιδρυτή του, ξεκινώντας ένα δεύτερο κύκλο συναντήσεων που τις αφιερώνει στη μνήμη του.

Οι «Συναντήσεις νέων δημιουργών» ξεκίνησαν από μια πρωτοποριακή ιδέα του Ασαντούρ Μπαχαριάν και του Καλλιτεχνικού Ινστιτούτου Κέντρου Ώρα που διηύθυνε. Διοργανώθηκαν για πρώτη φορά το 1975, ένα χρόνο μετά τη μεταπολίτευση, με στόχο να δοθεί η δυνατότητα στις νέες δυνάμεις του πολιτισμού και στους δημιουργούς που κάνουν τα πρώτα τους βήματα, να δείξουν στο ευρύτερο κοινό το μέχρι τότε έργο τους, να επικοινωνήσουν μαζί του, να υποστηρίξουν τις απόψεις τους, αλλά και να

δουν τις αντιδράσεις του. Να έχουν δηλαδή μια ευκαιρία δημοσιοποίησης της δουλειάς τους. Η αρχική αυτή ιδέα έγινε γρήγορα θεσμός που κράτησε δεκαεπτά χρόνια, από το 1975 μέχρι το 1992.

Στις μέρες μας, η Σχολή Βακαλό προκηρύσσει διαγωνισμό νέων δημιουργών στους τομείς: 1) Εικαστικά (Ζωγραφική, Γλυπτική, Χαρακτική) 2) Λογοτεχνία (Πεζογραφία, Ποίηση) 3) Κινηματογράφος 4) Φωτογραφία 5) Κόμικς.

Οι υποψήφιοι πρέπει να είναι πρωτοεμφανιζόμενοι, να έχουν ηλικία μέχρι 35 ετών και να μην έχουν παρουσιάσει τα έργα που θα υποβάλουν άλλη φορά - εκτός από τον κινηματογράφο. Πληροφορίες και υποψηφιότητες, ως τις 25 Σεπτεμβρίου, στη Γραμματεία της Σχολής Βακαλό (Λάμπρου Κατσώνη 26, 11471 Αθήνα, τηλ. 6456035, 6442514, 6457561, FAX: 6444840).

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΠΙΕΝΝΑΛΕ ΝΕΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ προκηρύσσει διαγωνισμό επιλογής για τη 2η Μπιεννάλε Νέων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων που πρόκειται να γίνει το Μάρτιο του 1998. Στο διαγωνισμό επιλογής θα γίνουν δεκτές συμμετοχές κτισμένων έργων αλλά και μη υλοποιημένων προτάσεων, ενώ δεν επιτρέπεται η συμμετοχή σε σπουδαστικές εργασίες.

Στην Μπιεννάλε θα συμμετάσχουν έργα και μελέτες αρχιτεκτόνων ηλικίας έως και 45 ετών. Η επιλογή των προτάσεων που θα εκτεθούν θα γίνει από πενταμελή επιτροπή, αποτελούμενη από τους αρχιτέκτονες Νίκο Θεοδοσίου, Καλλιόπη Κοντόζογλου, Αγνή Κουβελά, Χρήστο Παπούλια και Ντίνο Σπυριδωνίδη. Την οργάνωση και την επιμέλεια των εκδηλώσεων έχει αναλάβει ο αρχιτέκτων Πάνος Δραγώνας.

Το θέμα του διαγωνισμού συμπυκνώνεται στη ρήση του Rem Koolhaas: «Σήμερα περισσότερο από ποτέ η πόλη είναι ό,τι πολυτιμότερο έχουμε». Ζητείται υλικό το οποίο να συνθέτει μια βάση προσδιορισμού της στάσης της ελληνικής αρχιτεκτονικής απέναντι στο φαινόμενο της πόλης, της μεγαλούπολης, της μητρόπολης. Ζητείται από τους αρχιτέκτονες να καταθέσουν την άποψή τους για το ρόλο της αρχιτεκτονικής μπρο-

στά σε μια κατάσταση που τείνει να γίνει ανεξέλεγκτη,

Οι υποβολές συμμετοχών μπορούν να γίνουν ως τις 25.7 στα γραφεία του Ινστιτούτου, Κλεομένους 5 και Λουκιανού, 106 75, Αθήνα. Η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων θα γίνει στις 22.9, ενώ η υποβολή του υλικού από τους επιλεγέντες θα γίνει τον επόμενο Οκτώβριο. Για πρόσθετες πληροφορίες, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν επικοινωνήσουν στο τηλέφωνο 7259410.

• **Υποτροφία του National Trust of Greece για μεταπτυχιακές σπουδές αρχιτέκτονα ή πολιτικού μηχανικού.**

Η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς αναγγέλλει ότι το *National*

Trust of Greece προκηρύσσει, για εικοστή φορά, μία υποτροφία για μεταπτυχιακές σπουδές διαρκείας ενός έτους για το ακαδημαϊκό έτος 1997-98, στο Institute of Advanced Architectural Studies του Πανεπιστημίου του Γιορκ (Αγγλία), σε θέματα συντήρησης μνημείων.

Δεκτοί για τη θέση είναι Έλληνες, Ελληνοκύπριοι και ελληνικής καταγωγής αρχιτέκτονες ή πολιτικοί μηχανικοί, που πρέπει να γνωρίζουν καλά την αγγλική γλώσσα.

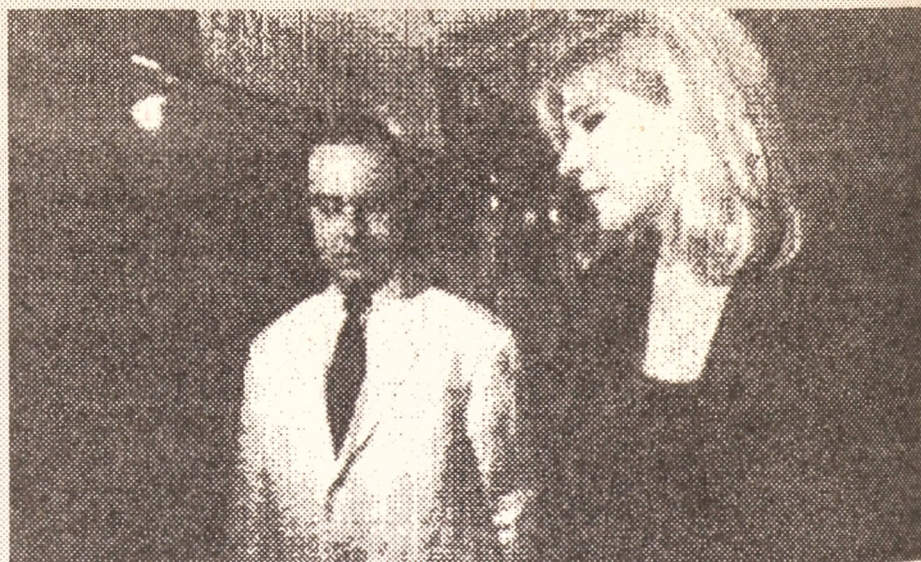
Οι αιτήσεις πρέπει να υποβληθούν ιδιοχείρως στο γραφείο της Ελληνικής Εταιρείας (Τριπόδων 28, Πλάκα) ή να σταλούν ταχυδρομικώς, το αργότερο ως τις 24.6. Για περισσότερες πληροφορίες, τηλ. 3225245 και 3226693.

BOMBIDIA ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

• Το περιστατικό που θα σας αφηγηθώ δεν είναι ανέκδοτο. Συνέβη στις 30 Μαΐου, στην τελετή των εγκαινίων έκθεσης της Πινακοθήκης ΑΓΕΤ-Ηρακλής, στη Θεσσαλονίκη. Στο βήμα, ο ΥΠΠΟ Εύαγγελος Βενιζέλος. Λέει τον δεκάρικό του και, στη συνέχεια, πρέπει να αναγγείλει τον βασικό ομιλητή, τον επιμελητή της Εθνικής Πινακοθήκης Μάνο Στεφανίδη και υπεύθυνο της έκθεσης.
— Παρακαλώ να είσθε σύντομος, λέει ο υπουργός.
— Θα είμαι σύντομος. Σύντομότερος από σας και, ελπίζω, και ουσιαστικότερος!

• Συνεχώς ανακοινώνεται η ολοκλήρωση νέων ελληνικών κινηματογραφικών ταινιών. Και ενώ χθες προβλήθηκε σε αβάν πρεμιέρ το Βαλκανιζατέρ του Σωτήρη Γκορίτσα, ανακοινώθηκε η ολοκλήρωση δύο ακόμα ταινιών: του Δημήτρη Αθανίτη και της Μυρτώ Παράσχη.

• Η ταινία του Αθανίτη έχει τίτλο Καμιά συμπάθεια για το διάβολο — και στα συν της είναι μια ωραία γυναικεία παρουσία, η Λένα Κιτσοπούλου. Έχει ειδικότητα ο σκηνοθέτης στις ωραίες γυναικείες παρουσίες. Θυμάστε τη Ζαχαρένια Αθητάκη στο Αντίο

Ποια είναι η φέρελπισ συγγραφέας ηλái στον πασίγνωστο βιβλικοδότη κ. Β. Χατζηιακώβου;

Βερολίνο;

• Η Μυρτώ Παράσχη, πάλι, ολοκλήρωσε ένα ντοκυμανταίρ με θέμα τον χριστιανικό αναχωρητισμό στις ερήμους, με τίτλο Η επανάσταση της σιωπής.

• Χαιρετίζουμε την παρουσία και

της Μιμής Παπανδρέου στην έκθεση βιβλίου στο Ζάππειο. Χαλάλι και τα 50 εκατ. προκαταβολή που εισέπραξε για να προπωλήσει τα δικαιώματα.

• Αμ, πώς;

Μανωλάκης ο βομβιστής

Τα Άγρια & τα Ήμερα

του Παναγιώτη Ιωαννίδη

Πρωτοάκουσα τραγούδι των **Στέρεο Νόβα** νύχτα –χωρίς να τους ξέρω– σ' ένα υπαίθριο μπαρ, σκαρφαλωμένο στο βράχο, πάνω από τη θάλασσα. Ξεφύτρωσε ανάμεσα σε τανγκό του Πιατσόλα, αφρικανική ποπ, και μπλουζ-ροκ μπαλάντες του '60. Κι έδενε θαυμάσια με όλα αυτά, παρόλο που διέφερε τόσο. Ηχούσε παράξενο και οικείο, και κορυφωνόταν επιβλητικό. «Γιατί είναι Σάββατο βράδυ, Σάββατο βράδυ, Σάββατο βράδυ». Και ήταν παραμονή Πεντηκοστής.

Και άλλες φορές μου 'χει τύχει να εντυπωσιαστώ από μια νυχτερινή ακρόαση αγνώστων στοιχείων – κι ύστερα, με το φως της ημέρας, το πέρασμα του χρόνου, τη φθορά της επανάληψης, να απογοητευτώ. Με τους **Στέρεο Νόβα**, όχι τέσσερα χρόνια τώρα. Βέβαια, σε κάποια σημεία των δίσκων ή των συναυλιών τους, όταν πυκνώνει και περισσεύει το «μπιτ», ενώ λιγοστεύει η ποίηση και η μουσική ευρηματικότητα, μπορούν να γίνουν εξουθενωτικοί. (Και είναι στοιχειώδης σεβασμός στους θεατές, ανεξαρτήτως των επιθυμητών φωτιστικών εφέ, να μην τους τυφλώνεις με προβολείς). Δεν είναι ο «θόρυβος» που με ενοχλεί: στη συναυλία τους στη *Σφεντόνα*, τα περίφημα *Προάστια* αποδόθηκαν γυμνωμένα από «μελωδία», πάνω από ολοένα πιο επιθετικούς ήχους – με εκπληκτικό αποτέλεσμα, έντονα δραματικό. Ούτε η χορευτική μορφή (κάθε άλλο!). Απλώς, συνήθως, παντρεύουν με τόση επιτυχία έναν αισθηματικά ανυπόκριτο και κοινωνικά φλογερό λυρισμό, με μια σύγχρονη ευαισθησία (και ειδικά αυτή που, όσο ταλαιπωρείται από την πνιγερή πόλη, άλλο τόσο θρέφεται και μαζεύεται από τη ζεστή της σκόνη), που η «πτώση» από το δικό τους μέτρο είναι πιο εμφανής, όποτε συμβαίνει.

Μέχρι σήμερα, η μουσική τους κρατά για μένα δύο, τουλάχιστον, γοητευτικά αινίγματα. Πώς καταφέρνει να οικειοποιείται τους πιο ετερόκλητους χώρους: από το βιομηχανικό Γκάζι ως τον εξοχικό Πύργο της Πλακεντίας και την «κουλτουριάρα» *Σφεντόνα*... Και πώς, παρά το «ξενικόν» του ήχου τους, μου δίνουν πάντα την αίσθηση της πιο σύγχρονα ελληνικής μουσικής. Δεν είναι, βέβαια, τα πιθανά ίχνη τοιφτετελιού στη *Ματίνα* ή τα *Άδεια χέρια*, ή το «βυζαντινό» τσέλο που άνοιξε την τελευταία συναυλία τους, ούτε μόνο οι ακριβοί στίχοι του **Κωνσταντίνου Β.** Ίσως να είναι η δεδηλωμένη αγάπη τους για το λαϊκό τραγούδι, όσο και για το «νέο κύμα», που, επειδή είναι βαθιά και δεν μοστράρεται, ποτίζει απλώς υπόγεια ό,τι κάνουν. Εξάλλου, ποτέ η «ελληνικότητα» δεν μπόρεσε να μετρηθεί με τις αναλογίες «παραδοσιακού» και «ξενόφερτου». Η ελληνικότητα του **Σεφέρη** έχει αφομοιώσει (άρα προαπαιτεί) τον **Βαλερύ** και τον **Έλιοτ**· αυτή του **Χατζιδάκι**, τον **Βιβάλντι** και τον **Ρότα**, τον **Προκόφιεφ** και τον **Μάλερ**. Και μήπως τα αγγλόφωνα *Reflections* δεν είναι πιο ελληνικά από τους ελληνόφωνους *Αντικατοπτρισμούς*;

Έτσι, αμφίβολο αποτέλεσμα κατόρθωσαν δύο νέοι τραγουδιστές που αναμετρήθηκαν πρόσφατα, σε «λαϊκό πάλκο» εντός «πολιτισμένου» μαγαζιού, με παλιές επιτυχίες. Δεν ξέρω αν η ατμόσφαιρα του «ελληνικάδικου» έχει διαβρώσει και τις ζωντανές εμφανίσεις. Πάντως, το λαϊκό τραγούδι, ακόμα και το πιο «αλέγρο», δεν ανέχεται ούτε την «παρεϊλα», ούτε την «ανετίλα». Η τραγουδίστρια, που κάπνιζε επί σκηνής, χαριεντιζόταν άνευ λόγου με τους μουσικούς, και σχολίαζε με τον συνάδελφό της, ενώ εκείνοι σόλαραν. Κατά τα άλλα εξέθεσε την ακατάλληλη φωνή της, φορτωμένη με έξτρα δόση σεβντά. Ο τραγουδιστής, από τις πιο ενδιαφέρουσες παρουσίες σήμερα, χάρη στη σεμνότητά του μόλις διεσώθη από το μακελειό. Και μόνο όταν ο μουσικός που καθόταν δίπλα του άνοιγε το στόμα του για να πει ένα-δυο τραγούδια (φυσικά, όχι από τα καλύτερα του προγράμματος), ξαναθυμόμασταν πώς είναι το σωστό λαϊκό: ίσιο, μετρημένο, ξετυλίγεται μόνο του. Με απόλαυση, χωρίς χαριτωμενίες. Με δαγκωμένο πόνο, χωρίς ξελιγωμάρες.

Ίσως εντέλει το ελληνικό τραγούδι να ζει καλύτερα μέσα από τους ανθρώπους (είτε αυτοί είναι οι «μοντέρνοι» **Στέρεο Νόβα** είτε ένας μουσικός χρόνια στο κουρμπέτι, που δεν παρίστανει τον «ερμηνευτή») που το αγαπούν απλώς και δεν προσπαθούν να το «αναβιώσουν».

«ΗΧΟΙ ΔΥΟ
ΔΡΟΜΩΝ»

«Τα βιβλία είναι βιώματα»

ΜΙΑ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΛΕΞΗ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟ

της Όλγας Σελλά

Δεν επρόκειτο για Μεγάλη πομπή, ούτε καν για παρακολούθηση Βραδιάς μπαλέτου. Πολύ περισσότερο δεν επρόκειτο για μεγάλες διαδρομές, τοπικές και χρονικές, στην Ευρώπη, την Κέρκυρα ή την Ήπειρο, του τέλους του 17ου αιώνα. Στο σπίτι του στην Κηφισιά συναντήσαμε τον Αλέξη Πανσέληνο, και μιλήσαμε πολλή ώρα και για πολλά με αφορμή το τελευταίο του μυθιστόρημα, Ζαΐδα ή Η καμήλα στα χιόνια, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Καστανιώτης. Με αφορμή λοιπόν το βιβλίο και ό,τι αυτό πραγματεύεται θελήσαμε να μάθουμε από τον Αλέξη Πανσέληνο τις απόψεις του για την τέχνη, την κριτική και τους κριτικούς, την Αθήνα, τον έρωτα, το ιστορικό μυθιστόρημα...

• Η Ζαΐδα είναι ένα ιστορικό μυθιστόρημα. Γιατί το δοκιμάζουν και δοκιμάζονται, όλο και περισσότερο, οι συγγραφείς σ' αυτό το λογοτεχνικό είδος;

— Θα διαχωρίσω λίγο το είδος της Ζαΐδας από το ιστορικό μυθιστόρημα. Η Ζαΐδα υποδύεται το ιστορικό μυθιστόρημα. Είναι περισσότερο μια φαντασία, μια αλληγορία με ένδυμα ιστορικού μυθιστορήματος. Υπάρχει μια διαφορά σημαντική. Ο συγγραφέας που ξεκινά να κάνει ιστορικό μυθιστόρημα κάνει αναδρομή σε παλαιότερη εποχή, αναπαριστά μια παλαιότερη εποχή ή ιστορική περίοδο. Η Ζαΐδα, που υποδύεται το ιστορικό μυθιστόρημα, είναι ένα καμουφλαρισμένο σύγχρονο μυθιστόρημα, που έχει μασκαρευτεί με ρούχα εποχής. Ο προβληματισμός της δεν είναι να φέρει κοντά μας μια περασμένη εποχή αλλά να δείξει, μέσα από γνώριμα ανθρώπινα πρότυπα και ιστορικές καταστάσεις συγγενικές με τις σημερινές, πράγματα που μας αφορούν και μας απασχολούν σήμερα.

• Αυτή δεν είναι η πρόθεση των ιστορικών μυθιστορημάτων;

— Μπορεί ναι, μπορεί και όχι. Έχει γραφτεί ιστορικό μυθιστόρημα και από τα δύο είδη. Και του αυστηρώς ρομαντικού είδους (τα μυθιστορήματα που έχουν γραφτεί για την Ελληνική Επανάσταση και ίσως το Βυζάντιο – λίγα) και ορισμένα που κάτι κρύβουν από έναν πιο σύγχρονο προβληματισμό, όπως θέλησε κάποια στιγμή να είναι η Πριγκηπέσσα Ιζαμπώ του Τερζάκη, που όταν ξαναγράφηκε περιέλαβε μέρη που είχαν αναλογίες με τις εμπειρίες της Κατοχής. Δεν βλέπω

στο ιστορικό μυθιστόρημα κάτι που να ξεπερνά τα συνήθη τεχνάσματα των συγγραφέων, αυτών βέβαια, των λίγων, που μιλούν με τεχνάσματα και όχι με απευθείας αναφορά σε προσωπικά τους θέματα. Είναι σπανιότερα τα μυθιστορήματα που ανάγονται σε παλαιότερες εποχές. Η Μάρω Δούκα έγραψε πρόσφατα τον Σκούφο από πορφύρα και, λίγο νωρίτερα, η Ρέα Γαλανάκη, μια συγγραφέας προσανατολισμένη σαφώς στο τέχνασμα του ιστορικού χρόνου, που τον χρησιμοποιεί δηλαδή σαν παραβολή, παρουσίασε δύο βιβλία: Τον Βίο του Ισμαήλ Φερίκ Πασά και το Θα υπογράψω Λουί. Σ' αυτά τα βιβλία, όπως συμβαίνει και με τη Ζαΐδα, παρατηρεί κανείς ότι η αναδρομή στον ιστορικό χρόνο δεν γίνεται από τη ρομαντική νοσταλγία να ξαναζήσουμε χαμένες εποχές, αλλά γιατί ο συγγραφέας κάτι θέλει να πει, το οποίο θα ειπωθεί καλύτερα αν χρησιμοποιήσει μιαν εποχή ή πρόσωπα και ιστορικές συνθήκες που είναι σε όλους γνωστά και αποτελούν – υποτίθεται, τουλάχιστον – κοινή αναφορά.

• Στο βιβλίο σας γίνονται, ανάμεσα στον Ροϊλό και στον Μαζαρίνι, πολλές συζητήσεις για την τέχνη. Με αφορμή τις συζητήσεις «τους» να μιλήσουμε για την τέχνη σήμερα. Σ' ένα σημείο λέτε: «Η τέχνη μετρά τα μετρημένα της ζωής». Πόσο τα μετρά και πόσο πρέπει να τα υπερβαίνει;

— Εδώ ο ποιητής Ροϊλός, που μιλάει, δείχνει την αμηχανία, το μάταιο της τέχνης μπροστά στη βαρβαρότητα ή τη σκληρότητα της ζωής. Λέει για την ομορφιά, τη χάρη, τη νιότη, τον έρωτα, «τα μετρημένα

της ζωής». Αυτά που είναι μέσα στη ζωή και μέσα στα όριά της, και είναι κι αυτά περιορισμένα όπως η ζωή. Όμως η φρίκη του πολέμου και του θανατικού μοιάζει να έχει αιώνιες διαστάσεις. Εδώ ο ποιητής ξαφνικά βρίσκεται μέσα στον πόλεμο. Γυρίζει ο κόσμος του ανάποδα, αναστατώνεται.

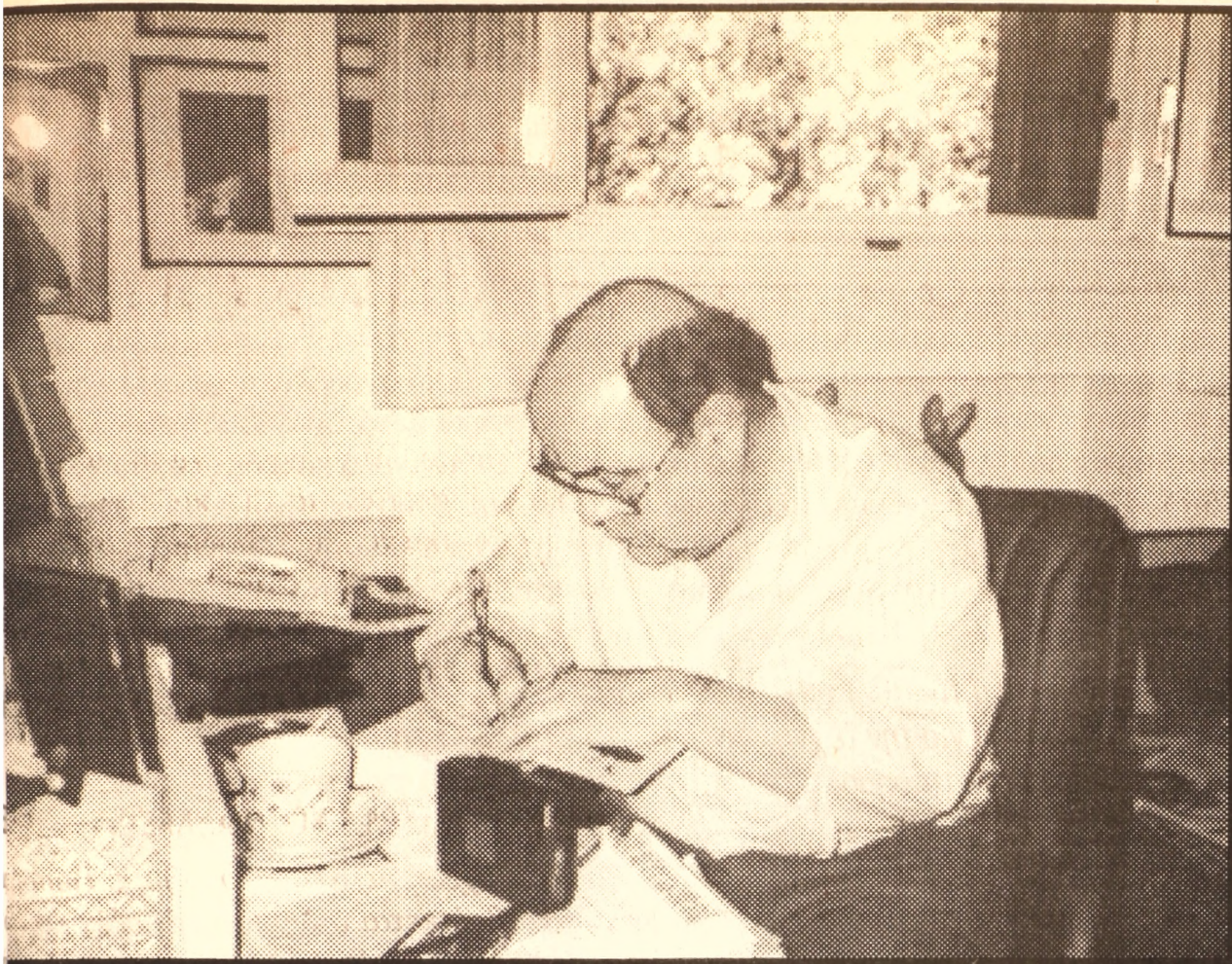
«ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ Μ' ΕΧΟΥΝ ΑΛΛΑΞΕΙ»

• Σε σχέση με το σήμερα όμως; Πόσο συχνά βρίσκεται ο δημιουργός «έξω από το όριο», και πόσο αυτό περνάει στο έργο του;

— Δεν ξέρω πόσο περνάει. Νομίζω ότι άνθρωποι που έχουν έναν συγκεκριμένο τρόπο να βλέπουν τη ζωή, παίρνουν υπόψη τους όλα τα πράγματα, κι αυτά που ξέρουν κι αυτά που δεν ξέρουν, και βλέπουν καθαρά, είναι σε θέση να φανταστούν, ακόμα κι όταν δεν βιώνουν τις καταστάσεις. Π.χ., ο κοντινός μας πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία· εκείνοι που βλέπουν με καθαρότερο βλέμμα, πρέπει κάτι να μύρισαν από τη μυρωδιά του αίματος κι από την εξαθλίωση. Τώρα πόσο περνούν στην τέχνη, δεν ξέρω... Ο καλλιτέχνης είναι το άτομο που κατ' εξοχήν μπορεί να τα συλλάβει όλα αυτά, και να πλουτίσει το έργο του. Ανεξάρτητα αν τα περιγράφει ή όχι. Το ζήτημα είναι τι επεξεργάζεται των πραγμάτων γίνεται στον καθένα. Και πόσο πολύ τον βοηθάει η φαντασία του να κάνει αυτή τη μεταφορά. Για παράδειγμα στην Κέρκυρα, που τόσο μεγάλο μέρος της Ζαΐδας καταλαμβάνει, δεν έχω πατήσει ποτέ το πόδι μου. Εδώ δούλεψε η φαντασία και η δυνατότητα να ζήσεις το πράγμα από ορισμένα πραγματικά στοιχεία που έχεις: φωτογραφίες, τη λογοτεχνία, τη γλώσσα των ανθρώπων.

• Κάπου λέει ο Μαζαρίνι: «...πώς θα 'γραφα μουσική χωρίς καπνό, χωρίς πιστό, χωρίς χορό, χωρίς χαρτιά ή ζάρια;» Πόσο ακραία πρέπει να ζει ο δημιουργός;

— Δεν είναι υποχρεωτικό να ζει ακραία. Νομίζω ότι οι δημιουργοί έχουν έναν άλλο τρόπο να προσλαμβάνουν βιώματα. Την τέχνη την ίδια. Αυτά που κάποιος άλλος

«Έζησα δέκα πολύ ευτυχισμένα χρόνια με τη Ζαΐδα. Αυτό το βιβλίο με κράτησε, με βοήθησε, με στήριξε και με προχώρησε», λέει ο συγγραφέας Αλέξης Πανσέλης.

χρειάζεται να τα ζήσει, νομίζω ότι ο καλλιτέχνης μπορεί να τα προσλάβει από την τέχνη την ίδια. Είναι μετουσιωμένα. Δηλαδή τα βιβλία είναι, κατά κάποιον τρόπο, βιώματα. Μας κάνουν και ζού- πράγματα. Όταν τα τελειώνω τα σημα- κά βιβλία για μένα, αισθανόμουν ότι ω μεγαλώσει για χρόνια. Ότι έχω ζήσει ές μέσα από αυτά, έχω πάρει πράγμα- που μ' έχουν ωριμάσει, μ' έχουν αλλά- ι. Όπως όταν αλλάζεις ηλικίες. Και αυ- τα πράγματα είναι προσλήψεις βιωμά- ν για τους δημιουργούς.

Να κλείσουμε αυτή την ενότητα επι- ρέφοντας σε μια διαπίστωση του Μαζα- η: «Σ' αυτά τα μέρη ο καλλιτέχνης στα- τάει στα κομμάτια. Ενα άγαλμα, μια γραφιά, ένα μαντίλι... Το σύνολο δεν ίσκεται πουθενά συντεθειμένο από έ- ν δημιουργό...». Πόσο γύρω μας είναι η ζνη σήμερα;

Ναι, μιλάω για την τέχνη στην Ελλάδα. τάρχει κατ' αρχήν η διάχυτη έφεση των θρώπων στην καλλιτεχνία. Η λαϊκή τέ- η είναι εκπληκτικό φαινόμενο στην λάδα. Σχεδόν παύει να 'ναι τέχνη και ναι τρόπος ζωής. Αυτό είναι εντυπω- ακό για τον Δυτικό. Αυτή η τέχνη ξεκι- ει από το ασβέστωμα του σπιτιού, από το σόλισμα του παράθυρου με μια γλά- ρα, από το κουρτινάκι στο τζάμι... Και ρα από αυτό, στα τραγούδια, τους αν- σχεδιασμούς. Υπάρχει μια οικείωση

των Ελλήνων με την τέχνη. Λέμε συχνά: «οι μισοί Έλληνες γράφουν ποίηση». Εί- ναι αλήθεια και είναι από τα πιο σημαντι- κά χαρακτηριστικά του λαού μας και του τόπου μας. Προσλαμβάνουμε τον κόσμο με μια καλλιτεχνική ματιά.

• Έχει μεταφερθεί και στο σήμερα αυτό; — Βέβαια, εξακολουθεί. Α, ναι, δεν χάνε- ται. Έχει μεταφερθεί στο αίμα μας. Το φως που έχει ο τόπος δίνει στους ανθρώ- πους που ζουν εδώ αυτόν τον τρόπο να βλέπουν και να βιώνουν τα πράγματα.

• Εξακολουθείτε να βλέπετε και τη σημε- ρινή Αθήνα έτσι;

— Θα σας φανεί αστείο, αλλά ναι. Παρά την ασχήμια των κτιρίων, βλέπει κανείς τέτοιες προσπάθειες, συχνά αποτυχημέ- νες και πολύ κοντά σ' αυτό που λέμε κιτς. Παρ' όλα αυτά, η προσπάθεια των αν- θρώπων είναι να επέμβουν, να προσδώ- σουν ένα προσωπικό στοιχείο σε πράγ- ματα βιομηχανοποιημένα. Διατηρούμε την ικανότητα να προσαρμόζουμε στα δι- κά μας μέτρα οτιδήποτε έρχεται απ' έξω. Ό,τι έρχεται απ' έξω ελληνοποιείται. Όχι γιατί είμαστε ο υπερούσιος λαός αλ- λά γιατί, απλούστατα, ο τόπος που ζούμε επιβάλλει αυτή τη συγκεκριμένη συμπε- ριφορά.

• Έπειτα από αυτή την τρυφερή σχέση, που διατυπώσατε μέχρι τώρα για τον τό- πο και τους ανθρώπους...

— Όχι τρυφερή. Το τρυφερό περιέχει

έναν προστατευτισμό. Θα έλεγα, διατύ- πωση γεμάτη θαυμασμό. Δεν θεωρώ ούτε τον εαυτό μου ούτε την τέχνη μου ανώτε- ρα από αυτό που υπάρχει γύρω μου. Δεν θέλω ούτε να κολακέψω ούτε να του δώ- σω διαστάσεις που δεν έχει. Δεν θα 'λεγα ποτέ ότι οι λαϊκοί ζωγράφοι είναι το ίδιο πράγμα με τους έντεχνους. Είναι δύο δια- φορετικά πράγματα και το ένα τροφοδο- τεί το άλλο.

• Έστω. Λοιπόν, απ' αυτή τη διατύπωση θαυμασμού, να περάσουμε σε μια «πονε- μένη» σχέση: κριτικών και συγγραφέων. Ο Μένης Κουμανταρέας ρωτήθηκε πρόσφα- τα, σε μια συνέντευξή του στο Διαβάζω για την παρατήρηση που ο Παντελής Μπουκάλας είχε κάνει για το γλωσσικό ύφος σελίδων του τελευταίου του βιβλίου. Και απάντησε «ναι, είχε δίκιο». Θα απα- ντούσατε κάτι αντίστοιχο;

— Η κριτική που μπορεί κανείς να σεβα- στεί είναι αυτή που προέρχεται από αν- θρώπους οι οποίοι κατέχουν το θέμα ενός βιβλίου και όλα τα σχετικά με τα μέσα της πραγματοποίησής του, στον ίδιο βαθμό ή και περισσότερο με τον συγγραφέα. Αν υποθέσουμε πως υπήρχε κάποιος τέτοιος άνθρωπος, θα έπαιρνα πολύ σοβαρά τις υποδείξεις του.

• Πώς νιώθετε μετά την ολοκλήρωση της Ζαΐδας;

— Ήταν ένα πολύ δύσκολο εγχείρημα. Νομίζω ότι το κατάφερα και αν δεν γρά- ψω τίποτα άλλο μετά θα είμαι ευχαριστη- μένος. Έζησα δέκα πολύ ευτυχισμένα χρόνια μ' αυτό το βιβλίο και με κράτησε, με βοήθησε, με στήριξε και με προχώρη- σε. Εκβίασα τον εαυτό μου και τις δυνα- τότητές μου και προσπάθησα να σταθώ στο ύψος ενός τέτοιου θέματος. Υπήρξαν φορές που κλονίστηκα και πίστεψα ότι δεν μπορώ να προχωρήσω.

«ΦΟΥΛ-ΤΑΪΜ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ»

• Είστε εν ενεργεία δικηγόρος. Και είπατε ότι ασχοληθήκατε δέκα χρόνια με το βι- βλίο. Πόσο επηρεάζει τον συγγραφέα το επάγγελμά του και πόσο θα έπρεπε να εί- ναι μόνο συγγραφέας; Θα θέλατε να είστε μόνο συγγραφέας;

— Στη συγγραφή, όπως και σ' όλες τις τέ- χνες, υπάρχει μια μακρά περίοδος μαθη- τείας, παράλληλη: και στην τέχνη και στη ζωή. Όποιο επάγγελμα ασκεί κανείς, πρώτον, τον ζει και, δεύτερον, του μαθαί- νει τη ζωή. Τις εμπειρίες που αποκτά τις χρησιμοποιεί στην τέχνη. Στην ηλικία που

βρίσκομαι θα 'θελα να σταματήσω να δουλεύω, γιατί νομίζω ότι έχω μάθει τα μαθήματά μου από τη ζωή και θέλω περισσότερο χρόνο να αφιερώσω

στο γράψιμο. Τώρα πια αισθάνομαι ότι θέλω να είμαι full time συγγραφέας.

• Έχει γίνει μεγάλη κουβέντα για το αν ο Ροϊλός του βιβλίου είναι ο Σολωμός...

— Μα δεν είναι ο Σολωμός. Ο Σολωμός βρίσκεται στη σκέψη μου. Οι δύο προσωπικότητες που έρχονται στη σκέψη μου και ταιριάζουν (γιατί αυτό είναι το θεώρημα που θέλω να αποδείξω, ότι αυτά τα δύο πράγματα ταιριάζουν, αλληλοσυμπληρώνονται), είναι δύο ήρωες που έχουν τα χαρακτηριστικά ο ένας του Μότσαρτ και ο άλλος του Σολωμού. Τα πρότυπα λοιπόν χρησιμοποιήθηκαν για να υπάρχουν κοινές αναφορές και για μένα που τα έστηνα αλλά και για τους αναγνώστες, για να μπορούν να προσπελάσουν την προσωπικότητα, τα προβλήματα και την τέχνη, και το τι συμβόλιζαν τα δύο αυτά πρόσωπα στο φαινόμενο το συνολικό της τέχνης. Ο Μαζαρίνι είναι ο μεγάλος κλασικός καλλιτέχνης, που στο έργο του κορυφώνεται όλη η παράδοση της ως τότε δυτικής τέχνης. Έχει φτάσει σ' ένα αδιέξοδο, προσωπικό και καλλιτεχνικό, και θέτει στον εαυτό του ερωτήματα πάνω στην τέχνη του. Ο Ροϊλός, πάλι, είναι ο επτανήσιος αριστοκράτης λόγιος και ποιητής, που έχει πίσω του μια ιταλική παιδεία και αγωνίζεται να γράψει ποίηση στα νέα ελληνικά, στη γλώσσα που μιλά η μάνα του, ο ίδιος, ο λαός του. Είναι ένας ποιητής κι ένας επαναστάτης. Είναι ένας ρομαντικός. Ανήκει στον αιώνα που έρχεται. Ο Μαζαρίνι ανήκει στον αιώνα που έχει περάσει.

• Είστε ήδη βραβευμένος μ' ένα κρατικό βραβείο και έχετε προταθεί για το Ευρωπαϊκό Αριστείο Λογοτεχνίας. Αυτή την εποχή συζητείται η αλλαγή του πλαισίου των λογοτεχνικών βραβείων. Θέλω την άποψή σας για το ρόλο των βραβείων και πώς λειτουργεί σ' εσάς η βράβευση;

— Έτυχε να συμμετάσχω σ' επιτροπή βραβεύσεως και η υπόθεση έχει απομυ-

θοποιηθεί μέσα μου. Έχω την αίσθηση ότι υπάρχει μια τάση δημοσιοϋπαλληλικής αντιμετώπισης. Βραβεύονται κακά βιβλία επειδή οι συγγραφείς τους δεν βραβεύτηκαν παλαιότερα για πολύ καλύτερα. Σαν τα ένσημα του ΙΚΑ. Αυτό το σκεπτικό με βρίσκει απόλυτα αντίθετο. Τα βραβεία για βιβλίο πρέπει να αφορούν βιβλίο, κι όχι συγγραφέα. Είναι απίστευτα δύσκολο τα μέλη μιας επιτροπής να διαβάσουν τους τίτλους που υποβάλλονται. Όταν βραβεύεται ένα βιβλίο μπορεί να έχουν θαφτεί 10 άλλα καλύτερα. Τι κάνει λοιπόν η επιτροπή; Τα γνωστά ονόματα, τους γνωστούς εκδοτικούς οίκους, εκεί περιστρεφόμαστε. Εκείνο που κατάλαβα είναι ότι και οι επιτροπές λειτουργούν με γνώμονα τις δημόσιες σχέσεις των μελών τους με εκδότες και συγγραφείς, πράγμα πολύ κακό. Δεν είμαι σε θέση να προτείνω τον σωστότερο τρόπο για την επιλογή.

• Αν δηλαδή πάρετε μεθαύριο το Αριστείο το Ευρωπαϊκό δεν θα σημαίνει κάτι;

— Αυτή είναι μια διεθνής επιτροπή. Θα μου φανεί πολύ περίεργο να πάρω το βραβείο, δεδομένου ότι συμμετέχουν χώρες της Δυτικής Ευρώπης με πολύ ισχυρή λογοτεχνία, από άποψη κυκλοφορίας, επιρροής και δύναμης. Και βέβαια, είναι πολύ ισχυρή η πολιτιστική πολιτική που ασκούν όλες αυτές οι χώρες. Αν σας πω πώς συνετάγη ο φάκελος του δικού μου βιβλίου, θα τρελαθείτε. Εγώ δεν υπέβαλα υποψηφιότητα, προτάθηκε το βιβλίο. Κι από εκείνη τη στιγμή άρχισα να τρέχω. Επρεπε να βρω ανθρώπους που θα κάνουν τις εισηγήσεις, μεταφραστές, να κάνω φωτοτυπίες, όλα πέρασαν από μένα. Υπάρχει κι άλλος υποψήφιος, ο Νίκος ο Μπακόλας, και υποθέτω κι εκείνος στην ίδια κατάσταση θα βρέθηκε. Δεν μπορώ να πιστέψω ότι κάτι ανάλογο συνέβη και με τη γαλλική, π.χ., υποψηφιότητα. Πού ήταν οι αρμόδιοι φορείς, πού ήταν το Κέντρο Βιβλίου; Δεν ξέρω το καταστατικό του Κέντρου, αλλά υποθέτω ότι στους σκοπούς του είναι η προώθηση του ελληνικού βιβλίου. Δεν είναι προώθηση του ελληνικού βιβλίου η υποψηφιότητα για ένα ευρωπαϊκό βραβείο;

• Τη Ζαΐδα την είχατε στο μυαλό σας όταν ακόμα γράφατε το προηγούμενο μυθιστόρημα.

— Η αρχική ιδέα μου ήρθε όταν ακόμα

έγραφα τη Μεγάλη πομπή.

• Έχετε ήδη το επόμενο μυθιστόρημα στον νου, κι αν μετά από αυτό το ταξίδι θα αλλάξετε εποχή, θεματογραφία...

— Ασφαλώς θ' αλλάξω και εποχή και θεματογραφία, αλλά θα μου πάρει πολύ καιρό να βρω τι. Μόλις περάσει το πρώτο διάστημα μετά την έκδοση ενός βιβλίου, θα ξαναγίνω ο εαυτός μου, θα ξαναχαθώ και τότε θα βρω θέμα. Αυτή τη στιγμή έχω απόλυτη συγγραφική ανικανότητα. Ένα απόλυτο κενό. Δεν μπορώ ούτε να διαβάσω ούτε να γράψω. Μόνο ν' ακούω λίγο μουσική.

«ΔΕΝ ΔΙΑΒΑΖΩ ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ»

• Πόσο ενημερώνεστε από την τρέχουσα βιβλιοπαράγωγή;

— Δεν ενημερώνομαι. Θεωρώ ότι η απόλαυσή μου ως αναγνώστη καλύπτεται από τη δυνατότητα που έχουν τα καλά βιβλία κάθε φορά να είναι καινούργια. Το συμφέρον μου, ως μαθητευόμενου καλλιτέχνη πάντα, καλύπτεται από αυτά που ξέρω ότι θα μου δώσουν τις απαντήσεις στα ερωτήματα που μου χρειάζονται. Το να διαβάσω το βιβλίο ενός νέου συγγραφέα, εμένα, που είμαι συγγραφέας, δεν μου λέει τίποτα. Μπορεί να τύχει βέβαια, και υπάρχουν πολύ ευτυχισμένα τέτοια συναπαντήματα. Εξακολουθώ να πιστεύω ότι για μένα το καλύτερο είναι να επανέρχομαι στα βιβλία που αποτέλεσαν πάντοτε το σχολείο μου και την απόλαυσή μου.

• Να έρθουμε λίγο στον έρωτα. Τον αποτυπώνετε λίγο περίεργα και στη Ζαΐδα. Επιστημάνθηκε ότι υπάρχει εκφυλισμός και σαδισμός στις ερωτικές σκηνές των βιβλίων σας...

— Όχι, δεν νομίζω. Διάβασα αυτή την άποψη και τη βρίσκω τουλάχιστον βλακώδη. Υπάρχει ερωτισμός, έντονος, αλλά εκείνο που διακρίνει τον άνθρωπο, αν δεν πρόκειται για αναπαραγωγή ζωών, είναι ακριβώς τα ερωτικά παιχνίδια. Αυτός είναι ο έρωτας, όχι ο έρωτας της αναπαραγωγής. Η ικανότητα του ανθρώπου να απολαμβάνει, σαν μια αυτοτελή ικανοποίηση και χαρά της ζωής, την ερωτική πράξη. Στην ερωτική σχέση γίνονται πράγματα που ο καθένας μπορεί να τα ονομάσει όπως θέλει. Τελικά είναι έρωτας. Προσφέρουν και δίνουν απόλαυση και ο έρωτας τα καθαγιάζει και τα κάνει μέρος του.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

αντι

ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ
ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ

Η ολοκλήρωση των
εργασιών της
Διακυβερνητικής
Διάσκεψης για την
αναθεώρηση της
Συνθήκης του Μάαστριχτ
και ο ρόλος της Ελλάδας
στη νέα Ευρωπαϊκή
Ένωση, θα αποτελέσουν
το αντικείμενο ειδικού
τεύχους-αφιερώματος
του ANTI που θα
κυκλοφορήσει την
Πέμπτη 12 Ιουνίου.
Στο σημαντικό αυτό

αφιέρωμα θα γράψουν ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **Ζακ Σαντέρ**, ο πρόεδρος
του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου **Χοσέ Χιλ-Ρόμπλες** και ο πρωθυπουργός **Κώστας Σημίτης**.
Επίσης οι ευρωβουλευτές **Γ. Αναστασόπουλος**, **Π. Αυγερινός**, **Κ. Δασκαλάκη**, **Γ. Θεωνάς**,
Γ. Κατηφόρης, **Μ. Παπαγιαννάκης**, **Δ. Τσάτσος**, **Ε. Χριστοδούλου**, καθώς και κορυφαίοι
πανεπιστημιακοί και ειδικοί αναλυτές.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΘΑΝΑΣΗ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Steve Gianakos προκαλεί την αμερικανική ψύχωση της Πολιτικής Ορδότητας με μια σειρά από κολλάζ με πρώτη ύλη

Κυνική φιλοσοφία

από τα κόμικς. Η έκθεσή του στην γκαλερί Α-Δ δίνει αφορμές για σκέψεις πάνω στο επίμαχο θέμα.

Ο Ιδιοκτήτης δεν Ανανεώνει το Συμβόλαιο, Είχε Πολλά να Πει, Επιτροπή Ψυχαγωγίας, Αξιοθαύμαστη εκ των Όπισθεν, Έχει Σχεδόν Μηδενική Τύχη, Φλερτάροντας με την Αναπαράσταση, Αυτή Πάντα δεν Εμφανίζεται Ποτέ. Οι τίτλοι των έργων της αθηναϊκής έκθεσης του **Στηβ Γιανάκου**. Που αποκτούν επιπλέον κυνισμό και σαρκαστικό τόνο όταν αντιπαρα-

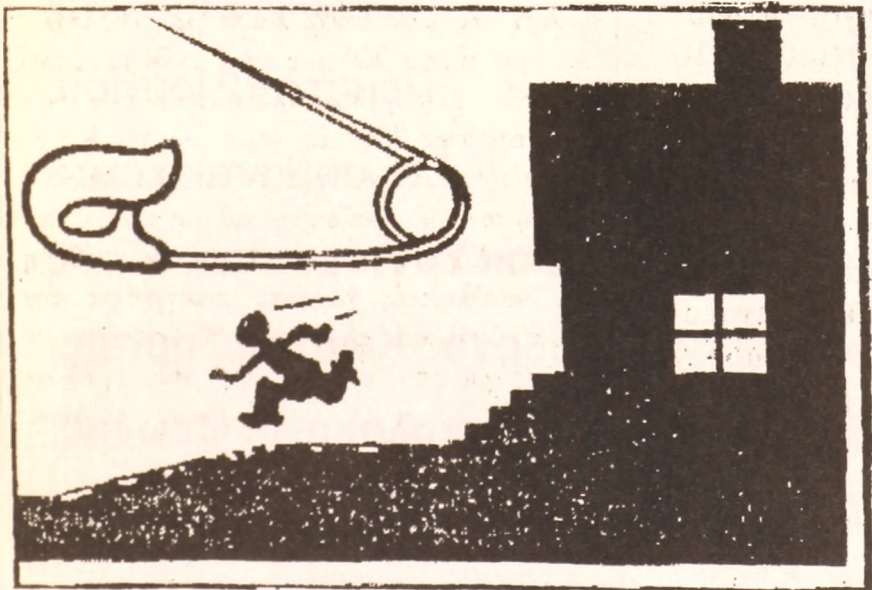
τεθούν με τη μακάβρια και φαινομενικά μισογυνική εικονογραφία του. Παρότι πρωτοεμφανίζεται κατά την κορύφωση του φαινομένου της Pop Art στην Αμερική –και συγκεκριμένα το 1966– χρειάστηκε να περάσουν πάνω από τριάντα χρόνια για να εκθέσει στην πατρίδα των γονιών του. Ο Γιανάκος (νεότερος αδερφός του γνωστότερου ίσως γλύπτη **Χρήστου –Chris– Γιανάκου**) εδώ και αρκετά χρόνια μοιράζεται το χρόνο του μεταξύ Νέας Υόρκης και Κρήτης (τα καλοκαίρια). Αυτή τη φορά εμφανίζεται αρκετά διαφορετικός, αν και το νήμα με την παλαιότερη δουλειά του διακρίνεται καθαρότατα. Κοινά σημεία η προσήλωση στην αισθητική των καρτούνς και το μακάβριο χιούμορ. Μπορεί να θυμηθεί κανείς τις λιθογραφίες του αφιερωμένες στη σκληρή μοίρα των χαμένων παιδιών. Ή τις καταβάσεις του σε ένα σουρρεαλισμό της καθημερινότητας με ένα ζευγάρι έργων, όπου ξαναπιάνει τον **Magritte** μέσα από τον τρόπο των κινουμένων σχεδίων της αμερικανικής τηλεόρασης του '50. Οι φωτορεαλιστικές σπαζοκεφαλίες των παραθύρων του βέλγου καλλιτέχνη εδώ εισάγονται στον ακόμη πιο παρανοϊκό κόσμο των καρτούνς. Το οπτικό παράδοξο του **Magritte** εδώ πιάνει ταχύτητες **Bugs Bunny**. Στο *Χοντρό Κορίτσι που Κατεβαίνει τις Σκάλες*, «θύμα» του είναι ο **Duchamp**. Πέρα από την αναφορά παραμένει ένα εξωφρενικά διασκεδαστικό έρ-

Γυμνή γυναίκα με ψηλοτάκουνες γόβες. Όχι, ο Στηβ Γιανάκος δεν είναι μισογύνης.

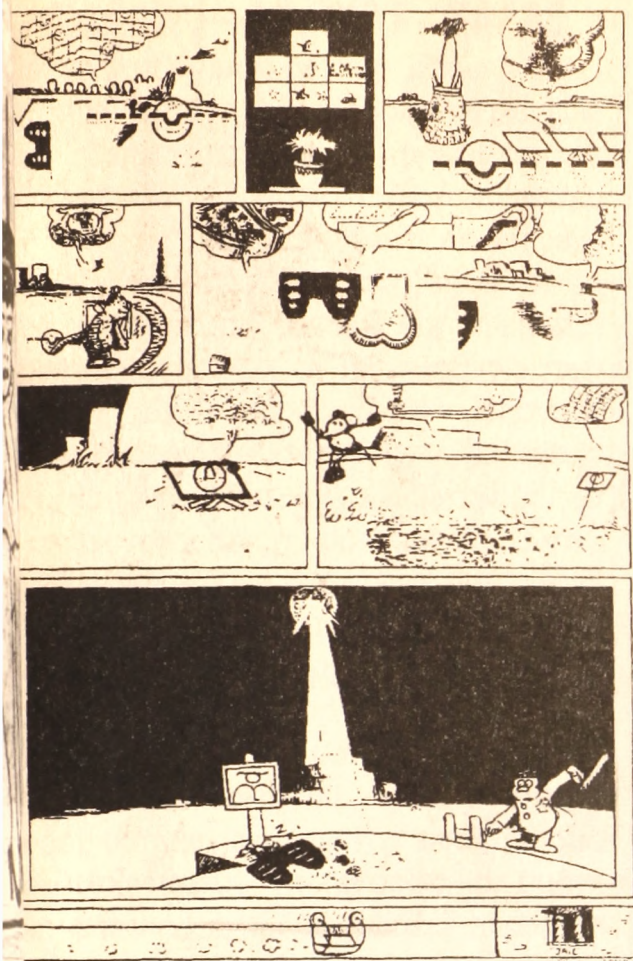
γο. Άλλα έργα του κάνουν μικρότερη χρήση των (καλλιτεχνικο)ιστορικών αναφορών. Ένα από αυτά παρουσιάζει μια τεράστια ιπτάμενη (μωρουδιακή) παραμάννα να καταδιώκει μια καρτουνίστικη φιγούρα. Η παραμάννα επανέρχεται στη φυσιολογική της κλίμακα (1:1) στο πορτρέτο(;) του «Bill», ενός ταλαίπωρου απρόσωπου στελέχους εταιρείας. Η παραμάννα χρησιμεύει εδώ για να στερεώσει το όνομα στο σακάκι του «Bill». Κι αυτός να αποκτήσει μια ταυτότητα. Μια γυμνή γυναίκα με ψηλοτάκουνες γόβες έχει καλυφθεί από ένα πικασοειδές τερατώδες κεφάλι την ίδια στιγμή

που καθαρίζει με μια ηλεκτρική σκούπα. Όχι, δεν είναι ακριβώς μισογύνης. Ένα μείγμα από (αντιφατικά μεταξύ τους) συναισθήματα εξάγονται από τον καλλιτέχνη απέναντι στο άλλο φύλο: θαυμασμός, χλεύη, έλξη, απώθηση, αγάπη, μίσος, απορία, κατωτερότητα, ανωτερότητα... Στην παλιότερη δουλειά του εμφανίζεται ως καθαρός καρτουνίστας. Μόνη αλλαγή η κλίμακα –όμως (όπως είναι φυσικό) η ζωγραφική πρέπει να είναι κάτι παραπάνω από ένα μεγεθυμένο καρτούν. *Cartoonality* έχουν χαρακτηρι-

Η προσήλωση στην αισθητική των καρτούν και το μακάβριο χιούμορ είναι τα χαρακτηριστικά της τέχνης του Γιανάκου.

Öyvind Fahlström, *Performing K.K. No 3*, 1965. Λάδι και κολλάζ σε καρβά.

με την ταυτότητα του Στηβ Γιαννάκου ως υποπαίγνιο ίσως με τις λέξεις *reality* και *intentionality*. «Ένα αστείο είναι ο επιτάφιος του αισθήματος», είπε ο Φρόντ. Ίσως υπερβολικό. Στην καινούργια του δουλειά ελκύει εικονικά αντισέξ (;) γυμνά. Εδώ λύεται το πρόβλημα της «μεγεθύνσης καρτών» και προχωράει σε μια σφαγή κάθε δυνάμει καθαρότητας ή της συνολικότητας που διαπνέει ο κόσμος της ποπ. Σπαράγματα πληροφοριών, τοξικά κολλάζ (γυναικεία πάντα) σωμάτων από διάφορες πηγές: μαντικά κόμικς, εγχειρίδια «πώς να ζωντανεύω», περιοδικά για άντρες, καταλόγους προϊόντων, πικάντικες κοκτέιλ χαρτοτέτες του '50, εξώφυλλα από pulp fiction λογοτεχνία. Κομμένα, ξανατοποθετημένα σε άλλες θέσεις, φωτοτυπημένα σε ράστιες μεγεθύνσεις, ξανακομμένα, ξανακολλημένα, ξαναφωτοτυπημένα... Το αποτέλεσμα είναι μια άγρια πάστα τσαλαμένων χαρτιών χωρίς σαφή περιγράμματα, στρώματα από κόλλα και επάλληλες εμβάσεις με μελάνι(;). Η αφηγηματική άση έχει καρατομηθεί και ένας (ανώνυμος) θώρακας προσκολλάται σε ένα (γυναικείο πάντα) πρόσωπο που γνωρίζουμε από προηγούμενο έργο. Τα οπίσθια προέρχουν από ένα τρίτο σώμα, ενώ τα πόδια από ένα τέταρτο. Αστείο αλλά την ίδια στιγμή τρομακτικό. Οι εικόνες του ελκύουν αλλά δείχνουν και τα δόντια τους. Ένα πεδίο βάλλον οργανωμένο κάτω από τον γεω-

μετρικό κάναβο του Mondrian ή τον καρτούν-γιγαντισμό του Lichtenstein, οφείλει όμως ακόμη περισσότερα στη στυλιζαρισμένη θηλυκότητα της Betty Boop.

Εντέλει οι εικαστικοί καλλιτέχνες του κολλάζ που έφθασαν το ψαλίδι τους μέχρι τον μαγικό αλλά ταπεινό χώρο των κόμικς αποτελούν μια ούτως ή άλλως ιδιαίτερη περίπτωση. Ο Kurt Schwitters είναι προφανώς η πρώτη περίπτωση που έρχεται στο μυαλό. Αν το προπολεμικό του έργο έφερνε τον αέρα των διανοουμενίστικων μπιστρό, τα κολλάζ που κάνει στο τέλος της δεκαετίας του '40 ανακατασκευάζουν τη συνολική αισθητική των αμερικανικών κόμικς. Περισσότερο από κάθε άλλο ίσως το *Ατίτλο (Για την Kate)* του 1947, εμφανίζει μια εξώκοσμη αλλοίωση της πραγματικότητας(;) των κόμικς, διατηρώντας παράλληλα το κλίμα ελαφρύ. Για τον απομονωμένο καλλιτέχνη του Σαν Φρανσίσκο, Jess (σκέτο) τα κόμικς ήταν το στοιχειώδες και βασικό οπτικό λεξιλόγιο. Ο ίδιος παρήγαγε μεταλλάξεις του ιδίου πράγματος, ξεκινώντας από το 1958. Αρχίζει με γκραβούρες του 19ου αιώνα, κάνει μια μεγάλη στάση στον Dick Tracy (αγαπημένη του πρώτη ύλη) και φθάνει στα χαρτάκια με εικόνες των Beatles από τσιχλές. Διατηρεί τη δομή των αφηγηματικών καρτέ, όμως τα αλληπάλληλα στρώματα των επικολήσεων με τους τελείως παράλογους ή εκτός χρόνου διαλόγους στα «συννεφάκια» οδηγούν το αποτέλεσμα σε ένα σουρρεαλίζον χάος άνευ προηγούμενου. Λίγο αργότερα, στη δεκαετία του '60, ο Öyvind Fahlström τσακίζει, ξεσκίζει, κόβει και ξανακολλάει τμήματα, λεπτομέρειες ή και ολόκληρες σελίδες από το αριστουργηματικό κόμικς του Herriman, *Krazy Kat*.

Ολοκληρώνει το σύνολο ζωγραφίζοντας την επιφάνεια με χρώματα (λαδιού). Τελικά ανασυντίθεται ένα πράγμα που κατά περίεργο τρόπο και είναι και δεν είναι το σημείο εκκίνησης του έργου, δηλαδή το κόμικς. Ταυτόχρονα αφιερωματικός και βέβηλος. Το *dada* είναι φυσικά παρόν ως πνεύμα. Ίσως ο καλλιτέχνης με τη μεγαλύτερη συγγένεια σκέψης και μεθόδου με τον Γιαννάκο. Τελικά τι είναι ο Στηβ Γιαννάκος; Ένας διεθνούς φήμης μισογύνης ή ένας ιδιοφυής σατιριστής της ιστορίας της τέχνης; Απέσπασε το βραβείο Guggenheim για το 1996 και το βραβείο Pollock φέτος. Με άλλα λόγια τις μεγαλύτερες αμερικανικές εικαστικές διακρίσεις. Στην Ελλάδα τώρα μόλις αρχίζει να μας προβληματίζει (και να ιντριγκάρει).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία

Γριβαίων 5 - 106 80 Αθήνα
Τηλ. 36.46.426 - Fax: 36.21.932

Έντουαρντ Έβερετ ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

1819, Κέρκυρα - Ιωάννινα - Μετέωρα -
Τύρναβος - Δελφοί - Αθήνα - Καλάβρυτα
- Κωνσταντινούπολη - Βουκουρέστι.

Εισαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια:
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Επιμέλεια & Σχόλια εικονογράφησης:
ΣΤΑΘΗΣ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

238 σελ., 14 x 21 cm, 27 εικ., 3.800 δρχ.

Με καθυστέρηση εκατόν εβδομήντα πέντε χρόνων εκδίδεται το αδημοσίευτο ημερολόγιο του Έντουαρντ Έβερετ, μια σημαντική μαρτυρία για την Ελλάδα του 1819 και τον φιλελληνισμό.

Στον Έβερετ ανήκει η τιμή ότι είναι ο πρώτος γνωστός Αμερικανός που συνδύαζε το λόγιο ενδιαφέρον για την αρχαιότητα και συγχρόνως διέθετε εκείνη την παιδεία που τον κατηύθυνε στη μελέτη της μεσαιωνικής και νεότερης Ελλάδας: συναναστράφηκε Έλληνες κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Γερμανία και επιδίωξε να γνωρίσει επιφανείς Έλληνες, όπως λ.χ. τον Κοραή στο Παρίσι: συναντήθηκε με τον Βύρωνα -του οποίου το έργο γνώριζε ήδη- αμέσως μόλις έφτασε στην Ευρώπη: ασχολήθηκε με την εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας: περιηγήθηκε την Ελλάδα και κατέγραψε τις εντυπώσεις του σε ημερολόγιο: επιστρέφοντας στην Αμερική έδωσε την πολιτική μάχη του φιλελληνισμού με όσους τρόπους διέθετε.

Η σκέψη να πλαισιωθεί το εξαιρετικά ενδιαφέρον κείμενο του Έβερετ με εικονογραφία βασισμένη σχεδόν αποκλειστικά σε σχέδια του Ντυπρέ (1789-1837) έγινε γιατί κατά σύμπτωση αμφότεροι ακολούθησαν σχεδόν ταυτόχρονα την ίδια διαδρομή από την Κέρκυρα προς την Αθήνα.

ΜΟΥΣΙΚΗ

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΝΑΝΔΡΑΝΙΣΤΑΚΗ

Πρωταθλητής των σάουντρακ αναδεικνύεται ο Δημήτρης Παπαδημητρίου. Μετά την *Αναστασία* και το

Καριέρα και εκτός τηλεόρασης

Μη φοβηθείς τη φωτιά, κυκλοφόρησε τώρα και η μουσική της τηλεοπτικής σειράς *Λόγω τιμής*.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

«ΛΟΓΩ ΤΙΜΗΣ»

Τραγούδι: Γερ. Ανδρεάτος

Έχει γίνει πλέον έθιμο τα σάουντρακ των πιο πετυχημένων σήριαλ της τηλεοπτικής χρονιάς να δοκιμάζουν εκ του ασφαλούς την τύχη τους και στη δισκογραφία. Σίγουρα, αυτή η προεμπίση των δισκογραφικών εταιρειών να ρευστοποιήσουν τα «νούμερα» της AGB δεν μοιάζει να εμφορείται από αγνές καλλιτεχνικές προθέσεις και, εν πάση περιπτώσει, είναι αρκετή για να μας κάνει καχύποπτους έναντι των εκ των σήριαλ προερχόμενων δίσκων.

(Για να μην μιλήσουμε για το πάγιο ζήτημα τού κατά πόσο μπορούν να σταθούν αυτόνομα μουσικές και λόγια που έχουν δημιουργηθεί με σκοπό την κάλυψη των αναγκών κάποιου θεάματος, είτε θεατρικό έργο είναι αυτό είτε κινηματογραφική ταινία είτε τηλεοπτικό σήριαλ).

Ο Δ. Παπαδημητρίου, ιδιαίτερα έμπειρος στις τηλεοπτικές και κινηματογραφικές επενδύσεις, έχει ήδη στο ενεργητικό του δύο σημαντικότερες εμπορικές επιτυχίες με την *Αναστασία* και το *Μη φοβηθείς τη φωτιά*, ενώ τώρα μάλλον ετοιμάζεται και για την τρίτη με το σάουντρακ του σήριαλ *Λόγω Τιμής*, το οποίο αναδείχθηκε «πρωταθλητής» της τηλεοπτικής περιόδου 1996-1997.

Ο δίσκος περιέχει επτά μουσικά θέματα και έξι τραγούδια σε ποίηση Μαν. Αναγνωστάκη και στίχους Μιχ. Γκανά, Χρ. Θεσσαλονικέα, Δ. Βλάχου και Γ. Ευσταθίου. Έξι τραγούδια με το προσόν αλλά και το μειονέκτημα της ευπρέπειας, η οποία τα κάνει συμπαθή και συγχρόνως τα φορτώνει με τα βαρίδια μιας άνευρης αρτιότητας, που τα εμποδίζει να απογειωθούν. Το ένα τραγούδι το ερμηνεύουν δύο από τους ηθοποιούς του σήριαλ, η Β. Βολιώτη και ο Κ. Μαρκουλάκης, ενώ τα υπόλοιπα πέντε ερμηνεύονται από τον εξαίρετο Γεράσιμο Ανδρεάτο, ο οποίος αποδεικνύει ότι μπορεί να τα καταφέρει με τις μπαλλάντες τόσο καλά όσο και με τα λαϊκά.

ΕΛΛΑΣ – ΤΟΥΡΚΙΑ – ΜΕΛΩΔΙΑ

Δεν γνωρίζω ποιο θα είναι το μέλλον του ελληνοτουρκικού διαλόγου στο επίπεδο της πολιτικής, πάντως στο επίπεδο της μουσικής ο «διάλογος» των δύο χωρών έχει πλουσιότερο παρελθόν.

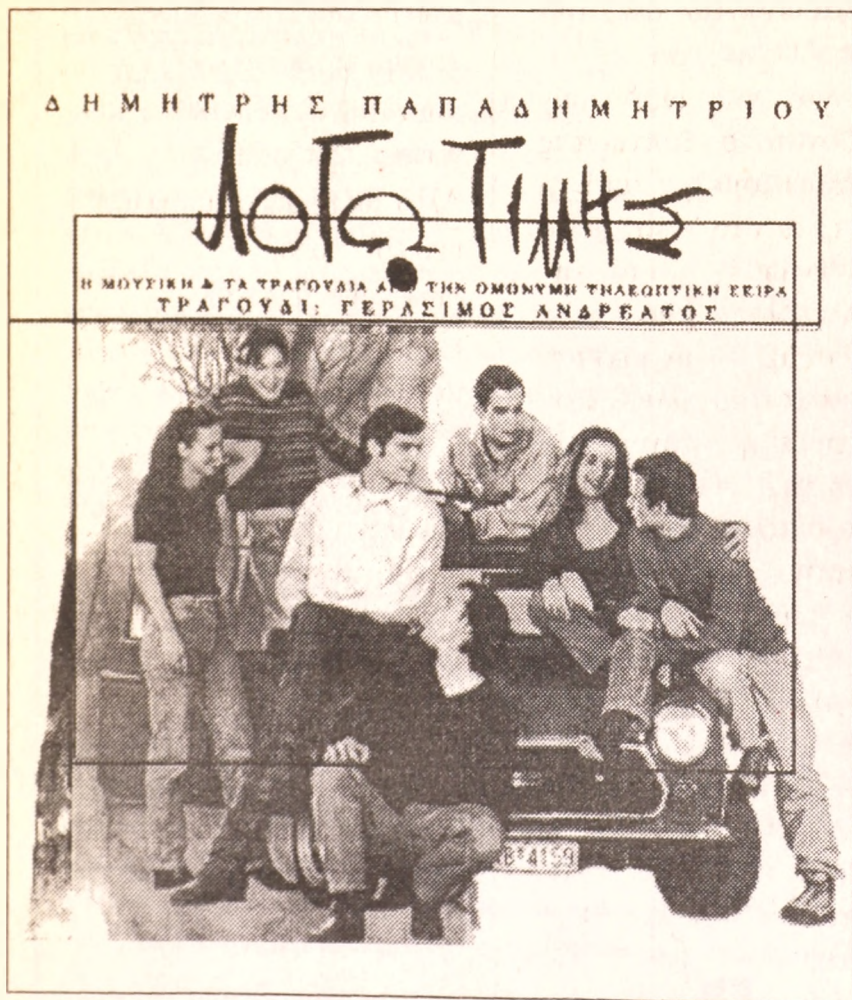
Στις πρώτες δεκαετίες μετά τον πόλεμο, η τουρκική και γενικώς η ανατολίτικη μουσική εισέβαλε για τα καλά στο ελληνικό τραγούδι. Χανουμάκια, μαχαραγιάδες, αμανέδες και τσιφτετέλια δημιούργησαν το μουσικό ιδίωμα που, απαξιωτικά, ονομάστηκε «ινδοπρεπές» ή «τουρκογούφτικο». Ιδίωμα που, αν και στις ακραίες εκφράσεις του ήταν όντως ευτελές, εν τέλει χάρισε στο ελληνικό λαϊκό τραγούδι πάθος, ζωντάνια και ενίοτε «κοσμοπολιτισμό».

Στις δεκαετίες του '70 και του '80, ο ελληνοτουρκικός μουσικός «διάλογος» αποποιήθηκε τον ψυχαγωγικό του χαρακτήρα και, αφού προηγουμένως πολιτικοποιήθηκε έντονα, βάλθηκε να φέρει πιο κοντά τους δύο λαούς. Χαρακτηριστικά δείγματα αυτής της νέας περιόδου είναι οι μελοποιήσεις ποιημάτων του Ναζίμ Χικμέτ από τον Μ. Λοΐζο και τον Θ. Μικρούτσικο και η δισκογραφική και συναυλιακή συνεργασία του Μ. Θεοδωράκη και της Μ. Φαραντούρη με τον μουσικοσυνθέτη Ζουλφί Λιβανελί.

Τα τελευταία χρόνια οι μελωδικές σχέσεις των δύο χωρών έχουν γίνει κυρίως εμπορικές, μια και η Ελλάδα τροφοδοτεί συχνά-πυκνά τη γείτονα με εγχώρια σουξέ (όπως το *Τρελό φορτηγό* των Τόκα-Πάριου), που μεταγλωττίζονται και σημειώνουν μεγάλη επιτυχία.

Πριν από ένα-δύο χρόνια, ακούσαμε τραγούδια του Τσιτσάνη, του Καλδάρρα και άλλων, θαυμάσια διασκευασμένα από μια τουρκική... ρεμπέτικη κομπανία. Μερικούς μήνες πριν, ο Θ. Γκαϊφύλλιας παρουσίασε το *Τραγούδι της φυλακής*, που το τραγουδάει μαζί με τρεις νεαρούς μουσουλμάνους της Θράκης, μισό στα ελληνικά και μισό στα τουρκικά.

Τελευταία πράξη της ελληνοτουρκικής μουσικής προσέγγισης υπήρξε η περίφημη συναυλία του Σάκη Ρουβά με τον Τούρκο ομόλογό του Μπουράκ Κουτ. Συναυλία που, ακόμη και αν δεν έφερε πιο κοντά τους δύο λαούς, προσέφερε ανεκτίμητες υπηρεσίες στο Έθνος, αποδεικνύοντας ότι ο λόγος των υπερπατριωτών και των δύο χωρών είναι τόσο ανόητος, χυδαίος και επικίνδυνος, που μπορεί να κάνει συμπαθείς ακόμη και καλλιτέχνες τύπου Ρουβά.

3 ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Εξονυχιστικά, ως την κυτταρική σύσταση

ίκης Ψαράκης
λόφος με τους υπνοβάτες
ιδόσεις Νέα Σύννορα-Α.Α.
βάνης, 1996 σελ. 124

Ο Ζωρζ Περέκ στο μυθιστό-
μά του Ζωή, οδηγίες χρήσεως
τη σελίδα 20 κιόλας, γράφει:
Ιάνω στο χαρτί υπάρχουν όχι
α, αλλά τρία σκαριφήματα:
πρώτο, πάνω δεξιά, οδηγεί
ον εντοπισμό της πολυκατοι-
κίας, κάπου στη μέση της οδού
μόν Κρομπελιέ, η οποία τέ-
ει διαγωνίως το τετράγωνο
υ σχηματίζουν οι οδοί Μεντε-
ι, Ζαντέν, Ντε Σαζέλ και Λε-
Ζοσι, στην περιοχή Πάρκου
νσώ, 17ο διαμέρισμα. Το
ύτερο, πάνω αριστερά, είναι
ι κάτοψη της πολυκατοικίας
υ δείχνει, κάπως σχηματικά,
διάταξη των διαμερισμάτων,
αγράφοντας μάλιστα σε με-
ιά απ' αυτά τα ονόματα των
ρίκων: κυρία Νοσέρ, θυρω-
ς, κυρία Ντε Μπωμόν, δεύτε-
ς όροφος δεξιά: Μπάρτελ-
ουθ, τρίτος αριστερά: Ρεμί
ρσάς, τηλεοπτικός παραγω-
ς, τέταρτος αριστερά: Δρ
εντεβίλ, έκτος αριστερά, κα-
ς και το κενό διαμέρισμα
ου έμενε ως το θάνατό του ο
ασπάρ Ουενκλέρ, χειροτέ-
ης. Το τρίτο σκαρίφημα, στο
τω μέρος του χαρτιού, αφο-
το διαμέρισμα του Ουεν-
έρ: τρία δωμάτια πάνω στο
όμο, μία κουζίνα, κι ένας κα-
ινές που βλέπουν στην αυλή
θώς και μια τυφλή αποθη-
ύλα».

Ο Τάκης Ψαράκης γράφει:

«Την άλλη μέρα οι περίοικοι
της οδού Ελλησπόντου 2, στη
Νέα Σμύρνη, μάθαιναν ότι εκεί
έμενε ο Ιωάννης Βακαλόπου-
λος. Στην οδό Δευκαλίωνος 40,
ο Σπύρος Βακατάσης, στην
Ορμηγίου 5 ο Σπυρίδων Βαν-
δώρος, στη Θησέως 277 στην
Καλλιθέα ο Αχιλλέας Βαρβα-
ρέσος. Στην Κρήτης 15, στη
Νέα Χαλκηδόνα, ο Αριστοτέ-
λης Βασιλικιώτης, ο οποίος εί-
χε συμμετάσχει με μια ελαιο-
γραφία της Πεντέλης. Στην Κό-
ντου 6 ο Γεώργιος Βελισσαρί-
δης, με ελαιογραφία της Ανα-
κασίας του Πηλίου. Στη Σω-
κράτους 23, ο Σπύρος Βικάτος
με τρεις ελαιογραφίες, “Κυδώ-
νια”, “Άνθη”, “Οι καλόγηροι”.
Στην Κρατίνου 11 ο Ανδρέας
Βλασόπουλος, στην Αρριανού
16 ο Ανδρέας Βουρλούμης,
στην Γ. Ανδρούτσου 28 η Θεώ-
νη Βουτυρά και στη Χάρητος 4,
ο Περικλής Βυζάντιος, με δύο
ελαιογραφίες και δύο “υδατο-
κομμογραφίες” κ.ο.κ.»

Ιδού η αποθέωση της λεπτομε-
ρειακής περιγραφής. Η εξονύχιση
του πράγματος μέχρι την κυτταρι-
κή του σύσταση. Ο Ψαράκης ξεκο-
καλίζει, λιανίζει το αντικείμενό
του, αποφλοιώνει την κρούστα
του, θέλει να φτάσει στην απογύ-
μνωσή του, να λακτίσει μακριά την
έννοια, να την εξαρθρώσει στις
εμπειρικές συνιστώσες της.

Ωστόσο ας πάρουμε τα πράγ-
ματα από την αρχή. Τι είναι Ο
λόφος με τους υπνοβάτες; Μυ-
θιστόρημα, δοκίμιο ανθρωπο-
γεωγραφίας, ένας λεπτομερής
χάρτης των περιοχών της Αθή-
νας; Ειδολογικά είναι ένα μει-

κτό είδος, αλλά νόμιμο, αν συμ-
βουλευθούμε και εμπιστευθού-
με τη σύγχρονη θεωρία της λο-
γοτεχνίας που δεν στέργει στις
παραδοσιακές, στεγανές ταξι-
θετήσεις. Αυτά τα λίγα ως προς
τη φόρμα του. Ο θεματικός του
πυρήνας είναι απλός. Μια οι-
κογένεια υπνοβατών έρχεται
από το νυχτοχώρι του Λαυρίου,
στις αρχές της δεκαετίας του
'40 για να αναστατώσει από τό-
τε τις αττικές μας νύχτες. Οχτώ
παιδιά και η μητέρα τους, δη-
μοσιογράφοι, αρχειοδίφες, πο-
δηλατιστές, ηθοποιοί, αλληλο-
γράφοι ταχυδρομικοί, φαρμα-
κοποιοί, βοτανολόγοι, αθλητές
του πινγκ-πονγκ, με όλες αυτές
τις ιδιότητες σε κάποια από τα
πρόσωπα αυτά συγκεντρωμέ-
νες, διακλαδώνονται στις συ-
νοικίες της Αθήνας, σαν αλλο-
παρμένα όντα, και αναδιφούν
το παρελθόν τους, ξυπνώντας
μνήμες ενταφιασμένες από τη
λήθη και ανασταίνοντας βιώ-
ματα αφυδατωμένα από την
ηλίθια ισοπέδωση της ζωής.
Όλα αυτά συμβαίνουν μέσα σ'
ένα υπερεαλιστικό κλίμα, που
έχει όμως την εξής ιδιοτυπία: Η
αντιστροφή της πραγματικότη-
τας δεν προκαλείται από την
απροσδόκητη διασταύρωση,
όσμωση ή μείξη ετερόκλητων
στοιχείων ή εικόνων, αλλά από
την αφόρητη έως προκλητική,
περιγραφή του πραγματικού.
Αυτή η σύλληψη ή τεχνική μάς
πηγαίνει κατευθείαν –χωρίς να
μειώνει καθόλου την αφηγημα-
τική αυτοτέλεια του Ψαράκη–
στον μεγάλο μοντερνιστή της
Θεσσαλονίκης, τον Ν.Γ. Πε-

Λίγο πριν την κατάκτηση της
Μικράς Ασίας από τους
Τούρκους, το μεσαιωνικό
ελληνικό πολιτισμικό
στοιχείο στην περιοχή ήταν
ποσοτικά και ποιοτικά
σημαντικό. Η κατάκτηση, η
εγκατάσταση και η πολιτική
ενοποίηση της Ανατολής
που πέτυχαν οι Τούρκοι
ήταν αποτέλεσμα μακράς
διαδικασίας, που άρχισε τον
11ο για να ολοκληρωθεί τον
15ο αιώνα. Η Παρακμή του
Μεσαιωνικού Ελληνισμού
στη Μικρά Ασία και η
Διαδικασία Εξισλαμισμού
του Σπύρου Βρυώνη

(μετάφραση: Κάτια
Γαλαταριώτου, εκδ.
Μορφωτικό Ίδρυμα
Εθνικής Τραπέζης, 1996)
είναι ένα ιδιαίτερα
σημαντικό βιβλίο, γραμμένο
με γνώση και
συστηματικότητα, και
προσφέρεται ως ένα βιβλίο
βασικής αναφοράς που θα
μπορούσε να κινητοποιήσει
νεότερους ερευνητές. Οι
προϋποθέσεις του
συγγραφικού εγχειρήματος
είναι πολλές: Βυζαντινές
σπουδές και Τουρκολογία,
κυρίως, και παράλληλη
γνώση πηγών με ποικίλες
γλωσσικές προελεύσεις.
Αλλά και η μακρά διάρκεια
μέσα στην οποία
συντελούνται οι υπό
εξέταση πολιτισμικές
αλλαγές θέτει μια σειρά
πολύπλοκων
μεθοδολογικών
προβλημάτων που
προβληματίσαν σοβαρά τον
ερευνητή και προσπάθησε
να δώσει λύσεις.

Μια κοινωνική-ιστορική
προσέγγιση στο κοπτικό
κείμενο Το Κατά Φίλιππον
Ευαγγέλιο (εισαγωγή-
μετάφραση-σχόλια:
Κωνσταντίνος Α. Μωραΐτης,

εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1997) είναι μια προσφορά ιδιαίτερη και εξαιρετικά ουσιαστική. Ο μελετητής μας κατατοπίζει με μια άκρως διαυγή εισαγωγή, που ενημερώνει και τον μη ειδικό αναγνώστη. Έτσι, αποκτούμε μία σωστή αναγνωστική σχέση με ένα κείμενο αλληγορικής υφής, αλλά και όσες αναγκαίες πληροφορίες για να έρθουμε σε μια πρώτη επαφή με τη γνωστική θεολογία. Η έκδοση, πάντως, απευθύνεται και στον ειδικό αναγνώστη που θα επιθυμούσε να γνωρίσει το συγκεκριμένο κείμενο, καθώς παρουσιάζεται το κοπτικό κείμενο (που πιθανολογείται ότι προέρχεται από λανθάνον ελληνικό πρότυπο) και η νεοελληνική του απόδοση: «Ο όνος που γυρίζει τη μυλόπετρα έκανε εκατό μίλια περπατώντας. Όταν τον έλυσαν βρέθηκε στο ίδιο ακριβώς σημείο. Υπάρχουν άνθρωποι που κάνουν πολλά ταξίδια, αλλά δεν προκόβουν σε κανένα μέρος. Όταν βραδιάσει δεν έχουν δει ούτε πόλεις, ούτε χωριά, ούτε κτίρια, ούτε φύση, κι ούτε δυνάμεις ή αγγέλους. Οι ταλαίπωροι, μάταια κοπίασαν».

Να είναι, άραγε, ο εαυτός μέσα στον άλλο που υποκινεί το ενδιαφέρον για ένα βιβλίο με τίτλο *Οι γενίτσαροι* (;) Να είναι ο ενδόμυχος φόβος για τη στρατιωτική προϊστορία της Τουρκίας ή μήπως, η ανησυχία που προκαλεί κάθε ιδέα παιδομαζώματος; Ο συγγραφέας του βιβλίου **Godfrey Goodwin** (μετάφραση: Τρισεύγενη Παπαϊωάννου, εκδ.

ντζίκη που εξαντλεί την περιγραφή έως την ασφυξία. «Πάσχουν», γράφει στη *Συνοδεία* του, «κάποιοι από αναμία, από κολικούς, από εντερικά, από εντερίτιδα, εντεροκολίτιδα, ελονοσία, παράλυση του προσωπικού νεύρου, αδενοφλέγμονα του τραχήλου, αιμορραγική πορφύρα, ενδομητρίτιδα, πνευμονία, πτώση του στομάχου, πνευμονική φυματίωση, απόστημα ηπατιτικό, οστρακιά, διφθερίτιδα, μεγαλοσπληνία, ίκτερο, ραχισμιά, νευρασθένεια, πτώση των σπλάχνων, λεμφατική σπονδυλίτιδα, ρευματισμούς, διάρροια, διαστολή του στομάχου κ.τλ». Και ο Ψαράκης σαν να συμπληρώνει: «Τα υπόλοιπα θα τα διεκπεραιώναν γουδιά, γουδοχέρια και ειδικά σύνεργα για τη συμπίεση των ουσιών. Και τα ράφια θα γέμιζαν ονόματα, ασυνήθιστα και μεθυστικά σε μυρωδιές: βαρδάνια, αλκενίλλη, τάραξο, αγριμόνιο, λούπολο, σάλβια, όρμινο, πιστακιά, τερέβινθο». Τι θα έλειπε άραγε απ' αυτήν την εξαντλητική ονοματοθεσία; Η λατινική τους ορολογία, όπως συμβαίνει συχνά με τον Πεντζίκη, ο οποίος θα την αντλούσε πιθανώς από το λεξικό του Χελντράιχ, όπως: «*Crysanthemum segentum* (τσουτσουμίδα), *doronicum cordatum* (σκορπίδι), *cynoglossum pictum* (σκυλόγλωσσο), *gionura crecta* (βρομούσα)».

Ο Ψαράκης δεν διστάζει να μας απαγκιστρώσει από την αφηρημάδα μας, από κείνο το στείορο αλληθώρισμά μας και να αφυπνίσει την προσοχή μας: να βλέπουμε δηλαδή μπροστά μας, όπως για παράδειγμα τη χρωματική κλίμακα του φωτός, παρακολουθώντας μια μέρα το λόφο του Λυκαβηττού, τις επιγραφές σ' ένα μαντρότοιχο, οξύνοντας έτσι ως τις ακρώρειες της μνήμη μας, ώστε να θυμηθούμε τα διανυκτερεύοντα φαρμακεία τη νύχτα του Πολυτεχνείου. Υπάρχει και κάτι άλλο. Στο κείμενο αυτό επιτελείται μια αντιστροφή της μυθιστορηματικής σύμβασης. Αυτή

υπαγορεύει συνήθως τη φανταστική υπόσταση των προσώπων. Εδώ, αντίθετα, τα πρόσωπα είναι πραγματικά, έτσι ώστε ν' απαλλαγούμε επιτέλους από τις φοβικές προειδοποιήσεις των συγγραφέων που μας εφιστούν την προσοχή, όπως έκανε ο **Σ. Τσίρκας** –απόλυτα δικαιολογημένος αυτός– όταν έγραφε: «Κάθε ομοιότητα με πρόσωπα που έζησαν, κάθε απαράλλαξία με ονόματα, με τόπους, με λεπτομέρειες, δεν μπορούν παρά να είναι το αποτέλεσμα μιας καθαρής σύμπτωσης κι ο συγγραφέας απεκδύεται της ευθύνης στο όνομα των απαράγραφων δικαιωμάτων της φαντασίας». Αντίθετα ο Ψαράκης υπονοεί ότι κάθε παρέκκλιση από ονόματα, τόπους και πρόσωπα, δεν μπορεί παρά να οφείλεται στην αρχειοδική ανεπάρκεια του συγγραφέα. Μ' αυτή την έννοια, όταν η Φωτεινή θυμάται την Πανσπουδαστική και μνημονεύει ότι εκεί παρουσιάστηκαν με ιδιοφυή τρόπο, σχεδόν ανά σελίδα, οι μαρτυρίες του **Γιάννη Ρίτσου**, ακούσια ή εμπρόθετα παραλείπει ότι διευθυντής στην πρώτη περίοδο ήταν ο γιατρός **Μ. Μυλωνάκης**, ότι τότε έγραφε ο **Γιάννης Καλιόρης** ή **Καλεόδης**, που αποκάλυψε από τις στήλες του τις λογοκλοπές του **Δ. Δεδόπουλου**, τον οποίο εξαπέστειλε στη συνέχεια η **Ελένη Βλάχου** από την *Καθημερινή* και ότι το περιοδικό πήρε την κατιούσα, δηλαδή τη δογματική αποστέωση, όταν ανέλαβε διευθυντής ο μετέπειτα βουλευτής **Ανδρέας Λεντάκης**.

Μην φαντασθεί κανείς ότι ο συγγραφέας γράφει το χρονικό της Αθήνας. Εξαπεναντίας, το μυθοπλαστικό στοιχείο ως βούληση και αποτέλεσμα είναι παρόν. Το πραγματικό διηθείται από το φανταστικό μ' έναν τρόπο όμως αντισυμβατικό. Δεινούνται τόσο πολύ ως τη λεπτομερειακή εξατομίκευσή του, ώστε να παίρνει ένα χαρακτήρα μυθοπλαστικό. Θα μπορούσα να μιλήσω πολύ περισσότε-

ρο για τα ερεθίσματα που μου προκαλέσει η ανάγνωση του *Λόφου με τους υπνοβάτες*. Ότι για παράδειγμα η ονοματοθεσία, δηλαδή το όνομα σε βάρος της έννοιας, παραπέμπει στην *Πρωτόγονη σκέψη* του **Λεβί Στρώς**, ότι το αριστοτελικό συμβεβηκός (το άπαξ συμβαινόν) υπεραξιούται άντικρυ της ουσίας και ότι απ' αυτήν την προοπτική ο Ψαράκης στρατεύεται στο Μοντερνισμό και στο Μεταμοντερνισμό.

Αλήθεια; Ποιους θα ενδιέφερε και θα ψυχαγωγούσε ένα τέτοιο βιβλίο; Όχι πάντως τους θιασώτες μιας νεο-άρλεκιν παρалоγοτεχνίας, αυτούς τους λοβοτομημένους αναλφάβητους των μέσων μαζικής ενημέρωσης που δονούνται από τις συναισθηματικές αναφλέξεις, όπως δονείται μια *petite blanchisseuse* (μικρή πλύστρα) από το φιλντισένιο ώμο του τηλεοπτικού ειδώλου της. Ωστόσο, μια τέτοια λογοτεχνία ελπίζω ότι μπορεί, ορισμένες φορές, να πλησιάσει και να ψυχαγωγήσει ένα κοινό που θα είναι πιο ευρύ από τον κύκλο αυτών που ο **Τόμας Μαν** αποκαλούσε «*πρώτους χριστιανούς*» των πιστών της σκέψης.

Ο Ψαράκης ακροβατεί σ' αυτό το μεταίχμιο, ανάμεσα σε μια ιδιότυπη, αγοραφοβική, αυτοαναφερόμενη ίσως γραφή, και σε μια ανοικτή και επικοινωνούσα, που δεν ψυχαγωγεί ακριβώς, αλλά πάντως μπορεί να υπνοβατήσει στις μισοναρκωμένες συνειδήσεις και να τις βασανίσει με τον τρόπο του.

Το φόβο του, ότι μια ερμητική γραφή θα κούραζε τους αναγνώστες του, εκφράζει και ο ίδιος ο Ψαράκης, που όμως τον διασκεδάσει ακαριαία. Γράφει σε κάποιο σημείο: «Και ενώ θα νόμιζε κανείς ότι όλη αυτή η κωδικοποίηση θα προξενούσε πλήξη στους ακροατές, αντίθετα μεγάλωνε το ενδιαφέρον». Αν λοιπόν η αισθητική εμπειρία δεν είναι μόνον απόλαυση αλλά και γνωστική ανασκαφή που εντείνει και ολοκληρώνει την αισθητική ηδονή, τότε έχει δίκιο να

ν φοβάται την πλήξη. Ας σκε-
λούμε μόνο τούτο: Ο Ζωρζ Πε-
κ στο αμετάφραστο μυθιστό-
μά του *Απόπειρα εξαντλητι-
ς διερεύνησης ενός χώρου του
ιρισιού*, προσπάθησε να περι-
άψει ζωντανά καθετί που συ-

νέβη στην πλατεία Sain Sulpise
από τις 18 έως τις 20 Οκτωβρίου
1974. Αποτέλεσμα: 60 σελίδες
που μπορούν να διαβαστούν σε
μισή ώρα. Αυτό βέβαια αφορά
τον αφηγηματικό χρόνο που δεν
είναι ο πραγματικός. Σχετίζεται

όμως και με την ευφρόσυνη ανά-
γνωση που σου δίνει η οριακά
πιστή απεικόνιση της πραγματι-
κότητας. Και ο Ψαράκης δεν εί-
ναι μακριά από ένα παρόμοιο
αναγνωστικό βιμπράτο.

Γιώργος Αριστηνός

Στη ζούγκλα του Παρισιού

μό

λέει η Λιλά

μετάφραση Καρολίν Νικολά

Μαρία Γιαννακάκη, Εκδ.

Λεανίδα, Αθήνα 1997

Ολλοί πιστεύουν ότι μαζί με
Καμύ, τον Ζενέ, τον Σελίν, τη
Μυρσενάρ, την Ντυράς πέθανε
το γαλλικό μυθιστόρημα ή,
στη καλύτερη περίπτωση, πνέει
λοιόθια. Η νέα γενιά των γάλλων
συγγραφέων, χωρίς στυλ,
χωρίς θέματα, χωρίς ιδεολογία,
οκαταστρέφεται σε μια θλι-
νή πορεία εσωστρέφειας και
αυτοσκοπίας. Δεν είναι τυ-
χο που εδώ και μερικά χρόνια
άλλοι εκδότες στρέφονται σε
εξ λογοτεχνίες –και την ελλη-
νη– προσπαθώντας να ανακα-
νουν καινούργια ταλέντα, ενώ
Γαλλία μεσουρανεί ο Τσέχος
Λαν Κούντεν. Παρά ταύτα,
ύγονται φωνές που ισχυρίζο-
νται ότι ανάμεσα στα 1.600 μυθι-
στήματα που εκδόθηκαν το
6 σ' αυτή τη χώρα, υπάρχουν
κάποια αριστουργήματα,
ώστα στην Ελλάδα, μια και
έχουν μεταφραστεί ακόμη
γλώσσα μας.

Το μυθιστόρημα *Τι λέει η
Λιλά*, γραμμένο από κάποιον
«Σιμό», ανήκει στις φωτεινές
ισιές και δεν έχει ουδε-
σχέση με την πλειονότητα
πρόσφατης βιβλιοπαραγω-
Σύμφωνα με τα ελάχιστα
ρχοντα στοιχεία, το χειρό-
φο του αγνώστου ταυτότη-
συγγραφέα, ανορθόγραφο
κακογραμμένο –σε δύο
νά σχολικά τετράδια– έφτα-
τα χέρια του γάλλου εκδότη
ενός δικηγόρου. Υποτίθε-

ται ότι βρισκόμαστε μπροστά σ'
έναν σχεδόν αγράμματο Άραβα
μετανάστη, ο οποίος εκφραζό-
μενος με λανθασμένο τρόπο σε
σχέση με τους γλωσσικούς κα-
νόνες, επιχειρεί να αφηγηθεί
μια πρωτότυπη ιστορία στο
σημερινό Παρίσι, στη γειτονιά
των μεταναστών, χωρίς να πο-
λυενδιαφέρεται για τη σύνταξη,
το ύφος και την ορθογραφία. Ο
εξασκημένος αναγνώστης,
όμως, καταλαβαίνει πως κάθε
άλλο παρά αγράμματος είναι ο
μυστηριώδης συγγραφέας. Το
ύφος του είναι έντονα λογοτε-
χνικό –αν και χωρίς στολίδια
και ψιμύθια– με αποτέλεσμα να
μας προσφέρει ένα από τα αρ-
τιότερα δείγματα της σύγχρο-
νης γαλλικής λογοτεχνίας. Δεν
είναι περίεργο που ειπώθηκε
ότι πίσω από τον «Σιμό» κρύβε-
ται ένας δόκιμος συγγραφέας,
γνώστης όλων των μυστικών
που απαιτεί ένα καλό μυθιστό-
ρημα. Άλλωστε, τέτοιου είδους
λογοτεχνική «απάτη» έχουν
επιχειρήσει κατά καιρούς ο Ρο-
μάν Γκαρύ κι ο Μπορίς Βιάν –
ανάμεσα σε άλλους.

Το βιβλίο αφορά την ασυνήθι-
στη ερωτική σχέση της δεκαεξά-
χρονης ξανθής Λιλά με τον δε-
καεννιάχρονο μελαμψό Σιμό. Ο
νεαρός Άραβας, συνεπαρμένος
από τον προκλητικό ερωτισμό
της, καταγράφει σ' ένα ημερο-
λόγιο τα καθημερινά συμβάντα
της ζωής του, στην οποία πρω-
τεύουσα θέση κατέχει η Λιλά.
Πότε ποιητικά και πότε ρεαλι-
στικά, περιγράφει την αισθη-
σιακή συμπεριφορά της κοπέ-
λας, ενώ ταυτόχρονα στοχάζε-
ται πάνω στη σύγχρονη γαλλική
πραγματικότητα. Το Παρίσι δεν

είναι μόνο η πόλη του Φωτός,
του Λούβρου και του Μπο-
μπούρ, είναι ένα μέρος με συ-
νοικίες καλές και συνοικίες με-
ταναστών, όπου κατοικούν άτο-
μα χωρίς δουλειά, χωρίς ελπίδα,
χωρίς μέλλον, μικροαπατεώνες
που χρησιμοποιούν το μυαλό
τους για να βρουν τρόπους επι-
βίωσης. Εκεί οι φτωχοί βρίσκο-
νται στην «ατελείωτη αναμονή
του τίποτα» και κάνουν οτιδή-
ποτε για να βρουν φαγητό, γιατί
«η πείνα σου θολώνει το μυαλό»
και σε κάνει να «κλαις τη ράτσα
σου». Αυτοί οι δεύτερης κατηγο-
ρίας γάλλοι πολίτες αγαπούν τη
γειτονιά τους, αφού εκεί γεννή-
θηκαν, και τους λείπει κάθε φο-
ρά που φεύγουν. Είναι, όμως,
μια γειτονιά, όπου «δεν μπορείς
να κάνεις σχέδια» κι όπου οι άν-
θρωποι γεννιούνται «χωρίς τί-
ποτα» και «ποτέ δεν θα 'χουν τί-
ποτα».

Με τρυφερότητα, σαρκασμό και
φιλοσοφική διάθεση, ο συγγραφέ-
ας τα βάζει με όλους και με όλα,
κάνοντας δε μνεία της θρησκευτι-
κότητας των –υποτίθεται– ομοθη-
σκών του, υποστηρίζει ότι φταίει
«ο Θεός που την κοπάνησε, και όσο
πιο πολύ προσέυχεσαι τόσο πιο πο-
λύ την κοπανάει ο αόρατος».

Αφού τονίσουμε την καλή με-
ταφραστική δουλειά της Καρο-
λίν Νικολά, η οποία με τη βοή-
θεια της Μαρίας Γιαννακάκη
απέδωσε σε ζωντανή ελληνική
γλώσσα το περίεργο και ταυτό-
χρονα γοητευτικό ύφος του
συγγραφέα, οφείλουμε να πού-
με ότι το *Τι λέει η Λιλά* είναι ένα
ενδιαφέρον μυθιστόρημα που
ανήκει σε αυτό που σχηματικά
ονομάζεται «καλή λογοτεχνία».

Φίλιππος Φιλίππου

Οδυσσέας, 1997)

καταπιάνεται με την ιστορία
του σώματος των
γενιτσάρων: πώς
στρατολογούνται, πώς
εκπαιδεύονται, πώς
κυριαρχούν στις
οθωμανικές ένοπλες
δυνάμεις, πώς προελαύνουν
νικηφόρα και φτάνουν ως το
Δούναβη, πώς παρακμάζουν
και πώς διαλύονται ως
σώμα. Συγχρόνως, όμως,
φωτίζει και την ανθρώπινη
πλευρά του ζητήματος.

Ξακρίζοντας την ωραία
μετάφραση (ο Σεφέρης θα
έλεγε μεταγραφή την
ενδογλωσσική
«μετάφραση») του
Κυριάκου Χαραλαμπίδη,
του έργου του Ρωμανού του
Μελωδού, *Τρεις Ύμνοι* (εκδ.
Άγρα, 1997) διαβάζουμε και
συμμετέχουμε στην αγωνία
του μεταφραστή. Το
αποτέλεσμα, όμως, εξαιρετο
δικαιώνει το επικίνδυνο
εγχείρημά του: ας τον
ακούσουμε: «Ακου της
χελιδόνας τ' ορθρινό για με
γλυκοκελάδημα, / τον
ισοθάνατο ύπνο σου άφησε,
Αδάμ, κι εγείρου' / άκουσ'
εμέ το ταίρι σου. Εγώ που
παλαιά / πτώση προξένησα
στο γένος των ανθρώπων
τώρα τ' ανορθώ. / Αυτά που
γίνονται από θάμα
κατανόησε' / δεξ τη γυναίκα
που δε γνώρισε άντρα / πώς
σε θεράπευσε απ' το τραύμα
με τη γέννα της' / κάποτε με
κατάφερεν ο όφης και
παινιόταν, / μα τώρα
βλέποντας αυτούς πού 'ναι
από μας, φεύγει συρτά. /
Ενάντιά μου σήκωσε κεφάλι,
τώρα ταπεινά / καλοκρατεί,
δεν περιπαίζει, τρέμει αυτόν
που γέννησε η
κεχαριτωμένη».

ο χαρτοκόπτης

καὶ ταπεινά...

Ἡ προσευχή τοῦ ταπεινοῦ συγγραφέα

ΘΕΕ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, βοήθησον μοι κατὰ τὰς γραφάς και γένοιτο μοι κατὰ το ρῆμα σου. Βοήθησον μοι Κύριε ο Θεός ἵνα γίνω ἕνας δημοσιογράφος, ἕνας εργάτης τῆς γραφῆς και τοῦ λόγου. Κάνε με Λόγε ἕναν λόγιο τῆς ἐντυπῆς παρασκευῆς λόγων ἢ κατὰστησον μοι ἕναν θεράποντα τοῦ ηλεκτρονικοῦ Τύπου. Θα εἶμαι και ἔγω ἕνας τύπος σαν τοὺς ἄλλους, ἕνα ομοίωμά σου ἐπὶ τῆς γῆς, θα ξέρω τὰ πάντα, θα μιλῶ για τὰ πάντα, θα κρίνω τὰ πάντα και θα υμνολογῶ τὴ δόξα μου, τὴν ἀπευθείας ἀντανάκλαση, δηλαδή, τῆς ἰδικῆς Σου αἰωνίας δόξης. Δόξα Σοι Κύριε για τὸν ἄρτον ἐμοῦ τὸν ἐπιούσιον (οὐ μην ἀλλά και τὸν ἐνι-αύσιον) ἕως συντελείας αἰῶνος. Γένοιτο.

Βοήθησον μοι, Κύριε, και ἱλάσθητι μοι, ἐμέ τὸν ἀνάξιον δούλον σου και κάνε με ἕναν δόκιμο δημοσιογράφο, ἵνα καταστῶ διὰ τοῦ ἐλέους σου συγγραφέας, ὅπως ἐκδίδω βιβλία και γραφάς, ἵνα ἡ γραφή πληρωθεῖ λέγουσα «ας πληρωθεῖ και ἀπὸ τὰ ποσοστά τῶν βιβλίων τοῦ, ἐπειδὴ τὸ θαῦμα συνετελέσθη. Ἐγραψε γὰρ ὅσα οὐκ οἶδε και ἐλάλησε δι' ὅσα οὐκ εἶ-ρακε».

Ναι, πάνσοφε Βασιλεῦ και παντογνώστα Κύριε, διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ πνεύματός Σου –διότι προσωπικῶς οὐκ ἐπεφοίτησα ἀλλοῦ πλην χαρτοπαικτικῶν λεσχῶν και κομμα-τικῶν τινῶν ἐντευκτηρίων– δος μοι χάριν και εὐλογίαν, ὥστε να συγγράψω μύθους και ἱστορίας και ἀλληγορίας και ἀποκάλυψον ἐμοὶ fiction τι, ἢ μυστικά κρεβατοκάμαρας, ἢ ἴντριγκα σκοτεινὴ –ἢ ἔστω ροζμπομπού– ὥστε διὰ Σου να ἐπιτύχω bestseller και, γιατί ὄχι, τηλεοπτικὴν σειρὰ, ἢ κινηματογραφικὴ παρωδία τῶν ἔργων τῶν χειρῶν Ὑμῶν (ἀλλά και ἡμῶν με τὸ συμπάθειο).

ΔΟΣ ΕΜΟΙ ΚΥΡΙΕ ἵνα τὸ πόνημά μου παρουσιαστῇ ἀπὸ ἄλλους δημοσιογράφους εἰς τὴν Στοά τοῦ βιβλίου ἢ εἰς ἄλλον εὐαγὲς και κοζὶ ἴδρυμα και με κεντρικὸ ομιλητὴ δημοσιογρά-φο ποῦ ἐγίνε μετὰ συγγραφέας, ὥσπου να καταστῇ παρουσιαστῆς βιβλίων ποῦ συγγρά-φουν δημοσιογράφοι ποῦ θέλουν να γίνουν συγγραφεῖς καθάπερ συνέταξε μοι Κύριος (Ἀβραάμ γὰρ ἐγέννησεν Ἰσαάκ και Ἰσαάκ ἐγέννησεν Ἰακώβ ἕως τὴν γέννησιν Σταύρου Ψυ-χάρη).

Διότι σήμερον ἔτσι γίνεται ἡ δουλειὰ Κύριε και πρέπει και Σὺ να βάλεις λίγο τὸ χέρι σου, γιατί ὅσο να πεις στα πνευματικὰ ζητήματα –ἀλλά και στις κοινωνικοπολιτικές προεκτά-σεις τοὺς– εἶσαι ὁ πρῶτος διδάξας και φέρεις τὴν ἀπόλυτον ἐυθύνη.

Γιατί ἐγὼ τι να σου κάνω, Κύριε, δημοσιογράφος εἰμί και τὸ πολὺ πολὺ να σου κάνω ἕνα πρωτοσέλιδο ἢ να σου πάρω μια συνέντευξη ἀλὰ Λάλας για να γεΛαλάσουμε. Πέραν ὅμως ου. Τὰ θέματα τῆς Ἀληθείας και τοῦ Ψεύδους τὰ διαχειρίζεσαι Εσύ ἀψογα ἐν τῇ ἀρ-ρήτῳ και ἀχωρεῖτῳ σου Σοφία. Εγὼ, βεβαίως, με τὴ μόνη Σοφία ποῦ ἔχω σχέση εἶναι ἡ κυρία Κατσανέβα, τῆς ὁποίας τὰς ἀπόψεις και τὰς ἐκθέσεις διακαῶς υποστηρίζω.

Επίβλεψον ἄρα ἐπ' ἐμέ Κύριε και ἐπὶ τῶν προσευχῶν και ἱκεσιῶν ἐμοῦ και γνώρισον ἐμέ εἰς τίνας ἐκδοτικούς οἴκους, οἱ ὁποῖοι κέκτηνται τὰς οὐρανόους Σου εὐλογίας και βαδίζουν εἰς κελεύθους Γνώσεως και Ἀρετῆς, ἐνθα καίουσιν λίβανος και σμύρνα. Γνώρισον με Ἀγαθέ –ἀπλῶς ποιήσον ἕνα contact– με τὸν Βελανιδιώτη ἢ τὸν Πατάκη, με τοὺς Κέδρους τοῦ Λι-βάνου και τὴν Ἄγραν Σοφίας, με τὰς ἐν οὐρανῷ Νεφέλας, ἀλλά και τὰς ἐπὶ τῆς Γῆς τοιαύ-τας, αἱ ὁποῖαι οὐδένα Κάκτον ἐνέπλησσαν ὕδατος, καθάπερ ἐν τῇ Βίβλῳ γέγραπται και ἐν τῷ Κέντρῳ τοῦ Βιβλίου διεκπεπεραῖωται.

Ἐν τέλει, πλήθυνον ἡμῶν τὰς ἐντεύξεις (και τὰς συνεντεύξεις), αἵτινες βιβλιάρια ὁσονού-πω γίνονται και εἰς βιβλιάρια (τραπέζης) ἀπελεύσονται. Ἀμήν.

Ὁ ἀμαρτωλὸς Δούλος Σου.

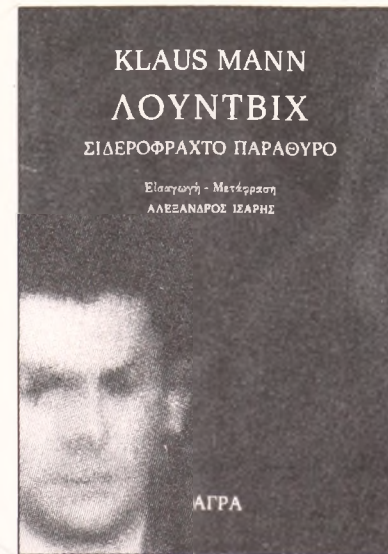
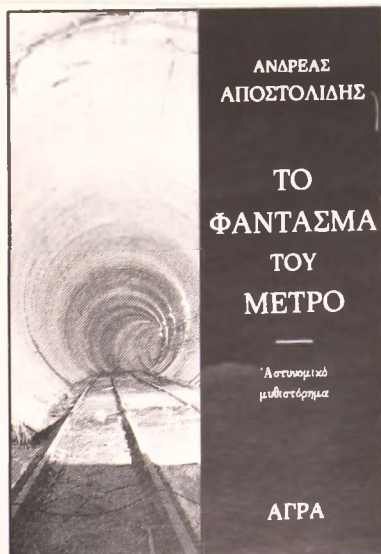
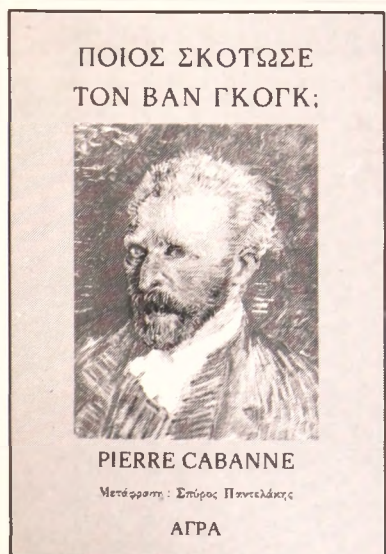
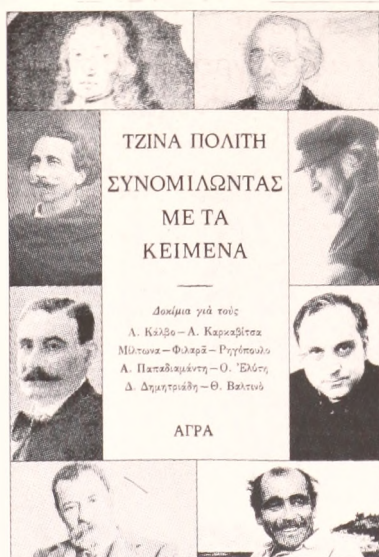
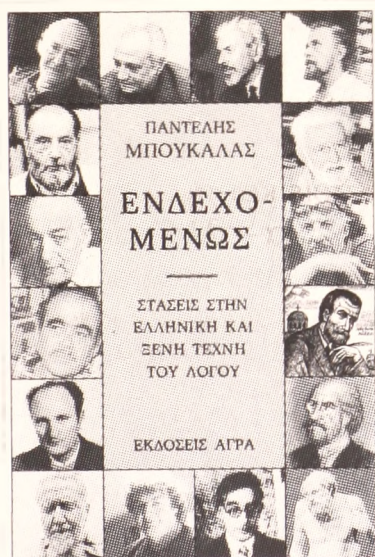
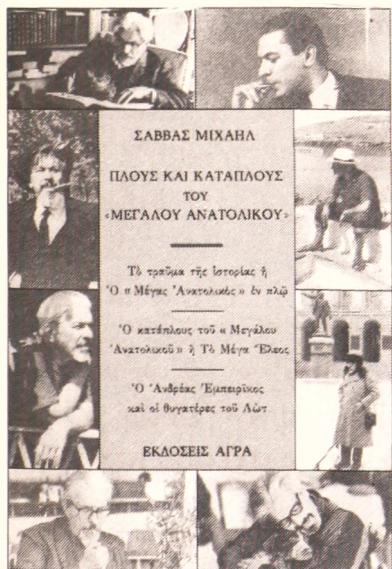
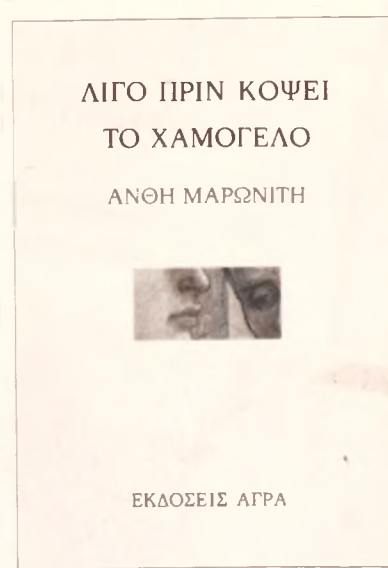
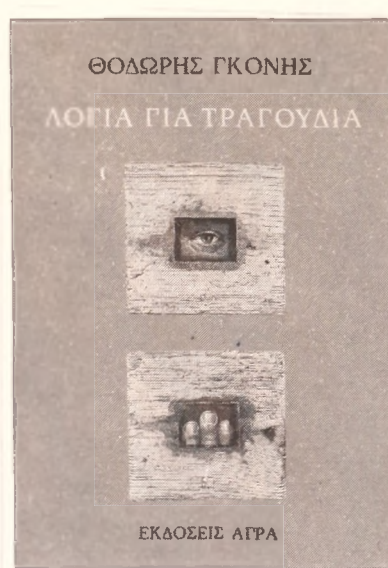
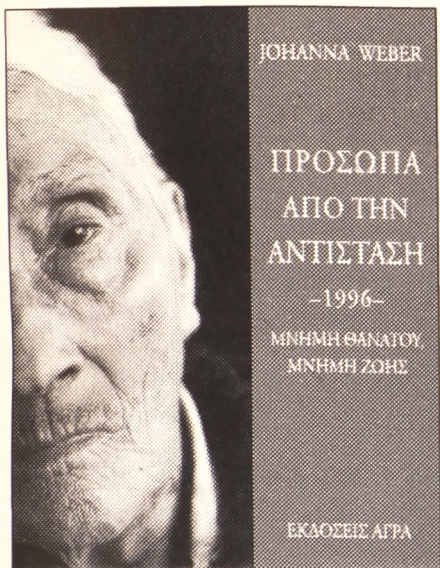
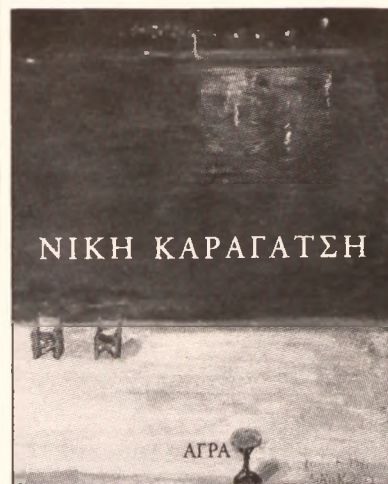
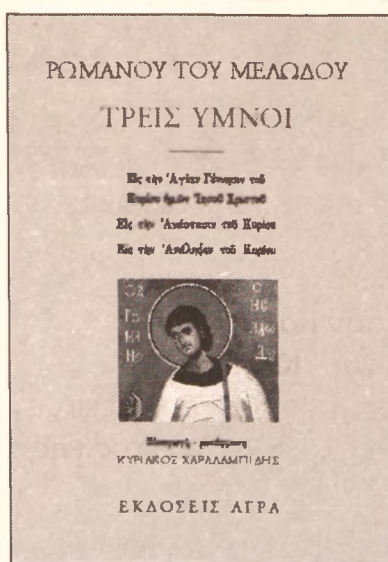
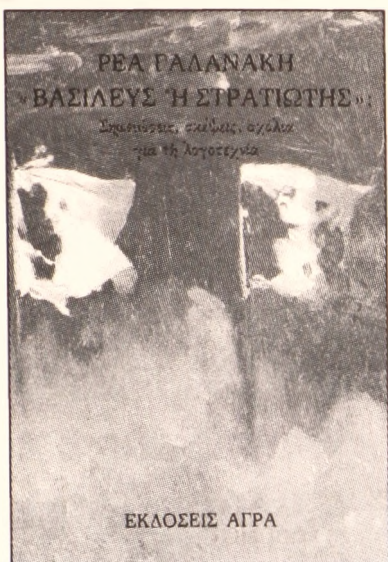
ΑΠΟ ΤΟΝ
ΜΑΝΟ
ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

Υ.Γ.: Ελησμόνησα, Κύριε, κάτι τελευταῖο: ποιήσον Ἁγίε Βασιλεῦ ἵνα εἰς ἐκπομπή Βασιλικοῦ τινὰ προσκληθῶ και διὰ τὸ μελλοντικὸ μου βιβλίῳ ἵνα ομιλήσω. Γνωρίζεις γὰρ, πῶς μόνον ἀπὸ τὰς χεί-ρας Σου ἐξαρτάται ἡ οφέποτε συγγραφὴ τοῦ. (Λεπτομέρεια: καπνίζω και πίπτα, ἄμα λάχει).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΓΟΥΙΞΑΡΤ

ΕΓΩ, Ο ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΔΙΜΑ
ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΩΝ

ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΓΟΥΙΞΑΡΤ

ΕΓΩ, Ο ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ
ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΔΙΜΑ
ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Κ. Ι. ΤΣΑΟΥΣΗΣ

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Ονομάζομαι Πόπλιος Βιργίλιος Μάρων.

Οι φίλοι με αποκαλούν σκέτα Βιργίλιο. Οι φίλοι,
κι ο Αύγουστος. Ο Οκταβιανός Καίσαρ.

Αυτός είναι ο μόνος που έχει απομείνει στη
σκηνή απ' όλους εκείνους τους λαμπρούς
πρωταγωνιστές: τον Καίσαρα και τον Βρούτο,
τον Αντώνιο και την Κλεοπάτρα, τον Πομπήιο
και τη Δημοκρατία. Σε λίγο, θα φύγω κι εγώ.

Αφού όμως πρώτα σου διηγηθώ πώς το Αίμα
έπνιξε το Πνεύμα σε τούτη την καινούργια
Ρώμη. Της χάρισα την Αινειάδα μου της
Ρώμης, όπως με πρόσταξε ο Αύγουστος,
για να έχει προγόνους κι αυτή, και τίτλους
ευγενείας, όπως εκείνους που χάρισε ο
Όμηρος στην Ελλάδα, τη Μητέρα όλων
μας. Κι όταν γύρεψα καταφύγιο στην
αγκαλιά της, εκείνος ήρθε και με πήρε.
Δεν μπορεί να έχει την πολυτέλεια
να με αφήσει να γράφω την αλήθεια.

Το κράτος του, βλέπεις, ο θαυμαστός
καινούργιος κόσμος του, θέλει θεμέλια γερά

για να στηριχτεί...

Κι εγώ, μέσα σε όλην αυτήν την κοσμογονία, μέσα σε όλον αυτόν το χορό του αίματος, τι ρόλο θα
μπορούσα να παίξω πια; Ό,τι είχα να προσφέρω στον Αύγουστο, το πρόσφερα. Όλα όσα είδα κι
έζησα τούτα τα χρόνια, όλα όσα έκανα θα τα βρεις μέσα σε τούτες τις γραμμές.

Για το καλό ή το κακό μας, η Αυτοκρατορία έχει πια γεννηθεί. Κι εγώ, δεν έχω λόγο να υπάρχω.
Χαίρε.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553